

Düşünce ve Kuram Dergisi, sayı: 12

Demokratik Modernite
Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi
Yerel Süreli Yayın / Sayı: 12
Mart-Nisan-Mayıs 2015
ISSN: 2147- 1703
Roza Yayınları Adına Sahibi
S. Memet Sezgin

Sorumlu Yazı işleri Müdürü
S. Memet Sezgin

Yayın Kurulu
Eşber Yağmurdereli, Nasrullah Kuran, Cengiz Çiçek, Şehbal Şenyurt Arınlı

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.
demokratikmodernite@gmail.com

Grafik ve Tasarım
Bekir Budak

Basım Yeri:
Gün Matbaacılık Reklam Film Bas Yay. San. Tic. Ltd. Şti
Beşyol Mahallesi Akasya Sok. No:23/A Küçükçekmece-İstanbul
Tel: 0212 580 63 81

Abonelik Koşulları
Yıllık Abonelik Bedeli: 40 TL
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 55 Euro
Türkiye İş Bankası Galatasaray Şubesi
S. Memet Sezgin
Hesap No: 10220953766
IBAN: TR 82 0006 4000 0011 0220 9537 66

Roza Yayınları
Hüseyin Ağa Mah. Tarlabaşı Bulvarı No:61/7 Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0212 256 57 69
www.demokratikmodernite.com

içindekiler

Editör

Demokratik Ulusa...

Kapitalist modernite, üzerinde şekillendiği ve giderek bir sistem haline geldiği pozitivist felsefe ve liberalizmle başından yanlış bir tahayyüle dayanmaktadır. İnsanın da tıpkı bir matematik problemindeki rakamlar gibi kesilip bölünebileceğine, toplanıp çıkarılabileceğine inanılan bu mantık, en katı bir din gibi toplumlara uygulanmıştır. Katı ve kat'i oluşu "bilimselliğine" dayandırılmaktadır. Buna göre bilimciliğin (sosyal Darwinizm) zayıf olanın yok olacağı safsatası hemen uygulanmalıydı. "Elde var bir" denilerek halklar pozitivist bilimin tartışılmaz ("yüce") hükmü uyarınca oradan oraya sürülmüş, baskı ve zulümle "etkisiz eleman" gibi susturulmuş, sürgünlere ve savaşlara yollanmış, bazen de adına "nihai çözüm" denilen soykırımlarla tasfiye edilmişlerdir. Halkların ve ülkelerinin bıçak gibi kesilerek birbirinden uzaklaştırıldığı, cetvellerle halklara sınır çizilerek birbirine sürekli düşmanlık ve gerginlik duyan bir saplantının devreye sokulduğu, farklı olanın "modern" araçlardan (endüstriyalizm, ulus-devlet ve finans kapitalizm) yoksun oldukları gerekçesiyle "tarih dışı" tutularak yok edildikleri bir dönem başlamıştır. Özellikle Ortadoğu'ya ulus-devletin girmesi demokratik uygarlık ve özgür insanlık için halen büyük bir tehlikedir.

Kürt ve Türk halkları tarihi önemde bir dönemden geçiyor. Tıpkı tarihin 1071 Malazgirt buluşması, 1516-17 Çaldıran, Ridaniye savaşları ve 1920'lerdeki kurtuluş savaşı gibi oldukça hayati bir eşik bu. Kapitalist modernite 1. Dünya savaşından sonra kendisini adına ulus-devlet denilen yapıda bedenleştirdi. 20. Yüzyılın halklar adına felaket çağı da böylece başlamış oldu. Özellikle Ortadoğu halkları için tam bir alacakaranlık dönemi başladı. Kapitalist modernite ulus-devlet ve milliyetçilikle tüm devletli uygarlığın(modernitenin) ve savaş dolu çağların başaramadığı kadar çok insan öldürdü. Yarattığı nefret ve milliyetçilik hastalığıyla her halk birbirine düşman hale getirilerek imparatorluklar sonrası devri soykırımlarla açıldı. Alman sömürgecilerinin Namibya'da (Herero ve Nama soykırımı) yaptıklarını İttihat-Terakki Fırkasının başını çektiği milliyetçi Türkçülük Ermeni halkına uyguladı. 20. yüzyılın en büyük felaketlerinden olan Ermeni soykırımı, aradan yüzyıl geçmesine rağmen yarattığı kapkara bulutlarla halklarımızın ortak kuracakları demokratik-sosyalist yaşamın önünde en büyük engellerden biri olmaktadır. Kapitalist modernite yaşadığı çürümeyle yıkılırken bile sebep olduğu kirli ve dumanlı hava nedeniyle halkların kendi demokratik modernitelerini inşa etmelerinde en önemli engel konumundadır. Ermeni halkının yanı sıra çokça "gayrimüslim" diye tarif edilen halklardan Süryani ve Rumlar sürgün ve katliamlarla Anadolu ve Mezopotamya'dan tasfiye edildi.

Milliyetçilik salgını halkların başına bela

edilirken, birbirilerine nefret ve düşmanlık beslemede Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın dediği gibi "kara cahil" olan Türk ve Kürt halkları, bin yıllık kardeşlikten güç alarak yeni bir ülke kurmak adına Türkiye cumhuriyetinin inşasına giriştiler. Tarihin cihan harbi gibi zor ve hayati bir kavşağında bu iki kadim millet, birbirilerine tutunarak ayakta kalabildi ve bu birlikten Türkiye Cumhuriyeti doğdu. Cumhuriyet projesi daha dikkatle incelendiğinde içinde Kürt varlığının ne denli hayati bir birleştirici unsur olduğu görülecektir. Ancak hemen ardından halkların sırtına üst üste bindirilen 1924 Anayasası ve peş peşe Takrir-i Sükun kanunu, Şark Islahat Planı ve Umumi Müfettişliklerin kurulması gibi kanun ve politikalar, özellikle Kürtler için dayanılmaz bir dönemin başlamasına sebep oldu. 20. Yüzyıl böylece Kürt soykırımını tamamlamak için lanetli hükmünü(milliyetçilik) ilan ve icra edecek ve halkların arasına zehirli nefret ideolojisi zerk edilecekti. Kürt ulusal varlığının tedricen imhasını öngören bu aşama, günümüzde de "beyaz" yöntemlerle ve daha da etkin bir biçimde sürdürülmektedir.

2o. yüzyılın başından itibaren Kürtlerin ve Türklerin ilişkilerini, birbirinden uzaklaştırılmayı, nefreti ve milliyetçiliği daha görünür kılmaya ve İmralı'daki tarihi masada sürmekte olan barış ve çözüm görüşmelerinin halklarımız için ne kadar değerli olduğunu okurlarımıza hissettirmeye çalıştık. Hem tedip-tenkillerle, katliam ve inkar politikalarıyla dolu faşizmi teşhir etmek, hem de barış, demokrasi ve çözümün hepimize ekmek ve su kadar gerekli olduğunu tartıştık. Ulus-devletin hükmü ölüm, korku, savaş, güç ve iktidar iken; demokratik ulusun temeli özgür yaşamdır. Eşitlik, özgürlük ve demokrasi temelinde onurlu bir yaşam… 20.yüzyıl hepimiz için zor geçti. Onun günahları ve lanetini aşmak, yeni yüzyılı demokratik ulus ve özgür yaşamın yaşandığı bir yüzyıla dönüştürerek gerçekleşebilir.

Kürt Halk Önderi' nin sunduğu ve geçtiğimiz günlerde kamuoyuna açıklanan on maddeyle bu yaşamın mümkün olabileceği her geçen gün daha fazla anlaşılmakta. Halklarımızın niyazlarında ve yakarışlarında ifade ettiği gibi barışa vesile olması dileğiyle…

Kapitalizm Çağında Kürt Gerçekliği ve Demokratik Çözüm Planı

Abdullah Öcalan

Kapitalist moderniteyle temasın başlangıcında Kürt ve Kürdistan gerçekliği herhangi bir komşu gerçekliğin ne çok ilerisinde ne de gerisindedir. Hatta evrensel çapta benzer örneklerle kıyaslandığında, aralarında ciddi bir uçurumun olmadığı görülür. Belki de eksikliği yoktur, fazlalığı vardır. Evrensel gerçeklikten kopuş asıl olarak ulusal tarih bilincinin öne çıktığı 19. yüzyıl başlarında başlamıştır. Toplumların din temelli bölünmeleri ulus temelli bölünmelere dönüşmüştür. Avrupa'da ortak Hristiyan Katolik ümmetinden çok sayıda laik ulus ayrışmış, ulusal toplum kategorileri doğmuştur. Ulusal toplumlar kapitalizmin gelişmesiyle ulus-devletçi, endüstriyalist formlara bürünmüşlerdir. Geleneksel toplumun kapitalizm, endüstriyalizm ve devlet ulusçuluğu üçlüsü temelinde yutulması, 'demirden kafes'e konulması söz konusudur. Buna karşıt nitelikte sosyalist ve demokratik toplumculuk kavramları ve sınırlı deneyimleri geliştirilmiştir. Avrupa'nın 19. yüzyılda yaşadığı bu deneyimler 20. yüzyılda bütün dünyaya yayılmıştır. Kapitalizmin küreselleşmesiyle birlikte endüstriyalizm de küreselleşmiş ve dünya iki yüzü aşkın ulus-devlete bölünmüştür. Dünya çapında toplumsal gerçeklik giderek rijit, katı sınırlar dahilinde homojen ulus-devlet toplumuyla özdeş sayılmıştır. Toplumsal hakikat açısından çok çarpık ve yanılsamalı bir süreç kapitalist modernitenin gelişimiyle daha da derinleşmiştir. Uygarlık sisteminin geliştirdiği metafizik bakış açıları kapitalizmin pozitivist biçimlerine dönüşerek, toplumsal gerçeklikle ilgili algılama, kavram ve kuramlara damgasını vurmuştur.

Toplumsal, insani bilim adıyla pazarlanan bu kavram ve kuramlar kümesi günümüze (1970'ler sonrası) doğru her ne kadar derin bir krize girse de, yine de temel toplumsal bilinç kalıplarını oluşturmaktadır. Bin bir dala bölünen toplumsal gerçeklik kavramı artık kapitalizmin, endüstriyalizmin ve ulus-devletçiliğin hakikat düşmanı politikalarını maskeleme aracına dönüştürülmüştür. Buna rağmen modernitenin bu üçlü sacayağının kendi içinde bir bütünlüğü, dolayısıyla gerçekliği vardır. Modernitenin gerçekliği tarihsel toplumun inkârı pahasına gerçekleşmektedir. Gerçeklik, uygarlık toplumlarının kapitalist olanında daha derinleşmiş olarak yarılmış, yaralanmış ve parçalanmış haldedir. Azami kâr etrafında inşa edilen toplumsal gerçeklik, çıkarları bundan zarar gören toplumsal gerçekliğin asimile edilmesi ve soykırıma tabi tutulması pahasına yapılandırılır…

Endüstriyel toplum ancak tarımcı ve zanaatkâr toplumun sömürgeleştirilmesi ve ücretli kölelere dönüştürülmesi temelinde var olur. Ulus-devletçi toplum devlet dışı toplumun, demokratik sivil toplumun eritilmesi, karıncalaştırılması pahasına gerçekleştirilir. Bu örnekler tarihsel toplum gerçeklik olmaktan çıkarılırken, yerine ikame edilen toplumun da toplum olmaktan çok azami kâr olgusunu gerçekleştiren mekanik araçlar haline getirildiğini göstermektedir. Toplumsal gerçekliğin çöküşü bu olguda yatmaktadır. Burada dev endüstri tekelleri, finansal kurumlar ve ulus-devlet kurumları mekanik araçlar konumundadır. Kendi başlarına toplumsal gerçeklikleri yoktur. Bunlar toplumu ve doğal çevresini yiyip tüketen endüstriyel ve mali canavarlar, militarist ve asimilasyonist ölüm araçları konumundadır. Kürt gerçekliğini modernitenin bu tanımı ışığında yorumlamak doğruya daha yakın ve hayli öğretici olacaktır.

Ortadoğu'da Ulus-Devlet Dengesi ve Kürt Sorunu

Ortadoğu'nun güncel temel sorunlarının altında ulus-devletlerin kurgulanması yattığı gibi, Kürt sorunu da esas olarak bu kurgulamadan kaynaklanmaktadır. Birinci Dünya Savaşında kurgulanan Ortadoğu siyasi haritası, en az yüz-

yıl sürecek sorunlar oluşsun diye çizildi. Avrupa için Versailles Antlaşması neyse, Ortadoğu için de Sykes-Picot Antlaşması oydu. Avrupa'da 'Barışa Son Veren Barış' olarak rol oynayan Versailles Antlaşması İkinci Dünya Savaşına yol açtı. Sykes-Picot Antlaşması da aynı rolü oynadı. Osmanlı barışı yerine Ortadoğu'yu derin bir bunalıma ve çıkmaza sürükledi. Savaşın sonunda ortaya çıkan tüm ulus-devletler içte kendi halklarına, dışta birbirlerine karşı savaştırılan organizasyonlar durumundaydı. Geleneksel toplumun tasfiyesi halklara karşı savaş demekti. Cetvelle çizilen haritalar ise, yapay devletlerin kendi aralarında savaş çağrısı demekti.

Sadece İsrail'in kurgulanışı mevcut haliyle yüz yıllık savaşı geride bırakmıştır. Daha ne kadar büyük savaşlara yol açabileceği kestirilememektedir. Küçücük Lübnan sürekli savaş halindedir. Suriye sürekli sıkıyönetim altında ve İsrail ile savaş halindedir. Irak devleti zaten kuruluşu boyunca iç ve dış savaş demekti. İran'ın farklı bir konumu yoktur. Ortadoğu'nun tüm ulus-devletlerinin inşasındaki mantık var olan toplumsal sorunları çözmeye değil, sorunları daha da çoğaltarak bu ulus-devletleri daimi iç ve dış savaş rejimleri halinde tutmaya dayanır. Bunun temel nedeni, İsrail'in hegemonik güçlerin çekirdeği olarak inşa edilmesidir. İsrail'i hegemonik çekirdek olarak kavramadıkça, Ortadoğu ulus-devlet dengesinin veya dengesizliğinin nasıl kurgulandığını ve tesis edildiğini de kavrayamayız. Bu saptamanın en açık kanıtlayıcı unsuru Kürt sorunu ve Kürdistan'ın parçalanmasıdır.

Sykes-Picot Antlaşması (Ortadoğu'nun İngiltere ve Fransa arasında paylaşılması) Sevr Anlaşmasının da temelidir. Sevr Anlaşması Anadolu ve Yukarı Mezopotamya'nın parçalanmasını düzenlemektedir. Ulusal Kurtuluş Savaşı öyle iddia edildiği gibi Sevr'i tümüyle ortadan kaldırmadı; kısmen etkisiz kılınmasına yol açtı. Anlaşma önemli oranda uygulandı. Minimal Cumhuriyet Sevr'in gereği olarak kabul edilmiştir. Yine Musul-Kerkük'ün İngilizlere bırakılması Sevr'in sonucudur. Dolayısıyla Kürdistan'ın modern dönemindeki ikinci önemli parçalanması (Birinci parçalanma modern dönemin başlangıcı öncesine, 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşmasına dayanır) Kürt sorununun ana nedenidir. Irak'ta ve Anadolu'da kurulan iki minimal ulus-devlet, Kürdistan'ın ve Kürtlerin bedenlerini parçalayan iki savaş eylemi demektir. Ulus-devleti böyle kavramadıkça, ne Kürdistan'ın bölünmesini ne de Kürt sorununun bu kadar uzun sürmesini ve çözümsüz bırakılmasını kavrayabiliriz. 1920'den beri, yani temeli atıldığından günümüze kadar Irak devletinin yalnız Kürtlere uyguladığı rejim bile doksan yıllık savaş olmuştur. Bu devletin kendi toplumuna karşı da bir savaş rejimi olduğunu gayet iyi açıklamaktadır. Sadece Kürtler açısından bakıldığında bile, Beyaz Türk ulus-devletinin de soykırımlara kadar varan seksen beş yıllık bir özel savaş rejimini uyguladığı artık herkesin itiraf ettiği bir gerçekliktir. Rejimin kendi içindeki kavgaları da baştan günümüze kadar eksik olmamıştır. Kürtlere yaşatılan sorunlar kendiliğinden oluşmuş değildir. Ortadoğu'yu problemlere boğarak yönetmenin en önemli bir parçası olarak planlanmış ve sürekli kılınmış sorunlardır.

Gerçeklik, uygarlık toplumlarının kapitalist olanında daha derinleşmiş olarak yarılmış, yaralanmış ve parçalanmış haldedir

Kapitalist modernitenin hegemonik güçlerinin yaklaşık iki yüz yıldır Kürtleri önce İran ve Osmanlı İmparatorluğu'na, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Türkiye, İran, Irak ve Suriye ulus-devletlerine ezdirmelerinin nedenlerini çok iyi çözümlemek gerekir. Bunda sadece bir değil birçok amaç vardır. Birinci amaç, Kürtlerin tarih boyunca birlikte yaşadıkları ve aralarında az çok meşru bir statü bulunan Arap, Türk ve İran halkları ile çelişkilerini derinleştirmek, var olan statüyü bozarak kargaşa içine itmek ve birbirleriyle daimi savaşır halde tutmaktır. İkinci amaç, Kürtlerin tasfiyesiyle tasarladıkları Ermeni, Süryani ve Yahudi ulus-devletlerine geniş yurtluklar kazandırmaktır. Böylelikle hem kendilerine mutlak bağlı durumda kalacak üç tampon ve aracı halka rolü oynayacak ulus-devlet kazanmış olacaklar, hem de Kürtleri Müslüman, Hıristiyan ve Yahudi komşularıyla daimi çatıştırarak ve sorunlar içinde tutarak, hepsini ve bir anlamda çekirdek Ortadoğu'yu kendilerine ba-

ğımlı halde tutmayı başaracaklardır. Tabii kapitalist modernitenin hegemon güçleri bu parçalanmış Kürdistan'a ve soykırımlara kadar varan sorunlara boğulmuş Kürtlere kendilerini zaman zaman kurtarıcı melek gibi sunmaktan da geri durmayacaklardır. Günümüze kadar yaşanan gelişmelere baktığımızda, bu 'barışa son veren barış' antlaşmalarıyla planlananların büyük kısmıyla uygulandığını rahatlıkla belirtebiliriz.

Irak Kürdistan'ındaki gelişmeleri bu görüşlerimizin kanıtlayıcı argümanı olarak gösterebiliriz. Bugünkü Irak Kürdistan'ındaki Kürtlere ilk başlarda önderlik etmeye çalışan bütün Kürt önde gelenleri önce Osmanlılara, daha sonra Irak yönetimlerine ezdirildi. İngiltere bunda bizzat güç kullandı. Arapları ve Kürtleri daimi çatışma konumunda tutarak, iki kesimi de kendine bağladı. Bu arada bağımsız yurt vaadi ile Süryanileri Kürt beyliklerine, Bedirhan Bey'e, Bedirhan Bey'i de Osmanlılara ezdirerek (1840'lar) hepsini kendisine bağladı. İkinci Dünya Savaşından sonra hegemonik çekirdek olarak kurulan İsrail devreye girdi. Çok önceleri alanda bulunan Irak Kürt Yahudilerini esas alan İsrail, kuruluşundan çok önce Anadolu'da Türk bürokratlarıyla birlikte 'dönme' denilen Sabetaycı Türk Yahudilerine dayalı olarak inşa edilen bir Beyaz Türk ulus-devletini (CHP diktatörlüğü) nasıl bir Proto-İsrail olarak kendine dayanak kılmışsa, bir benzerini de Kürtlere (esas olarak KDP' ye) dayalı ikinci stratejik bir oluşum olarak tasarlayıp tesis etmek istemiştir.

Ulusal Kurtuluş Savaşı öyle iddia edildiği gibi Sevr'i tümüyle ortadan kaldırmadı; kısmen etkisiz kılınmasına yol açtı. Anlaşma önemli oranda uygulandı

Geliştirilmek istenen Kürt siyasi oluşumunu elbette sadece dış hegemonik hesaplara bağlayamayız. Belirtilmek istenen husus, Ortadoğu'da ulus-devlet dengesinin kapitalist modernite hegemonik güçlerince tasarlanıp uygulandığıdır. İddia edildiği gibi belirleyici irade içteki üst tabaka güçleri değildir. Milli burjuvazinin öncülüğü tam bir safsatadır. Bazı radikal burjuva veya küçük burjuva unsurların önderlik rolü oynaması, sistemi belirleyen güç oldukları anlamına gelmez. Örneğin M. Kemal, Cemal Abdülnasır, Saddam Hüseyin gibi önderlerin çıkması bunların ulus-devlet sistemini belirleyen önderler olduklarını kanıtlamaz. Zaten sistem bu kişiliklerin ulus-devlet inşasındaki rollerini tersyüz etmede de beceriklidir. Tersyüz etmiştir de. Hatta Lenin ve Stalin gibi Rus ulus-devlet sistemini sosyalizme dayalı olarak inşa etmek isteyen sosyalist önderlerin rolünü bile, üzerinden yetmiş yıl geçse de tersyüz etmekte beceri sahibidir. Aynı hususlar Mao'nun Çin'i için de belirtilebilir. Burada önemle belirtmek istediğimiz, kapitalist modernite paradigması bütün boyutlarıyla aşılmadıkça, belirleyici esas gücün o modernite ve hegemon güçleri olacağıdır.

Gecikmeli de olsa Kürt ulus-devlet çekirdeğinin kurgulanıp tesis edilmesi ancak kapitalist modernite bağlamında doğru kavranabilir. Özellikle İsrail'in bölgedeki hegemonik hesapları içinde Kürdistan ve Kürt ulus-devlet çekirdeği çok önemli rol oynar. Nasıl Anadolu'daki Türk ulus-devleti İsrail'in ortaya çıkışında öncü (Proto-İsrail) rol oynamışsa, Kürt ulus-devleti de İsrail'in İran, Irak, Suriye ve Türkiye'ye yönelik hegemonik hesaplarında çok önemli bir rol oynamaktadır…

2000'lerdeki İkinci Körfez Savaşı hamlesinin en önemli amaçlarından biri de Irak'ta Kürt ulus-devlet çekirdeğinin kalıcı olarak tesis edilmesidir. Bu kararı verip uygulayanlarla son yüzyılda Kürdistan'ı parçalayıp Kürtleri katliam sınırlarında tutanlar aynı güçlerdir. Sistemin hesapları neyi gerektiriyorsa o yapılmaktadır. Günümüzde çekirdek Kürt ulus-devleti kapitalist sistem açısından en az İsrail kadar gerekli bir unsurdur. Güçler ve ulus-devletler dengesinde Ortadoğu son derece vazgeçilmez stratejik bir role sahiptir. Genelde sistemin güvenliği ve petrol ihtiyacı, özelde İsrail'in güvenliği ve hegemonyası için Kürt ulus-devlet çekirdeğinden vazgeçilemeyeceği gibi, güçlendirilmesi için ne gerekliyse o yapılmaya çalışılacaktır. Böylece sisteme 1920'lerde tasarlanan en önemli bir halka daha eklenmektedir. Sistemin başlangıcı için Beyaz Türk ulus-devletinin önemi ne ise, tamamlanması için de Beyaz Kürt ulus-devletinin önemi de odur.

Bu konuda yanlış bir anlamayı önlemek için şu hususları da önemle belirtmeliyiz. Ulus-devletler sistem mantığınca inşa edildi diye halk-

lar açısından önemsizdir veya mutlak düşmandır sonucu çıkarılmamalıdır. Tam tersine, ulus-devletleri çok önemli kuruluşlar olarak görmek ve halkın demokratik toplum programıyla ilişki ve çelişkilerini düzenlemek gerekir. Demokratik toplum programları ulus-devletleri yıkıp kendilerinin devlet olmasını hedeflemezler. Ulus-devletlerden kendi demokratik toplum projelerine anayasal uzlaşma temelinde saygılı olmalarını beklerler. Birlikte barış içinde ortak yaşamın temel şartı olarak, demokratik toplum projeleri ve uygulamalarının temel anayasal bir hak olarak kabulünü isterler. Birbirlerinin varlıklarını karşılıklı olarak tanımayı, bunu anayasal hüküm haline getirmeyi esas alırlar.

Açık ki, Kürdistan ve Kürtler, 2000'ler Ortadoğu'sunun hem ulus-devlet hem de demokratik toplum dengesinde etkin ve dinamik bir realite olarak yerlerini almışlardır. Türkiye Cumhuriyeti önderliğinde İran ve Suriye ile girişilen anti-Kürt ittifakının fazla başarı şansı yoktur. Çünkü kapitalist sistemin hesaplarına terstir. Bu yöndeki ittifak çabasının temelinde Kürtsüz ve Kürdistansız bir sistem işbirlikçiliği yatmaktadır. Ama özellikle İsrail ve ABD'nin bu yaklaşımı kabul etmesi artık mümkün değildir. 1920-2000 yılları arasında uygulanan bu Kürtsüz ve Kürdistansız emperyalizm işbirlikçiliği artık uygulanabilir bir politika olmaktan çıkmıştır. Irak'la zaten ittifak içinde inşa edilen Kürt ulus-devletinin yakında İran, Suriye ve Türkiye tarafından tanınması güçlü bir olasılık dahilindedir. Fakat güçlük, bu tanınma karşılığında PKK ve KCK'nin tasfiyesinin dayatılmasından kaynaklanmaktadır. Bu da boş bir taleptir. Bundan sonra Kürdistan'ın ve Kürtlerin kaderini hem KCK' nin demokratik toplum gerçeği, hem de Kürt burjuva ittifakın ulus-devlet gerçeği iç içe ve belli bir yasal uzlaşma temelinde belirlemeye çalışacaklardır. Ortadoğu modern tarihinde ilk defa demokratik toplum erki ile ulus-devlet erki birlikte rol oynamaktadır. Özellikle Irak, Afganistan ve İsrail-Filistin'de, hatta Türkiye'de yaşanan savaşlar ve yol açtıkları derin çıkmazlar Kürtler için önemli dersler içermektedir. Katı sınırlara sahip ulus-devletçi politikaların kanlı geçmişlerini tekrarlamamak için ikili bir sistemi, yani demokratik moderniteyi esas alan KCK ile kapitalist moderniteyi esas alan Irak Kürt ulus-devletinin uzlaşmasına dayalı bir sistemi esas alacaklardır. Böylece reel sosyalizmin ulus-devletçiliğinden de ders alınmış olacaktır. Kürtler ve Kürdistan ne ikinci bir İsrail ne de diğer ulus-devletler gibi olacaktır. Hepsinin de içinde boğuştuğu temel sorunları aşan yeni bir modernite sentezinin öncü güçleri ve mekânı olacaktır.

Sistemin başlangıcı için Beyaz Türk ulus-devletinin önemi ne ise, tamamlanması için de Beyaz Kürt ulus-devletinin önemi de odur

Türk İktidar ve Sermaye Tekelleriyle Müttefiklerinin Hegemonyası Altındaki Çağdaş Kürt Kimliği

Geleneksel Osmanlı iktidar ve sömürü tekeli çöktüğünde, bürokratik gelenek içinde şekillenen İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin özne rolünü oynadığı elit bir zümre, çeşitli darbeler ve komplolarla İkinci Meşrutiyet'te, 31 Mart 1909 ayaklanması sonrasında Abdülhamit'in tahttan indirilmesinde, 23 Ocak 1913'teki Babıali baskınında, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşında ve en son 1919-1922 Ulusal Kurtuluş Savaşında en örgütlü bürokratik burjuva bir güç olarak iktidar tekelini gasp ediyor. Hem ideolojik hem de ekonomik olarak tekelci hegemonyaya damgasını vuruyor. 1923'ten itibaren Cumhuriyet yönetiminin gaspını gerçekleştiriyor. İktidar aygıtı etrafında yapay bir Türk ulusçuluğu ideolojisiyle oluşturulan Beyaz Türklük temelinde, bir zümre olarak, Ulusal Kurtuluş Savaşının temel müttefikleri olan Sosyalistleri, İslâmî Ümmetçileri ve Kürt Milli Güçlerini komplocu yöntemlerle tasfiye ederek, günümüze kadar kesintisiz devam eden bir 'oligarşik diktatörlük' kuruyor. Bu iç hegemonik diktatörlük, dışta dünya hegemonik güçlerinin başını çeken İngiltere'nin yakın denetimi ve perspektifi altında rolünü oynuyor. Özellikle M. Kemal Atatürk'ün kişiliğini (bağımsız ulus kişiliği) sembolleştirip (özünde çok sert uygulamalarla güçten düşürüp), Atatürkçülük veya zaman zaman Kemalizm adı altında ortaçağ taassubundan daha ağır olan faşist bir ideolojik kimlikle (etnik-Sünni Türkçülükle)

sınırları kapsamındaki tüm toplumsal kültürlerin asimilasyonunu ve soykırımını programlaştırıp uyguluyor. Ekonomik olarak devlet tekelciliğiyle toplumu iliklerine kadar sömürüp kurutuyor. Kendi içlerinde çok sert rekabetleri ve savaşları olsa da, hegemonik ilişkiler içindeki tekeller (ideolojik, ekonomik ve iktidar olarak), toplumsal kültürlerin (maddi ve manevi yönleriyle) istismarı ve tasfiyesinde tam bir birlik halinde hareket ediyorlar. Esas olarak Beyaz Türk kliği komplo, darbe ve kontrgerilla (NATO gizli örgütü Gladio'nun Türkiye parçası) yöntemleriyle kurduğu diktatörlüğünü 2000'li yılların başlarına kadar sürdürüyor.

Anadolu'da Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan hegemonik yapı herhangi bir yapıya benzemez. Görünüşte çok katı Türkçü bir egemenlik söz konusudur; özde ise çok dar komplocu bir grubun manipülasyonuyla yürütülen bir sistem vardır. Devlet sistemleri olan monarşi, cumhuriyet ve demokrasilerle pek alakalı değildir. Kendine özgü bir despotizmdir. Çok gizli ve falsifikasyonlarla yürütülen bir mekanizması vardır. Şüphesiz bunda Türk bürokratik burjuvalaşmasının, Proto-İsrail'in Ermeni, Süryani, Pontus ve diğer Helenistik Hıristiyan unsurların tasfiyesiyle yürütmekte olduğu Kürtlüğü imha etme harekâtının belirleyici payı bulunmaktadır. Soykırımlara kadar varan uygulamalarda bulunan bir rejim açıktan ve meşru yöntemlerle sürdürülemez. Sadece güncel olarak yürütülen Kürt kültürel soykırımındaki gizlilik, rejimin içyüzünü tümüyle açıklamaya yeter. Ama hiç kimse bunu açıklama cesaretini gösteremez. Eleştirmek ve karşı çıkmak ise bilinmez biçimlerde 'fail-i meçhul' lerle kurban olmaya götürür. Şeffaflık dünyada belki de en çok bu yapılanma için gereklidir.

Beyaz Türk faşizmi olarak adlandırabileceğimiz bu sistemin kurucu olma özelliği vardır. İşin tuhaf yanı, sistemde rol oynayanlar veya alet olanların ezici çoğunluğunun oynadıkları rolle neye hizmet ettiklerinin farkında olmamalarıdır. Çok azı, o da dışarıda sistemle yakından ilgilenenler rollerinin ne anlama geldiğini fark edebilirler. Başta M. Kemal Paşa olmak üzere isyanın beş ünlü generalinin anıları iyi okunduğunda, inşa etmek istedikleri eserin çok dışında, hatta karşıtı oluşumlara tanıklık etmiş olmaktan ötürü çok öfkeli ve rahatsız oldukları açıkça anlaşılır. En vahimi de, Beyaz Türk faşizminin adını aldığı Türklükle çok az alakalı olması, Türk toplumunun ezici çoğunluğunun ise bu gerçeğin farkında olmaması, hatta kara cahili olmasıdır. 'Etrak-ı bi idrak' deyimi bu gerçeği ifade etse gerek. Gerçi tarih boyunca tüm iktidar inşalarında benzer argümanlar vardır, ama hiçbiri Anadolu'nun çağdaş iktidar yapılanmasındaki argümanlarla boy ölçüşemez ve bu argümanlara benzemez.

İkinci Dünya Savaşından sonra sistemin hegemonik önderliğini devralan ABD, Beyaz Türk faşizmini daha da tahkim ederek Türkiye Cumhuriyeti'ni denetlemeye devam etti. Daha sonra 27 Mayıs darbesini yapacak olan bir grup subayı 1945 ve 1950'lerde Gladio örgütlenmesi temelinde eğittiği ve sistemin kompase edilmesinde bunları kullandığı bilinmektedir. İngiltere'nin daha önce 1940'larda bir grup Türk pilotunu savaşta bu çerçevede kullandığı da bilinmektedir. Özellikle bu subaylar içinde öne çıkan Alparslan Türkeş ve grubu 1960'lar sonrasında yine Türkiye sol ve emekçi hareketlerini bu çerçevede işlemez kılmakta kullanılmıştır. Bu noktada Beyaz Türk faşizmiyle ilişkili olsa da, bu grupların değişik bir versiyonunun da bu arada hep devrede olduğu bilinmek durumundadır. Bunlar anti-Siyonist olup, daha çok Hitlercilik paralelinde faaliyet yürüten ırkçı Türk faşistleridir. Siyah Türk faşizmi diye adlandırabileceğimiz eğilimi temsil eden bu kesimler, Anadolu'da Proto-İsrail varlıklarını tasfiye ederek, saf Türklükten ibaret bir Anadolu Türk hegemonik sistemi inşa etmek isterler. Bu kesimler Birinci Dünya Savaşında gasp ettikleri ve ilk defa Ermenilere karşı uyguladıkları sistemi bir daha tam olarak ele geçiremediler. Kısmen, o da Beyaz Türk faşizmi ihtiyaç duyduğunda, mevcut yapılanmaya eklendiler. Özellikle Türkiye demokratik ve sosyalist hareketlerine karşı çok acımasızca, hukuk dışı ve komplocu tarzda kullanıldılar. İşin tuhaf yanı, Kürt kimliğinin tasfiyesi söz konusu olduğunda, ulus-devletçi sol ve

Beyaz Türk faşizminin adını aldığı Türklükle çok az alakalı olması, Türk toplumunun ezici çoğunluğunun ise bu gerçeğin farkında olmaması, hatta kara cahili olmasıdır

demokratik yapılanmaların da istisnalar dışında Beyaz Türk faşizminin çekirdek yapılanmasına dahil olmaktan geri durmamalarıdır. Hem de sözde karşı çıktıkları emperyalistler tarafından nasıl kullanıldıklarını fark etmeden!

Saf ırk yaratma peşinde olanlar, gerektiğinde tüm Anadolu'yu (Buna Kürdistan da dahildir) yeniden fethedip, daha dar bir etnik temele dayalı bir Türk ulus-devleti kurmayı temel ütopyaları sayarlar. Çelişkileri çeşitli azınlık kültürlerinden olanlar ve İsrail yandaşlarıyladır. Fakat İsrail olmaksızın (hem içteki, hem dıştaki İsrail) yapamayacaklarını iyi bildiklerinden açıktan tavır alamazlar. Parti olarak varlık nedenleri, en ırkçı Türk etnik milliyetçiliği ve ulus-devletçiliğidir. Hem Beyaz hem de Siyah Türk faşizminin Kürt kimliğine ilişkin politikası ya fiziksel ya da kültürel olarak tamamen tasfiye etmedir, Kürtlerin varlık olmaktan çıkarılmasıdır. Beyaz Türkler kendilerini Türk sayanların Türk olarak kabul edilmelerini uygun görürken, Siyah Türkler (Bozkurt Türkleri de denilebilir) buna pek yanaşmazlar. Bunun yerine ırk arılığı peşinde koşarlar. Er ya da geç fiziki soykırımla Kürtlüğü ortadan kaldırmak temel hedefleridir. Hegemonik güçler tarafından demokratik ve sosyalist hareketlerin tasfiyesinde kullanılan Siyah Türkler, günümüzde artık eskisi kadar gözde değiller.

12 Eylül darbesinin Türk-İslâm sentezini benimsemesi, üçüncü kuşak faşist hareketi gündeme taşıdı. Yeşil Türk faşizmi diyebileceğimiz bu akım, 1970'lerden itibaren Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'da yayılmasını önlemek, Sovyet Rusya'yı Afganistan'dan atmak ve Orta Asya'da sorunlarla uğraştırmak, İslâm ülkelerinin demokrasiye ve sosyalizme kayışını önlemek isteyen ABD'nin ırkçı milliyetçiliğe göre daha kullanılır görmesi ve desteklemesi sonucunda gelişim sağlamıştır. İslâmcı Hareket ağırlıklı olarak İngiliz hegemonyacılığına hizmet temelinde ortaya çıkmıştır. Kapitalist moderniteden bağımsız değildir. Sanıldığı kadar millici ve özgürlükçü de değildir. Kapitalist milliyetçiliğin bir versiyonu olarak geliştirilmiştir. Temel hedefi, İslâmî kültürün yaygın yaşandığı toplumların demokratikleştirilmesini ve sosyalistleştirilmesini barajlamak, İslâm kültürünü kapitalizme entegre etmektir. Osmanlı İmparatorluğu'nda... İslâmcılık, daha doğuşunda İslâm kültürünü istismar eden işbirlikçilerin, hegemonik güçlerin sömürüsündeki paylarını geliştirip arttırmaları için kullanıma girmiştir. Dinsel milliyetçilik biçiminde kapitalist hegemonyacılığa eklemlenir. Yurtsever İslâmî unsurları siyasi İslâmcılardan ayırt etmek gerekir. Nitekim bu yönlü anti-hegemonik önderler ortaya çıkmıştır. İslâm kültürünün homojen olmadığı, sınıfsal ve sosyal durumlara göre farklı tavırların geliştirilmesine açık olduğu anlaşılır bir durumdur. Ulusal Kurtuluş Savaşında bir güç olarak İslâmcılar anti-hegemonik tavır göstermişlerdir. Sosyalist ve Kürt yurtsever unsurlar gibi, yurtsever İslâmî güçler de Beyaz Türk faşizmi tarafından tasfiye edilmiştir... ABD'nin hegemonik önderliği altında tıpkı diğer anti-komünist kanatlar gibi siyasi İslâmcılık da yeniden canlandırılmaya çalışıldı. Irkçı Türk faşizmi gibi bu akım da demokratik ve sosyalist hareketin sıçrama yaptığı 1960'lardan sonra partileşti. Diğer faşist kanatlarla çelişkileri olsa da, hepsi ana hedefte birleşiyorlardı. Onlar da 1970'lerden itibaren iktidarda yer edinmeye başladılar.

Bunda devrimci hareketin yükselişinin açık etkisi vardır. Fakat 12 Eylül 1980 darbesini yapan güçlerle ittifaka girebilecek kadar önem kazanmalarında, Afganistan'ın Sovyetlerce işgali ve İran'da yaşanan Şii devriminin önemli payı vardır. Hem Sovyetler Birliği hegemonyasının kırılmasında hem de İran Devriminin önüne set çekilmesinde yeniden inşa edilecek bir İslâmî harekete şiddetle ihtiyaç vardı. Türkiye'de bu model için radikal sayılan Necmettin Erbakan önderliğindeki Milli Görüş Hareketi'nden daha ılımlı görülen unsurlar ayıklanarak ve değişik cemaatlerden kadro derlenerek bir iktidarcı elit grubun devşirildiği anlaşılmaktadır. Turgut Özal'la yapılmaya çalışılan buydu. Fakat hâlâ nasıl ve niçin tasfiye edildiği bir sır olarak duran Turgut Özal'ın Nisan 1993'te fiziksel ve siyasal olarak tasfiye edilmesi ve Necmettin Erbakan'ın 28 Şubat 1997'de Başbakanlıktan düşürülmesinin ardından, daha sonra kendini AKP olarak şekillendirecek model üzerinde çalışıldığı anlaşılmaktadır. ABD Cumhurbaşkanı G. W. Bush döneminde BOP' un (Büyük Ortadoğu Projesi) gündeme girmesi, Afganistan ve Irak işgalleri Türkiye'deki Ilımlı İslâm projesini yeni bir alternatif haline getirdi. Beyaz Türk faşizmi laikçi ve eskimiş yapısı nedeniyle kitlelerden tecrit olmuştu. Ayrıca içe kapan-

macıydı. Küresel kapitalizme pek açık değildi. Karşısında ciddi bir sosyalist ve demokratik hareket olmadığı için, ABD bir ırkçı faşizme pek ihtiyaç duymuyordu. Daha da önemlisi, Kürdistan genelinde olduğu gibi Türk egemenliğindeki Kürdistan'da da büyük gelişme sağlamış olan Kürt Demokratik Özgürlük Hareketi gelişimini sürdürüyordu. Dolayısıyla beyaz ve ırkçı tonlardaki faşist ideolojilerin tecrit olmuş durumu göz önüne getirildiğinde, bir yeşil faşist Türk elitine ihtiyaç duyulduğu kendiliğinden anlaşılır.

İslâmî kültürün Kürt kültürel kimliğinde önemli rol oynaması da bunda etkili olmuştur. Kürt toplumunda tarikatçı eğilimlerin yüzyıllardan beri etkili olması, Yeşil Türk faşist seçeneğini daha kullanılabilir bir argüman haline getiriyordu. Diğer iki kanat faşizminin ordu içinde ve siyasi partilerdeki (CHP ve MHP başta olmak üzere) temsilcileri içteki bu iktidar kaymasına şiddetle karşı çıktılar. 2001'den 2007'ye kadar dört darbe denemesine giriştiler. Fakat ABD ve AB desteğinden yoksun olmaları başarılı olmalarına imkân tanımadı. Ayrıca AKP'nin aşırı küresel finans sermaye yandaşlığı tek seçenek olmasını, hatta tek partili iktidar olarak kalmasını pekiştirdi. AKP'nin iktidara gelmesi, devlette yeni hegemonik dönemi ifade eder. Ankara merkezli Beyaz Türk faşizmi yerine, Konya-Kayseri merkezli Yeşil Türk faşizmi yavaş yavaş fakat emin adımlarla Cumhuriyet'in yeni hegemonik gücü olma yolundadır. Cumhuriyet'in 100. yılı olacak 2023 yılının bu hegemonya altında karşılanması daha şimdiden açıkça planlanmaktadır.

Bu yeni hegemonik dönemde Türk kimliği ulus-devletçi niteliğini olduğu gibi korumakla birlikte, Sünni İslâmcı ideolojik aygıtlarla daha da pekiştirilecektir. Asıl kimlik problemini yaşayanlar Kürtler olacaktır. Ordunun bir kanadının yeni hegemonik güçle ittifak kurması, Kürt kimliğinin bastırılıp tasfiye edilmesinde İslâmcı ideolojik aygıtların önemli rol oynayacaklarına inanmasından ileri gelmektedir. Diğer iki faşist ideolojik aygıtın sıfırlanması, ordunun yeni komuta kademesini buna ikna etmede etkili olmuştur. ... Önemli olan diğer bir husus, yeni hegemonik gücün Yahudi sermayesi ve ideolojik versiyonlarıyla olan ilişkisidir. Yeni hegemonik gücün ılımlı İslâmî yapısı ve benzer İslâmî güçler ve iktidarlarla ilişkisinin İsrail Siyonizm'iyle (katı milliyetçilik) çelişkiye yol açması kaçınılmazdı. Fakat bu durum AKP'nin Yahudi sermayesi ve diğer ideolojik aygıtlarıyla bağının olmadığını göstermez. Tersine, AKP, Yahudi sermayesinin Siyonist olmayan evrenselci-küreselci finans kanadıyla ve evrenselci Karaim Yahudi ideolojisiyle en sıkı bağlara sahiptir; daha doğrusu... Anadolu'daki, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki temsilcisi, acentesi konumundadır.

Unutmamak gerekir ki, bu köklü Yahudi sermayesi ve ideolojik aygıtı son dört yüz yıldan beri kapitalist modernitenin küresel hegemonyasını geliştiren ve yürüten temel güçlerin başında gelmektedir. Yüzlerce devlet iktidarı ve sermaye tekelinin oluşumunda, dolayısıyla çatışma ve savaşların çıkmasında belirleyici rolü vardır. Kapitalist modernitenin dünya hegemonyasında ideolojik ve ekonomik olarak bu denli etkili olan bir gücün, kendisi için en stratejik alan saydığı bir coğrafyada, Anadolu ve Mezopotamya'daki iktidar oluşumunda ve modernite tesisinde etkisiz kalacağını varsaymak rasyonel değildir. Nasıl ki Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında laik-milliyetçi bir ulus-devlet inşa ettiyse ve çıkarlarına (Proto-İsrail; Sovyet hegemonyacılığına karşıt ve bölgeden izole edilmiş kapalı bir iktidar yapılanması) en uygun modernite modeli saydıysa, 2000'li yıllarda da benzer amaçlar temelinde ama tersine araçlarla (yeniden düzenlenmiş Türkçü-Sünni ulus-devlet, dışa açılan sınırlar, bölgeye daha çok karışan ve küresel sermaye ile bütünleşen bir Türkiye Cumhuriyeti) hegemonik güç düzenlemesine gitti. Bilinmesi gereken en önemli husus, bu yeni hegemonyanın tesis edilmesinde dünya hegemonik gücünün belirleyici rol oynadığıdır.

Hegemonik güçler tarafından demokratik ve sosyalist hareketlerin tasfiyesinde kullanılan Siyah Türkler, günümüzde artık eskisi kadar gözde değiller

Kürt kimliğinin bu yeni hegemonik güç döneminde tasfiyesi için yeni komplo yöntemleri denenmektedir, denenecektir. Bunun provaları ilk defa açıkça Türkiye Hizbullah'ı (Kürdistan halkının Hizbul-Kontra dediği oluşum) adıyla 1990'larda yapıldı. JİTEM' in kurucu-

su Albay Arif Doğan'ın açıkça dile getirdiği gibi, Hizbul-Kontra kendilerinin inşa ettiği bir oluşumdu. Bu oluşumun on bini aşkın insanın fail-i meçhul bir biçimde katledilmesinde önemli rol oynadığı herkesçe bilinmektedir. Bu deneyimden sonra AKP ile ikinci aşamaya geçildi. AKP'nin müttefikleri (ittifak ettikleri tarikat-holding güçleri, özellikle F. Gülen adıyla tanıtılan, özünde devlet-içi olan ve ABD'nin ülkücü siyah kontralar yerine ikame ettiği yeşil kontra) ile birlikte Kürdistan için öngördüğü temel tasfiyeci model ve bu modelin temel uygulama aracı Ilımlı Sünni İslâmcılık iken, Hizbul-Kontra yerine yeni tetikçi güç olarak öngördüğü yapılanma ise bir nevi Kürt Hamas'ı dediğimiz oluşumdur. Yeni tasfiye planı eski Beyaz ve Siyah Türk faşist yöntemlerini tümüyle devre dışı bırakmıyor, daha çok tamamlayıcı nitelikte olup onların etkisiz kaldıkları alanları yeni baştan düzenliyor. ...

AKP özellikle ordunun resmi komuta grubuyla vardığı 4 Mayıs 2007 tarihli Dolmabahçe Protokolü (Başbakan Erdoğan ve dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt arasında varılan, ölünceye kadar gizli kalması kararlaştırılan protokol) ve ABD ile kararlaştırılan 5 Kasım 2007 tarihli Washington Protokolü ile bu düzenlemeleri hızla hayata geçirmeye çalıştı, çalışıyor. Daha önce eşi görülmeyen hava saldırıları, ABD ile anında istihbarat paylaşımı, KCK operasyonları, DTP' nin kapatılması, sahte Kürt burjuva sivil toplum inisiyatifleri, Roj TV'ye yönelik saldırılar, AB ülkelerinde Kürtlere karşı geliştirilen yaygın operasyonlar ve tutuklamalar, Kürdistan'ın her ilindeki holdingleşme, çocukların Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına (YİBO) kapatılmaları gibi en önemli uygulama örnekleri bu yeni düzenlemenin önemli ipuçlarını sunmaktadır. Kürt gerçekliği, Kürt kimliği özünde tarihinin en kapsamlı ve her alanda (ekonomik, kültürel, sosyal, siyasal, askeri, diplomatik, sportif vb.) planlanmış bir özel savaş kuşatmasıyla karşı karşıya getirilmiştir. Bazı sözde demokratik açılım örnekleri (Kürtçe kurslar, yayın serbestisi, TRT-6, beyaz eşya ve kömür dağıtımı) bu soykırımı gizleyip örtülemek amacıyla geniş propagandalarla sunulmaya çalışılmıştır. Buna Güney Kürdistan'daki sermaye yatırımlarını, diplomatik ilişkileri ve üçlü ittifakları (Irak-ABD-TC, Suriye-İran-TC ittifakı; iç kuşatmayı dış kuşatmayla tamamlamak) da eklemek gerekir. Böylelikle tarihin en kapsamlı ve tüm toplumsal alanları kapsayan soykırımcı, özel, örtülü, gizli ve açık savaşı hayata geçirilmiştir.

Bürokratik cumhuriyetin çöküş dönemine denk gelen yeni hegemonik iç iktidar döneminin ideolojik, sosyal ve ekonomik alanlardaki tekelci yapılarının kuruluş dönemindeki yapılanmalardan önemli farkları vardır. Ulus-devletin inşası dönemindeki resmi ideoloji pozitivist laik milliyetçilikti. Bu dönemde katı Darwinist görüşler hâkimdi. Homojen kültür oluşturmaya karar verildiğinde, diğer kültürlerin ve bunların başında gelen Kürt kültürel varlığının tasfiyesi, Darwinist 'güçlü olanın yaşama hakkı' kanunu gereğince ilerlemecilik adına meşru sayılmaktaydı. Aynı kanun Avrupa'da ulus-devletlerin inşasında da uygulanmıştı. Sonuç, resmi ideoloji dışında kalan kültürlerin soykırımlara varana dek imhasıydı. ... İktidar tekelinin kendisi tek partili oligarşik diktaydı. Kapitalist sömürü nedeniyle bu iktidar yapısının faşizmle göbek bağının olması anlaşılır bir husustur.

Bu ana yapılanma alanlarında inşa edilen ulus-devletçiliğin baş hedefi homojen toplum yaratmak olduğu için, Kürtleri tasfiye etme sürecinin isyanlara yol açması kaçınılmaz olduğu gibi, toplumun provoke edilmesi de aynı tasfiye amacının gereğiydi. Pozitivizm gereği buna inanılmıştı. Kürt gerçekliğinin tasfiye edilmesi ilerlemecilik sayılmaktaydı. Ulus-devletçi güçler bu tasfiyenin kısa zamanda tam başarılacağından emindiler. Bunun anayasadaki ifadesi "Vatandaşlık bağıyla devlete bağlı olan herkes Türk'tür" maddesiydi. Pozitivist ideoloji görünüşte kendini dünyevi (sekülarist), olgusal ve bilimsel olarak tanımlar. Dinsel ve metafizik düşünceden sonra üçüncü ve nihai insanlık paradigması sayar. Özünde ise o da metafizik bir düşünce kalıbı olup daha dar, kaba ve dogmatik bir dünya görüşüdür. Bu gerçekliği en açık biçimde laik ve ulusçu ideolojiye dayanan Türk ulus-devletinin Türklük tanımında görmekteyiz. Sanki Tanrının "Ol!" emriyle her şeyin oluştuğu gibi bir zihniyetle "Türk ol!" demekle herkesin Türk olabileceğine kendini inandırmıştır. Sosyolojik bilimsellik bu örnekte görüldüğü gibi boşlukta kalmış, pozitivist metafizikçi karakterini çarpıcı biçimde kanıtlamıştır. Çok acımasız olarak uygulanan da bunun gereğidir. Irkçı milliyetçiliğin baş ideoloğu Nihal Atsız bile, Beyaz

Türklerin bu uygulamasını 'Türklük dehşeti' olarak yorumlamıştır.

1950-1980 dönemi Beyaz Türk faşizminin olgunluk dönemidir. Ancak komplo ve darbelerle yürütülebilmiştir. Dış hegemonik gücün değişmesinin (İngiltere'nin yerine ABD'nin geçmesi) gereği olarak farklı bazı uygulamalar (çok partili parlamenter demokrasicilik, liberal kapitalizme açılım, laiklikten kısmi tavizler verme) gelişse de, oligarşik faşist diktatörlük esas yapısını koruyarak sürdürmüştür. Sert toplumsal ve sınıfsal çatışmalar sonuç vermemiştir. Sonuç 12 Eylül askeri darbesi olmuştur.

İç ve dış konjonktür gereği (Ortadoğu'da İran Devrimi ve Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesi nedeniyle bozulan dış denge, içteki devrimci mücadelenin yükselişinin durdurulamaması nedeniyle bozulan iç denge) tezgâhlanmış olan darbe, tarihsel anlamda Beyaz Türk faşist sisteminin çöküş sürecine denk gelmiştir. Bunun için ideolojik planda laik ulusçuluk yerine Türk-İslâm milliyetçiliği esas alınmış, ekonomik alanda içe kapanmacılıktan küresel tekellerle bütünleşmeye açılım sağlanmış, bürokratik ağırlıklı burjuvaziden özel sermayenin öncülüğüne geçilmiş, siyasi-iktidar alanında askeri vesayet geçerli kılınmıştır. Bu düzenlemeyi sağlayan 12 Eylül Anayasası zorla kabul ettirilmiştir.

Çöküş döneminin bu vesayetçi rejimi ağırlıklı olarak son Bülent Ecevit Hükümetine kadar (1999-2002) tam bir iç savaş düzeniyle sürdürülmüştür. Belki de örneğine az rastlanır bir iç özel savaş rejimi (kendi anayasalarını da fiilen çiğneyerek) tesis edilmiş, dolayısıyla anayasa göstermelik kalmıştır. Hem devlet içinde (1993'te Turgut Özal ve Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis'in tasfiyesiyle başlayan çok kapsamlı tasfiye süreci), hem de devletten topluma müthiş bir terör (binlerce Kürt köyünün boşaltılması, zindanlarda vahşet boyutlarına varan uygulamalar, on binleri aşan faili meçhul bırakılmış cinayetler, Sivas'ta Madımak Oteli katliamı, hiçbir savaş yasasına uymayan kontrgerilla eylemleri, yüzbinleri aşan tutuklamalar, kırk bini aşan öldürmeler) estirilmiştir. Bu temelde belki ulus-devletin çöküşü önlenmiş, ama klasik anlamda devlet de devlet olmaktan çıkmıştır.

Bu süreçte başından itibaren PKK öncülüğünde özellikle 15 Ağustos 1984 Hamlesiyle gelişen ve çok zorlu geçen bir direniş süreciyle sadece Kürt gerçeğinin varlık olarak tasfiyesi durdurulmamış, özgürlük yolunda da önemli mesafeler kat edilmiştir. Özellikle İsrail ulus-devleti, 1958'den beri yapılan gizli askeri antlaşmaları 1996'da daha genişletmiş olarak, bu özel savaşta Türk devletine desteğini ileri boyutlara taşımıştır. Kapitalist modernitenin hegemonik güçlerinin(Buna Sovyet Rusya da dahildir) çıkarları gereği sağladıkları destek olmadan, Anadolu ve Mezopotamya'da hiçbir toplumsal kültür soykırımdan geçirilemezdi. Bunda sermayenin azami kâr peşinde koşma eğilimi sonucu belirleyici olmuştur. Bu gerçeklik bütün açıklığıyla, hukuk ve ahlâk dışılığıyla yüz yılı aşan bir süreden beri gittikçe yoğunlaşan Kürt kültürel soykırımında kendini kanıtlamaktadır. Soykırımla ulus-devlet ve sermaye tekelleri arasındaki ilişki hiçbir ülkede Kürdistan'daki kadar açık biçimde kendini sergilememiştir.

Kürt gerçekliğinin tasfiye edilmesi ilerlemecilik sayılmaktaydı. Ulus-devletçi güçler bu tasfiyenin kısa zamanda tam başarılacağından emindiler

Filistin Kurtuluş Hareketi bile Türkiye iktidarlarıyla uzlaşmış ve gereken desteği vermemiştir.

İç savaşta rejimin aşırı yıpranması ve ABD'nin Irak operasyonu (görünüşte provokatif El Kaide örgütünün İkiz Kulelere saldırısı bahane edilse de)Türkiye'de yeni bir iktidar hegemonyasını zorunlu kılmıştır. Yeni hegemonyanın iç araçları 1970'lerden beri zaten derlenmekteydi. Türk-İslâm sentezinin benimsenmesi, 24 Ocak 1980 Ekonomik Kararları (küresel finans sermayesine açılım), 12 Eylül darbesi, Beyaz Türk ulus-devletçi partilerin kapatılması, Genelkurmay'da kural dışı atamalar, Doğru Yol Partisi'nde Tansu Çiller Operasyonu ve Hükümeti, 28 Şubat süreci, Erbakan Hükümeti'nin düşürülüşü ve en son Bülent Ecevit'in hem kişisel hem de hükümet olarak tasfiyesi bu sürecin belirgin aşamaları olarak sıralanabilir. AKP'yi böylesi aşamaların tüm iç ve dış unsurlarının bir düzenlemesi olarak değerlendirmek büyük önem taşır. Bu, Türkiye çağdaş tarihinin Cumhuriyet hamlesi kadar önemli bir hamledir;

o ayarda bir dönüşümün adıdır. Nasıl ki CHP Tanzimat, Birinci ve İkinci Meşrutiyet ve Ulusal Kurtuluş sürecinin merkezî devlet partisiyse, AKP de aynı süreçlerde çoğunlukla muhalif kalmış, Abdülhamit rejimiyle uzlaşmış, Alman hegemonyasına karşı İngiltere hegemonyasını esas almış, laik ulusçuluğa karşı İslâmî milliyetçiliği geliştirmiş, Siyonist milliyetçiliğe karşı Karaim Yahudi evrenselciliğiyle ittifak kurmuş, ordunun 12 Eylül darbesinde desteklediği Türk-İslâm ideolojisini kendine destek yapmış, bizzat ordunun 28 Şubat süreciyle radikal millici Necmettin Erbakan'ın partisini parçalaması sonucu hayat bulmuş uzun bir sürecin merkezî ulus-devlet partisidir. Deniz Baykal önderliğindeki CHP'nin ana muhalefet partisi olması karşılığında, R. Tayyip Erdoğan'ın önderliğinde kurulmuş stratejik hegemonik bir parti kimliğiyle, yeni dönem Yeşil Türk faşizminin inşa edici ve yürütücü gücü olarak, uzun bir tarihî geçmişe dayanan, hegemonik iç ve dış güçlerin desteğini arkasına alarak iktidara oturmuş bir partidir.

AKP önderliğinde somutlaştırılmaya çalışılan rejime İkinci Cumhuriyet veya Ilımlı İslâm Cumhuriyeti demek erken bir yorum olacaktır. Esas karakteri idea edilmesine ve anayasada ifadesini bulmasına rağmen, rejim hiçbir zaman demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti haline gelememiş, kuruluşundan beri oligarşik faşist karakterini hep korumuştur. Cumhuriyet rejimi klasik anlamda hep bir ad olarak kalmıştır. Özellikle demokratik cumhuriyet haline gelememiştir. Tıpkı CHP hegemonyasına karşı olduğu gibi, AKP hegemonyasına karşı da demokratik cumhuriyet ve anayasası mücadelesi gündemde olacaktır. Dolayısıyla yaşanan bu sürece oligarşik dikta ile ona karşı verilen demokratik cumhuriyet mücadelesi dönemi demek daha doğru olacaktır. ...

AKP iktidarının ilk sekiz yılı CHP'nin ilk sekiz yılına (1923-1931) çok benzemektedir. İkisinde de tek partili rejim egemendir. Tıpkı 1931'den itibaren (M. Kemal'in Serbest Fırka denemesine rağmen) ağırlaşan İsmet İnönü ve Recep Peker faşizmi gibi, AKP'nin de 2011 seçimlerinden itibaren (Hitler'in 1933 seçimlerindeki konumuna oldukça benzemektedir) diktatoryasını yoğunlaştırma ve kendi anayasasıyla pekiştirme olasılığı yüksektir. Yine tıpkı dönemin CHP'sinde olduğu gibi sürecin sancılı geçmesi ve iç çelişkilerin artması (Mustafa Kemal ile İsmet İnönü arasında olduğu gibi) AKP'yi farklı rotalara saptırabilir. R. Tayyip Erdoğan ile Abdullah Gül çekişmesi gelişebilir. Demokratik uzlaşıya yatan bir kesim ayrışabilir. Demokratik Türkiye ve Demokratik Anayasa olasılığı da ciddi bir seçenek olarak gündemde ağırlığını hissettirebilir. Her iki olasılıktan hangisinin kesinlik kazanabileceğini hegemonik güçlerle Türkiye'nin demokratik, sosyalist ve Kürdistan'ın demokratik özerklik mücadelesinin durumu belirleyecektir.

Yeni hegemonik iktidar döneminde Kürt varlığı ve özgürlüğünü tasfiye amaçlı özel savaş rejimi daha da güçlendirilerek yürütülecektir. Zaten AKP'nin ordu şahsında rejimin eski iktidar sahipleriyle yaptığı uzlaşmanın temelinde Kürt varlığının (ontolojik gerçeklik) ve özgürlüğünün (bilinç ve örgütlülük) tasfiyesi ve kültürel soykırımın sürdürülmesi yatmaktadır. İktidar başka türlü AKP'ye teslim edilemezdi. 1925'teki Siyonist milliyetçilik ve Türk ulusçuluğu arasındaki uzlaşmanın temelinde de Kürt varlığının inkârı ve isyancı güçlerin şiddetle tasfiye edilmesi yatmaktaydı. Bu uzlaşma AKP döneminde sadece olduğu gibi kabullenilmekle kalmamış, İslâmî argümanlarla daha da güçlendirilerek devam ettirilmiştir. Özcesi, her üç ana akım milliyetçilik diğer tüm konularda birbirlerine karşı darbe yapıp kanlı mücadelelere girseler de, Kürt gerçekliği karşısında hep ortak tavır alırlar. Faşist rejimin 'tunç yasası' denen olgu budur. Bu yasayı tanımayan hiçbir güce sistem içinde yaşama ve siyaset yapma hakkı tanınmaz.

AKP hegemonyasının daha değişik taktik uygulamaları ortak stratejiye (Kürt varlığı ve Özgürlük Hareketi'nin tasfiyesi) ters düşmediği gibi, bu stratejiyi daha yaratıcı biçimde başarıyla uygulamak için giriştiği taktik manevralar olmaktadır. Örneğin R. Tayyip Erdoğan 2005'te Diyarbakır'da önce "Kürt sorunu bizim de sorunumuzdur" diyerek Kürt halkının önemli desteğini arkasına aldıktan sonra, 2006'da çocuklar ve kadınları kapsamına alıp daha da geliştirilen TMK' yı (Terörle Mücadele Kanunu'nu, tüm Cumhuriyet dönemlerinin anti-Kürt yasalarının en şiddetlisini) sinsice çıkarmaktan çekinmedi. Çocukların ilk defa yaygın olarak tutuklanmaları, KCK operasyonları, hava saldırıları bu stratejinin gereğidir. Psikolojik savaşın her türlüsü, işbirlikçi bir Kürt sermaye grubunun hem Güney hem de Kuzey Kürdistan'ın önemli

kentlerinde çekim merkezi olarak oluşturulmaya çalışılması ve sahte Kürtçü sivil toplum örgütlerinin kuruluşu da bu yeni stratejiyle yakından ilgilidir. Buna işbirlikçi Kürt medyasını da (psikolojik savaş araçları) eklemek gerekir. Spor ve sanatın birçok dalı da benzer stratejik amaçlarla kullanıma açılmıştır. Belki de en vahim uygulama, Hizbul-kontra yerine Kürt Hamas' ının oluşturulması deneyimleridir. Dinci yayın ve örgütlenmelerin temel hedefi, son aşamada KCK' ye karşı kendi Kürtçü Hamas' ını kurup harekete geçirme ve başat kılmadır. Örneğin Filistin'de mücadeleyle hiçbir ilgisi olmayan, MOSSAD'ın FKÖ'yü zayıf düşürmek için kurdurduğu Hamas, bugün FKÖ'yü ve özellikle temel güç olan El Fetih'i tasfiyenin eşiğine kadar getirmiştir. Aynı model Kürdistan'da KCK' ye karşı geliştirilmeye çalışılmaktadır. Yeni dinci liseler ve Kuran kursları da bizzat açıklandığı gibi bu amaçla aceleyle tesis edilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı tüm camileri kültürel tasfiyeciliğin hizmetine sokmuştur. Din tamamen politize edilip Kürt varlığının inkârında ve özgürlük mücadelesinin karalanmasında kullanılan bir araç durumuna indirgenmiştir.

Benzer yüzlerce uygulama yeni hegemonik gücün sadece niyet ve politikalarını değil, çok tehlikeli tasfiyeci planlarını da açıkça ortaya koymaktadır. Nasıl ki CHP 1925-1940 döneminde Kürt direnmesi ve varlığının kanlı tasfiyeci ulus-devlet partisiyse, 2000'li yıllardan itibaren AKP de aynen ve daha da ağırlaştırılmış koşullar temelinde Kürt gerçekliğini ve Özgürlük Hareketi'ni tasfiye etmeyi amaçlayan ulus-devlet partisidir. Şüphesiz içindeki bazı aykırı sesler ve farklı dönemsel uygulamalar stratejik amacını değiştirmemekte, bilakis doğrulamaktadır. AKP'nin 2002 yılının sonundan itibaren el altından PKK içinde yürüttüğü tasfiye hareketi (ABD, Güney Kürdistan otoritesi ve PKK' li işbirlikçi tasfiyeci unsurlarla yürütülen tasfiye girişimi), 2006'dan beri diyalog adı altında DTP ve Avrupa'daki KCK temsilcileriyle sürdürülen ve Abdullah Öcalan'a kadar yansıyan görüşmeler, aynı stratejinin duvarlarına çarparak boşa çıkarılmıştır. Açık ki, bu barış düşmanı tasfiyeci strateji terk edilmedikçe, yeni AKP hegemonyası altında özel savaş yoğunlaşarak devam edecektir. AKP ve dayandığı iç ve dış güçler barış konusunda stratejik bir yaklaşımı kamuoyuna açıkça deklare etmedikçe ve demokratik bir anayasa için bağlayıcı kararlar almadıkça, Kürt gerçekliğine ve Özgürlük Hareketi'ne yönelik sergilenecek her tutum, eylem ve söylem tasfiyecilikten öteye bir anlam ifade etmeyecektir.

Sonuç olarak, çağdaş Kürt gerçekliğine ve Özgürlük Hareketi'ne karşı yürütülen son iki yüz yıllık savaş giderek daha da ağırlaşan bir kültürel soykırıma dönüşmüştür. Kürtler amansız soykırım hamleleri altında varlıklarını ve özgür yaşam tutkularını sürdürmeye çalışmışlardır. Çağdaşlaşan (modernleşen) Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlatılan Kürdistan beylik, aşiret şefliği ve şeyhlik otoritelerini tasfiye etme hareketleri, giderek Kürt kültürel gerçekliğinin tasfiyesine yönelmiştir. Cumhuriyet'in ilk döneminde Beyaz Türk faşizmi bu politikayı daha da derinleştirerek tüm topluma yaymış, Kürtleri ulus-devletin içinde eriterek yok etmenin eşiğine kadar getirmiştir. Buna karşı gelişen direnmeler, dayandıkları sosyal temel ve önderliklerinin karakteri nedeniyle tasfiyeyi daha da derinleştirmekten öteye sonuç vermemiştir. Cumhuriyet'in olgunluk döneminde Kürt gerçeğini inkâr etme temelinde varlıklarına izin verilen işbirlikçi katmanlar daha da geliştirilerek kültürel soykırım derinleştirilmiştir. 1980'lerden itibaren içine girilen çöküş döneminde, ABD'nin kendi çıkarları temelinde sağladığı destekle eşi görülmedik özel savaş yöntemlerine başvurularak, Kürtlük sadece Özgürlük Hareketi olarak değil, bizatihi varlık (dil yasağında görüldüğü gibi ontolojik varlık olarak da) olarak sona erdirilmeye çalışılmıştır. Bu eşi görülmemiş kırım hareketlerine karşı PKK öncülüğünde geliştirilen Özgürlük Hareketi, birçok eksikliğine ve yanlışlıklarına rağmen, sadece Kürt kültürel varlığını kesinleştirmekle kalmamış, özgürleşen varlık olarak da önemli bir aşamaya taşımıştır.

Türk hegemonik güçlerinin KCK' ye karşı tasfiyeci özel savaşının önümüzdeki dönemde stratejik, politik ve toplumsal açıdan önemi büyük olan gelişmelere yol açacağı kesindir. Stratejik barış kararı verilmezse, Kürdistan somutunda ve giderek komşu coğrafyalarda gelişecek olan en önemli bir olasılık da demokratik modernite perspektifli devrimci halk savaşının üst boyutlarda gelişimidir; öz savunma savaşıyla iç içe demokratik özerk yönetimlerin ekonomik, sosyal, kültürel, hukuksal ve diplomatik boyutlarda geliştirilmesidir.

Kürt Gerçekliğinde Anavatan

Kapitalist modernitenin Anadolu ve Yukarı Mezopotamya'da, Türkiye ve Kürdistan'ın büyük parçası üzerinde kurulan üçlü sacayağı mekanizması, geleneksel Türk-Türkmen toplumunu kendi içinde tümüyle sömürgeleştirip eritirken, Kürt gerçekliğini de çeşitli boyutlarda parçalayıp varlık olmaktan çıkarmayı hedeflemiştir.

Tarihsel olarak Proto Kürtlerden çağdaş Kürtlere kadar Kürtler için bir anavatan gerçekliği hep var olagelmiştir. Sümerlerde Kurtiye, Luwilerde Kürdiwana (Kürtlerin Memleketi), Helenlerde Kardokya kavramları aynı kökenden türemiş olup zamanla dönüşüme uğramış, Selçuklu sultanlarının İran'daki egemenlikleri döneminden (M.S. 11. yüzyıl) itibaren resmen Kürdistan olarak son şeklini almıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde de yüzlerce fermanda (sultanın buyrukları) Kürdistan kavramı sıkça kullanılmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşunda bizzat M. Kemal Kürdistan kavramını yazılı ve sözlü olarak defalarca kullanmış olup, bölgeden TBMM'ye gelen ilk milletvekilleri de kendilerini 'Kürdistan Mebusu' olarak tanımlamışlardır. 1925'teki Beyaz Türk komplosundan itibaren Kürt, Kürdistan ve Kürtlükle ilgili her tür miras ve adlandırma birdenbire dehşet verici yöntemlerle yasaklanıp olgu olmaktan çıkarılmak istenmiştir.

Kürdistan kavramına yönelik bu darbe birçok amaç taşımaktadır. Her şeyden önce Beyaz Türkler Kürdistan'ı İngiliz ve Fransız sömürgeci yönetimleriyle yeniden dört parçaya bölüp en büyük parçayı kendi paylarına ayırarak, içindeki her şeyiyle birlikte Türk sayıp soykırım sürecine sokmuşlardır. Bu, Kürdistan coğrafyasına yönelik komplocu bir darbedir. 1925'teki Şark Islahat Planı'yla Kürt gerçekliği tümüyle tarihten silinmek istenmiş, Kürtlerin vatanı 'yok hükmünde' sayılmıştır. Komplo gereğince provokasyon zemininde gelişen isyanlar bahane edilerek taş üstünde taş bırakılmamış, Kürt ve Kürdistan gerçekliğine ilişkin tek bir sözcüğün bile kullanılmamasına çalışılmıştır. Cumhuriyet'in asli kurucu öğesi, tarihin belki de ilk defa kendi adıyla vatan sahibi olmuş halkı, kendini öz vatanlı halk olmaktan çıkmakla karşı karşıya bulmuştur.

Tarihin hiçbir çağında hiçbir ideoloji ve din tarafından bir vatanın bu biçimde yok sayıldığı görülmemiştir. Türk toplumunun ezici çoğunluğunun zihninde ve kararında da böylesi bir yaklaşım yoktur. Beyaz Türk olgusunun pratiğinin benzerini aynı tarihlerde Almanya, İtalya ve Japonya başta olmak üzere kapitalist moderniteye geç giriş yapmış birçok ulusta görmek mümkündür. Fakat Türk ulusçuluğundan devlet türetmek isteyen İttihat ve Terakkici bürokratik kadro, birlikte savaştıkları (Birinci Dünya Savaşı) Almanları ve fideliğinde yetiştikleri Alman milliyetçiliğini ve militarizmini esas aldıklarından, Nazi ulusçuluğunun sadece benzeri veya ikizi değil kurucu unsurlarındandı. Hitler Yahudi soykırımı deneyimine girişirken, İttihat ve Terakki hükümetinin gerçekleştirdiği Ermeni soykırımı deneyiminden etkilendiğini bizzat itiraf etmiştir.

Cumhuriyet'in asli kurucu öğesi, tarihin belki de ilk defa kendi adıyla vatan sahibi olmuş halkı, kendini öz vatanlı halk olmaktan çıkmakla karşı karşıya bulmuştur

Kürtlerin vatansız bırakılmasının bu iki tarihsel deneyimle yakın bağlantısı vardır. Buna bir de pozitivist ideolojinin zirveye çıktığı bir dönemin etkisini eklemek gerekir.

Kürt isyanları Kürdistan'ın Kürtlere vatan olarak kalmaması için acımasızca ezildi. Cumhuriyet'in kuruluşunda yer almış bir halk ve vatanı gitmiş, yerine her şeyiyle ezilmesi ve yok sayılması gereken dilsiz ve vatansız, adı yasaklanmış, dağda karda yürürken 'kart kurt' sesi çıkaran bazı vahşiler kalmıştı! Kanıtlanan şey, kapitalist modernist güçlerin günlük çıkarları uğruna bir halkın binlerce yıllık vatanını bir çırpıda feda edip yok saymaktan çekinmeyecekleriydi.

Güney Kürdistan gerçekliği soğuk savaş hesapları sonucunda ısıtıldı. Fiziksel de olsa varlığını koruyan Kürt halkının bilinç olarak da gelişip kaderine hükmetmesini önlemek ve sistemin ileri karakolu halinde tutmak amacıyla küçültülmüş bir Kürdistan hep yedekte tutuldu. Bu sefer çıkarları bunu gerektiriyordu. Irak Kürdistan'ı denilen olgu, tıpkı Helen ve Ermeni halklarının tarihsel vatanlarını kaybetmeleri karşılığında bir diyet borcu olarak kendilerine

sunulmuş küçük vatan parçalarına mahkûm edilmelerine benzer biçimde gündeme getirildi. 20. yüzyıl sona erdiğinde, tarihin belki de oluşmuş ilk ve en eski vatanı neredeyse yok edilmişti. Bir toplum için kapitalist modernite tarafından yurtsuz sayılmak, kendi varlığını ve gerçekliğini yarı yarıya kaybetmektir. Vatan, Yurt, Welat yok sayıldıktan sonra toplumunu ayakta tutmak, maddi ve manevi kültürünün varoluşunu devam ettirmek mucizelere kalır. ...

Kapitalist modernitenin vatan olgusuna karşı en büyük suçlarından birisi katı, değişmez, tek uluslu sınır anlayışını en kutsal bir kavrammış gibi sahtekârca piyasaya sunmasıdır. Ulus-devletin sınır anlayışı, sözde vatanı nasıl koruduğunun göstergesi olarak bir kült, bir ibadet gibi işlenir. Özünde ise, en geliştirilmiş ve genelleştirilmiş bir mülkiyet sınırıdır. ... Ulus-devlet sınırları ne denli katılaştırılmışsa, o denli azami kâr sağlıyor demektir.

Şüphesiz halkların, ulusların vatan sınırları vardır. Fakat demokratik modernite anlayışında bu sınırlar mülkiyetin katılaşması olarak değil, komşularla en canlı işbirliğinin, paylaşımın, alışverişin, kültürel sentezleşmenin gerçekleştirildiği dayanışma, dostluk ve üst toplumsal oluşumlar hattıdır. Çok ulusluluğun, kültürlülüğün en fazla gerçekleştiği bu alanlar, daha üst bir kültür ve uygarlığın mayalandığı yaratıcı halkalardır; kavganın veya savaşın değil, barışın ve kardeşliğin yaşandığı alanlardır.

Anavatanından koparılan Kürt gerçekliği yaralı, can çekişen bir gerçekliktir. Anavatanını sahiplenememek, tarihinden ve kültüründen vazgeçmek demektir. Sonuçta toplum halinde yaşamaktan ve ulus olmaktan vazgeçmek demektir. Kürt toplum gerçekliği vatansız olarak tanımlanamaz; vatansız bir toplum varlığını sürdüremez, ardı sıra dağılmaktan ve tasfiye olmaktan kurtulamaz.

Sömürgecilik ve soykırımın yaşandığı bir vatan gerçekliği olsa da, tarihine ve toplum gerçekliğine bağlı ve layık şekilde özgür yaşamak isteyenlerin son ferdi üzerinde durdukça Kürdistan'ın varlığı devam edecektir. Yalnız Kürtlerin değil, Ermenilerin, Süryanilerin, Türkmenlerin, Arapların ve özgür yaşamak isteyen her birey ve kültürün demokratik, özgür ve eşitçe paylaştığı bir ortak vatan olacaktır. Ulus-devlet olmaması şanssızlığı değil şansı olacaktır. Bu sefer yeni bir sınıflı, ekoloji düşmanı kentleşmenin ve ulus-devletçi uygarlığın değil, Ortadoğu'da demokratik modernitenin şafak vaktinin doğuş yaptığı ve beşiğinde büyüdüğü vatan olacaktır.

Türk-Kürt İlişkisinde İktidar ve Devlet Sorunu

Kürt-Türk ilişkilerini çözümlemek sosyolojinin belki de en zor konusudur. Kürt sorununun çözümlenmesindeki güçlük, bu ilişkinin mahiyetinin hiç bilinmemesi ve bilinmek istenmemesi kadar yanlış, keyfe göre ve hiçbir bilimsel temeli olmayan beylik laflarla kestirilip atılmak istenmesinden kaynaklanmaktadır. 15 Şubat 1925 soykırım komplosundan sonra, stratejik olduğu kadar aynı ümmetten olmaya dayalı dokuz yüz yıllık tarihsel-toplumsal ilişkiler bir günde yok sayıldı. Tanrının 'Ol!' emriyle bile olmayacak şeylerin gerçekleşeceği, yani 'Yok ol!' deyince Kürtlerin yok olacağı sanıldı. Avrupa faşizminin ideolojik temeli olan pozitivizmden kaynaklı bu en kaba metafizik materyalizm, iktidar hâkimiyeti altında haklarında 'imha ve inkâr' fermanı çıkarılınca, Kürtlerin kısa sürede yok olacağı inancına dayanır. Söz konusu olan, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Ermeni tasfiyesinde başarıyla uyguladığı düşünülen yöntemleri ve yaklaşımlarının Kürtler için de aynı sonucu vereceğine inanan aynı oluşumun kadro artıklarıdır. Bunlar kendi halkını ve ulusunu bu yalan ve inkâr siyasetine inandırdıkları gibi, dünyaya karşı da sanki Kürt diye bir olgu yokmuş gibi davranmaktan geri durmadılar.

Aynı gerçeklik tarih bilimi için de geçerlidir. Denilebilir ki, çok az tarih ilişkisi, Anadolu ve Mezopotamya'da inşa edilen uygarlıklar ve devletlerin tarihindeki kadar kendi aralarında çok önemli bir diyalektiksel bütünlüğü ifade edecek güce sahiptir. İnsanlık tarihinin gelişmesinde Mezopotamya-Anadolu hattı belkemiği niteliğindedir. Tarihin ilk uygarlıklarını ve devletlerini kuran Mısır ve Sümer toplumundan günümüz toplum gerçekliğine kadar bu hat bu diyalektik bütünlük ve belkemiğini teşkil etme rolünü oynamaya devam etmektedir. Buna rağmen ulus-devlet modernizmi, bu tarih üzerine kırmızı bir inkâr çizgisi çekerek tarihi sıfırdan yani kendisinden başlatmayı bilim sayar. Halkların kültürel gerçeğini inkâr etmeyi

ulusçuluk sayan bu kültürel soykırım barbarlığını kesinkes bir tarafa bırakarak tarihi bilmeye çalışmak gerekir. Savunmam bu inkâr ve

imha kültürünün içyüzünü açığa çıkarmak için tarih çizgisini ısrarla sunmaya çalışmaktadır.

Hem sınıflı, kentli ve devletli uygarlık kültürü, hem de bu üçlüye karşı varlığını koruyan toplum kültürleri bir bütündür. Bütünlük hem birbirlerine karşıtlık temelinde hem de kendi içlerinde geçerlidir. Bu gerçeğe tarih boyunca en çok Anadolu ve Mezopotamya kültürleri arasında rastlamaktayız. Uygarlığın üst tabakaları için geçerli olan iktidar ve devlet olguları, bu iki coğrafya içinde hep iç içe olup bir bütünlük teşkil etmiştir. Bütünlük her alanda geçerlidir. Özellikle ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda kendini hep belli eder. Sümer, Akad, Babil, Asur, Hitit, Mitanni, Urartu, Med, Pers, Helen, Roma, Bizans ve Osmanlılardan Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar ana nehir halinde bütünsellik arz eden bir toplumsal kültür yaşanır. İster egemenler ister boyun eğdirilmişler açısından olsun, bütünlük esastır. Bütünlükle birlikte kavranması gereken diğer husus yerel farklılıktır. Bütünlüğün olabilmesi için farklılık gerekir. Farklılığa dayanmayana bütünlük denmez; zoraki veya günümüz deyişiyle faşist tek tip yaşam denir.

15 Şubat 1925 soykırım komplosundan sonra, stratejik olduğu kadar aynı ümmetten olmaya dayalı dokuz yüz yıllık tarihsel-toplumsal ilişkiler bir günde yok sayıldı

Tarih boyunca Kürt-Türk ilişkilerine bu tarihsel bütünlük içinde bakmak gerekir. Bu nedenle ilgili bölümlerde 1071 Malazgirt Savaşından 1919-1922 Anadolu ve Mezopotamya'daki Ulusal Kurtuluş Savaşlarına kadarki süreç tanımlanmaya çalışıldı. Dikkat çekmekle yetiniyorum. Bu hususa şunun için ısrarla değiniyorum: Deniliyor ki, tarihte belirgin bir Kürt egemenliği ve devlet sistemi oluşmamıştır. Bu zihniyete karşı bütünsellik ve farklılık kavramını tanımlamaya çalıştım. Sümerlerden günümüze kadar Anadolu'da ve Mezopotamya'da oluşan tüm uygarlıklarda, bu uygarlıklara yol açan iktidar ve devletlerde hükümranlık ortaktır. Bütünlük arz eder. Egemenliği ve devleti ulus-devlet gibi düşünürsek büyük hatalara düşeriz. Ulus-devlet kapitalizmin son iki yüzyılını aşmayan iktidar formudur. Binlerce yıllık iktidar formunda ulus-devlet geçersizdir. Yaygın egemenlik formu kent devleti ve evrensel imparatorluktur. Bunlarda da kültürler ortaklaşa temsil edilirler.

Anadolu'daki ilk devlet olan Hitit devleti Mezopotamyasız düşünülemez. Kaldı ki, tarih Hitit prensleri ve prensesleri ile krallıklarının Hurri kökenli yani Proto-Kürt olduğunu kanıtlamış bulunmaktadır. Yine komşusu ve akrabası olan Mitanniler Kuzey Mezopotamya merkezli ilk devlet olarak Hititlerle iç içedir. Birinin sınırının nerede başladığı, diğerininkinin nerede bittiği belli değildir. Asur ve Urartularda da aynı gerçeklik söz konusudur. Med-Persler zaten iç içe gelişip yaygınlaşmışlardır. Helen, Roma, Bizans ve Osmanlı'da da Kürt gerçeği bağlamında aynı gerçeğin yaşandığını iyi bilmekteyiz. Sadece iktidar ve devlet kültüründe değil, tüm toplumsal kültür alanlarında benzer ortaklıklar yaşanır. İslâmiyet, Hıristiyanlık ve Musevilik aynı kökenli dinlerdir. Kültürel ortaklığın en belirgin örneğini teşkil ederler. Batı kapitalist modernitesi Ortadoğu kültürlerinde ulus-devlet formunu bilinçli olarak egemen kıldı. Eskiden hep tek evrensel imparatorluk formuyla temsil edilen iktidar ve devlet olgusu yerine, halkların onlarca parçaya bölünüp birbirlerine karşıtlaştırılması üzerinde inşa edilen zayıf ulus-devletler temelinde Ortadoğu'nun kültürel parçalanması ve yeni-sömürgeleştirilmesi sağlanmıştır. Böylelikle bölge kapitalist sistemin hegemonyası altına alınmıştır. Bir alt hegemonik güç olarak inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti bile, dayandığı temel olan Misak-ı Milli'nin en önemli parçalarından biri olan Musul-Kerkük yani Irak Kürdistan'ı kopartılarak, topal ördek misali daha doğuşunda topal bir şekilde yaşamaya mahkûm edilmiştir. Geleneksel Anadolu ve Mezopotamya bütünlüğü bilinçli olarak, hem de birbirlerini inkâr ve karşıtlık temelinde parçalanmıştır. Bütünlük faşist tek tip yaşama kurban edilirken, bütün farklı kültürler de inkâr ve imhaya yatırılarak yokluğa terk edilmişlerdir.

Kürt üst tabakası yani iktidar ve devlet meselesiyle ilgilenen kesimler, Sultan Alparslan'dan M. Kemal'e kadar ortak iktidar ve devlet kültürüyle hareket etmişler, bu tutumu halka da benimsetmişlerdir. Kendi kültürel farklılıkları için bir güvence ve statü geliştirmiş olamamaları sınıfsal yapılarıyla bağlantılı olsa da, halkın kendisi de hem stratejik hem de tarihsel-top-

lumsal açıdan ortak bir devlet kültürünü çıkarlarına daha uygun bulmuştur. Uygun bulmuştur diye de suçlanamaz. Suçlanması gerekenler halkların bu tarihsel beraberliğini hukuki statüye bağlamak ve demokratik yönetime kavuşturmak yerine, inkâra ve imhaya yeltenenlerdir.

Sonradan yanlışlığını kabul edip öz eleştirisel temelde aşsa da, PKK'nin doğuşunda bu imha ve inkâr kültürüne karşı reel sosyalist bir ulus-devletçi zihniyetle çıkış yapması anlaşılır bir husustur. Sosyalist bakışla da olsa, ayırıcı ve bölücü ulus-devletçiliğe karşı ayrı bir ulus-devletçilikle karşılık vermek, kapitalizmin oyununa düşmek olur. Dünya halkları bu temelde 'böl-yönet' politikasının tuzağına düşürülmüşlerdir. Sosyalistler hiçbir koşul altında ulus-devletçiliği savunamazlar. Kapitalizme karşı olmanın en başta gelen ilkesi, ister ezen ister ezilen uluslar veya halklar adına olsun, ulus-devlet formunu kabul etmemektir. Genelde olduğu gibi, Kürt-Türk ilişkilerinde de tarih boyunca ortak kültürel temellerde yaşanan bütünselliği her koşul altında savunmak, sosyalist olmanın ikinci başta gelen ilkesidir. Kaldı ki, en son Cumhuriyet'in kuruluşuna giden yolda, Misak-ı Milli ilanında, Amasya Tamiminde ve TBMM'de ortak bir strateji etrafında hareket etme dışındaki her tavrın iki halkın da mahvına yol açacağı, başta M. Kemal olmak üzere, sürecin tüm önemli simaları tarafından dile getirilmiş ve belgelenmiştir. Ortak bir statü hem de çağdaşlık adına birlikte ve gönüllü olarak kabul edilmiştir. Sonraki komplocu ve darbeci yaklaşımlar, Cumhuriyet'in asli unsurları olarak Türkler ve Kürtlerin gönüllü ortak statü gerçeğini ortadan kaldıramaz. Cumhuriyet tarihi boyunca aynı komplocu ve inkârcı zihniyet tarafından dayatılan asimilasyonist, kültürel soykırımcı yöntemler de gönüllü olduğu kadar belirleyici tarihî değeri olan ve ilk Anayasada (1921) da belirlenen statüyü geçersiz kılamaz.

Bu gerçeklik Kürdistan'ın diğer bölgelerindeki Kürt toplumsal yaşamı için de geçerlidir. Kürtler hiçbir devlet tarafından fethedilmemişlerdir. Kendilerine yönelik hiçbir fetih, işgal ve ilhak statüsü yoktur. Yani siyasal ve hukuki açıdan statüleri, içinde yaşadıkları devletlerle gönüllü ortaklık temelinde oluşmuştur. Hem tarihsel zihniyetleri hem de toplumsal kültürleri açısından bu yönlü bir geleneği -modernitenin ulus-devletçiliği tarafından kendilerine pahalıya mal edilse de- yaşamayı esas almışlardır. Bu gelenek halen varlığını sürdürmektedir. İlgili ulus-devletlerin bu gerçeği çok doğru kavrayıp dayattıkları inkâr ve imha siyasetini terk ederek, tarih ve toplumla barışarak hakikate değer vermeleri gerekir. Aksi halde çoktan anlaşıldığı gibi sadece topal yürümekle kalmayacaklar, her faşist ulus-devletin başına geldiği, yaşadığı gibi kendi felaketlerini de bu imha ve inkâr siyaseti ve uygulamalarında yaşayacaklardır.

KCK bu tarihsel ve toplumsal gerçeklerin bilince çıkarılması ve ulus-devletçiliğin kapitalizmin bir tuzağı olduğunun anlaşılması sonucunda, PKK tarafından halkın kendi demokratik yönetim sistemi olarak ilan edilmiştir. KCK ulus-devletçiliğe karşılık Kürt ulus-devletçiliği değildir. İlkesel olarak bunu reddeder. İster bir ulus-devlet çatısı altında (eğer demokrasiye bağlılığını kabul ediyorsa) ister kendi başına bağımsız olsun, Kürt halkının kabul edeceği siyasi otorite kendi demokratik özerk yönetimidir. KCK bu modelin Kürtlerin payına düşenidir. Türkçe karşılığı özce toplumun demokratik olması anlamına gelir. Sistem olarak bütün halkların ulusal şovenizme, sınır kavgalarına, bürokrasiye, milliyetçiliğe ve ulus-devletçiliğe düşmeden, ortaklaşa ve gönüllü siyasi otoritelerini inşa etmeleri demektir. Ulus-devletlerin çatısı altında yaşamayı ancak demokratik özerk yönetimlerinin tanınması şartıyla kabul ederler. Bu yaşam tarzı devletlerin federal veya konfederal temelde düzenlenmesi anlamına da gelmemektedir. Devletlerle bu temelde anayasal uzlaşmaya gidilmemektedir. Toplumun demokratik özerk yönetiminin tanınması temelinde 'demokratik anayasal uzlaşma 'ya gidilmektedir. İkisi arasında köklü farklar vardır.

KCK Türkiye, İran, Irak ve Suriye ulus-devletleri içinde, ayrıca Irak Kürt Federe Devleti karşısında da demokratik özerk bir oluşum olarak en ideal ortak, eşit ve özgür yaşam projesidir. Tarihsel-toplumsal gerçekliğin de kanıtladığı gibi, tüm bu devletlerle var olan sorunların ancak demokratik özerklik temelinde, barış içinde ve demokratik siyasal yöntemlerle çözülebileceğine inanmaktadır. Bunun bilinci, kararlılığı ve hazırlıkları içindedir. Eğer ulus-devletler bu gerçekleri ve demokratik anayasal çözümleri kabul etmezlerse, kendini demokratik özerk bir siyasi otorite olarak yaşatabilecek ve savunabilecek güç ve kararlılıktadır.

Barış, Demokratik Çözüm ve Demokratik Ulus İnşası

Türk-Kürt ilişkileri kavimsel ve devletsel bağlamda ele alınırken iki toplumun yoğunlaştığı coğrafyalar arasında tarih boyunca sıkı jeo-politik ve jeo-stratejik yaklaşımları da belirleyen yoğun kültürel alışverişler yaşanmaktadır. Günceli, şimdiyi de belirleyen bu ilişkiler ancak bütünsel bir yaklaşımla doğru çözümlenebilir. İktidar ve devlet sorunsalıyla daha çok karşılaşan Kürt hiyerarşik üst tabakası, tarih boyunca ağırlıklı olarak kaderini nispi bir özerklik temelinde hep kendisinden daha güçlü olan iktidarlara ve devletlere bağlamıştır. Kürt toplumuna özgü bağımsız iktidar ve devlet sistemleri peşinde pek koşmamıştır. Tarihsel ve toplumsal koşullar nedeniyle bu yönde bir girişim çıkarlarına uygun düşmemiştir. Türklerle geçen yaklaşık son bin yıllık tarihi de bu temelde değerlendirmiştir. Gönüllü olarak Selçuklu Sultanı Alparslan'la birlikte zafere eriştirdikleri Malazgirt Savaşıyla Anadolu ve Mezopotamya coğrafyasında İslâmî temelde yeni bir iktidar ve devlet paylaşımını gerçekleştirmişlerdir. Her iki coğrafyadan kaynaklanan jeo-politik ve jeo-stratejik gerçekler, iki kavmin üst tabakası arasında İslâmî iktidar ve devlet paylaşımını zorunlu kılmıştır. Halkların bu iktidar ve devlet paylaşımında pek çıkarları olmasa da, iktidar ve devletin ortak çatısı altında yaşamayı sık sık direnişle karşılasalar da, ortak yaşamın gerekleri ve dönemin din ve mezhep savaşları nedeniyle bir arada yaşamaktan geri kalmamışlardır. Türk kavimsel üst hiyerarşisiyle Kürt üst tabakasının yaşadığı bu ortaklık hep gönüllülük temelinde olmuştur. Kürdistan'ın fethi diye bir olgu Türk fetih geleneğinde pek yoktur. Zaman zaman yapılan fetih seferleri ancak Kürt önde gelenlerinin katkılarıyla olmuştur. Dolayısıyla bu tip seferlere de fetih denilemez.

Türk-Kürt ilişkilerindeki bu tarihsel gerçeklik, günümüzde Kürt sorununun çözümü açısından tüm derinliğiyle anlaşılmak durumundadır. Tarihin bu ilişkilerdeki ana kavşakları olan Osmanlı İmparatorluğu'nun Yavuz Sultan Selim ile Doğu'ya açılım politikalarında (1512-1521), Sultan Abdülhamit dönemindeki (1876-1909) Hamidiye Alaylarının teşkilinde, Osmanlıların İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin oldu-bittisiyle katıldığı Birinci Dünya Savaşında ve devamında, en önemlisi de Mustafa Kemal önderliğinde geliştirilen modern Ulusal Kurtuluş Savaşında bu gerçeklik hem esas alınmış hem de sonuçta belirleyici olmuştur. Cumhuriyet'in demokratik temelinin inkarı anlamına gelen 15 Şubat 1925 komplosuyla bu tarihsel ve coğrafi iktidar ve devlette ortaklaşa ve gönüllü temsil ilk defa sona erdirilmeye çalışılmıştır. ... Bu komplonun geliştirilmesinde dönemin kapitalist hegemon gücü olan İngiliz İmparatorluğu'nun Cumhuriyet'i etnik ayrıştırmaya tabi tutma, böylelikle petrol bölgesi olan Musul-Kerkük'ü (Irak Kürdistan'ını) hâkimiyeti altına alma hesapları belirleyici rol oynamıştır. İngiltere'nin minimum Cumhuriyet veya ulus-devlet projesi, dünya genelinde olduğu gibi Ortadoğu'da da, Anadolu ve Mezopotamya coğrafyasında da başarılı olmuştur. Hem toplumsal hem de devletsel olarak bölünen Ortadoğu'nun tüm kültürel güçleri, halkları, hatta devletleri bu politikayla büyük güç kaybına uğramış, sürekli parçalanıp aralarında çatışmaya girerek zayıflamış, dolayısıyla İngiliz hegemonyası başarıyla geliştirilmiştir.

Geleneksel Anadolu ve Mezopotamya bütünlüğü bilinçli olarak, hem de birbirlerini inkâr ve karşıtlık temelinde parçalanmıştır

Cumhuriyet'in anti-Kürtleştirilmesi geleneksel ittifakı bozmuş, Kürtler tümüyle sistemden dışlanmıştır. Kürt üst tabakasının önüne konulan proje, Kürtlükten ve Kürt kimliğinden vazgeçme karşılığında birer Türk birey-yurttaşı olarak varlıklarını koruyabilecekleri temel ilkesine dayanır. Hatta daha da ileriye gidilerek, sistemde güç kazanma ve yükselme yolunun, Kürtlüğün inkâr ve imhasına karşılık, Beyaz Türklüğün yüceltilmesi ve geliştirilmesinden geçtiği belletilir. Cumhuriyet'te varlık sahibi olmanın 'tunç kanunu' böyle formüle edilir. Üst tabakanın başlangıçta kısmen itirazlar ve isyanlarla gösterdiği tavır, sistemin sert 'tedip ve tenkil' harekâtları sonrasında uysal bir baş eğmeye dönüştürülür. Kürt toplumunun tarihinde belki de ilk defa üst tabakanın (İstisnalar kuralı

bozmaz) kendi öz toplumunun varlığını toptan inkâr ve imhaya yatırmasına karşılık, kendi varlığını güvenceye alması söz konusudur. Varlıklarını ve gelişmelerini artık Beyaz Türklüğe hizmete borçlu olacaklar, ona hizmet ettikleri oranda varlıklarını koruyacak ve geliştireceklerdir. Başsız ve öndersiz olarak geriye kalan halk kesimleri artık nesne, eşya durumundadır. Her türlü inkâr, imha ve asimilasyon uygulamalarına açık haldedirler. Kürtlüğe en ufak bulaşma ölüm demektir. Kürtlüğü terk etmek artık tek kurtuluş ve yaşam yoludur. Kürtlük sadece olgu olarak değil, tüm sembolleri ve isimleriyle de tasfiye edilmeye çalışılır.

Tüm Cumhuriyet tarihinin Kürtlüğe ilişkin örtülü kültürel soykırım projesi (Diğer kültürler için de söz konusudur) gün gün, adım adım hayata geçirilir. Tüm iç ve dış politikanın ana hedefi, bu 'Tunç Kanunu'na bağlı olmak ve hizmet etmektir. Büyük oranda gizli yürütüldüğü için, bu politikaların farkında olmadan geliştirdiğimiz partiler, sivil toplum örgütleri, ekonomi ve siyaset dünyası da aynı 'Tunç Kanunu'na endekslenmiştir. BM, NATO ve AB gibi dış organizasyonlar da aynı 'Tunç Kanunu'na hizmet temelinde değerlendirilir. Darbeler, komplolar, suikastlar, her türlü işkence ve tutuklamalarda bu kanunun payı belirleyicidir.

PKK'nin ortaya çıkışında bu gerçekliklere dair bilinç sınırlıdır. Anadolu ve Mezopotamya arasındaki kültürel bütünlük, jeopolitik ve jeo-stratejik birlik, bunların Kürt-Türk ilişkilerine yansıması yeterince kavranmamıştır. Kapitalist modernitenin hegemonik güçleri olan İngiltere ve ABD'nin minimum ulus-devlet politikaları tüm sosyal bilimleri olduğu gibi, bilimsel sosyalizmi de etkilemiştir. PKK'nin payına düşen kendi sosyalist ulus-devletçiliğiydi. Temel özeleştiriyle aşılan bu ulus-devletçi sapmaydı. Dünya çapında solda ve Türkiye Solunda bu sapma aşılamadığı için çözülme kaçınılmaz oldu. Sosyalizmin halen devam eden bunalımının ana nedeni de bu konuda içine düştüğü çıkmazdır.

Dönüşüm geçiren PKK'nin Kürt sorunu temelinde ulusal sorunlara getirdiği yeni çözüm modeli, her tür ulus-devletçilikten soyutlanmış, arınmış demokratik ulustur. Sosyalizm ancak kapitalizmin milliyetçiliğini ve yol açtığı ulus-devletçiliği aştığı oranda kendisini alternatifleştirebilir ve sistem olarak geliştirebilir. Bunun yolu demokratik ulus ve kârsız sosyal piyasa ekonomisidir; kapitalizmin azami kâr amaçlı endüstriyalizmine karşılık ekolojik endüstridir.

KCK, Kürt sorununda ulus-devletçilikten arınmış, sadece Kürtler için değil tüm etnik ve ulusal topluluklar için geçerliliği olan demokratik ulusu çözüm modeli olarak önerme ve pratikleştirmenin ifadesidir. KCK barışın ve çözümün yolunu kapitalist modernitenin bu üçlü sacayağını (ulus-devlet, azami kâr ve endüstriyalizmi) terk etmekte ve ona karşı demokratik modernite unsurlarını (demokratik ulus, kârsız sosyal pazar ekonomisi ve ekolojik endüstri) alternatif kılmakta bulur.

Başta Türk ulus-devleti olmak üzere İran, Irak ve Suriye ulus-devletleri ve hatta Kürt Federe Devletiyle Kürt sorununda barışçıl ve siyasi yaklaşımla çözüm, ancak Kürt halkının demokratik ulus olma hakkını (Bu hak diğer halklar için de geçerlidir) ve bu hakkın doğal sonucu olarak demokratik özerk yönetim statüsünü kabul etmeleriyle mümkündür. Ulus-devletçi çözümlerin yurdu olan AB'nin şimdiden demokratik ulus çözümüne kapı aralaması olumlu ve umut verici bir adımdır. Türkiye, İran, Irak ve Suriye ulus-devletleri de Kürt sorunundan kurtulmak istiyorlarsa, ilk adım olarak AB'ninkine benzer bir yola girmek durumundadırlar. KCK'nin pozisyonu bu temelde barışa ve siyasi çözüme elverir durumdadır. Barış ve siyasi çözümün önündeki engel, bu devletlerin Kürtlere dayattıkları örtülü kültürel soykırım projesi, politikaları ve uygulamalarıdır. Bunlardan vazgeçmeleri ve demokratik ulus başta olmak üzere demokratik modernitenin diğer temel unsurları olan kârı sınırlandırmayı amaçlayan sosyal pazar ekonomisini ve ekolojik endüstriyi sisteme entegre etmeyi ve statüye (demokratik anayasaya) kavuşturmayı kabullenmeleri halinde, kalıcı barışın ve siyasi çözümün yolu açılmış olacaktır.

Sosyalistler hiçbir koşul altında ulus-devletçiliği savunamazlar

Küresel kapitalist hegemonyanın BOP kapsamında kültürel soykırımcı ulus-devletlere

dayattığı çözüm iki yönlü geliştirilmeye çalışılmaktadır. Birinci yön, Erbil merkezli Kürt federe ulus-devlet oluşumudur ve uzun vadeli ulus-devletçi çözümün ilk adımı olarak hayata geçirilmektedir. İkinci yön, Diyarbakır merkezli 'bireysel ve kültürel haklar' temelli Kürt sorunu çözümüdür. AB ve ABD'nin özellikle AKP Hükümeti üzerinden hayata geçirmeye çalıştığı bu proje dolaylı veya direkt olarak Erbil Federe Kürt Devletiyle bütünlük içinde yürütülmeye çalışılmaktadır. Halk desteğinden kopuk olduğu için, küresel kapitalist hegemonyanın dayattığı bu çözüm projesinin başarı şansı azdır.

Kürdistan daha şimdiden bir bakıma 21. yüzyılda devrimin ve karşı-devrimin odağı durumuna gelmiştir. Kapitalist modernitenin en zayıf halkası durumundadır. Kürdistan halkının ulusal ve toplumsal sorunları liberal reçetelerle, bireysel ve kültürel haklar demagojisiyle örtbas edilemeyecek kadar ağırlaşmıştır. Kürt sorunu söz konusu olduğunda, kültürel soykırıma kadar varan uygulamalara yol açan ulus-devletçilik, ister ezen ister ezilen uluslar açısından olsun, artık sorun çözen değil; üreten kaynak durumuna çoktan gelmiştir. Kapitalist modernite için bile sorun olmaya başlayan ulus-devletçilik giderek çözülmektedir. Daha esnek demokratik ulusal gelişmeler, çağın çözümleyici gelişmelerinin başında gelmektedir. Demokratik modernite bu yöndeki gelişmelerin teorik ifadesi ve pratik adımları anlamına gelmektedir.

Günümüzde KCK çözümü bir yol ağzındadır. Ya sorunların barış ve demokratik siyaset yoluyla çözümü demokratik anayasa yöntemiyle geçekleştirilecektir. ... Ya da eğer öncelikle arzu edilen bu yol ısrarla engellenirse, geriye KCK' nin tek taraflı ve devrimci tarzda kendi demokratik otoritesini inşa etme ve savunma yolu kalacaktır. Bu yolda başarıyla yürümenin birçok unsuru mevcuttur. Otuz yılı aşkın bir tecrübeye sahip olan PKK'nin ideolojik ve politik kılavuzluğu, halkın devrimci savaşımla denenmiş güçlü desteği, öz savunmayı her alanda yapabilecek askeri gücü, geniş iç ve dış ilişki ağları KCK' nin demokratik ulusu inşa etmesine, yönetmesine ve korumasına imkân vermektedir. Bu yol bir daha eskiden yaşanan tıkanmaya uğramayacaktır. Devlet ulusçuluğunu değil demokratik ulusu hedeflediğinden, her zaman çözüm ve barış yanlısı, ulus-devlet güçleriyle diyalog ve müzakereye açık olduğu gibi, bunda başarılı olmazsa kendi asli yolunda öz güçleriyle demokratik ulusu başarıyla inşa etmeyi sürdürecek, yönetmesini ve korumasını bilecektir.

Demokratik ulus, öz yönetimsiz düşünülemez. Genelde tüm ulus biçimleri, özelde demokratik uluslar kendi özyönetimleri olan toplumsal varoluşlardır. Bir toplum kendi öz yönetiminden mahrum olursa ulus olmaktan da çıkar. Çağdaş toplumsal gerçekliklerde yönetimsiz ulus düşünülemez. Hatta sömürge ulusların bile, yabancı kökenden de gelseler, bir yönetimleri mevcuttur. Ancak dağılma sürecine giren toplumların yönetiminden bahsedilemez. Olsa olsa dağıtan gücün kontrollü dağıtması veya sürece yayılmış tasfiye yönetimi söz konusudur. Öz örgütsüz oldukları dönemde Kürtlerin konumu böyleydi. Sadece ulus olmaktan alıkonulmuyorlar, toplum olmaktan da çıkarılıyorlardı. PKK öncülüğü ve KCK politikası sadece bu süreci durdurmakla kalmadı, politik toplumdan demokratik ulus olmaya doğru bir süreç başlattı. Gelinen aşamada Kürtler yoğun politikleşen toplum olmak kadar, bu politik gerçekliği demokratik ulus olma doğrultusunda örgütleyen bir konumu da yoğunca yaşamaktadır.

Çağımızda politik toplum olma ana hatlarıyla iki doğrultuda ulusallaşmaya götürür: Geleneksel kapitalist yol ulus-devlete götüren yoldur. Kapitalist modernite koşullarında bir toplum devletsizse, devleti yıkılmışsa veya çözülme durumundaysa, milliyetçi ve dinci politikalar o toplumu yeni bir devlete, ulus-devlete götürür. Eğer o toplumun geleneksel bir devleti varsa ve güçsüzse, o devleti daha güçlü olan ulus-devletle ikame eder. İkinci uluslaşma yolu demokratik uluslaşma yoludur. Özellikle ulus-devletlerin sorun doğuran karakteri günümüzde politik toplumları ve onların yönetim güçlerini demokratik ulus olma doğrultusunda hareketlendirmekte, ya reformla ya da devrimle demokratik ulus olmaya zorlamaktadır. Kapitalizmin yükselişe geçtiği dönemde ulus-devletler hâkim eğilim iken, çöküşü yaşadığı günümüz koşullarında daha çok demokratik ulus olma doğrultusunda evrim geçirmektedir. Bu konuda politik gücü devlet iktidarıyla özdeşleştirmemek büyük önem taşır. Politika iktidar ve onun norm kazanmış biçimi olan devletle özdeşleştirilemez. Politikanın doğasında özgürlük vardır. Politikleşen toplumlar ve uluslar özgürleşen toplumlar ve uluslardır.

Devlet ve iktidar gücü kazanan her toplum ve ulus özgürleşmediği gibi, eğer demok-

ratik özellikleri varsa, var olan özgürlüklerini de kaybetmeyle karşı karşıya kalır. Onun için bir toplumu devlet ve iktidar olgularından ne denli arındırırsak, o denli özgürlüğe açık hale getiririz. O toplum ve ulusu özgür kılmak için gerekli temel şart ise, onu daimi politik bir konumda tutmaktır. Devlet ve iktidardan arınmış ama politik olamamış bir toplum, anarşiye veya kaosa teslim olmuş toplum veya ulus konumuna düşer. Eğer toplumlar ve uluslar anarşi veya kaostan uzun sürede kurtulamazlarsa çürür, dağılır ve yabancı kozmosların malzemesi olurlar. Kaos ve anarşi ancak geçici ve kısa süreliğine doğurgan bir rol oynayabilir. Bunun için de politik olgunun devreye girmesi şarttır. Politika sadece özgürleştirmez, aynı zamanda düzenler. Politika eşsiz düzenleyici bir güçtür, bir nevi sanattır. Devletlerin, iktidarların baskıcı düzenlemelerinin zıddını temsil eder. Bir toplum ve ulusta politika ne kadar güçlüyse, devlet ve iktidar güçleri o denli zayıftır, zayıflamak durumundadır. Tersi de geçerlidir. Bir toplum veya ulusta devlet veya iktidar gücü ne denli fazlaysa, politika, dolayısıyla özgürlük o denli zayıftır.

Demokratik Çözüm Planı: Çağdaş gelişmeler de Türkiye Cumhuriyeti'ni demokratikleşme projelerine yöneltmiştir. ABD ve AB'nin (uyum yönünde) teşvikleri, medya, sivil toplum ve kamuoyunun büyük bölümü ile Kürtlerin tamamının bu yönde eğilim göstermesi, ilk defa demokratik çözüm planlarının uygulanabilirlik şansını arttırmaktadır. Oldukça azınlığa düşmüş ulusalcı-milliyetçi faşist cephenin tüm karşı direnmesine rağmen, devletin temel kurumlarının da demokratik çözüm projelerine karşı çıkmamaları ve hatta altyapısının hazırlanmasında önemli rol oynamaları, çözüm planlarının gerçekleşme şansını arttırmaktadır. Bu tarihi yeni durum karşısında taraflar arasında uygulanabilecek eylem planı birkaç aşamadan geçişi gerektirmektedir. Eğer demokratik çözüm planının ana hatları üzerinde devletin temel kurumlarıyla hükümetin mutabakatı oluşursa ve Kürt tarafıyla birlikte demokratik güçlerin de desteğini alırsa, muhtemel uygulamalar-aşamalar şu yönde gelişebilir:

a-Birinci Aşama: PKK'nin çatışmasızlık ortamını kalıcı olarak ilan etmesi. Bu aşamada tarafların provokasyonlara gelmemeye, güçleri üzerindeki kontrolü sıklaştırmaya ve kamuoyunu hazırlamaya devam etmeleri gerekir.

b-İkinci Aşama: Hükümetin inisiyatifiyle TBMM'nin onayından geçmiş ve hazırlayacağı önerilerle hukuki engellerin kaldırılmasına yardımcı olacak bir Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nun teşkil edilmesi. Komisyonun teşkilinde tüm taraflar arasında azami muvafakat aranacaktır. Bu komisyonda yapılacak itiraflar ve savunmalara bağlı olarak bir af müessesesi önerilerek TBMM'ne sunulacaktır. Yasal engellerin bu biçimde kaldırılması halinde, PKK yasadışı konumdaki varlığını ABD, AB, BM, Irak Kürt Federe Yönetimi ve Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin içinde bulunacağı bir kurulun denetiminde Türkiye sınırlarının dışına çıkarabilecektir. Daha sonra bu güçlerini kontrollü olarak değişik alan ve ülkelerde üslendirebilecektir. Bu aşamada önemli olan kritik nokta, PKK siyasi tutuklu ve hükümlülerinin bırakılmasıyla PKK silahlı güçlerinin sınır dışına çekilmesinin birlikte planlanmasıdır. "Biri diğersiz olmaz" ilkesi geçerlidir.

c-Üçüncü Aşama: Demokratikleşmenin anayasal ve yasal adımları atıldıkça tekrar silahlara başvurmanın zemini kalmayacaktır. Başta PKK'de görev almış olanlar olmak üzere, uzun yıllardan beri sürgün yaşayan, vatandaşlıktan çıkarılmış, mülteci konumuna düşmüş olanların peyderpey yurda dönmesi başlayacaktır. KCK faaliyetlerinin yasallık kazanmasıyla PKK'nin Türkiye sınırları dâhilinde faaliyet göstermesine gerek kalmayacaktır. Her bakımdan legal demokratik siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetler esas alınacaktır.

Neo-Osmanlıcılığın Müesses Nizam Arayışı ve Kürtler

Halil Dağ

"Osmanlıcılık", "yeni Osmanlılar", "Neo-Osmanlıcılık" üzerine tartışmalar uzun bir tarihsel geçmişe dayansa da, AKP iktidarının iç ve dış politik ve ideolojik perspektifleri bağlamında aktüel bir konu olarak tartışmaların ana gündeminden birini oluşturmaktadır. Olgunun çok çeşitli kesimler tarafından farklı farklı yorumlara tabi tutulması söz konusudur. Bu durum normal olmakla birlikte meselenin doğru okunması noktasında problemlere yol açabilmektedir. Politik ve ideolojik bir "müesses nizam" oluşturma arayışı olarak, Neo-Osmanlıcılığın salt güncel politik mücadeler ekseninde ele alınması bu problemlerden biridir ve meselenin objektif analizini zorlaştırmaktadır. Çünkü bugün karşı karşıya olduğumuz bu kurgulama uzunca bir döneme tekabül eden devlet, iktidar, din, toplum ve politik eksen konularında iktidar elitlerinin toplum mühendisliği yöntemiyle müesses (inşa edilmiş, kurgulanmış) nizam tesis etme arayışlarının güncele uyarlanmasından başka bir şey değildir. Özellikle Kürt sorunun çözümü ve Kürt-Türk ittifakı çerçevesinde ele alındığında "Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde ortaya çıkan 'Yeni Osmanlıcılık' ve 1980'lerden sonra tedavülü sürdürülen 'Neo-Osmanlıcılık' fikriyatı çözüm noktasında bir referans olarak ele alınabilir mi?" sorusu önem taşıyor. Bu sorunun yanıtı söz konusu fikriyatın tarihsel temellerine ve sahip olduğu politik-ideolojik kodlara bakılarak verilebilir ancak.

Bilindiği üzere Osmanlıcılık bir siyasi aidiyet ideolojisi olarak 19.yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı devleti tarafından toplumsal farklılıkları tahkim etme ve devlet otoritesi etrafında tutma politikası olarak benimsenmiştir. İmparatorluğun iç ve dış bunalımlarından doğan çöküş döneminde sistemi yeniden restore etmeyi hedefleyen Osmanlı "reformcuları", Osmanlıcılığı, imparatorluğun özellikle Balkanlarda hızla yayılan bağımsızlıkçı hareketlerle yüz yüze kaldığı bir konjonktürde şekillendirmeye çalıştılar. Batının yasal ve siyasal sistemlerinin etkisiyle 1839 Tanzimat Fermanı ve 1876 Kanun-i Esasi'si Osmanlıcılık fikri içinde yasal ve siyasal bir temel oluşturdu. Buradaki asıl amaç batı tipi bir liberal reformculuktan ziyade ulus-devletçiliğin ve milliyetçi akımların da etkisiyle her etnik ve dini unsurun kendi milliyetçiliğini ve kimliğini geliştirdiği ortamda Osmanlı'nın siyasal birliğini sağlamaktı. Dönemin temel sorusu "Devlet-i aliye nasıl kurtulur?" sorusuydu ve bu sorunun yanıtı da devlet-i aliye' yi güçlendirecek bir müesses nizamın oluşturulması biçimindeydi. Dönemin devletçi aydınları (ki bunlar aynı zamanda "yeni Osmanlılar" ya da " genç Osmanlılar" olarak da bilinir) yukarıdaki soru ekseninde fikirler üretmeye giriştiler. Klasik Osmanlı imparatorluğunun millet sistemi temelde dini çoğulculuğa ve hakimiyet altındaki kimliklere dönük hükümranlığa vurgu yapmak için vurgulanan "yüce devlet" anlayışına dayanırken, batıdan taklit edilen kimi reformlarla modernleşme iddiası taşıyan bir çizgi olarak "yeni Osmanlılar" ise pratikte hiçbir zaman karşılığı olmayan farklılıklara bakılmaksızın vatandaşlara eşit ve siyasal haklar verme iddiasına sahiptir. Bu durum devlete siyasal üyeliği ve Osmanlı vatandaşlarının kendilerini Osmanlı olarak düşünmelerini sağlayacak ve onları yeniden devlete bağlayacak hayali bir "Osmanlı milletinin" oluşturulması arayışında ileri geliyordu. Bu yüzden de Osmanlı "reformcuları" dine dayalı cemaat kimliklerini aşan bir kimlik oluşturmak için daha seküler şekilde anlamlar taşıyan "Osmanlı" kelimesi kelimesini kullanmaktaydılar. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi bu, toplumsal dinamiklere dayanan bir reformculuktan ziyade çökme aşamasına gelmiş bulunan imparatorluğu restore ederek yeniden formatlamak arayışından ileri geliyordu. İddia edildiği gibi eşitlikçi, modern

bir kamusal alanın oluşmasını hiçbir zaman öngörmüyordu ve batıdaki gibi toplumsal dinamiklere dayanan bir dönüşüm süreci içermiyordu. Batıdaki reformcu aydınlar liberalleşme eğilimleriyle uyumlu olarak devlete ve kiliseye karşı tutum geliştirilirken "yeni Osmanlılar" adıyla ortaya çıkan bu eğilim, herhangi bir sınıfın ve toplumsal muhalefetin ürünü değildi. Bu yapı, devletin kanatları altında şekillenmiş, her durumda halka karşı devleti koruma refleksiyle hareket etmiştir. "Halk adına halka rağmen" biçiminde ele alabileceğimiz bir iktidar anlayışının tutumu ve pratiği olduğunu eklemek gerekiyor.

Gerek tarihsel gerekse de güncel açıdan bakıldığında hem imparatorluğun çöküş döneminde ortaya çıkan "yeni Osmanlılık" hem de 1990'lara doğru yeniden gündeme sokulan ve adına "Neo-Osmanlıcılık" denilen ideoloji temel olarak devletçi, yayılmacı ve alt emperyal bir devlet olma ülküsüne sahiptir. Özellikle 18.yüzyılın sonlarına 19.yüzyılın başlarında girişilen modernleşme arayışları ve bu iddiayla atılan adımlar, her ne kadar batının ve aydınlanmacıların toplum ve devlet tasavvurlarına bakılarak taklit edilmişlerse de öz olarak kendine has bir seyir izlemiştir. "Kutsal devlet" anlayışı atılan tüm adımların sonuçsuz kalmasına yol açmıştır. Bu noktada üzerinde durulması gereken bir husus da, söz konusu reformların ve idari-siyasi örgütlenmedeki değişikliklerin günümüze kadar uzanan iki ana iktidar elitinin ve ideolojinin, yeni siyasal İslamcılıkta ifadesini bulan ve Türk-İslam sentezciliğiyle buluşan devletçi yeni Osmanlıcılık ile ittihatçılardan başlayarak Kemalistlere uzanan Türkçü, devletçi ve farklılıkların–yine devletin bekası için- yok edilmesi üzerinden iktidar paradigmasını kurgulayan anlayışın bu dönemlerde ortaya çıkarak, zaman içinde devletçilik ve Türkçülük konusunda aynı referanslara sahip olmakla birlikte ayrıştığı ve devleti ele geçirme kavgasında iki ana eğilim haline geldiği gerçeğidir. Özellikle 1838'de kurulan "Mekteb-i Tıbbiye-i Aliye-i Şahane" (askeri tıbbıye olarak da bilinir) söz konusu elitlerin formasyon kazanmasında rol oynamış ve daha sonraları ittihatçılarda ifadesini bulan eylemci derin devlet kanadı ve pozitivist, biyolojist ve evrimci anlayışa sahip eğilimler çıkmıştır. Bu eğilimler İttihatçıların üstünlük kazanıp iktidara geldiği döneme kadar iki ana uç olarak (zaman zaman geçişken ilişkiler içinde olsalar da) iktidar savaşının asıl belirleyeni olmuşlardır. Bunu bir not olarak eklemek gerekiyor. Çünkü siyasal İslamcılığın -Neo-Osmanlıcığının tüm aksi iddialara rağmen- derin devlet geleneğinin bir ürünü olduğunun hikâyesidir bu.

Yeni Osmanlılar hareketinin devleti kurtarma güdüsüyle giriştiği müesses nizam oluşturma çabaları iki yönlü bir değişime yol açmıştır. Bunlardan ilki imparatorluk döneminin görece daha esnek olan merkez ve çevre düzenini devleti koruma güdüsüyle (tıpkı bugün tüm farklı etnik ve dini yapıları temsil ettiği iddiasını dillerden düşürmemede olduğu gibi) ortadan kaldırıp merkezi iktidarım periferisiyle bir ittifaka gitmeden siyasal kurumlarını yenileyerek, merkezdeki bürokratik dayanağını güçlendirerek ve bunu olası tüm değişiklerin tek belirleyeni haline getirmek yoluyla katı bir devletçilik anlayışının geliştirilmesiydi. "Bu ülkeye komünizm lazımsa onu da biz getiririz." Söylemi aslında bu gerçeğin bir ürünüdür. İkinci dönüşüm ise batı düşüncesinin taklit edilerek rasyonal bir şekilde bürokratikleştirilen bu müesses nizamın Türk ulus-devletçiliğine ve ırkçılığına giden sürecin alt yapısını oluşturan grupsal ve fikri eğilimlerin ortaya çıkmasıdır. Yeni Osmanlılar içerisinden çıkan jön Türk hareketi buna somut bir örnek olarak gösterilebilir.

"Yeni Osmanlılar" hareketi kendi bünyesinde üç ana eğilimi barındırıyordu. Bunlar batıcılık, meşruti Osmanlıcılık ve reformcu Osmanlıcılıktı. "yeni Osmanlılar" daha sonra içlerinden çıkararak ayrışan jön Türkler hareketinden farklı olarak Osmanlıcılık ve İslamiyet'i "birlik ve kimlik" adına bir arada tutmaya alışıyorlardı. Batıcılıkları ve bu Osmanlıcılık ve İslamcılıkla sınırlıydı. Ancak batıcılık ve İslamcılık Türk ulus-devletinin kurulması sürecinde ve kurulduktan sonra da dini bir tahkim aracı olarak kullanan seküler seçkinlerin düşünce ve eylemlerinin temeli oldu. İmparatorluk yerini ulus-devlete bırakırken İslamcılık ve Türkçülük ilişkisi yeniden kurgulandı. İslam'ın Türkleştirilmesi ya da nam-ı diğer Türk-İslam sentezciliği ortaya çıktı. Daha sonraları bir grup sağcı-faşist seçkin(aydınlar ocağı) tarafından sistematize edilmeye çalışılsa da, temeli bu dönemde atılmıştır. Yeni Osmanlılar Tanzimat'ın son 10 yılında ortaya çıkmıştı fakat ulusçuluk anlamında bir nizam tesis etmekten uzak kal-

mıştı. Osmanlı devlete doğru evrilirken bu yeni nizamın Türkleştirilmesi ondan önem taşıyordu ve onun çözümünü de Türk-İslam sentezciliğinde aradılar. Bu sentezleştirmeyi ağırlıkta jön Türkler yaptılar. Jön Türkler kavramı, 1889 yılında kurulan ve Osmanlı İttihat ve Terakki komitesinin (İttihad-i Osmani Cemiyeti) bir uzantısı olarak ortaya çıkan İttihat ve Terraki Fırkasının 1908 darbesiyle kısmen, 1913 yılında ise tek parti diktatörlüğü olarak iktidarı tamamen ele geçiren ittihatçılar için kullanılsa da, bu yapı öncesinde yeni Osmanlılar içinde ortaya çıkmıştır.

"Yeni Osmanlılar" içinden çıkan ittihatçıların temel özelliği devlet içinde devlet kurarak kendi müesses nizamlarını oluşturma çabasına girişmesiydi. Bunun için her yolu mübah saymışlardır. Ve Abdulhamit' in despotik yönetiminin yerine adım adım kendi diktatörlüklerini inşa etmişlerdir. Siyasal İslamcılığın derin devlet geleneğinin bir ürünü olarak anlam kazanmaktadır. Çünkü cumhuriyet sonrası ortaya çıkan Osmanlıcılık arayışlarının, paradoks gibi görünse de büyük bölümünün bu ittihatçı gelenekle organik bir bağı vardır. Yöntemde farklılıklar olsa da hepsinde ana amaç aynıdır denilebilir. Günümüze kadar da bu tablo değişmemiştir. CHP ve türevlerinde somutlaşan siyasal ve ideolojik anlayış ile siyasal İslam'da somutlaşan farklılıkların inkarı her iki anlayışında özünü oluşturur. Biri Kürt inkârı ve katliamı-Ermeni soykırımına kadar da götürülebilir- üzerinden devletçilik, Türkçülük yoluyla müesses nizamını oluşturmaya çalışırken, diğeri de fırsat buldukça aynı yöntemleri kullanmaktan geri kalmayıp "dindar ve kindar nesil yaratma" hedefiyle kendi müesses nizamını oluşturmaya çalışmaktadır.

Özal Dönemi ve Neo-Osmanlıcılık

Osmanlıcılık fikri cumhuriyet sonrası dönemde de çeşitli eğilimler biçiminde sürse de 1980'li yılların ortasından ve 1990'dan itibaren yeniden ivme kazanmıştır. 1990'lı yıllarla birlikte devletin bekasıyla ilgili 'tehditleri' ortadan kaldırmak için Neo-Osmanlıcılık kavramı gündeme getirilmişti. Bu Neo-Osmanlıcılık özellikle Kürt ulusal ve devrimci hareketinin ivme kazanması, Kemalist cumhuriyetçiliğin tektipleştirici, milliyetçi, militarist politikalarının yürütülmesinin zorlaşması nedeniyle farklı dini ve etnik yapıları yeniden devletin egemenliği altında bir araya getirmek amacıyla tedavüle sürülmüştür. Bu dönemde de önceki dönemlerde olduğu gibi iki Neo-Osmanlıcı eğilim vardır. Birincisi Turgut Özal ve onun desteklediği bir grup aydın tarafından formüle edilen ve geleneksel "Osmanlı çoğulculuğu" ile liberalizmin birleştirilmesi biçiminde kurgulanan Neo-Osmanlıcılıktır. Zaten Neo-Osmanlıcılığın kavram olarak siyasi literatüre girmesi de bu dönemde olmuştur. Bununla amaçlanan şey, etnik ve dinsel farklılıkların ama özellikle de etnik farklılıkların Türklük "üst kimliği" altında bir araya getirilmesiydi. Özal bu sebeple sıklıkla Türkiye'de bir kültürel kimlik vurgusu yapıyordu. Yanı sıra Osmanlının mirası olarak gördüğü ülkeleri (Buna Musul-Kerkük KÜRDİSTAN da dahildi) pragmatik ve kültürel temelde bir araya getirme politikasını yürütmeyi esas aldı.

Gerçekten de 80'li yılların ortalarından itibaren PKK öncülüğünde yürütülen Kürt özgürlük mücadelesi, devletin geleneksel politikalarını sürdüremez hale getirmesi ve statükoyu sarsması durumunu ortaya çıkardı. Bu gelişmeyle birlikte Türkiye'deki etnik ve mezhepsel kimlikler (Kürtler-Aleviler vb.) daha görünür hale gelmeye başladı ve Kemalist modernleşme projesinin bir parçası olarak 12 Eylül faşist cuntasının yaratmaya çalıştığı tek tipleştirme politikaları büyük bir iflasla yüz yüze kaldı. Yeni kimlik oluşumları, yükselen kültürel çoğulculuk eğilimleri büyük bir sosyolojik dönüşümü beraberinde getirdi. Bu yeni toplumsal networkların, yeni örgütlenme biçimlerinin ve toplumsal fay hatlarının ortaya çıkması ile belirginleşen bir sosyolojik dönüşümdü. Fay hatlarındaki bu hareketlenmeler milliyetçi-muhafazakar çevrelerin Osmanlı geçmişini günümüz Türkiye'sinin kimlik ve siyasal birlik sorunu için bir model olarak yeniden gündeme taşımalarına yol açtı. Bunun adına da "Neo- Osmanlıcılık" denildi. Özal bu modeli esas olarak politika geliştirmeye çalıştı ve bu nedenle dört ana siyasal eğilimi temsil etmeye soyundu. Bu yolla hem devletin 80 yıllık inkar politikasını yerle yeksan eden Kürt Özgürlük Hareketini; hem de diğer toplumsal muhalefet dinamiklerini sistem içileştirmeye çalıştı. Özal "Neo- Osmanlıcılık" olarak kurgulanan ve yeni bir kolektif hafızaya dayanan bir politikayı esas aldı. Onun gözünde bu politikanın iki ana amacı vardı. Birincisi,

yeni bir dış politika belirleme. İkincisi de devletin çözülüşünü engellemek için farklı siyasal ve kültürel taleplerini asgari ölçekte de olsa karşılayarak yeni bir toplumsal mutabakat zemini oluşturmaktı. Aslında Özal milliyetçi-muhafazakar bir siyasetçi olarak baştan beri Osmanlı geçmişine bir aidiyet hissediyordu. Ama bu modele ilgisinin konjonktürel nedenleri daha fazlaydı. İktidarda bulunduğu dönemde 12 Eylül faşist cuntasının yarattığı kriz, kapitalist sistemin küresel düzeyde yaşadığı krizler, Sovyetlerin dağılması ve soğuk savaşın bitişi, Yugoslavya'nın dağılması, dünya genelinde yeni toplumsal ve politik kriz alanlarının öne çıkmasına yol açmıştı. En sarsılmaz gibi görünen sistemlerin bile çözüldüğü çözülmeyenlerin ise ciddi sarsıntılar geçirdiği, hemen her cephede politik travmaların hüküm sürdüğü ve en önemlisi bütün bu tablolar içinde Kürdistan'da PKK öncülüğünde Kürt Özgürlük Hareketinin zirve yaptığı bir konjonktür hakim durumdaydı. Buna dinsel fay hatlarını tetikleyen Afganistan merkezli yeşil kuşak projesinin yarattığı bir sonuç olan yeni tehditler ve İran devriminin yol açtığı dinci fanatizmin yükselişini de eklemek gerekiyor. Tüm bu gelişmeler Özal'ın siyaseten Neo-Osmanlıcılık' la ilgilenmesini onu bir çözüm modeli olarak öne çıkarmasını tetikleyen gelişmelerdi. Özal'a göre "toplumsal uzlaşının etnik sorunlar nedeniyle tehlikeye düştüğü bir ortamda Neo-Osmanlıcılık hem mevcut aidiyet formunu (Türklük üst kimliği) meşrulaştırmak, hem de yeni aidiyet biçimlerini oluşturmak için bir tarihi referans noktasıydı" Bu açıdan Özal için çok külltürlü, çok dinli, çok milletli bir yapıya sahip olan Osmanlı perspektifi Kürt sorunu içinde bir model olarak görünüyordu. Ancak Özal'ın başlattığı bu Neo-Osmanlıcılık, her ne kadar ekonomik ve siyasal küreselleşme(liberalizm ve serbest piyasa ekonomisinin hakimiyeti)ve genel-yerel kimlik vurgusuyla geleneksel ve modern olanın sentezlenmesi iddiası taşıdıysa da, aslında bu modelle Osmanlı'nın İslami perspektifi baş köşeyi kaplıyordu. Bu anlamıyla Türklük üst kimliğini Osmanlının etnik ve dini kimlik bütünlüğü perspektifiyle yeniden inşa etmeyi amaçlıyordu. Özal, bu modelin Türkiye'yi tekrar bölgesel bir süper güç yapacağına inanıyordu. Bu yüzden de periferide Kürtleri bir ileri hat gibi ele almaktaydı. Şüphesiz Özal'ın Neo-Osmanlıcılığı ile 19.yüzyıldaki yeni Osmanlılar hareketi arasında kimi farlılıklar vardır. Fakat ortak noktaları da çoktur. Örneğin ikisinde de etnik hareketleri önlemek ve devleti korumak için yeni bir siyasal kimlik ve kültür oluşturmak ve bu kültür arayışında geleneksel değerler ile batılı formları montajlayarak sistemi ve iktidarı güvenceye almak temel bir politikadır. Yine ikisinde de yayılmacılık ve imparatorluk vizyonunu yeniden kazanmak asıl amaçtır.

Siyasal İslamcılar ve Neo-Osmanlıcılık

90'lı yıllarla birlikte Özal'ın Neo-Osmanlıcığından da feyz alıp onu geleneksel Osmanlıcılıkla birleştiren siyasal İslamcılarında yeni Osmanlıcılık fikri etrafında motive oldukları bilinen bir geçektir. Bu ikinci eğilimin Özal'dan belirgin farklılıkları vardır. Bunlar Neo-Osmanlıcılığı Türk tarihini İslamlaştırma politikalarına uygun olarak daha çok din temelli açıklıyorlardı. 1960'lı yıllarda DP ile başlayıp milli selamet partisine(1971-1980) oradan Refah Partisine (1983-1998) uzanan bu eğilim daha sonra AKP tarafından da geçiştirilerek somutlaştırıldı. Bu eğilim Neo-Osmanlıcılığı Sünni İslam perspektifi temelinde ele alır. Politik ve ideolojik programları esas olarak Sünni İslamcılık, milliyetçilik, Osmanlıcılık ve kısmen de modern unsurlar içeren bir niteliğe sahiptir. Dini Osmanlıcılık perspektifiyle kendi müesses nizamlarını oluşturmayı hedeflemektedirler. Bu cenahtaki Neo-Osmanlıcığın İslamcı formulasyonu her ne kadar ümmetçilik söylemini kullansa da esasta çoğulculuğu dışlayan, tek tipleştirici bir formülasyon olduğunu belirtmek gerekiyor. Demokrasiyi bir amaç değil, araç olarak görme anlayışı baskın haldedir. Böyle ele alındığı için de söz konusu eğilimin iktidarlaşmış hali kolaycılıkla totalitarizme dönüşebilmektedir.

İslamileştirilen Neo-Osmanlıcılık özellikle Refah Partisi örneğinde toplumsal farklılıkları ve kimlikleri dini referanslarla yeniden kurgulama politikası biçiminde hayat buldu ve aynı gelenek AKP somutunda da olduğu gibi devam etmektedir. 1970'lerin Milli Selamet Partisi zaten kendisini Osmanlı devleti olarak tanımlamıştır. Refah Partisi de bu temel üzerinden yeni bir kimlik inşasına girişerek toplum mühendisliği yaptı. Dikkatli incelendiğinde yoğun bir biçimde Türk-İslam sentezciliğinin hakim

olduğu görülecektir. ''Milli görüş'' kavramı tüm aksi iddialara rağmen Türkçü İslamcılığın mottosudur. Özellikle Bosna savaşı sırasında Türklük Müslümanlık vurgusu sıkça kullanılarak Osmanlı'nın eski hakimiyet alanlarında yayılmacılığı dinsel argümanlarla yeniden hatırlama ve bu yolla tabanını Türkçü İslamcılık etrafında konsolide etme politikası yürütülmüştür. Tıpkı ittihatçılarda olduğu gibi bu Neo-Osmanlıcılık da emperyal bir güdüye sahiptir. Ancak bunu İslam'ı araçsallaştırarak gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Bu hareketin içinden çıkan AKP'nin Neo-Osmanlıcığı temelde bundan farklı olmamakla birlikte, modernitenin tüm kurum ve kurallarıyla şekil aldığından İttihatçıların müesses nizam oluşturma politikalarına hem yöntem hem de anlayış olarak daha yakın bir yerde durmaktadır. AKP, ılımlı İslam projesinin kendisine sağladığı avantajlardan da yararlanarak bir dönem için demokrasiyi araçsallaştırıp iktidarlaşma sürecini kamulaştırmış; bunu sağladıktan sonra Neo-Osmanlıcılığın yayılmacı, alt emperyal olma ülküsünü ve otoriterizmini iç ve dış politikasının merkezine oturtmuştur. Daha geniş bir okumayla AKP'nin Neo-Osmanlıcılık, devletçilik, tekçilik, iktidarcılık, totaliterlik ve anti demokratiklik kapsamında cumhuriyet tarihi boyunca çatışıyor gibi görünen iki ana eğilimin sahip olduğu ne varsa hepsini kendi bünyesinde toplamış ve Kemalizm'in siyasal İslamcı rengine dönüşmüştür. Dış politikada da söylemde çokça karşısında durduğunu iddia ettiği küresel hegemonik güçlerin "rutin dışı" bütün metotlarını taklit ederek etkinlik elde etme ve bölgesel bir güç olma macerasına atılmıştır. Bunun için de Sünniliği nirengi noktası yaparak, tıpkı selefleri gibi Osmanlı'nın eski hakimiyet alanlarında (örneğin Afrika'da) etkinlik oluşturma politikası yürütmüştür. İçte ise farklı etnik ve dini kimliklere, mezheplere, toplumsal muhalefete karşı iktidarını sağlamlaştırdığı andan itibaren tekçi, baskıcı ve otoriter bir politika izlemiş, bu politikayı söylem ve eyleminin merkezine oturtmuştur. Bu çerçevede elindeki iktidar gücünü kullanarak toplumsal yaşamın neredeyse bütün alanlarına müdahalede bulunmuş ve bu şekilde "yeni otorite" (nam-ı diğer "YENİ TÜRKİYE") etrafında kenetlenmiş ve ancak biat ettiği ölçüde yaşam hakkı bulabilecek olan bir sosyolojik yapı oluşturmaya yönelmiştir.

AKP'nin Neo-Osmanlıcığının kimi noktalarında seleflerinden farklılık içerdiğini belirtmek gerekiyor. Öncelikle Neo-liberalizmin en ateşli destekleyicisi ve uygulayıcısı, ikinci olarak da kurumsallaştırmaya çalıştığı post-sultanlık düzeni, geleneksel Osmanlı sisteminden çok kapitalist modernitenin otorite ve iktidarla-devletle ilgili tüm geleneksel paradigmalarının (ki jakobenlerden başlayıp Bismarckçılığa oradan da Hitlere uzanan geniş bir otoriterlik paradigmasıdır bu) Osmanlının patriyarkal otoriterliğiyle ve toplumu bile mülk olarak gören zihniyetiyle sentezlenmesinden başka bir şey değildir. "Türk tipi model" den kast edilen tüm bunların toplamının hayata geçirilmesinden başka bir şey değildir aslında.

Post-Sultanlık Projesi Olarak Neo-Osmanlıcılık

Klasik "yeni Osmanlılar" hareketinin temel paradokslarından birisi, kendi hükümetlerine karşı yıkıcı eleştiri ve Avrupa'ya kıyasla "İslam imparatorluğu" Osmanlı'nın içinde bulunduğu sefalete öfkeyle yola çıkıp bir müddet sonra karşısında durduklarını iddia ettikleri şeye dönüşmeleri ve devletle barışıp yüksek makamlarla ödüllendirildikten sonra İstibdadın ateşli uygulayıcıları olmalarıdır. Devleti ve iktidarı ele geçirmeye odaklanmış olduklarından otorite içinde yer edinmeyi bir var oluş problemi olarak görüyorlardı. Öyle ki bizzat kendilerinin desteğiyle gerçekleştirilen reformlarda sultanin imparatorluğunu yarı modern bir kisve altında tekrar güçlendirmesine katkıda bulunmuşlardır. Mesela sultan-halife 2.Mahmut (1808-1830) bunlar tarafından tanrının inayetiyle "dünyanın efendisi" Allah tarafından gönderilmiş bir irade olarak sayılıyor, padişah adalet ve kurtuluş kaynağı, reform ve kanunları ise "imparatorluğun zayıf düşmüş gövdesine" uygulanan bir tedavi olarak görülüyordu. 60 yıl sonra yine sultan-padişah merkezli bir bakış açısıyla 2.Abdulhamit'e karşı tavır aldıklarında da onun yerine arzuladıkları şey, artık klinik bir vaka haline gelmiş olan ve imparatorluğu tekrar ayağa kaldıracak yeni bir sultanı iktidara getirmekten başka bir şey değildir. Nostalji ile gelecek arasında fena halde sıkışmış olan ''Yeni Osmanlılar'' kendilerini eski zamanlara, yani ''Muhteşem Yüzyıla'' götürecek olan otoritenin biçiminin sultanlık

olup olmaması ile ilgili değildiler. Daha çok sultanlığın restore edilmesinden yanaydılar. Bu açıdan ne ''yeni Osmanlılar'' ne jön-Türkler ne de ikisinin toplamı olan ittihatçılar hiçbir biçimde demokrasi arayışında olmadılar ve bunu öncelikli bir problem olarak görmediler. ''Demokrasi'', ''Modernleşme'', ''Batıcılık'' dedikleri şey, batının ulus-devletçi, milliyetçi kurum ve fikri yapılarını kendi saltanatçı ve otoriter elit düzen tahayyüllerinin bir aracı olarak kullandıkları araçlardan başka değildi. Demokrasinin, reformculuğun araçsallaştırılması bugüne kadar devam eden bir hastalıktır.

AKP'nin neo-Osmanlıcılığı tüm bu sürecin ve karakterin izdüşümüdür. Kemalizm'in anti demokratik laikliği ve tekçi-otoriter yönetim anlayışının müteddeyinleri iktidardan ve siyasal alandan dışlayarak baskı altına alması sonucu ortaya çıkan mağduriyetleri kullanıp değişim vaat ederek iktidar olmuştur. Başlarda mazlumu oynayan bu yapı, iktidarı ele geçirip devletleştikten sonra karşısında olduğunu iddia ettiği tüm şeylerin aynısını yapmış ve birçok noktada bir adım öne geçmiştir. AKP ''Tek adam'',''milli şef'' anlayışını yerden yere vururken benzer bir biçimde ''tek adam'' yönetimini kutsallaştırmakta beis görmemiştir. Aynı şekilde Kemalist devlet anlayışını ve bürokratik düzenini eleştirirken kendisi de yargıya, bürokrasiye, eğitim kurumlarına vb. kendi kadrolarını yerleştirip adım adım ''post-sultanlık'' düzeni temellerini oluşturmaya girişmiştir. Bu dönemin ya da sultanlık arayışının ''3.Abdülhamit Dönemi'' olarak nitelendirmek abartılı bir değerlendirme olmayacaktır. Gerçekten de 2. Abdülhamit döneminin 21.yüzyılın ekonomik, siyasal yapıları ile yeniden formatlanarak vücuda gelmiş haliyle karşı karşıyayız. Ayrışan yönleri olmak ile birlikte iç politikada da dış politikalarda da yığınca benzerlikler vardır. Özellikle iç politikada da Abdülhamit istibdadının bir benzeri oturtulmaya çalışılıyor. Bu istibdat "saray" la sembolik bir ifadeye kavuşmuş durumdadır. Bizzat Erdoğan tarafından demokrasinin bir amaç değil, bir araç olduğunun söylenmesi bu sultanlığın karakterinin nasıl olduğunu/olacağını göstermesi bakımından önemlidir. Gerek Osmanlı'nın son dönemlerinde kendilerine ''reformcu'' diyen ''yeni Osmanlılar'' gerekse de sonrasında ortaya çıkan tüm iktidar elitlerinin amaçlarının devleti demokratikleştirmek değil; onu ele geçirip kendi ideolojik-politik perspektifleri doğrultusunda müesses nizamlarını oluşturmak olduğunu belirtmiştik. Bu amaçla iktidarı ele geçirme savaşında bütün hukuk dışı yöntemleri meşru saymışlarıdır. Türkçülük hemen hepsinin ortak özelliği olduğundan asimilasyoncu ve iktidarcıdırlar. Bu konuda söylem farklılığı olsa da AKP de bunlarla yarış halindedir. Çünkü kaynak aynıdır.

Nizam oluşturma arayışlarının hepsinde en belirgin yan iktidarın nasıl olacağı hususudur. Neo-Osmanlıcılık yeni iktidar biçiminin tesis edilmesinde biricik çözüm formülü olarak topluma sunulurken, iktidarın şekli konusunda da tüm bu elitlerin yarattığı tarihsel ve güncel birikimi dayanak olarak kullanmaktadır. Ancak bu dayanak her halükarda yönetimin tekçi ve devletin bekasını önceleyen nitelikte olmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda Post-Sultanlık formu patriyarkal zihniyetle somutlaşan sultanlık pratiği ile modernitenin otoriter-despotik yönetim anlayışının sentezlenmesinden ibarettir. Söylem düzeyinde elbette ki padişahlık-sultanlık kavramları kullanılmamaktadır ancak uygulamada varılmak istenen nokta ile bu hedefin düşünsel yapısını motive eden tarihsel kaynaklara bakıldığında amacın bu olduğu açıkça görülecektir.

Devleti ve iktidarı kutsayan bütün ideolojik anlayışlarda olduğu gibi Neo-Osmanlıcılığın iktidar tasavvurunda da sınırsız yetki de yönetme gücüne sahip ''tek adam'' ve onu tamamlayacak bir idari düzen arzusu temel bir yaklaşımdır. Aksi durumda tek elden kontrol edilen müesses nizamın kurulamayacağı düşünülür. Güç ve yetki merkezde ve tek adamda toplandığında, hayali kurulan müesses nizamın gerçekleştirilmesinin daha kolay olacağı iddia edilir. Tüm iktidarı elinde bulundurmalarına rağmen Erdoğan'ın "elimiz kolumuz bağlı" söylemiyle gündeme soktuğu "Türk tipi başkanlık modeli" de tam olarak bu arayıştan kaynağını almaktadır. Bu amaca ulaşmak yolunda pragmatizm, ilkesizlik, komplocu siyasi tarzı amentü gibidir. Söz gelimi AB üyeliği talebi toplumda yükselen bir değerse bunun ateşli bir savunucusu görüntüsü verilir ancak bu amaçlanan otoriter düzene ulaşma sürecinde toplumsal desteği sağlamak için kullanılan bir araç olur sadece. Aynı şeyi Kürt sorununa yaklaşım için de söylemek mümkündür. Politik bir getirisi olduğu sürece

bu konu kullanılır ancak arka planda tasfiye politikası yürütülür.

Bilindiği üzere sultanlık düzeni devleti, toplumu, kurumları, ekonomiyi kısacası devletin sınırları içindeki her şeyi mülk olarak gören bir iktidar biçimidir. Mülk, ”Allah” ın yeryüzündeki gölgesi” olarak görülen sultana aittir ve onunla ilgili tek karar merceği sultandır. Bugün AKP’nin kurmaya çalıştığı post-sultanlık sisteminde de aynı anlayış hakimdir. “Benim devletim”, ”benim valim”, ”benim milletim” vb. biçimde daha da uzatılabilecek söylemler, öylesine dile getirilen kavramlar olmayıp yukarıda aktarmaya çalıştığımız otoriter zihniyetle ilgilidir. Bu post-sultanlığın birçok yönüyle Bismarkçılıkla benzerlikler taşıdığını not etmek gerekiyor. Zaten tarihsel olarak bakıldığında hem Osmanlı döneminde hem de İttihatçılar döneminde Türk-Alman ilişkilerinin çok güçlü olduğu görülecektir. Bu ayrı bir konu. Ancak tüm diğer özelliklerinin yanında post-sultanlık Bismarckçılık var arasında çok güçlü benzerlikler vardır.

Bismarck 1862’den 1890’a kadar 28 yıl boyunca iktidarda kaldı.1871’de Prusya başbakanı ve dışişleri bakanı, 1871’de Alman bakanlığının kurulmasından sonra Almanya şansölyesi olarak görev yaptı. Bismarck’ın iktidar anlayışı Abdülhamit’ten başlayarak ittihatçılara kadar Türk milliyetçiliğinin ve iktidar elitlerinin yönetim anlayışı üzerinde büyük etkide bulunmuştur. Bismarck Almanya’sında uluslar arası ilişkilerden vergilere kadar her karar tek kişi tarafından alındı. Muhalefete izin vermeyen, kendisi gibi düşünmeyen her anlayışı ihanetle ve casuslukla özdeş sayan, kurduğu despotik çoğunlukla parlamentoyu kendi otoriter eğilimlerinin aracı olarak kullanan bir anlayıştır. Temel hak ve özgürlükler, hukuk devleti gibi kavramların Bismarck Almanya’sında esamesi okunmuyordu. Temel sloganlarından birisi ‘’güç adaletten önce gelir’’ şeklindeydi. Bismarck korku ve itaate dayanan bir toplum düzeni ön görmüştür. Toplumu siyasetin ve siyaset kurumunun dışında tutarak liderlik kültü etrafında dizayn etmiştir. Bismarck ‘ın yarattığı duyarsız İttihatçı korku toplumu Hitler faşizminin de sosyal alt yapısını oluşturmuştur. Buradan bakıldığında Neo-Osmanlıcılığın AKP şahsında somutlaşan post-sultanlık projesi ile Bismarck ve Bismarck Almanya’sı arasında ciddi paralellikler olduğu görülecektir. İkisinin de asıl hedef muhalefeti baskı yolu ile sindirmek, toplumu devlet mekanizması ve onun zor aygıtlarıyla (polis-asker-yargı) baskı altına almak ve bu yöntemle itaatkar hale getirip lider kültü etrafında düzenlemektir.

Neo-Osmanlıcılık ve Kürtler

Neo-Osmanlıcılık ideolojisinin Kürtlere yaklaşımı konusunda hem Osmanlı döneminde, hem de daha sonraki dönemlerde konjonktürel nedenlerden kaynaklı uygulama farklılıkları olsa da ana çizgi hiçbir zaman değişmemiştir. Aslında konuyu güncelliği içinde ele almak Neo-Osmanlıcılığın gerek seleflerinin gerekse de güncel temsilcilerinin Kürtleri nasıl ele aldığını anlamayı kolaylaştıracaktır. Zira bugün AKP iktidarında somutlaşan “İslamcı” Neo-Osmanlıcılığın ufkunda Kürtlerin 19.yüzyılı sonları ve 20.yüzyıl boyunca maruz kaldıklarından çokta farklı bir şey öngörülmemektedir. Kaba bir karşılaştırmayla bile her iki dönemde de Kürtlerin müesses nizamın oluşturulmasında sadece bir nesne olarak görüldükleri fark edilecektir. Yeni Osmanlıların reform projelerinde nasıl ki Kürtler kendi ulusal, kültürel, yönetsel aidiyetleriyle yer bulamıyorduysa AKP’nin “İslamcı” Neo-Osmanlıcılığında da aynı politika güncellenerek sürdürülmektedir. Her iki anlayışta ulusal-kolektif Kürt kimliğini ve bu kimlik etrafındaki arayışları varoluşlarına yöneltilmiş büyük bir tehdit olarak görürler. Kürt sorunu ile ilgili krizleri yönetemez duruma geldiklerinde üzerlerindeki basıncı azaltmak için (katliama başvurmadıkları ender durumlarda) kültürel alanda, -o da bireysel haklarla sınırlı olması kaydıyla- bazı adımlar atmak zorunda kalsalar da bundaki amaç, Kürtler üzerindeki inkarcı-asimilasyoncu politikalarını incelterek sürdürmektir.

“Tek dil, tek devlet, tek millet, tek din” sloganları bu anlayışın gerçek amacının ve Kürtlere bakışının yalın bir biçimde ortaya koymaktadır. Burada AKP’nin “İslamcı” Neo-Osmancılığı ile “yeni Osmanlılar” arasında bir farktan söz edilecekse, o da küresel ve bölgesel düzeyde yaşanan ekonomik ve siyasi değişimlerin bu iki çizginin söylem ve pozisyonları üzerinde yarattığı etkidir. “Yeni Osmanlılar” hareketi imparatorluğun geleneksel kodlarından sıyrılmadığı, kapitalist modernitenin milliyetçi, pozitivist, ulus-dev-

letçi paradigmalarının Ortadoğu'da yeni yeni hayat bulmaya başladığı koşullarda ortaya çıktı. AKP ise kapitalist modernitenin milliyetçi, pozitivist ulus-devlet anlayışının ve neo-liberalizmin küresel hakimiyetinin güçlü olduğu; siyasal İslamcılığın da bu sistemin fideliğinde yetişerek biçim ve öz kazandığı, modernitenin tüm unsurlarını kendisinde toplayarak örgütlediği koşullarda, söz konusu küresel güçlerin de desteğiyle iktidara geldi. Sistemin tüm özelliklerinin taşıyıcısı olarak siyasi alana yerleşti.

Bu Neo-Osmanlıcılıkta tıpkı "yeni Osmanlılar" gibi devleti kutsal gördüğü için koruma güdüsüyle yeniden dizayn etti. Çevre ile demokratik bir birliğe, ittifaka gitmeden siyasal kurumları kendi iktidarcı hevesleri doğrultusunda yenileyerek; merkezdeki bürokratik dayanaklarının, bununla olabilecek tüm değişimlerinin önünde aşılmaz bir engel haline getirme politikası izledi. Merkezde kendisini güçlendirip devletleştikçe Kürtlerin demokrasi, özgürlük, özyönetim taleplerini barajlama imkanı elde edeceğini düşündü. Zaten AKP'nin Neo-Osmanlıcılığının fıtratında çoğulculuk, farklılıklara tahammül, demokratlık olmadığından Kürt sorununun çözümünden anladığı şey de " devletin Kürd'ü" nü yaratmaktan başka bir şey değildir. AKP tıpkı Abdülhamit döneminde olduğu Kürtler arasında bölünme yaratıp sistemin yörüngesine çektiklerini devlete entegre etmeyi temel bir politika olarak benimsemektedir.

Gerçekten de iktidar sözcüleri ve onların etki alanındaki çevrelerin iddia ettiği gibi AKP, cumhuriyetin inkarcılığından Kürtleri tanımaya geçiş yapan, liberal, çok-kültürcü bir vatandaşlığı esas alan bir güç müdür? Yine, iddia edildiği gibi asimilasyoncu-inkarcı politikaları sonlandırdığı söylenebilir mi? Aynı soruları bu iktidarın siyasal ve toplumsal alanları bürokratik-askeri vesayetten kurtararak özgürleştirdiği iddialarına karşılık da sormak mümkündür. Bunun böyle olmadığını konuyla ilgilenen bir gözlemci rahatlıkla görebilir. Gelinen noktada aşıldığı söylenen askeri-bürokratik vesayetin hiç de gerisinde kalmayan, Sünni İslamcı, tekçi, bölgesel politikada yayılmacı ve Kürt düşmanı, toplumsal yaşamda anti demokratik bir duruşun sergilendiği açıktır. Sadece bu örnekler bile AKP'nin yaslandığı Neo-Osmanlıcı fikriyatın "fıtratında" çoğulculuğa, demokrasiye yer olmadığını göstermeye yeter. Yapmakla övündüğü reformların ezici çoğunluğunun amiyane tabirle "köprüyü geçinceye kadar" zevahiri kurtarma amacından başka bir şey taşımadığı bugün daha net görülüyor. İktidarını sağlamlaştırdıkça onları bile adım adım ortadan kaldırdığı, görülen bir durumdur. Her şey "tek adam" ın iki dudağı arasında hapsedilmiştir. Yapılan ve adına reform denilen şeylerin de reform olup olmadığı tartışılmalıdır. Zira bizzat kendi ifadeleriyle amacın "restorasyon" olduğunu açıklamışlardır. Restorasyon sistemin demokrasiye doğru evrilmesinde köklü çözümler içermez, daha çok var olan statükoyu korumak için yapılan küçük rötuşları anlatır. Dolayısıyla tıpkı selefleri gibi AKP'nin Neo-Osmanlıcılığının da hiçbir biçimde devletin demokratikleştirilmesine yönelik köklü reformlar yapma anlayışı yoktur. Hem geleneksel devletçi kodları, hem de bu kodların yarattığı neo-liberal politikalarla izdivacıyla ilişkili olarak yarattığı -tabiri caizse- "lümpen burjuvaziyle" bunu yapabilmesinin olanağı yoktur. Bu aşamadan sonra atacakları her adım demokratikleşmeye yönelik değil, saray ve "sultan" etrafında örülmüş otoriter ve patriyarkal düzenin tahkim edilmesine yönelik olacaktır.

Bu tablo içinde "makbul" olanlar ancak bu otoriteye biat edenler olacaktır. Dolayısıyla Kürtlerde ancak "sultana" ve onun müesses nizamına biat ettikleri ölçüde bazı küçük kırıntılar elde edebileceklerdir. Hangi hakların ve ihtiyaçların "makul" olduğunu ve hangi mücadele yöntemlerinin bu amaçlara ulaşmada "makul" olduğunu ellerinde bulundurdukları iktidar aygıtıyla belirlemeye çalışmaktadırlar. Bu çerçeveden bakıldığında Kürt sorununun çözümünde söz konusu Neo-Osmanlıcı akıl Kürtlerin kolektif, siyasi taleplerini bireyselleştirerek özünden boşalmayı başlıca politika olarak belirlerken buna karşı çıkan ve kolektif- siyasi taleplerde ısrarcı olan toplumsal dinamikleri(Kürtler, Aleviler, demokrat Müslümanlar, sosyalistler vb.) itibarsızlaştırıp siyasal alanın dışına itmeyi esas almaktadır. Başka bir ifadeyle Neo-Osmanlıcılığın Neo-liberalizm ile doğan izdivacından doğarak kılık değiştiren ve bölgesel yayılma alanlarını genişletmeye heveslenen Sünni Türk-İslam sentezcisi iktidar aklı, farklılıkları sistem içileştirmek için tanıma ve inkar politikasını bilinçli olarak iç içe geliştirerek muğlaklık yaratmaktadır. Bir yandan da

bu beklentileri oya tahvil ederek kendisine geniş bir hareket alanı yaratmaya çalışan bir devletçilik anlayışı olarak karşımızda durmaktadır. Bu anlayış özgürlüğe, adalete ve demokrasiye samimiyetle bağlı olduğundan değil; farklılıkların bireysel tercihe (örneğin Kürtçe' nin seçmeli ders olması vb. gibi) indirgeyerek muğlaklaştırmada ve bu yolla başta Kürtler olmak üzere, tüm farklı etnik ve dinsel kimlikleri daha krizli bir alana hapsederek otoritesini konsolide etmeye çalışmaktadır. Bireyselleştirilmiş kimlikler, kolektif karakterlerini yitireceğinden toplumsal ve siyasal alanın dışına itileceklerdir. Neo-liberalizmin, sistemi tehdit eden kimlikleri ve toplumsal hareketleri ekonomik ve hukuki anlamda "bireysel hak ve özgürlükler" söylemi ile pasifize etme politikası, AKP'nin anlayışında aynı biçimde ele alınarak müesses nizamının karşısında durabilecek toplumsal kolektif kimlikler ve hareketler parçalanıp pasifize edilmek istenmektedir. Bu açıdan AKP'nin hukuki düzenlemeleri Kürtlerin ve diğer kimliklerin siyasi katılımını artıran demokratik bir normalizasyon içermekten ziyade bu "yeni" otoriterliğin önündeki engelleri pasifize etmeye odaklanmış girişimlerden başka bir şey değildir. Pasifize etme politikası 3 yöntemle sürdürülmektedir. birinci yöntem devlet tarafından cumhuriyet tarihi boyunca bilinçli ve sistematik bir biçimde yoksullaştırılan Kürtleri açlıkla terbiye edip ardından sunduğu küçük olanaklarla kendi otoritesine bağlama, yine orta sınıfa sunduğu olanaklar –la işbirlikçi bir tabaka yaratıp yedeğine alma ve bu şekilde Kürtler arasında bölünme yaratmaktır. İkincisi, din olgusunu kullanarak Kürtleri kendi mezhepçi politikalarının yörüngesinde tutmak ve bu yolla kimlik taleplerini bloke etmektir. Üçüncü yöntem de bu politikalara direnen özgürlükçü Kürtleri de askeri ve siyasi operasyonlarla etkisizleştirerek tasfiye etmektir. Yukarıda da vurguladığımız gibi bundaki asıl amaç, "devletin Kürdü" nü yaratmaktır. Bu kapsamda Kürtlerin haklarını, sınırlarını belirlerken diğer yandan da Kürtleri kendi içinde kamplara bölmeye çalışarak "iyi Kürt, kötü Kürt " politikasıyla Kürtler arası iç çatışmayı kışkırtmaya çalışmaktadır. Türkiye'de hiçbir farklı sese tahammül edemeyen bu Neo-Osmanlıcı anlayış, Kürtler söz konusu olduğunda belirttiğimiz bu iç çatışmayı kışkırtma politikası ekseninde " bölgede tek sesliliğe izin vermeyiz" demogojisine sarılabilmektedir. Bu amaçla güneyde KDP ekseninde bir politika oluştururken Güney Kürdistan'ı hem yayılmacı emellerinin zemini a-haline getirmek hem de PKK'ye karşı bir çizgi olarak güçlendirme siyaseti yürütmektedir. Aynı şekilde ROJAVA' da da bu çizgiyi hakim kılmak için KDP' yle paralel politikalar üretmektedir. İçeride ise Kürtler nezdinde hiçbir ağırlığı olmayan ve Kürtlerin özgürlük mücadelesi ile uzaktan yakından ilgisi bulunmayan şahsiyetleri sahaya sürmektedir. Her koşul altında ve her dönemde derin devletin tetikçiliğini yapmış, bu dönemde de Yeşil Ergenekon'un, tetikçiliği görevini büyük bir şehvetle yerine getiren Hizbul Kontra ve onun uzantısı Hüda-Par gibi kontrgerilla artığı odakları piyon olarak kullanıp, söz konusu amaca göre çalıştırmaktadır. Bu yönüyle AKP devletin geleneksel böl-yönet politikasını olduğu gibi devrede tutmaktadır. Elbette ki bu politikanın uzun vadede hiçbir başarı şansı bulunmamaktadır. Ancak AKP'nin Neo-Osmanlıcılığının "Kürt duyarlılığını" nasıl bir karaktere sahip olduğunu göstermesi bakımında önemli bir veridir.

Bu noktada üzerinde önemle durulması ve tartışılması gereken bir hususta Kürt-Türk ittifakıyla ilgili olarak Kürt Özgürlük Hareketi ve AKP'nin durduğu yer, daha doğrusu iki tarafın bundan ne anladığı konusudur. Kürt özgürlük hareketi ve önderliğin Kürt-Türk ittifakını devletin ve toplumun demokratikleştirilmesi ve Kürtler dahil tüm farklı kimlik ve inançların hem ana yasal hem de toplumsal düzeyde tanınmasını, buradan ortaya çıkacak demokrasi sinerjisiyle Ortadoğu da demokratik bir model olma anlamında öncülük rolünü oynana bileceği şeklinde ele alır. Yani bu ittifakın temeline demokrasiyi, eşitliği koyan AKP'nin ise bundan anladığı şey Kürtlerin tüm kolektif hak taleplerinden vazgeçerek hukuksal-Anayasal düzlemde Türk, toplumsal yaşamda ise "bireysel haklarla" (!?) sınırlı olması kaydıyla Kürt olarak kalabilecekleri ve bu tarz bir sözleşme ile devlete biat etmeleridir. Bu gerçekleştiğinde Kürt-Türk ittifakı gerçekleşmiş olacak! Öngörülen 'ittifakla', Kürtlere düşen içte iktidarı güçlendiren dışta ise yayılmacılığın payandası olan bir nesne olmadır. Bunu yeni tip bir Hamidiye yaratma politikası olarak nitelendirmek abartılı değerlendirme olmayacaktır. Bu politikanın öncekinden farkı bizzat AKP kurmaylarının

da sık sık dile getirdiği gibi sadece askeri değil ekonomik, sosyal, diplomatik, pek çok unsurla desteklenmiş entegre bir strateji kapsamında ele alınmasıdır. Yani AKP'nin Neo-Osmanlıcılık perspektifinde Kürt-Türk ittifakı denilen şey Kürtlere içte ve dışta politik ve askeri tetikçilik ile yetinmeleri dışında bir rol biçmemektedir. Tarihsel ittifaktan anladıkları esas olarak anladıkları budur. Buna göre örneğin Rojava Kürtleri ancak bu Neo-Osmanlıcılık anlayışının bir gereği olarak Esad rejimini devirme ve Suriye de ekonomik politik güç devşirme amacının başarılı olması için tetikçilik rolü üstlendiklerinde "makul" kavramı, öylesi bir durumda bile Kürtlerin Rojava Kürdistan'ın da idari, kimliksel ve anayasal özgürlükler edinmesini kapsamamaktadır. Yani Kürtler Şam'a karşı yeni model Hamidiye alayları olacak ama günün sonunda Kürtlerin kaderinin ne olacağını da Kürtler değil AKP'nin kendisi ve adına Suriye muhalefeti denilen, gerçekte Suriye halkı ile hiçbir bağı olmayan güdümlü, ırkçı savaş ağaları ve iktidar en son Erdoğan'ın " biz Kuzey Irak'ta olduğu gibi Kuzey Suriye'de de benzer bir oluşumun ortaya çıkmasına izin vermeyeceğiz" minvalindeki açıklaması sadece rojavada değil güney KÜRDİSTAN da Kürtlerin elde ettiği kazanımlara karşı iflah olmaz bir düşmanlık içinde olduklarını ortaya koymuştur. Esasen bu, DAİŞ çetelerinin Hewler' e yönelmesinin arkasında da AKP'nin olduğunun itirafıydı. Sonuçta bölgesel çıkarlarına yarayacaksa Kürtler yerine DAİŞ' i kendileri için daha kârlı bir yatırım olarak görmektedirler. Bu amaçla DAİŞ çetelerini bu iki parçaya saldırmaları için motive etmiştir. Bazı çevrelerin" AKP'nin Neo-Osmanlıcılık politikasında Kürtlere önemli bir yer verilmektedir". biçimindeki iddiaları bir bakıma doğrudur. Evet Kürtlere yer verilmiştir. Ancak bu Kürtlerin gasp edilmiş tüm haklarının iadesine dayanan ve devletin demokratikleşmesi ekseni üzerinde kurgulanan bir yer verme değil, yukarıda belirttiğimiz çerçevede bir yer ve rol biçimindedir. Vaat edilen "çözüm" ve bununla bağlantılı olarak oya tahvil edilmiş kırıntı bile olmayan adımların da orta ve uzun vadede bu tarihsel eşitsizliği ve adaletsizliği, yeni bir tahakkümcülük anlayışını yeniden üretmek amacını taşımaktan başka bir anlama gelmemektedir. "Kültürel zenginlik" argümanını etnik ve dini farklılıklara hoş görülü olduğu iddiasını sürekli gündemde tutarak buradan politik bir kazanç bağlamayı amaçlamaktadır. Söz konusu Neo-Osmanlıcı anlayışın kültürel zenginlikten anladığı şey, farklı kimliklerin ve muhalif güçlerin hadlerini bilip kendilerine "lütfedilen" sınırlar içinde seslerini kestikleri ve yalnızca Sünni, Türk- İslamcı çizgiye biat ettikleri ölçüde "kültürel zenginlik" olduklarıdır. Buna göre kültürel özel yaşamlarında Kürtçe konuşabilir, şiir yazıp şarkı söyleyebilir parasını ödedikleri sürece özel okullarda, kurslarda (kapı ölçüleri MEB kriterlerine uygun olduğu müddetçe!) kendi dillerini öğrenebilirler, fakat tarihsel adaletsizliklere karşı alternatif çözüm üretmeye, idari değişiklik taleplerinde bulunmaya başlarlarsa kriminalize edilerek "iç güvenlik paketleriyle" hadleri bildirilir buradan bakıldığında "kardeşlik", "tarihsel kader ortaklığı" söylemlerinin koca bir aldatmadan başka bir anlam taşımadığı görülebilir. "Kardeşlik", ayrıcalık ve hakların her koşulda ve sadece hakim ulusa ve onun iktidar güçlerine ait olduğunun kabulünü şart kılan bir çerçeve içinde anlamlandırılmaktadır.

Oysa Demokratik Ulus çözümünde iktidarcı müesses nizam oluşturma hedeflerine ve girişimlerine yer yoktur. Neo-Osmanlıcılığın bu özelliği bile tek başına Kürt sorununun çözümü önünde en büyük engeli oluşturmaktadır.

Kaynakça

1. Kimin İslam'ı? Osmanlı'dan T.C'ye Siyasal İslam: Sinan Şahin (Aram Yay.)
2. Türklüğe İhtida: Hans-Lukas Kieser (İletişim Yay.)
3. Öteki Tarih : Ayşe Hür(Profil Yayınları)
4. Jön Türk Modernizmi ve "Alman Ruhu": Mustafa Gencer (İletişim Yay.)

Halkların Meşru Savunma Yemini: Misak-ı Milli

Nisan Akarsu

Resmi tarih okumaları daha çok bir takım ezberlere dayanır. Yaşanmış bitmiş olaylar ve olgular kronolojik bir şekilde dizilir. Tarihlerin önem sıraları belirlenir. Bu ezberler tarihsel-toplumsal olayların hikaye edilmesi şeklinde nakledilir. Ancak bu tarihsel toplumsal olayları kimin hikaye ettiği önemlidir. Yani toplumların hafızası olan tarihe nereden bakıldığı belirleyicidir. Bu hafızanın günümüze nasıl yansıdığı, şimdi de nasıl bir anlam bulduğu ve geleceğe dair nasıl bir perspektif sunduğu da ele alınması gereken konulardan biridir. Esasında tarihin zaman ve mekan gerçekliğiyle bağlantısı olarak da bunu anlamlandırabiliriz. Zamanın canlı olduğunu ve sürekli bir oluş halinde aktığını bilmek heyecan vericidir. Yine mekanın zamanla eş olan birliği, o tarihin özgünlüğünü ve özgürlüğünü belirler. Ancak ezbere dayanan tarih okumalarında böylesi özgür ve özgün yönleri bulmak, şaşırmak ve hissetmek çok zordur. Daha çok sıkı bir şekilde belirlenmiş olan vardır. Ezberlerin doğmayla eş olduğu böylesi resmi tarih söylemlerinin devletli uygarlık sistemini temsil ettiği bilinmektedir. Bu nedenle tarih okumalarımızı gerçekleştirirken her şeyden önce ezberleri bozarak işe başlayalım diyoruz. Ezber bozmak var olan tarihi hissetmek kadar, anı derinliğine anlama ve geleceği planlama gücü de verir. Hissedilen bir tarih, toplumsal hafızamıza bir saygı olacağı gibi geleceğimize karşı bir sorumluluk duygusunu yaratır. Ve An 'da gerçekleşen hakikate büyük bir anlam katar.

Kapitalist Modernite'nin çıkarlarını temsil eden egemenlerin tarihi bu hakikatin çok uzağındadır. Bilimsel bir analizden ziyade belirgin şahsiyetlerin anlattıklarına dayanır. Toplumun çıkarları değil egemenlerin çıkarlarını savunur. Hakikati tahrif eder. Bu noktada olup bitenleri kendi çıkarları doğrultusunda hikaye etmeye, yalan üretmeye ve yalanı büyütmeye ihtiyaç duyar. Bunun bir diğer adı gerçeği gizlemektir. Egemen olmak biraz da gizlemekle bağlantılıdır. Gizlemek için de yalan, yok sayma, çarptırma gibi yöntemler kullanılır. Bu aynı zamanda tarihin etikten koptuğu bir zamanı anlatır. Artık etik değerleri olmayan bir tarih anlayışının, egemenlerin çıkarları doğrultusunda her tarafından tahrif edilmesi ve yalanı büyütmesi işten bile değildir.

Zira resmi tarihi benimsetmekle mükellef olan şürekânın, gerçeği gizlemedeki başarısının bilimsellik olarak ifade edilmesi ise ayrıca ele alınması gereken bir durumu ifade eder. Bu nedenle bilim ve bilimci kavramlarına temkinli yaklaşmak önemlidir. Devletli uygarlığın en son tapınaklarından biri olarak da değerlendirebileceğimiz okul ve üniversitelerde yükselmenin yolu, bilim adına bu yalanların ne kadar çok üretildiği ile ilgilidir. Devletli sistemin bir numaralı sürdürücüleri olan bu şürekânın en belirgin görevi ise gerçeği gizlemek, üstünü örtmektir. Bunun için sistemin tüm olanakları onların emrine amadedir. Esas zor olan ise gerçeği savunmak, yalanı teşhir etmek ve hakikatin izinde bilimsel bir aydınlanmayı sağlamaktır. Bu anlamda jineoloji ile tarihe dokunmak, tarih ile şimdi arasındaki ilişkiyi çözümlemek, hakikati tarih içinde araştırmak, bir toplumsal olgunun sadece güncel analitik yöntemlerle tanımlanamayacağını bilmek, toplumsal gerçekliği tarihselliği içinde ele almak ve halkların çıkarları doğrultusunda tarihi yeniden yorumlamak belirleyici bir öneme sahiptir. Tarihsel toplumsal olayları jineolojik bir bakış açısıyla ele almak, hem halkları hissetmek hem de hakikate ulaşmak ve yaşanılana anlam yüklemek boyutuyla bize yepyeni bir bakış açısı sunar. Hakikatin izinde olmak bu nedenle çok heyecan vericidir.

Devletli uygarlığın soğuk, sınıflandırılmış, yaşamdan koparılmış ve tamamen egemenlerin çıkarlarına indirgenmiş tarihini okul sıraların-

da çokça görmüşüzdür. Bu tarihi ezberlemek gibi bir görevimiz olmasa, kimsenin bugününden yola çıkarak geçmişini anlama arayışına girmediğini de biliyoruz. Yani o okullarda öğretilen tarih daha çok ders notlarımızın arasında olan bilgilerdir. Bu bilgiler ise sınavı geçinceye kadar bize gereklidir. Ki, bu da tarihin başlangıcından itibaren yapılan bütün okumalarda esas hedeftir. Bu nedenle sunulan bilgi neyse sorgulamaksızın onu ezberleme temel görevdir. Zaten mevcut bilimin yani pozitivizmin egemenlerin çıkarını esas alan, tüketimi özendiren, bütün yaşamı parçalayarak yönetmeyi hedefleyen, kesin-ilerlemeci-sıkı belirlenimci tarzı bu ezber ve görevleri teşvik ettiği gibi güçlendirmek içindir.

Bu görevlerimizden biri de Türkiye Cumhuriyeti'nin Misak-ı Milli sınırlarına sadık kalmadır. Ama bu Misak-ı Milli neydi? Misak-ı Milli ile ne hedefleniyordu? Kelime anlamından tutalım yüklenilen anlamlara kadar Türkiye Cumhuriyeti coğrafyası üzerinde yaşayan halklar için ne ifade ediyordu? Verilen bilgiyi sorgulamaksızın aldığımız için her şeyden önce bu kavram kutsal ve dokunulmazdır. Ama bu kutsallığın kodları nedir bilinmez. Neden kutsal olduğu, neden bu kavramların dokunulmaz olduğu o okul sıralarından geçen herkesin durduk yere Mehter Marşı çaldığında duygulanması gibi bir şeydir. Tek farkı Misak-ı Milli deyince "Vatan bölünmez" sloganının her bireyin dilinde yankılanmasıdır. Ve buna inceden inceye eşlik eden bir korkudur. Sahiden de Misak-ı Milli bunu mu anlatmaktadır.?

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın her zamanki gibi bizi şaşırtan belirlemelerinden biri de Misak-ı Milli ile ilgili oldu. Kürt Sorunu' nun demokratik çözümü kapsamında önerdiği Misak-ı Milli Komisyonu ile ilgili "Aslında bu bir Kürt-Türk misakıdır ve birlikte kurtuluştur", "Demokratik çözüm Misak-ı Milli' nin bir gereğidir", "O çok korkulan Misak-ı Milli sınırları Misak-ı Demokrasi ile korunur" diye yaptığı belirlemelerden sonra bu kavram tekrar gündemimize girdi. Toplumsal sorunları tarihsel bağlamı içinde ele alarak çözen ve bu temelde zamanın her anına büyük başarılar sığdıran Kürt Halk Önderi Öcalan'ın Misak-ı Milli ile ilgili değerlendirmelerini anlamak, tıpkı diğer çözümleme ve kuramlarında olduğu gibi güçlü bir tarihi bilince sahip olmayı gerekli kılıyor. Ezberleri bozan Öcalan, hem ortak hem de demokratik bir vatanın formülünü bu eksende kapsamlı bir şekilde tanımlıyor. Tarihi demokratik uygarlık güçlerinin safından okuyan ve bunu esas alan Öcalan'ın Misak-ı Milli ile ilgili belirlemeleri, Kürt sorununun demokratik çözümünün anahtarını içinde barındırıyor. Cumhuriyetin asli kurucu üyesi olarak ulusal kurtuluş savaşına katılan Kürtlerin bu samimiyetini Amasya Tamimi, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde yine Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bir çok yasalarında dile getirdiği biliniyor. Ancak 1925 Şeyh Sait İsyanı ile başlayan ve 1940 yılına kadar süren Kürt İsyan ya da direnişlerinin nedeninin de Misak-ı Milli' den verilen tavizler olduğunu iyi bilmek gerekiyor. Sayın Öcalan'ın bu yönlü tarih okumaları halkların birlikte yaşama formülünü verdiği gibi Ortadoğu'nun demokratikleştirilmesinin yolunu açıyor. Bu eksende o dönemin koşullarını, yapılan anlaşmaları, Misak-ı Milli' nin kapsamını, Kürtlerin durumunu, dış güçlerin politikalarını başlıklar halinde ele alacağız.

Hissedilen bir tarih, toplumsal hafızamıza bir saygı olacağı gibi geleceğimize karşı bir sorumluluk duygusunu yaratır

Sevr Anlaşması'na itirazın adı Kuvva-i Milliye

20. yüzyılın başında emperyalist güçlerin bir aracı olan Cemiyet-i Akvam (Bugünkü Birleşmiş Milletler) tarafından yeni bir dünya düzeninin oluşturulmaya çalışıldığı biliniyor. Yine birinci dünya savaşı, odağında Osmanlı İmparatorluğu'nun bulunduğu "Şark Sorunu" nu çözme amaçlı bir savaş olarak tarih kayıtlarına geçiyor. Uluslaşmaya karşı uzun süre direnen Osmanlı İmparatorluğu kendini Osmanlıcılık, Panislamizm ve Pantürkizm ile sürdürmeye çalışsa da başaramıyor. Bu yöntemlerin boşa çıkması ve hegemonik güçlerin çıkarlarıyla bağlantılı ulus-devletlerin ortaya çıkması ile birlikte Anadolu ulusçuluğunu geliştirme arayışı başlıyor. Kurtuluş savaşı süreci aslında bunu ifade ediyor.

İlk olarak birinci dünya savaşında Osmanlı imparatorluğunun bir taraf olarak yer alması emperyal güçlerin işini kolaylaştırıyor. İkincisi bölgenin bu şekilde şekillenmesinde Antant devletleri olarak da bilinen ve itilaf devletleri içinde savaşa katılan İngiltere ve Fransa'nın imzaladıkları Skyes-Picot antlaşması (1916) önemlidir. Yani daha savaş sürerken cumhuriyetin sınırları başka güçler tarafından belirleniyor. 1917 Bolşevik Devrimi bu haritanın tekrar gözden geçirilmesi gerekliliğini dayatıyor. ABD'nin son anda savaşa dahil olması da bu paylaşımda bir başka önemli yön olarak belirtilebilir.

Bu temelde savaştan hemen sonra 30 Ekim 1918'de Almanya'nın başını çektiği ve Osmanlı'nın da içinde bulunduğu ittifak devletleri yenilince, Osmanlı İmparatorluğuyla İtilaf devletleri arasında Mondros Ateşkes Anlaşması imzalanıyor. Ancak başta İngilizler olmak üzere İtilaf Devletleri bu anlaşmaya uymuyor. 1 Kasım 1918'de Musul, İngilizler tarafından işgal ediliyor. 23 Kasım'da Fransa itilaf devletleri adına İstanbul'u işgal ediyor. Yunanlılar 15 Mayıs 1919'da İzmir'e çıkıyor, 25 Temmuz'da da Edirne'yi işgal ediyor. 16 Mart 1920'de de İstanbul İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal ediliyor ve böylesi bir ortamda 10 Ağustos 1920'de "Sevr Antlaşması" imzalanıyor.

Sevr Anlaşması'na Anadolu'da ve Mezopotamya'da Türkler ve Kürtler başta olmak üzere halklar karşı çıkıyor ve birlikte isyan ediyorlar

Yani I. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın öncülük ettiği kamp yenilgiye uğrayınca Osmanlı imparatorluğu dağılıyor ve teslim olmak zorunda kalıyor. Bu sonuca dayalı olarak savaşın galibi olan İngiltere ve Fransa oturup yeni bir Ortadoğu siyasal coğrafyası hazırlıyor. Bir tek Osmanlı hakimiyetinde olan topraklarda yirmi-yirmi beş tane devlet kuruluyor. Adeta harita üzerinde cetvelle sınırlar çiziliyor. Buna Sevr Anlaşması deniliyor. Yani Sevr Anlaşması I. Dünya savaşının galipleri olan İngiltere ve Fransa tarafından Ortadoğu coğrafyasının cetvelle devlet sınırlarına bölünmesi anlaşmasıdır. Ülkeleri, toplumları, aşiretleri, kabileleri hatta köy ve şehirleri bölen bir antlaşmadır. Sadece İngiltere ve Fransa'nın çıkarları doğrultusunda çizilmiş sınırlar değil; aynı zamanda toplumsal gerçekliğe çok ters bir şekilde ailelere kadar bölüp parçalayan bir sınır çizme durumu vardır. Sevr Anlaşması'na Anadolu'da ve Mezopotamya'da Türkler ve Kürtler başta olmak üzere halklar karşı çıkıyor ve birlikte isyan ediyorlar. Buna Kuvvay-i Milliye Hareketi denildiği biliniyor.

Halkların Sevr'e Karşı Ortak Misak'ı

12 Ocak 1920'de İstanbul'da çalışmalarına başlayacak ve tarihe son Osmanlı Mebusan Meclisi olarak geçecek olan parlamentoyu oluşturan milletvekillerinin bir kısmına, Ankara'da bir eylem planı çerçevesinde çok önemli bir "misak" tan (yemin) söz ediliyor. Bu misak ileride, Kurtuluş Savaşı'nın siyasi programı ve cumhuriyet Türkiye'sinin dış politikasının dayandığı temel argümanlarından biri oluyor.

Bu misak, Erzurum ve Sivas Kongreleri temel alınarak saptanan prensip kararlarını içeriyor ve 1920 yılının ilk günlerinde hazırlanıyor. "Misak-ı Milli" (Ulusal Yemin) olarak bilinen ve tanınan bu metin, 28 Ocak 1920 tarihinde Osmanlı Mebusan Meclisi'nde yapılan bir gizli toplantıda "Ahd-ı Milli Beyannamesi" adı altında kabul ediliyor. 12 Şubat 1920 tarihinde Mebuslar Meclisi, Edirne Milletvekili Şeref Bey'in önerisi üzerine, Misak-ı Milli'nin bütün dünya parlamentolarına ve basına açıklanmasını kararlaştırıyor.

Misak-ı Milli, 'Ulusal Kurtuluş savaşı' ile ulaşılmak istenen siyasi hedeflere ulaşmada göz önünde bulundurulacak ilkeleri içerdiğinden, "özgürlük bildirgesi" olarak nitelendirilmiş, zaman zaman "Magna Carta" ya benzetilmiş, hatta "Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisiyle" karşılaştırılmıştır. Ancak Misak-ı Milli üzerinde bazı tartışmalar süregelmektedir. Bunların en önemli nedeni, metnin, Meclisin açık ya da gizli resmi oturumlarında değil de, grup niteliğindeki özel toplantılarda görüşülmesi, duyulmaması için tutanak tutulmaması ve imzalanan özgün metnin de elde bulunmamasıdır.

Misak-ı Milli' nin Kabul Edilişi

Misak-ı Milli Beyannamesi, 17 Şubat 1920 tarihinde, Edirne Milletvekili Mehmet Şeref

Aykut'un bir önergesinin kabulü ile mecliste okunduktan sonra oy birliği ile kabul ediliyor. Teklif sahibi Şeref Aykut, önergesini şöyle dile getiriyor: "Ahd-i Milli' nin bütün dünya parlamentolarına ve memleket matbuatiyle cihan matbuatına tebliğ edilmesini ve tercihan müzakeresini teklif ederim... İntihap dairelerimizden milletimiz bizlere, kendilerini temsil şerefini vererek buraya gönderdiği zaman, ilk vazife olarak, yaşama hakkını ve haysiyetini tebellür ettiren en masum haklarını ziman (teminat) altına alan, mazisinin parlak günlerini istikbal içinde düşünmek hakkı olduğunu gösteren ve bunun için de icap ederse, bütün millet fertleri olarak ölmeyi göze alan şu Ahd-ı Milli'yi ilan etmemizi istedi… Biz, maddi, manevi varlığımızın bize temin ettiği hakk-ı sarihi, hakk-ı hayatı istiyoruz. Başka bir şey istemiyoruz. Şimdi okuyacağım peyman-ı millidir. Milletin yeminidir. Türk Milleti ya bu yeminin şartlarını yerine getirecek, ya da bu yolda tarihin huzurunda şerefle silinip gidecektir. Fakat esir olmayacağız efendiler"

Meclisin bu çıkışının yurtsever bir çıkış olduğu açıktır. Bu çıkış hem padişaha hem de işgal kuvvetlerine karşı bir çıkıştır. Mustafa Kemal Paşa ise, Misak-ı Milli' nin hiçbir zaman sınır çizmediğini ve milletin menfaatini esas alan bir yemin olduğunu belirterek şöyle demektedir: "Misak-ı Milli' nin ne olduğunu önce anlamalı, ondan[sonra] mütecavizlerin kimler olduğunu ortaya koymalı. Misak-ı Milli hiçbir zaman şu hat bu hat diye hudut çizmemiştir. O hududu çizen şey milletin menfaati ve Heyet-i Celile'nin iabet-hazarıdır" demişti. Mustafa Kemal Paşa'nın hep sınırların belirsizliği yönünü vurgulaması dikkat çekicidir. Sahiden de Misak-ı Milli' de açıkça belirlenmiş sınırlardan söz edilmiyordu.

Misak-ı Milli Beyannamesi

Altı maddeden oluşan sözleşmenin maddelerinin milletin çıkarlarını esas alarak hazırlandığı görülmekle beraber bu maddelerin bir çok açıdan ihlal edildiği de bir gerçektir. Beyannamenin maddeleri ve ihlal edilen yönleri şöyledir:

Madde 1: "Osmanlı Devleti'nin 30 Ekim 1918 günü mütarekenin yapıldığı sırada düşman ordularının işgali altında kalan ve Arap çoğunluğunun oturduğu kısımların kaderi halklarının özgürce verecekleri oylara göre belirlenmek gerektiğinden, sözü edilen mütareke hattı dahilinde ve haricinde, dinen, ırken ve emelen bir olan ve birbirlerine karşılıklı saygı ve fedakârlık duyguları taşıyan, sosyal bakımdan uyum içinde bulunan Osmanlı İslam çoğunluğunun oturduğu bölgelerin tümü fiilen ve hükmen ve hiçbir sebeple ayrılamaz bir bütündür" deniyor.

Bu maddenin içeriği böyle olmasına rağmen bir takım çelişkileri içinde barındırıyor. Her şeyden önce ateşkes anında Arabistan için bir halk oylaması hiçbir zaman gündeme getirilmiyor. İkincisi ateşkes anında Osmanlı İmparatorluğu sınırları dahilinde bulunan ve ateşkes ihlâl edilerek işgal edilen Musul Vilayeti Lozan Barış Antlaşmasıyla İngilizlere bırakılıyor. Üçüncüsü metinde yer alan mütareke dahilinde ve haricinde ifadesi sınır sorununu bütünüyle belirsizleştiriyor. Dördüncüsü "dinen, ırken ve emelen bir olan ve birbirlerine karşılıklı saygı ve fedakârlık duyguları taşıyan, sosyal bakımdan uyum içinde bulunan Osmanlı İslam çoğunluğunun oturduğu bölgelerin tümü fiilen ve hükmen hiçbir sebeple ayrılamaz" deniyor ama insanlar ailelere kadar bölünüyor. Irak ve Suriye sınırlarında Kürtlerin ailelere kadar yaşadığı bölünme bunun en somut örneğidir.

Madde 2: "Ahalisi ilk serbest kaldıkları zamanda aray-ı ammeleriyle [özgür iradeleriyle] anavatana ilhak etmiş olan elviye-i selase [Kars, Ardahan, Batum] için ledelicap [istenirse] arayı ammeye [halk oyuna] müracaat edilmesini kabul ederiz" şeklinde ifade ediliyor.

Bu madde de ihlâl ediliyor. Halk oylaması söz konusu olmuyor ve Batum Gürcistan'a bırakılıyor.

Madde 3: Batı Trakya'nın statüsüyle ilgili. Batı Trakya'nın geleceğinin Wilson Prensipleri [self-determinasyon] gereği halk oylaması sonucu belirleneceği belirtiliyor. Bu konu aynen elviye-i selase' de olduğu gibi halk oylaması konusu savsaklanıyor ve bu maddeye rağmen Batı Trakya denilen bölge Yunanistan'a bırakılıyor.

Madde4: "Hilafet ve Saltanat makamının korunmasıyla ilgili: "Makarr-ı Hilafet-i İslamiye ve Payitaht-ı Salatan-ı Seniyye ve Merkez-i Hükümet-i Osmaniye olan İstanbul şehri ile Marmaran-a Denizi'nin emniyeti her türlü halelden masun olmadır..." şeklinde. Bu madde de ihlal ediliyor.

Madde 5: "İtilaf Devletleri ile düşmanları ve onların kimi ortakları arasında yapılan ant-

laşmalardaki ilkeler çerçevesinde, azınlıkların hakları, komşu ülkelerdeki Müslüman halkların da aynı haklardan yararlanması umuduyla, bizce de benimsenip güvence altına alınacaktır".

Madde 6: "Ulusal ekonomik gelişmemize olanak sağlamak ve daha çağdaş düzenli bir yönetimle işlerimizi yürütebilmemiz için her devlet gibi bizim de tam bağımsızlığa ve özgürlüğe ihtiyacımız vardır. Bu, yaşam ve geleceğimizin temelidir. Bu yüzden siyasal, hukuki ve mali vs. gelişmemize mani sınırlamalara karşıyız. Borçlarımızı ödeme biçimi de bu esaslara aykırı olmayacaktır" deniliyor.

Kürt ve Türk Halklarının Ortak Meşru Savunma Yemini

Aslında Misak-ı Milli bir nevi Türk ve Kürt Halkı arasında yüzyıllardır var olan birlikteliğe 1860'lardan itibaren dış devletler tarafından yapılmaya çalışılan darbeye karşı bir ortak meşru savunma yemini diyebiliriz. O dönem İttihatçıların lideri Enver Paşa'nın Turancı fikirlerine Mustafa Kemal Paşa'nın katılmadığı biliniyor. Mustafa Kemal Paşa bu görüşlere katılmadığı gibi kendi deyimiyle "çağdaş muasır medeniyet seviyesine" ulaşmayı hedefliyor. Yani öyle halife ya da saltanat sahibi olmak gibi bir amacı bulunmuyor. Kürt Halk Önderi Öcalan bu konuda, "Mustafa Kemal o dönemde kurtarılacak ne kaldıysa ancak o kadar kurtarabilmiştir. Bu da Misak-ı Milli' dir, cumhuriyettir. Şimdi de biz demokrasiyle bir şeyler kurtarabiliriz. Cumhuriyetin demokratikleştirilmesi gerekir" diye belirtiyor.

Yine bu dönemde Bolşevik Devrimi'nden önemli destek bulan Kuvva-i Milliye Hareketi esasında saltanat ve hilafete karşı Fransız Cumhuriyet modelini rehber ediniyor. Burada çok ciddi bir siyasal devrim gerçekleştirildiğini ifade eden Öcalan, "İçte başını İngiltere'nin çektiği itilaf devletlerinin saldırılarına karşı halkların Misak-ı Milli çatısı altında direndikleri görülmektedir. Hem yerel hem ulusal çapta kurtuluş hareketini organize eden Mustafa Kemal Paşa önderliği, bu denge altında hem askeri hem siyasi bir zafer sağlayacaktır. Mustafa Kemal önderliği, aslında ciddi bir siyasal devrim gerçekleştirmektedir. Kökleri binlerce yıl ötesine giden hanedanlık ve dinsellik üzerine kurulu devlet yapısını yıkıp cumhuriyet ilan etmek çok ciddi bir devrimci pratiktir. Bu tür geri ve işgal edilmiş ülke koşullarında, o döneme kadar eşi görülmemiş bir olaydır" diye tanımlamaktadır.

Lozan Anlaşması ile İlk Taviz Veriliyor

Lozan Anlaşması'nın (24 Temmuz 1923) esası Sevr Anlaşması'yla çizilen sınırların Türkiye'de geliştirilen itiraz temelinde yeniden belirlenmesiydi. Yani Lozan Anlaşması'nın anlamı Ortadoğu devlet sınırlarında netlik sağlama, onu sonuca götürme ve esas olarak da Türkiye'nin sınırlarının belirlenmesiydi.

Ancak Lozan antlaşması Türkiye ile İtilaf devletleri arasındaki sorunları itilaf devletlerinin çıkarına çözen bir antlaşma olmuştur. Bu antlaşma aynı zamanda Ortadoğu'yu biçimlendirmiş ve bölgedeki emperyalist çıkarları güvence altına almıştır. Türkiye Lozan'da fiilen olmasa da hukuken hala Osmanlı İmparatorluğuna ait olan Suriye, Irak, Lübnan, Filistin'in manda yönetimlerine bırakılmasını kabul etti. Aynı şekilde Mısır, Sudan ve Libya üzerindeki tüm haklarından vazgeçti. 12 ada Yunanistan ve İtalya'nın hükümranlığına bırakıldı. İskenderun Sancağı Suriye sınırlarına dahil edilerek, geçici nitelikteki Türk-Fransız İtilafnamesi onaylandı. Batı Trakya Yunanistan'a, Musul İngilizlere bırakıldı. Sonuç itibariyle söz konusu antlaşmayla, Batı Trakya, Ege Adaları, Musul, İskenderun sancağı [bu günkü Hatay], Batum [Gürcistan sınırlarına dahil edildi] Misak-ı Milli hilafına verildi. Türk donanmasının Çanakkale ve İstanbul boğazını girişi yasaklandı. Ve bu durum 22 Temmuz 1936 Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalanıncaya kadar devam etti.

Kürtler Misak-ı Milli'nin neresindeydi?

1919-1922 Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda aktif bir şekilde yer alan Kürtler, Anadolu ve Mezopotamya coğrafyasının meşru savunmasını güçlü bir şekilde yapıyorlar. Ulusal Kurtuluş Savaşı sonrasında Osmanlı devlet enkazı üzerinde Misak-ı Milli çerçevesinde demokratikleşme temelinde bir şansın olduğu belirtilebilir. 1919'daki Amasya Tamimi ile Erzurum ve Sivas Kongrelerinde bu yönde temel adımlar atılıyor. 1920'de açılan TBMM'nin ilk Anayasası olan 1921 Anayasasında kurulacak rejimin demokratik nitelikleri açık bir şekilde dile getiriliyor. Yine Kürtlere dair olan 10 Şubat 1922 tarihli

Kürt Özerklik Yasası TBMM'de kabul ediliyor. Mustafa Kemal Paşa 1924 başlarında düzenlediği İzmit Basın Konferansında, Kürtler için çözüm modeli olarak sınırlara dayanmayan en geniş 'muhtariyet' ten bahsediyor. Yine 1920'de çıkan Koçgiri İsyanı uzlaşmayla sonuçlandırılıyor. Ülkenin işgal altında olması nedeniyle bu isyan sona erdiriliyor. 1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu'yla Kürtlerin eşitliği garanti altına alınıyor. 10 Şubat 1922 tarihli Kürt Özerklik Yasası'yla karşılıklı güven pekiştiriliyor. Cumhuriyet kurulduktan sonra, 16-17 Ocak 1924'te yapılan İzmit Basın Konferansı'nda Mustafa Kemal, Kürtler için en geniş özerklikten bahsediyor.

Misak-ı Milli kapsamında olan bugünkü Irak sınırları içinde bulunan Güney Kürdistan ile Suriye'de Halep'in yukarısından başlayan Rojava Kürdistanı toprakları üzerinde İngilizlerle varılan uzlaşma sürecinde, Kürtlere yönelik en tehlikeli komplo sürecine de adım atılıyor. İngilizlerin Mustafa Kemal Paşa önderliğine dayattığı "ya Cumhuriyet ya Musul-Kerkük" ikilemi bu komplonun temelini oluşturuyor. Sonuçta Musul-Kerkük'ün İngilizlere bırakılmasına karşılık TC'nin payına düşen Kürdistan'ın inkârı ve imhası olduğunu belirten Kürt Halk Önderi, "Bu ikilem Cumhuriyet'i hızla tek parti diktatörlüğünün kılıfı haline getirdi. 15 Şubat 1925'te Şeyh Sait önderliğine düzenlenen komployla Kürtlerin ipi çekildi" diyor. Bundan sonra İngiltere'nin bölgede bulunan petrolü kontrolünde tutmak amacıyla Musul ve Kerkük bölgesini Misak-ı Milli dışında tutmak istemesi, bütün politikalara damgasını vuruyor. Ancak bu yeminin gereğinin yapılmasını isteyen Kürtler ve Türkler tarihi İngiliz oyunları ile karşı karşıya kalıyor. 1925 tarihinde çıkan Şeyh Sait İsyanı İngiliz politikalarını anlamak açısından önemli bir deneyimdir. Bu isyandan sonra Kürtler ile Türkler arasında olan tarihi bağlar çözülmeye başlıyor. İsyan Mustafa Kemal ve ekibini etkisizleştirmek için bir araca dönüştüğü gibi bu bahane ile İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak dönemi artık öne çıkıyor.

'Misak-ı Demokrasi' İçin Öcalan'ı Anlamak

Kürdistan'ın oluşturulmak istenen Irak temelinde parçalanmasının, Misak-ı Milli' nin açık ihlali olduğu açıktır. Bu gelişme halklar tarafından öfkeyle karşılanıyor. İngilizlerle 5 Haziran 1926 tarihinde yapılan Musul-Kerkük anlaşması Kürtler açısından bir soykırımın da başlangıcını ifade ediyor. Öcalan bu konuda, "Sanıldığının aksine, bu sınırın çizilmesiyle sadece Musul-Kerkük petrolleri değil, aynı zamanda Kürtler kaybedilmiştir, Kürt-Türk tarihsel kardeşliği kaybedilmiştir, Ortadoğu'nun tüm halklarının kültürel bütünlüğü kaybedilmiştir" diyor. 1925'teki Şeyh Sait önderlikli isyanın aslında bu tarihsel ihaneti örtbas etmek için hem provoke edildiğini hem de anlamsız yere çok acımasız ve kanlı bir şekilde bastırıldığını be-

Kökleri binlerce yıl ötesine giden hanedanlık ve dinsellik üzerine kurulu devlet yapısını yıkıp cumhuriyet ilan etmek çok ciddi bir devrimci pratiktir

lirten Öcalan, "1925 yılı bu anlamda sadece isyanın değil, asıl olarak komplonun, ihanetin ve soykırımın başlangıç tarihi olmuştur. Bu süreç Mustafa Kemal'e karşı da yürütülmüştür. Kürt isyanları fırsat bilinerek aslında cumhuriyetin devrimci özü yok edilmiştir" demektedir.

Bu temelde 1920'lerdeki Misak-ı Milli anlayışının misak-ı demokrasi şeklinde bugün hayata geçirilmesi gerektiğini dile getiren Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ı anlamak tarihi önemdedir. Çünkü halkların birlikte yaşamının formülünü çok güçlü koyan Öcalan, bunun tarihsel ve toplumsal dayanaklarını da çözümlemektedir. Yüzyıllardır birlikte yaşayan Türk ve Kürt halkları başta olmak üzere, tüm Anadolu ve Mezopotamya halklarının ortak çıkarının sınırların anlamsızlığını tanımlamakla bağlantılı olduğunu çok net anlatmaktadır. Bunun yerine halklar arasında toplumların doğasına uygun bir şekilde gelişen entegrasyonları esas almanın önemini vurgulamaktadır. "O günkü coşkuyu ve birlikteliği bugün de demokrasi çerçevesinde sağlayabiliriz. O çok korkulan Misak-ı Milli sınırları misak-ı demokrasi ile korunur. O zamanki Kürt-Türk birlikteliğini şimdi yine demokrasi ile sağlamamız gerekir" diyen Öcalan sınırların tekrar oluşturulmasından ziyade bu konuda Ortadoğu Konfederasyonu'nu önermektedir. Bu konfederasyon bugün AB örne-

ğinde görüldüğü gibi sınırların anlamsızlaştığı bir öneridir. Burada halkların entegrasyonu ve ortak ilişkileri esastır. Nitekim kırk yıldır sürdürülen mücadelenin bir sonucu olarak Kürt coğrafyası üzerinden çizilen bu sınırların anlamını yitirdiği bir gerçektir.

Misak-ı Milli Komisyonunu Kurmanın Aciliyeti

Bu temelde 1999 yılından bu yana çok sınırlı bir şekilde avukatlar ve heyetlerle yaptığı görüşmelerde önemli açıklamalarda bulunan, savunmalarında Kürt-Türk birliğinin önemine işaret eden Öcalan'ın açıklamaları ve çabası tarihidir. Öcalan'ın en çok şaşırtan önerilerinden biri olan Misak-ı Milli Komisyonu önerisinin henüz tam anlaşılamadığı bir gerçektir. Bunun nedeninin tarihe ve toplumsal gerçekliğimize eksik ve yanılgılı yaklaşımdan kaynaklı olduğunu belirtmiştik. Ancak bu yönlerimizi hızla aşmamız gerekmektedir. Özellikle Kürt-Türk birliğinin demokratik ulus temelinde inşa edilmesi için devleti müzakere sürecine çekmekte ısrar eden Öcalan'ın engin çabası biliniyor. Kürtlerin yüzyıldır yaşadığı büyük trajediyi sona erdirmek için önerdiği Misak-ı Milli Komisyonu'nun oluşturulması için bu süreç tam da zamanıdır.

Kurtuluş Savaşı'ndan bu yana ilk kez Kürtler ile Türklerin masaya oturma koşullarının ortaya çıktığı böylesi bir dönemde oluşturulacak olan bir Misak-ı Milli Komisyonu halkların tarihsel birlikteliğine de güç verecektir. Kürt Halk Önderinin, Misak-ı Milli Komisyonu önerisi için, "Aslında bu bir Kürt-Türk misakıdır ve birlikte kurtuluştur" demesi de bunun ifadesidir. Kürtlerin Türkiye ile stratejik bir ittifak kurmasını tartışacak olan bu komisyonda Anadolu ve Mezopotamya kültürleri açısından Hititlerden bugüne uzanan Kürt-Türk ilişkileri açısından da Türkmen boylarından bugüne var olan ilişkilerin ele alınması tarihi önemdedir. Uluslararası komplo ile yine rollerini oynayan emperyalist güçlerin oyununu boşa çıkaran Öcalan'ın Kürt-Türk birliğini stratejik olarak ele alması hayatidir. Anayasanın demokratikleşmesinden ekonomik birliğe, 90 yılı aşan cumhuriyetin temel hatalarını tartışmaktan bugün onları aşmaya kadar bir çok konunun Misak-ı Milli Komisyonu bünyesinde yer alması Ortadoğu'nun da kaderini belirleyecektir. Mağdur edilmiş halkları, sınıfları ve kültürleri çatısı altında birleştiren bir modeli tartışmaktan demokratik eşitlikçi özgür bir anayasaya kadar her şeyin ele alınacağı böylesi bir komisyon halkların tarihsel birliğine saygının da bir gereğidir.

Yıllardır bir bölünme paranoyası ile sürekli Kürtler aleyhine gündemleştirilen Misak-ı Milli'ye en çok Kürtlerin bağlı olduğunu ve bunu demokratik temellerde güncelleştirmekden yana olduğunu anlatmaya çalıştık. Bugün Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın öncülüğünde Kürt Hareketi'nin Kürt-Türk halklarının birlikteliği noktasındaki samimiyetlerinin bir ifadesi olarak bu konuyu güncellemesi anlamlıdır. Zaten verilen fiili mücadele ile anlamsızlaşan sınırları ortadan kaldırıp kaldırmama gibi tartışmalar yerine Ortadoğu Konfederasyonu'nun oluşturulması yönündeki önerilerin de Misak-ı Milli Komisyonu'nda üzerinde durulmayı gerektiren konulardandır. O dönemin ruhu ve coşkusunun yeniden halkların ittifakı temelinde canlandırılması acil görevlerden bir diğeridir.

Başta da belirttiğimiz gibi resmi tarih tarafından gerçeklerin nasıl tersyüz edildiği ve yalanın nasıl üretildiği Misak-ı Milli ile ilgili gerçeklerde de anlaşılmaktadır. Türk-Kürt halkının tarihsel ittifaklarının bir yansıması olan bu yemine Kürtler sadık kalıp bu noktada direnirken özellikle dış devletlerin müdahalesi ile halkların birbirine düşman edilmeye çalışıldığını anlatmaya çalıştık. Ama tüm bu politikalara rağmen halkların güçlü ittifakı, birlikte yaşam kültürünün yarattığı kardeşlik hukuku önemlidir. Ve bu güç vermektedir. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti tarihinin, anayasasının, kültürel ortaklıklarının yeniden ele alınmasının adı olan Misak-ı Milli Komisyonu tıpkı Sevr Anlaşması ile toprakları parçalanan halkların meşru savunma yemini olan Misak-ı Milli gibi bir rol oynayacaktır. Öcalan'ın belirttiği Misak-ı Demokrasi yani Demokrasi Yemini de bu yönüyle Cumhuriyet tarihinin eksik bırakılan demokratik özünü tamamlayacaktır.

TBMM' nin Açılışı ve 1921 Anayasasında Kürtler

Hidayet Eren

Cumhuriyet tarihinde Kürt ve Türk ilişkilerini belirleyen esasları cumhuriyetin ilan edildiği dönemi incelemeden anlamak pek de mümkün değildir. Nasıl bir ortamda bu gelişmelerin açığa çıktığını ve bunlarla birlikte seyri üzerine tartışmak da son derece önemli olmaktadır. Günümüzden bakarak Kürt ve Türk ilişkilerini tanımlamaya çalışmak elbette yetersiz ve çok dar kalacaktır. Özellikle Osmanlı imparatorluğunun son yüz yılları ile birlikte batı dünyasında yaşanan paradigmal değişimler de bu bağlamda önümüzde duran diğer inceleme konuları olmaktadır.

Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde yaşadığı zorlanmalar ve sıkıntılı durumlar tanımlandığında sürekli dile getirilen "hasta adam" belirlemesi belki de bölge halkları açısından da ilişkilerin ne durumda olduğuna dair bize bir ipucu verebilir. Hastalıklı bir ilişkinin olduğunu görüyoruz bu dönemde; hem bölge halkları arasında böylesi bir durum söz konusudur, hem de merkezi yönetimin durumu bundan ibaret olmaktadır. Batı ise gelişmeleriyle birlikte kendi arasındaki uzun savaşları sona erdirmiş, kapitalist dünya sistemi dur durak demeden tahakküm alanlarını oluşturmaya başlamıştı. Hatta bölgedeki hastalığın temel nedenlerinden bir tanesi batının bölgeye göz dikmesi ve mevcut zenginlikleri kendi çıkarları için kullanma çabasını da görmezden gelemeyiz.

Bunların sonucunda ortaya çıkan 1. Dünya savaşı ise batının, bölgeyi işgal hareketinden başka bir şey değildi. Bunu formülasyonu olarak bölgeye dayatılan ulus-devlet yapılanmaları; mevcut çatışmaların ve siyasi anaforların on yıllar boyunca sürmesine sebep olmuştur. Bu anlamıyla bölgede geliştirilen hareketlilik ve ortaya çıkan ulus-devletlerin nihai amaçlarını da net bir şekilde görebilmekteyiz. TBMM açılışı ve toplumsal sözleşme babında atfedilen anayasa ise mevcut politikaların ve kurtuluş mantığının neler olduğunu daha aleni bir şekilde ortaya koymaktadır. Her ne kadar halklar arasında birliktelik ve tarihsel toplumun uzun süreli ilişkilerinde, karşıtını yok eden ve tahakküm altına alan yaklaşımlar olmasa da, ulus-devletin karakteri gereği kaçınılmaz olarak çatışmalar ve anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Burada önemli olan ilk başlarda bu ilişki nasıldı, günümüze değin nasıl bir ivme içerisinde bulundu sorularına doğru cevap vermek ve bunlarla yüzleşmektir…

BMM'nin Oluşumu

Anadolu topraklarında birinci dünya savaşının ardından ortaya çıkan kurtuluş hareketi, mevcut yönetimi tanımadığı gibi bölge halkları arasında yaşanan ittifaklarla mevcudiyetini koruma ve emellerini gerçekleştirme eğilimi içindeydi. Dönem kaçınılmaz olarak bunları dayatıyor ve bu hareketin öncülüğünü yapan M. Kemal'de hareketlerini-hamlelerini buna göre gerçekleştirmeye çalışıyordu. 1918 yılında savaş sona ermiş, dünya genelinde yeni dengeler ortaya çıkmış ve 1920'li yıllarda birçok cephede savaşan M. Kemal aynı zamanda hazırlıklarını da geliştirerek, ulus devletleşmeyi gerektiren adımları atmaya başlamıştır. Bundan sonra her şey son derece hızlı bir şekilde gelişmiş ve zaten böyle bir sürece hazırlıklı olan Heyet-i Temsiliye Ankara'nın yolunu açan adımları atmakta gecikmemişti. Hızla harekete geçen Heyet-i Temsiliye, 17 Mart 1920 de M. Kemal imzasıyla, bütün komutanlara, vali ve mutasarrıflara ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ile Belediye Başkanları'na bir bildiri göndermişti. Bildiri de gelişmeler anlatıldıktan sonra "Nihayet bugün İstanbul'u cebren işgal etmek suretiyle Osmanlı devletinin 700 senelik hayat ve hakimiyetine son verildi. Yani bugün, Osmanlı milleti, medeni kabiliyetinin, hayat ve istiklal hakkının ve bütün geleceğinin müdafaasına davet edildi. İnsanlık cihanının takdirkar bakışları ve İslam aleminin kurtuluş emelleri, hilafet makamının ecnebi tesirlerden kurtulmasına ve milli istikla-

lin geçmiş nam ve şöhretimize layık bir iman ile müdafaa ve teminine bağlıdır" denilmişti.

Meclis-i Mebusan'ın çalışmalarına süresiz olarak ara vermesinin hemen ardından Heyet-i Temsiliye, Kurucu Meclis niteliğinde yeni bir Meclisin toplanmasına karar verirken, Meclis-i Mebusan'n aynen Ankara'da toplanmasına ya da Padişah ve İstanbul hükümetinin Ankara'ya çağrılmasına kadar, çeşitli alternatifleri tartıştıktan sonra ortalama bir yol bulmuştu. Bu karar, "Olağanüstü Yetkilerle Donatılmış Bir Meclis"in Ankara'da toplanması ve bunun için seçim yapılmasıydı.

"Buna göre Ankara'da toplanacak Meclis, Kurucu Meclis adını taşıyacak. Her bölgeyi temsilen beşer üye seçilecek, seçimlere gayrimüslimlerin katılmaması sağlanacak, her parti, cemiyet ve zümre tarafından kurucu meclise aday gösterilebilecekti. Ayrıca seçimlerin süratle tamamlanabilmesi için yalnızca bölge, il idare ve belediye meclisi üyeleriyle Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyeleri oy kullanma hakkına sahip olacaktı. Yani meclise "yeni üye seçiminde, seçim kanunu gereğince katılacak olan olağan ikinci seçmenlerin yanı sıra, bölge ve il idare ve belediye meclisi üyeleriyle Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin yönetim kurulu üyeleri de oy kullanacaktı.

19 Mart 1920'de Kolordu komutanlıklarına, vilayetlere ve bağımsız bölgelere Heyet-i Temsiliye adına telgrafla bir genelge gönderen M. Kemal, Meclis-i Mebusan'ın milletvekillerini Ankara'ya davet etmiş ve bir kısım milletvekillin de yürürlükteki seçim kanununa göre yeniden seçilmesini istemişti. M. Kemal meclisin Ankara'da toplanması için gönderilecek Genelge'yi, daha etkili olması bakımından o sırada Düzce'de bulunan Meclis-i Mebusan Reisi Celalettin Arif Bey'in imzası ile göndermek istemişti. Ancak Celalettin Arif Bey, "Kanuni Esasi'de böyle fevkalade bir Meclisin toplanabilmesine dair bir kaydın mevcut olmadığı" iddiasıyla kabul etmemiş ve bunun üzerine Genelgeyi M. Kemal Heyet-i Temsiliye adına imzalamıştı.

"İntihabı Mebusan Hakkındaki Tebliğ" adındaki 12 maddelik bu Genelge de "Devlet merkezinin İtilaf Devletleri tarafından resmen işgali, devletin teşrii, adli ve icrai kuvvetlerini işlemez hale getirmiş ve bu vaziyet karşısında vazife yapma imkanı göremediğini resmen hükümete tebliğ eden Meclis-i Mebusan dağılmıştır. Şu halde devlet merkezinin dokunulmazlığı, milletin istiklalini ve devletin kurtulmasını temin edecek tedbirleri düşünüp tatbik etmek üzere millet tarafından fevkalade salahiyeti haiz meclisin Ankara'da toplamağa daveti ve dağılmış olan mebuslardan Ankara'ya geleceklerin bu meclise katılması zaruri görülmüştür. Aşağıda derç edilen talimatla mucibince seçimlerin yapılması" istenmişti.

"Kolordu Kumandanlarına, Vilayetlere, Müstakil Bölgelere tebliğ olunan" genelgenin maddeleri de şöyleydi:

"***1-*** Ankara'da fevkalade salahiyete (olağanüstü yetkilere) sahip bir Meclis, millet işlerini idare ve murakabe etmek üzere toplanacaktır.

"***2-*** Bu meclise aza seçilecek kimseler, mebuslar hakkında kanuni şartlara tabidirler.

"***3-*** Seçimlerde bölgeler esas alınacaktır.

"***4-*** Her bölgeden aza seçilecektir.

"***5-*** Her bölge, kazalarından getirteceği ikinci seçmenlerden ve bölge merkezinin ikinci seçmenlerinden ve bölge idare ve belediye meclisleriyle, bölge müdafaa-i hukuk idare heyetlerinin ve vilayetlerde vilayet merkezi heyetlerinden ve vilayet idare meclisleriyle vilayet merkezi belediye meclisinden ve vilayet ile merkez kazası ve merkeze bağlı kaza ikinci seçmenlerinden toplanmış bir meclis tarafından ayın günde ve aynı celsede seçimler yapılacaktır.

"***6-*** Bu meclis azalığına, her fırka, zümre ve cemiyet tarafından aday gösterilmesi caiz olduğu gibi, her ferdin de bu mukaddes cihada fiilen katılması için, müstakilen adaylığını istediği yerde ilana hakkı vardır.

"***7-*** Seçimlere, her yerin en büyük mülkiye memuru başkanlık edecek ve secimin selameti için seçimlerden mesul olacaktır.

"***8-*** Seçim, gizli rey ve mutlak ekseriyetle yapılacak ve reylerin tasnif, meclisin, içinden seçeceği iki aza tarafından, fakat meclis önünde yapılacaktır.

"***9-*** Seçim neticesinde, bütün azanın imza veya şahsi mühürlerini ihtiva eden üç nüsha mazbata tanzim olunacaktır. Mazbataların bir nüshası, mahallinde saklanarak, diğer iki nüshasının biri, seçilen kimseye verilecek, diğeri Meclise gönderilecektir.

"***10-*** Azaların alacakları tahsisat, sonradan Meclisce kararlaştırılacaktır. Ancak azimet harcırahları, seçim meclislerinin zaruri masraflar hasebiyle takdir edeceği miktar üzerinden, o yer

hükümetlerince temin olunacaktır.

"**11-** Seçimler, nihayet 15 gün içinde ekseriyetle Ankara'da toplanabilmek üzere bitirilerek, azalar yola çıkarılacak ve netice, azanın isimleriyle birlikte derhal bildirilecektir.

"**12-** Telgrafın alındığı saat bildirilecektir."

Bu genelgeye göre seçim iki dereceli, gizli, mutlak çoğunluk esasına göre ve 15 gün içinde yapılacak ve sorumluluk ilgili yerin en büyük mülki amirine ait olacaktı. Seçimler, pek çok yerde zorlukla ve ordu komutanlarının çabalarıyla yapılmıştı. Hatta bazı yerlerde yapılamamış ve isimler belirlenerek çağrılmıştı. Her bölge bir seçim çevresi olarak belirlenmiş ve nüfusuna bakılmaksızın her bölgeden beşer üye seçilmişti.

BMM' nin 21 Nisan 1920 günü belirlenen açılış programı kolordu ve tümen komutanlıkları ile bütün valiliklere, müstakil bölge mutasarrıflıklarına, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri merkezlerine ve Belediye başkanlıklarını bir genelge ile gönderilmişti. Heyet-i Temsiliye adına M. Kemal imzasıyla gönderilen 5 maddelik açılış programı şöyleydi:

"**1-** Bimennikilkerim (Allahın lütfü keremiyle) Nisan 23 Cuma günü, Cuma namazından sonra, Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılacaktır.

"**2-** Vatanın istiklali, yüce Hilafet makamının ve saltanatın kurtulması gibi en mühim ve hayati vazifeleri ifa edecek olan bu "Büyük Millet Meclisi'nin" açılma gününü Cuma'ya tesadüf ettirmekle adı geçen günün mübarek oluşundan istifade ve bütün Mebusan-ı Kiram hazretleriyle Hacı Bayramı Veli Camii şerefinde Cuma namazı kılınarak ve Kur'an-ın nurlarından ve Salat-û Selam'dan da feyiz alınacaktır. Namazdan sonra Peygamber Efendimizin mübarek Sakalı Saadet ve Sancağı şerifi taşıyarak daireyi Mahsusa' ya gidilecektir. Daireyi Mahsusa' ya girmezden evvel, bir dua okunarak kurbanlar kesilecektir. İşbu merasimde camii şeriften başlanarak daireyi Mahsusa' ya kadar Kolordu Kumandanlığı'nca askeri kıtalar ile hususi tertibat alınacaktır.

"**3-** O günün kutsiyetini teyit için bu günden itibaren merkezi vilayette vali beyefendi hazretlerinin tertibiyle hatim ve Buhari-î Şerif'in okunmasına başlanacak ve Hatmi Şerif'in son aksamı (ayetleri ve duası) tebrürken Cuma günü namazdan sonra daireyi mahsusa önünde ikmal edilecektir.

"**4-** Mukaddes ve yaralı vatanımızın her köşesinde aynı surette bu günden itibaren Buhari ve Hatmi şeriflerin okunmasına başlanarak Cuma günü ezandan evvel minarelerde Salavatı Şerife okunacak ve Hutbe esnasında Halifemiz Şahişah Efendimiz hazretlerinin namı (ismi) hümayunları anılırken Zat-ı Şahaneleri ile ona ait bütün memleketlerin ve bütün tebaasının (vatandaşların) bir an evvel kurtuluş saadetine kavuşmaları duası ilave olarak okunacak ve Cuma namazının kılınmasından sonra da hatmin geri kalan kısmı ikmal edilerek Hilafet ve Saltanat makamının ve bütün vatan parçalarının kurtarılması maksadıyla girişilen milli gayretlerin kutsiyeti, ve her millet ferdinin kendi vekillerinden mürekkep olan bu Büyük Millet Meclisi'nin tevdi edeceği vatani vazifeleri yerine getirme mecburiyeti hakkında vaazlar verilecektir. Bundan sonra Halife ve Padişahımızın, din ve devletimizin, vatan ve milletimizin kurtulup selamet ve istiklalimiz için dua edilecektir. Bu dini ve vatani merasimin icrasından ve camilerden çıktıktan sonra Osmanlı beldelerinin her tarafında hükümet makamına gelinerek Meclisin açılından dolayı resmi tebrikler kabul edilecektir. Her tarafta Cuma namazından evvel münasip surette Mevlidi Şerif okunacaktır.

"**5-** İşbu tebliğin hemen neşri tamimi için her vasıtaya müracaat olunacak ve acele ile en uzak köylere, en küçük askeri kıtalara, memleketin bilumum teşkilat ve müesseselerine ulaştırılması temin edilecektir. Ayrıca büyük levhalar halinde her tarafa asılacak ve mümkün mertebe bastırılıp çoğaltılarak meccanen dağıtılacaktır.

"**6-** Cenabı Hak'tan kamil ve muvaffakiyet niyaz olunur"

"23 Nisan 1920 günü bu programa uygun olarak önce Hacı Bayram Camiinde bütün milletvekilleri ile birlikte Cuma namazı kılınmış, hoca hutbede Meclisin açılışının önemini anlatmış ve namazdan sonra ayetler okunmuştur. Daha sonra Hacı Bayram Veli'nin, üzerinde ayetler yazılı sancağı çıkarılmıştı. Ayrıca bir rahle üzerine yeşil örtü serilmiş ve bunun üzerine de bir Kuranı Kerim ve peygamberin Sakalı şerifi konulmuştu. En önde ruhani sancak, onun ardında Sinop Mebusu Hoca Abdullah Efendi'nin başında tuttuğu rahle ve onunda arkasında hocalar, şeyhler, kalpaklı ve fesli mebuslar ile ileri gelen idareciler. Yüksek rütbeli

askerler olduğu halde Meclis binasına doğru yürüyüşe geçilmişti. Meclis önünde kurbanlar kesilmiş ve Bursa Mebusu Fehmi Hoca tarafından dualar okunduktan sonra meclis binasına girilmişti. Hacı Bayram Veli'nin sancağı kürsüye örtülmüş ve üzerine de Kuran-ı Kerim ve Sakalı Şerif yerleştirilmiş ve Hatmi şeriflerinin duası Meclisin açılışı için okunmuştu.

10 Nisan 1920'de Mebusların çoğu Ankara'ya gelmişti, ancak Meclis için yapılmış bir bina yoktu. Enver Paşa tarafından 1915 de Ulus meydanında İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne ait kulüp binası olarak yaptırılmasına başlanılmış ve henüz tamamlanmamış olan binanın meclis olarak kullanılmasına karar verilerek alelacele hazırlanmıştı. Ulucanlar İlkokulu'nun kiremitleri ile çatının açık yerleri kapatılmış, Öğretmen Okulu'nun oturma sıraları getirilmiş, elektrik tesisatı olmadığı için gaz lambası takılmış, kürsü yapılmış, iki odun sobası konulmuştu ve bir odası da Mescit yapılmıştı. Ayrıca, Kuranı Kerim'den alınan "Ve emrühüm şura beynehüm" (Onların işleri, aralarında müşavere iledir) sözleri bir büyük levha halinde yazılıp duvara asılmıştı.

Büyük Millet Meclis, öğleden sonra 1.45'de en yaşlı üye olan Sinop Mebusu Şerif Bey'in konuşmasıyla açılmış ve M. Kemal'in önerisiyle seçilmiş milletvekillerinin mazbatalarının incelemek üzere bir komisyon kurulduktan sonra o günkü oturuma son verilmiştir. 24 Nisan 1923'de saat 10'da toplanan Meclis 120 kişiyle toplanmış ve başkan seçimine geçilmiştir. M. Kemal 110 oyla birinci başkanlığa, Celalettin Arif Bey de 109 oyla ikinci başkanlığa seçilmişlerdi.

Meclisin adı tartışma konusu olmuş, Türk Ocağı kökenli bazı milletvekilleri Meclise "Kurultay" adını vermek istemiş, bir kısmı "Meclis-i kebir-i milli" üzerinde durmuş, sonuçta Fransız devrimi terminolojisinden devralınan "Büyük Millet Meclisi" adı (daha sonra başına Türkiye konulmuş) benimsenmişti.

Meclisin açılışına katılamayan Kazım Karabekir'in "15. Kolordu'nun milli meclisimizin emrinde olduğunu kemal-i hürmetle arz eylerim" şeklindeki telgrafı ayakta alkışlanmıştı. Çünkü bu durum, meclisi daha işin başında örgütlü bir orduya sahip olan meclis konumuna yükseltiyordu. l5 Eylül 1920'de kabul edilen 18 sayılı Nisab-ı Müzakere Kanunu'nun 4. Maddesi ile Ordu ve Kolordu Komutanlığı görevlerinin Meclis Üyeliği ile bağdaşabileceği de öngörülmüştü. 13 Eylül 1920'de Vekiller Heyeti Programında; Ordunun, BMM' nin ordusu olduğu, emir ve komuta yetkisinin BMM' nin manevi şahsiyetinde bulunduğu ve komutaya ait işlerin Genelkurmay Bakanlığı tarafından yürütüleceği belirtilmişti.

Bu dönemde, Milletvekilleri aynı zamanda memur olabiliyorlardı, bu nedenle Meclis'in yarıdan fazlasını askeri ve sivil memurlar oluşturmuştu. Milletvekillerinin çoğu aynı anda Komutanlık, Valilik, Büyükelçilik, Kaymakamlık, Yargıçlık, Öğretmenlik gibi görevleri de yapıyorlardı. Böylece, yasama ve yürütme gücünü ellerinde tutanlar aynı zamanda kararların uygulayıcısı olarak çalışıyorlardı. Özellikle Ordu Komutanları hemen her yerde yürütme gücünü ellerinde tutuyorlardı. Askeri birlikler her türlü ihtiyaçlarını halktan ikna ya da zor kullanarak karşılıyorlardı.

Meclisin Bileşimi ve Kürtler...

Heyet-i Temsiliye' nin bu tebliğine göre yapılan seçimler, pek çok yerde zorlukla ve ordu komutanlarının çabalarıyla yapılmış, hatta bazı yerlerde yapılamamış ve isimler belirlenerek çağırılmıştı. Zaten, uygulanan seçim sistemine göre de, ikinci seçmen denilen ve esas olarak illerdeki mülki ve askeri yetkililer, il idaresi ve belediye meclisi üyeleri ile Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin yönetim kurullarından oluşan heyetler tarafından belirlenmişti. Böylelikle birinci meclise 232 yeni temsilci seçilmişti. Ayrıca Osmanlı Meclis-i Mebusan' ından 92, biri Yunanistan'dan diğerleri de Malta'daki sürgünlerden 14 milletvekili daha gelmişti.

BMM, İstanbul'dan gelebilen Meclis-i Mebusan üyeleri ile yeniden milletvekili seçilenlerden oluşmuştu. Seçilenlerin ve İstanbul'dan katılanların toplam sayısı 414 kişiyi bulmasına karşın meclisin tam üye sayısı 390 kişi olarak belirlenmişti. Bu üyelerin yarıdan fazlası (233 kişi) asker, memur ve "aydınlardan" oluşmuştu. Bu 233 kişinin 54'nü askerler oluşturuyorlardı. 47 din adamı vardı. Geriye kalanlar ise, çiftçi, tüccar, aşiret reisleri gibi kişilerdi. Başka bir ifade ile TBMM üyelerinin % 28'i memurlardan ve öğretmenlerden, % 15'i askerlerden, % 13'Ü hukukçulardan, % 9'u serbest meslek sahiplerinden, % 6'sı çiftçilerden oluşmuştur.

Asker kökenli milletvekillerinin BMM' de yıllara göre oranları şöyledir: I. Mecliste (1920-1923) % 15, II. Mecliste (1923-1927) % 20, III. Mecliste (1927-1935) % 19, IV. Mecliste (1935-1939) % 16, V. Mecliste (1939-1943) % 18, VI. Mecliste (1943-1946% % 16, 1. ve 2. mecliste bütün Ordu ve Kolordu Komutanları milletvekilidir. İlk Hükümetin kuruluşundan itibaren Savunma, Bayındırlık, Ulaştırma ve İçişleri Bakanlarının asker olması bir gelenek haline gelmiştir. Hiç bir asker bakanın yer almadığı ilk hükümet ancak 1948 de "demokrasiye geçiş" arifesinde kurulmuştur.

Gürkan'ın yaptığı tespitlere göre de Birinci Meclis'teki milletvekillerinin mesleklerine göre dağılımı şöyleydi: Sivil bürokrasiden gelen memur ve emeklilerin sayısı 115, din adamları 51, askeri bürokrasiden gelen subaylar 46 (10 tanesi paşa), çiftçiler 37, tüccarlar 29, avukatlar 15, şeyhler 6, gazeteciler 5, toprak ağası 5, aşiret reisi 2 ve 2'de mühendis seçilmişti. (56)) G. Şaylan ve A. Özer'in de 390 kişi olarak belirlediği bu sayı, Tunaya' da 337, Damar Arıkoğlu'nda 318 kişi olarak verilmiştir. M. Kemal ise meclisin açılış konuşmasında 341 kişiden söz etmiştir, yapılan bir araştırmaya göre ise bu sayının 347 olduğu ifade edilmektedir.

Birinci Meclis'e seçilen milletvekillerinin sayısı konusunda ortaya çıkan farklılıklar meclisin oluşum koşullarından, yani iki seçim süreciyle oluşmasından ve alelacele toplanmasından kaynaklanmıştı. Ayrıca, meclis çalışmaları başlar başlamaz seçilen iki Encümen (içlerinde M. Kemal ve İ. İnönü'nde bulunduğu 15 kişilik Birinci ve İkinci Encümenler) milletvekillerinin seçim mazbatalarını incelemiş ve bir kısmını kabul etmemişti. Milletvekili seçilmediği halde son Osmanlı Hükümetinde Harbiye Nazırlığı yapan Fevzi Çakmak 27 Nisan'da Ankara gelmiş ve meclis tarafından üyeliğe kabul edilmişti.

Öte yandan, seçilen 437 milletvekilinden bir kısmının istifa etmesi, bir kısmının memurluk kabul ederek ayrılması, bir kısmının devamsızlık yüzünden gelmemeleri ve bazılarının da ölmesi vb. nedenlerle Meclis hiçbir zaman bu kadar milletvekili ile toplanamamıştı. 23 Nisan 1920 günü meclis 120 milletvekili ile toplanmış ve bu sayı günden güne giderek artmıştı. Bu nedenle ilk günlerde meclisin gerçek sayısı bilinmediğinden karar çoğunluğunu da gün gün değişmişti. Bu karmaşa, Birinci Meclisin Anayasa tarihinde görülmemiş bir şekilde iki seçimle, yani 9 Ekim 1919'deki Meclis-i Mebusan ile 19 Mart 1920'de Büyük Millet Meclisi seçimleri ile oluşması ve Olağanüstü Meclis niteliğinde olmasıydı.

Kürt Milletvekillerinin Konumu

Meclisteki milletvekillerini seçildikleri illerine ve milliyetlerine göre ayırmak ve bu bağlamda Kürt milletvekillerinin temsil kabiliyetlerini göstermek konumuz bakımından önemlidir. Ancak bu konuda şimdiye kadar bir araştırma yapılmamıştır. Kürt milletvekillerinin meclisteki konumu ya seçildikleri iller üzerinden değerlendirilmiş ya da bir kısmının etnik kökeni bilindiği veya kendisini etnik kökeni ile tarif ettiği için bazı sayılar belirlenmiştir. Bu bağlamda, Birinci Meclis'teki 347 milletvekilinin yaklaşık 74'ünü Kürtlerin oluşturduğu iddia edilmiştir.

Kürt illerine göre milletvekillerinin dağılımı şöyledir: Beyazıt'dan 5 (yeni), Bitlis'ten 7 (2 OMM, 5 yeni) Dersim'den 6 (1 OMM, 5 yeni), Diyarbakır'dan 6 (2 OMM, 4 yeni), Elazığ'dan 5 (1 OMM, 4 yeni) , Ergani'den 6 (1 OMM, 5 yeni) Hakkari'den 2 (1 OMM, 1 yeni), Malatya'dan 6 (1 OMM, 5 yeni), Maraş'tan 5 (1 OMM, 4 yeni), Mardin'den 6 (1 OMM, 5 yeni), Muş'tan 7 (2 OMM, 5 yeni), Siirt'ten 6 (1 OMM, 5 yeni), Siverek'ten 4 (1 OMM, 3 yeni), Urfa'dan 3 (yeni) Kitapta verilen isimlerden Erzurum ve Erzincan milletvekillerinin bazılarının da Kürt kökenli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yukarıda saydığımız illerin bazı milletvekillerinin de Kürt olmama ihtimali vardır.

Kürt milletvekillerini seçildikleri illere göre belirlemek de sağlıklı bir sonuca ulaşmayı engellemektedir. Çünkü Kürt illerinin birçoğunda Kürt olmayanlar da seçilmekte ve aynı şekilde Kürt olup da başka illerden seçilenler arasında da Kürt kökenliler bulunmaktadır. Bu konuda dikkate alınması gereken bir başka sorun da milletvekilleri için bulundukları yerde ikamet etme zorunluluğunun olmamasıdır. Dolayısıyla belirli bir süre ikamet etme zorunluluğu olsaydı bile, bu durum, Kürt illerinin dışında zorunlu ikamete mecbur kılınan Kürt aydın ve aşiret önderleri için sorunlu bir durum yaratacaktı.

İkamet zorunluluğunun en azından 6 aylık gibi bir süreyle sınırlandırılması önergesi ciddi

tartışmalara neden olmuş ve resmi tarihte bu olay muhalefet tarafından M. Kemal'in tasfiye çabası olarak gösterilmiştir

İttihat ve Terakki Partisi'nin bu dönemdeki savaş ve iskan politikalarından Müslüman olmalarına rağmen, Ermenilerden sonra en büyük tehcir Kürtlere uygulanmıştı. Üstelik Hamidiye Alayları ile kuzeydeki bazı Kürt aşiretleri Ermenilere karşı kullanılmış, bundan dolayı Batıda ve diğer milliyetler üzerinde Kürtlere karşı yanlış önyargılar gelişmiş ve yeterli bir destek görmemişti.

Bu seçimlere "her parti, cemiyet ve zümre tarafından" aday gösterilmesi yazılı olarak belirtilmiş olsa da, fiiliyatta Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri yönetim kurulları tarafından onaylanmayan hiç kimsenin aday olması ve seçilmesi mümkün değildi. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin olmadığı yerlerde ise Kemalistlere bağlı valiler ile ordu komutanlarının onayı gerekiyordu. Bazı isim listeleri de Heyet-i Vekile tarafından telgrafla illere bildirilmişti. Ayrıca gerek Meclis-i Mebusan'a ve gerekse Büyük Millet Meclisi'ne milletvekili seçilebilmek için Türkçe bilme zorunluluğu olduğu için milletvekilleri ana dillerine göre bir ayrıma tabi tutulmuyordu.

Türk Ocağı kökenli bazı milletvekilleri Meclise "Kurultay" adını vermek istemiş, bir kısmı "Meclis-i kebir-i milli" üzerinde durmuş

Meclis-i Mebusan' da kendi etnik kimlikleriyle yer alarak Ermenileri, Rumları ve Yahudileri temsil eden milletvekillerinin BMM' ye girmelerinin engellenmesi Kemalist hareketin daha baştan itibaren egemen ulus-devlet refleksiyle hareket ettiğini ve bir üniter devleti amaçladığını göstermektedir.

Bunun farkında olan bazı Kürtler de zaten Kemalistlere güvenmedikleri için Erzurum ve Sivas kongrelerine ve onların ardından oluşan BMM' ye fazla ilgi göstermemişlerdi. BMM' ye gelenler de Kemalistlerin bazı vaatlerde bulunarak işbirliğine ikna ettikleri Kürt aydın, şeyh veya aşiret önderleriydi.

Her şeye karşın Birinci Meclis'teki Kürt milletvekillerinin neyi ve nasıl temsil ettiğinden çok, meclis görüşmelerindeki somut tutumları onlar hakkında daha doğru bir değerlendirme yapmamızı kolaylaştırmaktadır. Bu konuda Meclisteki en önemli tartışmalar ise, Koçgiri İsyanı, Musul Sorunu, Lozan Antlaşması, El-Cezire Komutanlığı Soruşturması gibi konulardır. Bunlar doğrudan Kürtler ve Kürt sorunuyla bağlantılı olduğu için Meclisteki Kürt milletvekillerinin bir bölümü tartışmalara katılmıştır. Bunların bir bölümü de, Meclis-i Mebusan' dan gelen alışkanlıklarıyla veya somut durumun ortaya çıkardığı sorunların dayatması sonucu sıkça kendi etnik kimliklerini açıklamaktan çekinmemişler ve Kürtlerin sorunlarına sahip çıkarak tutum almışlardır.

Bu tartışmaların her biri doğrudan Kürt sorunu ile ilgili olması ve Kürt milletvekillerinin tutumlarını sergilemesi bakımından önemli olmakla birlikte, bu tutumlar aynı zamanda Kemalistlerin Kürtlere karşı tutumlarını yansıtıyordu. Dahası bu tartışmalar Meclisteki Kürt milletvekillerinin nasıl aşağılandığını ve yalnızlaştırıldığını, Kürdistan'ın bölünmüşlüğünü ve sonuçta Kürtlerin kendi aralarındaki örgütsüzlük durumundan dolayı milletvekillerinin içinde bulundukları çaresizliklerini göstermesi bakımından önemliydi.

Kürt milletvekilleri daha çok Meclis-i Mebusan' dan gelen, iyi Türkçe bilen, ağzı laf yapan ve tecrübeli olanlardı. Bunlar aynı zamanda Osmanlı okullarında eğitim almış ve İstanbul'da yaşamanın getirdiği bilgi ve tecrübeye sahip kişilerdi. Meclisin çok kimlikli oluşumundan dolayı Kürt milletvekilleri kendi kimliklerini serbestçe açıklıyorlar ve zaman zamanda Kürtleri temsil ettiklerini söylüyorlardı. Ancak bunların hiçbiri Kürtlerin meşru temsilcileri değildi. Çünkü Kürtleri temsil edebilecek Kürt örgütleri ve önderleri daha önceden dışlanmış ve bunlar saltanat ve hilafet düşmanı olarak ilan edilmişlerdi. Yani BMM Kürtlerin meşru ve doğal temsilcilerine kapalı tutulmuştu. Meclise gerek Meclis-i Mebusan' dan ve gerekse yeniden seçilerek BMM' ye gelenler de Kürt halkının özgür iradesiyle ve onların temsilcisi sıfatıyla seçilmemişlerdi.

Kürt milletvekillerinden birkaç tanesi hariç genellikle büyük bir çoğunluğu buldukları her fırsatta Osmanlı Saltanatı ve Hilafet adına ve "Osmanlı yurtseverliği" söylemiyle Kürtlerle

Türklerin birliğinden yana olduklarını açıklıyorlardı. Aslında bu söylem, Kürtlerin dine ve şeyhlerine bağlılıklarından yararlanarak panislamist politikalarını sürdüren ve kendisini Kürt yanlısı konumuna yükseltmiş olan II. Abdülhamit döneminden beri geçerliydi.

II. Meşrutiyet ortamında kendilerini ulusal kimlikleriyle ifade etmeye başlayan Kürtler, Meclis-i Mebusan' da yer almalarına karşın bu "Osmanlı yurtseverliği" söylemini sürdürmeye devam etmişlerdi.

İttihat ve Terakki döneminde kazandıkları demokratik hakları Mütareke döneminde de korumaya çalışan Kürtler, Misak-ı Milli kararlarıyla çizilen ve ortak vatan olarak ifade edilen yeni sınırları da aynı refleksle savunmuşlardı. Kürtlerin bu tutumunun asıl nedeni, Musul ve Kerkük'ü de içine alan bu yeni sınırların Güney Kürdistan'ın önemli bir bölümünü içermiş olmasıydı.

1921 Anayasası ve Kürtler...

23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılışından itibaren gerek içte ve gerekse dışta ikili bir otorite, başka bir deyişle Osmanlı ülkesinde "ikili iktidar" durumu vardı. İstanbul hükümetine karşı her geçen gün alternatif konumunu güçlendiren Ankara'daki Büyük Millet Meclisi Hükümeti bir adım daha atmış ve kendi iktidarının anayasal temelini oluşturmuştu. Bir devletin işleyişini belirleyen kurallar bütünü olarak yeni devletin ilk yazılı Anayasası, Büyük Millet Meclisi'nde 20 Ocak 1921 günü 85 numaralı "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu" adıyla kabul edilmişti.

23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılışından yaklaşık 10 ay sonra yapılan bu anayasa, 23 esas ve bir ek madde olmak üzere 24 maddelik bir kanundu. Bu Kanun, "Halkçılık Programı" adıyla hükümet tarafından Meclise verilmiş ve bir özel komisyonda görüşülürken, 8 Ocak 1921'de "idam cezalarının mecliste onaylanması" tartışmaları yapılırken Anayasa mahiyetindeki kanunun görüşülmesi kararı alınmış ve bu kararla komisyon çalışmaları alelacele bitirilerek meclise sunulmuştu. Kanun metni tartışılırken, yürürlükteki eski Anayasanın hükümlerine ve Meclis İç Tüzüğü'ne aykırı olduğu şeklinde itirazlar yapılmış ve komisyonun sözcülüğünü yapan Balıkesir Milletvekili Vehbi Bey'in gayretkeşliğinden dolayı Kanun-i Vehbi (Vehbi'nin Kanunu) diye isim takılmıştı.

Büyük Millet Meclisi iktidarının ilk anayasal temeli olan bu kanun geçici nitelikteydi. İki bölümden meydana gelen Kanunun ilk bölümü, yeni devletin anayasa hukukunun esaslarının açıklanmasına, ikinci bölümü de idarenin yeniden düzenlenmesine ilişkindi. Önsözü, hak ve özgürlükler ve değiştirilme yöntemini gösteren hükümleri yoktu. Sadece, "Esas Maddeler", "İdare", "İl", "İlçe", "Bucak" ve "Genel Müfettişlik" bölüm başlıklarından oluşuyordu. Bu anayasanın Türkçeleştirilmiş metni şöyleydi:

"*Esas Maddeler*

"***Madde 1-*** Egemenlik kayıtsız ve şartsız milletindir. İdare usulü halkın mukadderatı bizzat ve bilfiil yönetmesi esasına dayanır.

"***Madde 2-*** Yürütme gücü ve yasama yetkisi, milletin tek ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisinde toplanır.

"***Madde 3-*** Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisince yönetilir ve hükümeti "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti" adını alır.

"***Madde 4-*** Büyük Millet Meclisi, iller halkınca seçilmiş üyelerden meydana gelir.

"***Madde 5-*** Büyük Millet Meclisinin seçimi iki yılda bir yapılır. Seçilen üyelerin üyelik süresi iki yıl olup tekrar seçilebilmeleri mümkündür. Eski meclis, yeni meclis toplanıncaya kadar görevini sürdürür. Yeni seçimin yapılmasına imkan görülmediğinde toplantı dönemi yalnız bir yıl uzatılabilir. Büyük Millet Meclisi üyeleri seçen illerin ayrıca vekili olmayıp bütün milletin vekilidirler.

"***Madde 6-*** Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu Kasım başında çağrılmaksızın toplanır.

"***Madde 7-*** Şeriat hükümlerinin yerine getirilmesi, kanunların konulması, değiştirilmesi, kaldırılması, antlaşma ve barış yapılması ve vatan savunması(yani savaş) ilanı gibi temel haklar Büyük Millet Meclisinindir. Kanunların ve nizamların düzenlenmesinde kişiler arası ilişkilere ve günün ihtiyaçlarına en uygun fıkıh ve hukuk hükümleriyle kişiler arası uygarca tutum ve davranış esas tutulur. Bakanlar kurulunun görev ve yetkisi özel kanunla belirtilir.

"***Madde 8-*** Büyük Millet Meclisi, hükümetin bölündüğü daireleri özel kanun gereğince seçtiği vekiller aracılığı ile yönetir. Meclis, yürütme işleri için vekillere yön çizer ve gerektiğinde bunları değiştirir.

"***Madde 9-*** Büyük Millet Meclisi genel

kurulunca seçilen başkan bir seçim döneminde Büyük Millet Meclisi Başkanıdır. Bu sıfatla Meclis adına imza atmaya ve Bakanlar Kurulu kararlarını onaylamaya yetkilidir. Yürütme Kurulu üyeleri, içlerinden birini kendilerine başkan seçerler. Ancak Büyük Millet Meclisi Başkanı Bakanlar Kurulu'nun da doğal başkanıdır.

"İdare

"***Madde 10-*** Türkiye, coğrafi durum ve ekonomik ilişki bakımından illere, iller ilçelere bölünmüş olup ilçeler de bucaklardan meydana gelir.

"İl

"***Madde 11-*** İl, bölgesel işlerde tüzel kişiliğe ve özerkliğe sahiptir. İç ve dış siyaset, şeriata, adalete, askerliğe ait işler, milletlerarası ekonomik ilişkiler ve hükümetin genel vergileri ile faydası birden çok ili kapsayan hususlar müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince konulacak kanunlar gereğince vakıflar, okullar, eğitim, sağlık, tarım, bayındırlık ve sosyal yardım işlerinin düzenlenmesi ve yönetilmesi il meclislerinin yetkisi içindedir.

"***Madde 12-*** İl Meclisleri iller halkınca seçilmiş üyelerden meydana gelir. İl Meclislerinin toplantı dönemi iki yıldır. Toplantı süresi yılda iki aydır.

"***Madde 13-*** İl Meclisi, üyeleri arasında yürütme amiri olacak bir başkan ile türlü şubeleri yönetmekle görevli üyeden meydana gelmek üzere bir Yönetim kurulu seçer. Yürütme yetkisi devamlı olan bu kurula aittir.

"***Madde 14-*** İlde Büyük Millet Meclisinin vekili ve temsilcisi olmak üzere vali bulunur. Vali Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından atanır, görevi devletin genel ve ortak görevlerinin yapımını gözlemektir. Vali yalnız devletin genel görevleri ile bölgesel görevler arasında çatışma olursa işe el koyar.

"İlçe

"***Madde 15-*** İlçe yalnız idare ve asayiş parçası olup tüzel kişiliğe sahip değildir. İdaresi Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından atanan ve valinin emri altında bulunan bir kaymakama verilir.

"Bucak

"***Madde 16-*** Bucak özel hayatında özerkliğe sahip bir tüzel kişidir.

"***Madde 17-*** Bucağın bir Meclisi bir Yönetim Kurulu, bir de Müdürü vardır.

"***Madde 18-*** Bucak Meclisi, bucak halkınca doğrudan doğruya seçilmiş üyelerden meydana gelir.

"***Madde 19-*** Yönetim Kurulu ve Bucak Müdürü, Bucak Meclisince seçilir.

"***Madde 20-*** Bucak Meclisi ve Yönetim Kurulu yargı, ekonomi ve maliye yetkilerine sahip olup bunların dereceleri özel kanunlarla belirtilir.

"***Madde 21-*** Bucak bir veya birkaç köyden meydana geldiği gibi bir kasaba da bir bucaktır.

"Genel Müfettişlik

"***Madde 22-*** İller ekonomik ve sosyal ilişkilerine göre birleştirilerek, Genel Müfettişlik bölgeleri meydana getirilir.

"***Madde 23-*** Genel Müfettişlik bölgelerinin genel olarak asayişinin sağlanması ve bütün dairelerin işlerinin denetlenmesi Genel Müfettişlik bölgesindeki illerin ortak işlerinde ahengin düzenlenmesi görevi Genel Müfettişlere aittir.

"Genel müfettişler devletin genel görevleriyle bölgesel idarelere ait görevleri ve kararları devamlı olarak denetlerler.

"Ayrı Madde- Bu kanun yayımı gününde yürürlüğe girer. Ancak toplantı halinde bulunan Büyük Millet Meclisi 5 Eylül 1920 günlü Nisabı Müzakere Kanunu'nun 1.maddesinde gösterildiği üzere amacını elde edinceye kadar aralıksız toplanacağından bu Anayasadaki 4. 5. ve 6.maddeler, amacın elde edilmesine bugünkü Büyük Millet Meclisi tüm üye sayısının üçte iki çoğunluğu ile karar verilmesi halinde ancak yeni seçimden itibaren yürürlüğe girecektir".

Görüleceği gibi 1921 Anayasası, 1. maddesiyle adını açıkça belirtmese de yeni devletin biçimini Cumhuriyet olarak ilan ediyordu. 2. ve 3. maddeleriyle yasama ve yürütme (İstiklal Mahkemeleri ile Meclis yargı görevlerini de üstlenmişti) yetkilerini mecliste toplayan ve daha çok olağanüstü dönemlerde görülen kuvvetler birliği sistemini getiriyordu. 4, 5, 6 ve 7. maddeleriyle, meclisin yetkileri, milletvekillerinin görev ve sorumlulukları belirtilirken, "daha sonraki tüm anayasalarda da yer alan ve Türk siyasal kültürüne damgasını vurmuş olan Jakobenizmin ve emredici vekalet alerjisinin varlığı hissedilmekteydi". 8. maddeyle kuvvetler birliğine dayanan meclis hükümetini yürütme işlerinde meclisin vekili sıfatıyla bir İcra Vekilleri Heyeti oluşturuyordu. İcra Vekilleri Heyeti, üyeleri tek tek meclis tarafından seçilen ve başkanını ken-

di arasından seçen bir meclis hükümeti konumundaydı. 9.maddeyle kuvvetler birliğinin güç odağı, hem yürütmenin ve hem de yasamanın başı olan Meclis Başkanına indirgenmişti. Böylece, hem devlet başkanı, hem meclis başkanı, hem yürütmenin başı olarak, adeta Mustafa Kemal'in şahsına göre yapılmış bir şeflik sistemi öngörülüyordu.

Öte yandan, bu anayasa 1876 Anayasası'nı yürürlükten kaldırmıyordu. Mustafa Kemal 31.1.1921'de İstanbul Hükümeti'ne bir mektup göndererek, 1876 Anayasası'nın 1921 Anayasası ile çelişmeyen hükümlerinin eskiden olduğu gibi yürürlükte olduğunu belirtiyordu.

Bu Anayasanın uygulama şekillerini gösteren gerekli kanunlar çıkarılmadığı için uygulanamayan 10-21 maddeleri Yerel Yönetim'le ilgiliydi. Anayasanın sonradan tartışılan en önemli maddeleri olan hiçbir zaman uygulanmayan, ancak o zamanlar Kürt sorununa çözüm olarak düşünüldüğü ve Kürt isyanları nedeniyle vazgeçildiği iddialarına konu olan Yerel Yönetim'le ilgili maddeleriydi.

Anayasa'da Yerel Yönetimler ve Özerklik Sorunu

Bu sorun, somut olarak El-Cezire Cephesi Komutanı Nihat Paşa'ya Bakanlar Kurulu tarafından gönderilmiş olan bir talimatla gündeme gelmişti. Daha sonra M. Kemal'in İzmit Basın Toplantısı'ndaki açıklamaları ve Mecliste Yerel Yönetim Yasası çıkarma girişimleri olarak kendini göstermişti. Ama bütün bu girişimler sadece vaatler şeklinde "sözde" kalmış ve pratikte hiçbir adım atılmamıştı.

BMM' nin gizli oturumlarında M. Kemal tarafından kürsüden okunan 22 Temmuz 1922 tarihli karar, El-Cezire Cephe Komutanı Nihat Paşa'ya Bakanlar Kurulu tarafından gönderilmiş olan gizli bir talimattı. Meclis soruşturması nedeniyle M. Kemal'in açıklamak zorunda kaldığı bu gizli talimat şöyleydi:

"Kürdistan hakkında Büyük Millet Meclisi Vekiller Heyeti'nin El-Cezire Cephesi Kumandanlığı' na Talimatı."

"**1-** Göreceli olarak bütün ülkede geniş çapta doğrudan doğruya halk tabakalarını ilgilendiren ve etkili biçimde yerel yönetimler kurulması iç siyasetimiz gereklerindendir. Kürtlerin oturdukları bölgelerde hem iç hem dış siyasetimiz bakımından göreceli olarak yerel bir yönetim biçimini gerekli görüyoruz.

"**2-** Ulusların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemeleri bütün dünyada kabul edilmiş bir ilkedir. Biz de bu ilkeyi kabul etmişizdir. Öngörüleceği üzere Kürtlerin bu zamana kadar yerel yönetim birimlerini tamamlamış ve başkanlarının ve tartışan yandaşlarının bu amaç adına tarafımızdan kazanılmış olması oylarını kullandıkları zaman kendi kaderlerine zaten sahip olduklarını TBMM yönetiminde yaşamayı istedikleri duyurulmalıdır. Kürdistan'daki bütün sorunun bu amaca dayalı siyasete yönelmesi El-Cezire Cephesi Kumandanlığı sorumluluğundadır.

"**3-** Kürdistan'da Kürtlerin Fransızlar ve özellikle Irak sınırında İngilizlere karşı husumetini silahlı çatışma ile değiştirilmeyecek ölçülere vardırmak ve yabancılarla Kürtlerin uyuşmalarına engel olmak, göreceli olarak yavaş yavaş yerel yönetimler kurarak, bu nedenleri açıklamak ve bu yolla içtenlikle bize bağlılıklarını sağlamak Kürt liderlerine mülki ve askeri görevler vermek, bize bağlılıklarını güçlendirmek gibi genel ilkeler benimsenmiştir.

"**4-** Kürdistan iç siyaseti El-Cezire Cephesi Kumandanlığı' nca yönetilecektir. Cephe kumandanlığı, bu konularda BMM başkanlığa ile görüşür. İller arasında izlenecek siyaseti düzenleyecek olan Cephe Komutanlığı aynı zamanda bu illerdeki sivil memurların bu konularda başvuracakları yerdir.

"**5-** El-Cezire Cephe Komutanlığı yönetsel, yargıya ilişkin ya da önemli değişiklik ve iyileştirmeleri gerek gördükçe bunların uygulanmasını hükümete önerir.

Mustafa Kemal, Büyük Millet Meclisi Reisi"

Birçok yazar tarafından değişik yorumlara yol açan "Kürdistan hakkında Büyük Millet meclisi Vekiller Heyeti'nin El-Cezire Cephesi Kumandanlığı'na Talimatı", Nihat Paşa'nın bazı uygulamalarıyla birlikte ele alındığında daha bir anlam kazanmaktadır.

Kimi yazarlarca abartılan, kimi yazarlar tarafından önemsenmeyen, fakat döneme ilişkin önemli bir belge niteliğinde olan bu Talimat üzerine bazı vurgular yapmamız gerekmektedir.

Birincisi, bu talimattaki yerel yönetim anlayışı ve modeli, teorik olarak 1921 Anayasası'nın 10-21 maddeleriyle paralellik göstermiş olsa da pratikte hiçbir uygulaması olmadığı için kağıt

üzerinde kalmıştı.

İkincisi, bu talimatta "ulusların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemeleri" hakkından söz edilmesine karşın, bunu Kürtler için "yerel yönetim birimlerini tamamlamış ve başkanlarının ve tartışan yandaşlarının bu amaç adına tarafımızdan kazanılmış olması" koşuluna bağlaması bakımından, egemen ulus ve devlet şovenizmine dayalı tipik bir tutumdu.

Üçüncüsü de, bu talimatla verilen görev, "Kürtlerin Fransızlar ve özellikle Irak sınırında İngilizlere karşı husumetini silahlı çatışma ile değiştirilmeyecek ölçülere vardırmak ve yabancılarla Kürtlerin uyuşmalarına engel olmak" tı.

Komisyonun sözcülüğünü yapan Balıkesir Milletvekili Vehbi Bey'in gayretkeşliğinden dolayı Kanun-i Vehbi (Vehbi'nin Kanunu) diye isim takılmıştı

Bu da, gizli talimatın en temel amacıydı.

Nihat Paşa, zaten asli görevini böyle kavradığı ve bu yönde çalışmalar yaptığı için talimatın 4. maddesinde ifade edilen "göreceli olarak yavaş yavaş yerel yönetimler kurarak, bu nedenleri açıklamak ve bu yolla içtenlikle bize bağlılıklarını sağlamak Kürt liderlerine mülki ve askeri görevler" vererek Türk ulusal hareketine "bağlılıklarını güçlendirmek gibi genel ilkeleri" uygulama gereği bile duymamıştı. Savunmasında da belirttiği gibi o, bu talimatın kendisine tanıdığı yetkileri esas olarak, "Anasırı muhtelife-i (çeşitli unsurların) devleti birleştiren ve hükümeti Osmaniye'nin umde-i teşekkülü olan İslamiyet siyasetini takip ederek (...) hükümeti milliyenin maksadı ulviyesini her vesaite müracaatla halka ve rüesaya teklin ederek (...) vekayi (olayları) parça parça eden millet ve tefrika cereyanlarını" durdurmuştu.

Bu uygulama sadece bir askeri komutana verilmiş gizli bir talimata dayalı yetkiydi. Nihat Paşa bu yetkisini ne bir Yerel Yönetim oluşturma anlayışıyla kullanmış ve ne de Kürtlerin özerklik taleplerini gerçekleştirmeleri için çaba sarf etmişti. Nihat Paşa'ya verilen bu tür yetkiler böylesine açık bir şekilde yazılmış olmasa da, o dönemde bu tür askeri ve politik yetkiler zaten bütün askeri komutanlar (özellikle Paşalar) tarafından kullanılabiliyordu.

Nihat Paşa hakkında açılan meclis soruşturmasının gerekçesi de açıkça halka ilan edilmemişti. Bu tür sorunlar/siyasi çözümlemeler olağanüstü yönetim tarzından kaynaklanan bir tutumla yapılıyordu. Bu tarz, Osmanlı Devleti'nden devralınan bürokratik ve askeri geleneklere uygun (ve hala günümüzde de devam eden) olağanüstü rejim standartlarına dayalı askeri-politik otoriter yönetim anlayışıydı. M. Kemal de, kendi komutanlık döneminden ve özellikle de 3. Ordu Müfettişliği döneminde bu tür yetkilerin nasıl verildiğini ve nasıl kullanıldığını herkesten daha iyi bilen kişiydi.

Sonuç Yerine

Uzun bir dönemi incelemeye çalıştığımızda; hem meclisin kuruluşu ve 1921 anayasasının içeriği ve uygulama sathı günümüze kadar kendini ören bir zihniyetin ve baskıcı bir yaklaşımın sonucu olmaktadır. Verilen mücadele ve yılların mayaladığı iki halk arasındaki ilişkiler bu dönemde ciddi anlamda bir kırılma yaşamış ve ezen ile ezilen düalizmine dayalı bir tablo açığa çıkmıştır. Döneminde ilerici ve muasır bir hamle olarak ele alınan meclis ve anayasa; karakteri gereği özünde hiçbir zaman halkları kapsamamış, ötekileştirmeyen bir realite açığa çıkarmamıştır.

Elbette dış güçlerin ve dünya konjonktürünün de bunda önemli bir etkisi olmuştur. Ama onun öncesinde Kürtleri kabullenmeyen ve haklarını tanımamada ısrar eden bir Kemalizm, ulus-devlete dayalı faşizanlık günümüze kadar süre gelmiştir. Halkların bu birlikteliği ve ortak yaşamlarının güçlendirilmesi ise belirli çerçeveleriyle izah etmeye çalıştığımız gibi dönemin kırılma noktalarını güçlü bir bilince dönüştürme ve önümüzdeki yaşam formüllerini dengeleyecek bir sağlamanın olmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Lozan Antlaşması, 1924 Anayasası ve Sonuçları

Nevzat Öztürk

1919-22 Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Türk ve Kürtlerin tavrı tarihsel geleneklere uygundu. Selçuklu, Eyyubi ve Osmanlı hanedanlıklarında kurulan tüm iktidar-devlet oluşumlarında ortak tutum benimsemişlerdir(...) 19. yy'de İngiltere, ittifakı bozmak istese de bozamadı ve ittifak devam etti. Jön Türk daha sonraki adı ittihat-terakki cemiyeti olan komplo ve provokasyonları da geleneği bozamadı. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın zaferini belirleyen de bu tarihsel ortaklıktı. Lozan'la işgal konumu resmen de sona ermeyle ve cumhuriyetin yeni Anayasası'na (1924) kavuşmasıyla Mustafa Kemal radikalizmi de esas olarak müttefikleriyle birlikte tasfiye edilmiştir… İttihat Terakki Cemiyeti'nin zihniyet ve kadroları kontrolü ele almışlardı. İdeolojik ve politikalarını oluşturmuştu.(1)

Osmanlı hükümeti güçsüz ve yardıma muhtaç duruma düşmüşken, halk itilaf güçlerine (İngiltere, Fransa, Rusya) karşı etkili bir direniş sergilemektedir. Mustafa Kemal'in önderlik ettiği Erzurum ve Sivas kongreleriyle dağınık haldeki mücadele, örgütlü hale getirilerek 'vatanın bölünmez bütünlüğü, ulusal bir meclisin kurulması gerektiği ve nihayetinde manda-himaye sistemlerinin asla kabul edilmeyeceği kararı alınır. Erzurum Kongresi'nin 22 delegesi Kürt'tür, kongrenin 7 Ağustos 1919 tarihli beyannamenin birinci maddesinde Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Mamuret'ül Aziz, Van, Bitlis vilayetin içindeki toprakların ayrılmayacağı "daha sonraki, 8. Maddede Wilson'un "milletlerin kendi kaderini tayin hakkı" prensibinin geçerliliği vurgulanmaktadır. Sivas kongresinde 12 kişiden oluşan başkanlık konseyinde İhsan Hamit, Sadullah Efendi, Hacı Musa Mutki adlı üç Kürt bulunur. Kongre sonuç bildirisinin birinci maddesinde Osmanlı Devlet'i sınırlarının Türk ve Kürtlerin oluşturduğu araziyi kapsadığı ve Kürtlerin Osmanlı toplumunda ayrılmasının imkânsız olduğu… Kürtlerin daha iyi duruma getirilmelerine izin verileyeceğinde ve dış güçlerin Kürtler üzerindeki oyunlarının Kürt Halkı tarafından da bilinmesi için girişimlerde bulunulması, gerektiği belirtilmektedir."(2)

Erzurum, Sivas Kongreleri ve 23 Nisan 1920'deki Meclis toplantısı, toplumsal değişimi ifade eder. Kürt, Laz, Çerkez ve Müslüman kesimini içine alması meclisi güçlü kılmıştır. TBMM'ye alınan üyeler "Laz ve Kürt mebusları" ya da "Kürdistan Mebusları" olarak yer almışlardır. 1920'de kurulan bu meclisin yaklaşımı ilk anayasanın da çerçevesini oluşturur. 1921 anayasası bu demokratik zemin üzerinde gerçekleşmiştir. Her halkın kendisini temsil etme özelliği bu anayasada ifadesini bulmuştur. Mustafa Kemal 1 Mayıs 1920 tarihli meclis konuşmasında "Meclis-i Âlinizi teşkil eden zevat yalnız Türk, Kürt, Çerkez, Laz değildir. Fakat hepsinden mürekkep (oluşan) anasır-ı İslamiye'dir. Samimi bir mecmuadır" demiştir. (3)

Prof. Ergun ÖZBUDUN "Osmanlı devleti ve Türkiye cumhuriyetinde ulusal iradeyi yeterince temsil eden bir meclis tarafından yapılmış tek anayasa 1921 Anayasası'dır" der. 1921 Anayasa'nın 3. ve 10. maddelerinde "Türk Devleti" değil, "Türkiye Devleti" olarak geçiyor. Ekim 1923 tarihi ve 364 sayılı Teşkilatı Esasiye kanunun değiştiren yasada Türkler değil Türkiye'den bahsedilir. Aynı şekilde Osmanlı saltanatını kaldıran 30 Ekim 1922 tarihli meclis kararında da Türkiye hükümetinden bahsediliyor. Hilafet ve saltanatın birbirinden ayıran 1-2 Kasım 1922 tarih ve 308 sayılı meclis kararında daha da belirgin bir şekilde Türkiye halkından bahsetmektedir.(4)

1919 Amasya Tamimi, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde, temel adımlar atılır. Misak-i Milli ilanında Amasya Tamimi' nde, TBMM'de ortak bir strateji etrafında hareket etmenin dışındaki her tavrın iki halkın (Kürtler ve Türkler) da mahvına yol açacağı başta Mustafa Kemal olmak üzere sürecin tüm önemli aktörleri tarafından dile getirilmiş ve belgelendirilmiştir.

Ortak bir statü hem de çağdaşlık adına birlikte ve gönüllü olarak kabul edilmiştir. Komplocu ve darbeci yaklaşımlar cumhuriyetin asli unsurları olarak Türk ve Kürtler gönüllü ortak statü gerçeğini ortadan kaldırmaz. 10 Mart 1922 tarihli "Kürdistan Muhtariyet (Özerklik) Yasası" ezici çoğunluk tarafından kabul edilmiştir.

Osmanlı Mebusan Meclisi de 28 Ocak 1920 yılında toplanarak, savaş bittiğinde Osmanlı'nın elindeki toprakları referans alarak buraları ülke toprağı kabul etmiş ve buraları "Misak-ı Milli" (milli sınırlar) olarak tanımlamıştır. Birbirine düşürülmeye çalışılsalar da Kürt ve Türklerin kader birliğine uygun olarak birlikte mücadeleyi esas aldıkları görülür. Bu çerçevede; İşgal karşısında Anadolu ve Kürdistan'da üç cephede savaş verilir. Kürdistan'da Ermenilere karşı yapılan savaşların ardından 2 Aralık 1920 tarihinde yapılan Gümrü Anlaşması, Sevr Anlaşmasıyla Ermenilere bırakılan illerin yanı sıra, 1878 yılında Ruslara bırakılan Kars ve dolayları da alınır. Artvin ve Ardahan da Gürcü hükümetine verilen ültimatom sonucu alınır. Etkili halk direnişleri nedeniyle 1921'in baharında İtalya, güzünde de Fransa işgali sonlandırılıp çekilirler. Batı Anadolu'yu işgal etmiş olan Yunanlılar da yenilecek ve 1922 yılının güzünde çekilmek zorunda kalacaktır. Böylelikle Sevr ile belirlenen hususlar Mustafa Kemal öncülüğündeki kurtuluş hareketi sonucu işlevsiz kılınacaktır. Bu nedenle savaş sonrası ortaya çıkmış sorunları halletmek üzere yeni barış anlaşması ihtiyacı doğacaktır. (5)

İsviçre'nin Lozan (Lousanne) şehrinde yapılan toplantı, itilaf devletleri ile Türk Hükümeti arasında yapılmıştır. Konferans öncesi yapılan birçok ikili görüşmelerinde zaten karara ulaşılmıştı. Konferans İtilaf Devletleri'nin kararını onaylayıp resmileştirmiş oldu. Anlaşmada İngilizler adına Lord Curzon, Türk ve Kürtler adına da İsmet İnönü ve Dr. Rıza Nur başkanlığında 27 kişilik bir heyet katılır. Heyet başkanı İsmet İnönü "biz Türkler ve Kürtlerin temsilcileriyiz" derken, Kürtlerin temsilcisi olarak katılan Diyarbakır mebusu Zülfü Tigrel de "biz Kürtlerle Türkler kardeşiz, ayrılmak istemiyoruz." demiştir.(6) Fakat antlaşma metninde Kürtlerden tek kelime söz edilmez. Rus tarihçi M. A. Gastradya' ya göre "canlanan Kemalistler, Kürt sorununun Lozan konferansı gündemine alınmasına da karşı çıktılar… Sevr Anlaşması hükümlerini yerine getirmemek için çeşitli yöntemlere başvurmaya başladılar."(7)

Azınlıklar meselesinde bile ileriki süreçte Kürtleri de kapsayabileceği endişesiyle "Gayrİ Müslüman" azınlık olarak ele alınmasını sağladılar. Yani azınlık sorunu dinsel boyutu ile alınmıştır. Bunda İsmet İnönü'nün rolü belirleyici olmuştur.

Kürtlerin "Türklerle aynı haklara sahip" oldukları sıkça tekrarlanıyordu. Yeni oluşumun Türkler ve Kürtlerin ortak devleti olacağı, liderlerin ağzından hiç düşmüyordu. "Türklerin ve Kürtlerin ortak meclisi" sözü, parlamento tutanaklarında geçiyordu.

Rus tarihçi M. A. Gastraya, "Mustafa Kemal'in ve onun çevresinin öncülüğünde, Kürtlerin hak eşitliği teşvik edilip öne çıkarıldı. Bütün bunlar, Kemalistlerin Sevr Antlaşması'nın şartlarını yerine getirmeme konusunda başarılı olmasını amaçlıyordu."(8) demektedir. Gerçekten de Sevr Antlaşması'nda belirtilen Kürtlerle ilgili maddeler iptal edilmiştir. Bu da çabalarının sonuç verdiğini gösterir.

Kurtuluş Savaşı yıllarında çarpışan güçler kendi aralarında antlaşmalar imzalıyordu. Bu antlaşmalar genelde güçlünün lehine sonuçlanıyordu. Yapılan antlaşmalardan biri de Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920) idi. Sevr Antlaşması, Osmanlı hükümeti ile itilaf Devletleri arasında imzalanan bir antlaşmadır. Zayıf ve güçsüz konumda olan Osmanlı hükümetine ağır yükümlülükler getiriyordu. Bu antlaşmaya göre Osmanlı, İstanbul il sınırlarına hapsedilip böylece Türklerin Avrupa'dan atılması gerçekleşiyordu. Batı Anadolu Yunanistan'a Güneyde Urfa, Antep ve Amanoslar Fransa'ya veriliyordu. Beyazıt, Van, Muş, Bitlis ve Erzincan'ı içine alan bir Ermenistan kuruluyordu. Boğazlar Uluslararası kullanıma açık hale geliyordu, bunun için "Boğazlar Komisyonu" kurulacaktı. Osmanlı'nın askeri gücü de kolluk gücüyle sınırlandırılıyordu. İşgal edilmedik yer olarak iç Anadolu kalıyordu. Galip Devletler (özellikle İngiltere, Fransa) bu antlaşmayı Osmanlı'ya kabul ettirmişlerdi. Osmanlı'nın da içinde bulunduğu zor şartlar onu antlaşmaya mecbur bırakmıştır. Antlaşmanın Kürtlerle ilgili bölümü de şu üç maddeden oluşuyordu.

1)Madde 62: İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetleri tarafından kendilerine verilmiş üç üyeden oluşan bir komisyon İstanbul'a yerleşerek

antlaşma başkanlığının tüzüğüne göre belirtilmiş bulunan altı aylık süre içinde Fırat'ın doğusunda bulunan ve sınırları ileride tespit edilecek olan Ermenistan'ın Güneyi ile Türkiye, Suriye ve Mezopotamya'nın kuzeyi arasında belirtilmiş bulunan ve Kürtlerin salt çoğunlukta bulundukları bölgeler için, antlaşmanın 27. Maddesi 1. 2. 3. Derecelerine uygun olarak dahili planını hazırlayacaktır. Herhangi bir sorun karşısında oy birliğine varılması halinde, komisyon üyeleri durumu kendi hükümetlerine ileteceklerdir.

2) Madde 63: Osmanlı Hükümeti şu andan itibaren, 62. Maddeye göre kurulmuş bulunan her iki komisyonun bildirecekleri kararlara uymaya ve kararları üç ay içinde tatbik etmeyi üstlenir.

3) Madde 64: Antlaşma başkanlığının tespit ettiği tarihten itibaren geçecek en çok bir yıllık süre içerisinde eğer, 62. Maddenin kapsamı içinde bulunan Kürt halkı, yani bu bölgede oturan halk çoğunluğu Osmanlı Devleti'nden ayrılarak tamamen "bağımsız" olma arzusunu belirtirse, Milletler Topluluğu Konseyi'ne başvurursa ve eğer konseyde bu halkın bağımsızlık isteğini gerçekleştirebilecek kapasitede bulunduğuna inanırsa, bunun yerine getirilmesini öğütlerse, Osmanlı Devleti bu örgütlenmeye aynen uymayı ve bu bölgedeki bütün hakları ve unvanlarından vazgeçmeyi ve kendisini buna göre ayarlamayı şimdiden üstlenir.

Bu vazgeçme işlenmenin ayrıntıları, başlıca Müttefik Güçlerle Osmanlı Devleti arasında varılacak özel bir sözleşmeye bağlanacaktır. Bu vazgeçme işi tamamlandıktan ve Kürdistan Devleti'nin bağımsız gerçekleştirildikten sonra da bu bağımsız Kürt Devletiyle günümüze kadar Kürdistan'ın bir parçası olan Musul ilinde yaşayan Kürtlerin kendi istekleriyle birleşmeyi işletmeleri halinde Müttefik Güçler bu birleşmeye karşı hiçbir itirazda bulunmayacaklardır(9)

Bu Antlaşma hep yoruma açık olacaktı. Kürt egemenleri Kürtlerden bahsedildiği ve Kürdistan'ın kurulması öngörüldüğünden antlaşmadan memnun kalmış ve övgüyle bahsetmişler. Türkler ise bu antlaşmanın Anadolu'yu sömürgeleştireceği biçiminde ele almışlardır. Antlaşmanın planlayıcıları Kürtleri çok sevdiklerinden dolayı değil, "böl-yönet" emellerine ulaşabilmek için Kürt savunuculuğuna başvurmuşlardır. Zaten bahsedilen bölgelere (Kürt Devleti kurulacağı bölgeler) bakıldığında İngilizlerin etkinlik kurabileceği yerler olduğu görülecektir. Kuzey ve Güney Batı Kürdistan'ın büyük bir kısmı, Doğu Kürdistan'ın ise tamamı Kürdistan'ın dışında bırakılmıştı. İngilizlerin amaçlarını anlamak için Kürtler hakkında yaptığı şu tespit önemlidir:

"Kürdistan, İngilizlerin Hindistan yolu üzerindeki geniş ve stratejik bir coğrafyada bulunmaktadır. Ayrıca, Irak'ın can damarı olan Dicle nehrini de kontrol etmektedir. Dolayısıyla, ne pahasına olursa olsun burası İngilizlerin denetimi altında olmalı ve asla bağımsız bir devlet olmamalıdır."(10)

İngilizlerin nasıl bir tuzak içinde olduğu, halklar arasına nasıl bir nifak tohumu ektiği görülüyor. Özel olarak da Kürt ve Türk halkının ortak yaşam istemlerinin temeline dinamit konulmaktadır. Dolayısıyla anlatımda Kürt ve Kürdistan halklarından bahsedilse de, özünde Kürt ve Türk halklarını birbirine düşürme, karşı karşıya getirme, parçalama antlaşmasıdır. Dikkat edilirse, ilgili maddeler de hep komisyondan bahseder. Komisyonda kendilerinin kurduğu ve onlardan oluşan üyelerden oluşmaktadır. Açık görülüyor ki, kendi istedikleri gibi yön vermeye çalışıyorlar. Yine İngilizlerin yaptığı şu tespit daha da netleşiyor:

"Kürtler, üzerinde oturdukları hazinenin ve kendi potansiyelinin farkında olmayan cahil bir halktır. Egemenliği altında bulundukları devletlerle ve kendi aralarındaki çatışmalar, ulusal olmaktan çok yerel sorunlardan kaynaklanmaktadır. Öyleyse, bölge devletlerine karşı kullanılabilecek bir güç, ama aynı zamanda sürekli baskı altında tutulması gereken bir halktır."(11)

İngilizler, Kürtlere destek vaat edip hep umut aşılarken, Türkleri de Kürtlerin güvensiz ve kendilerinden kuşku duyulacak insanlar oldukları biçimde kışkırtmışlar. Yani hem Kürtlerle görüşüp destek vaat ederler; hem de Türklerle görüşüp Kürtlerin devlet kuracaklarını söyleyip tahrik etmekteler.

Tüm komplo ve entrikalara rağmen Kürtler ve Türkler hep ortak hareket etmişlerdir. Mustafa Kemal öncülüğünde verilen ortak mücadele işgalci güçleri geri püskürtmüştür. Bu mücadele aynı zamanda Osmanlı Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Sevr (Sevrés) Antlaşması'nı (10 Ağustos 1922) da işlevsiz kılmıştır. Dolasıyla, yeni bir antlaşma ihtiyacı doğmuştur. Lozan görüşmeleri bu şekilde başlamıştır.

Lozan Barış Antlaşması (20 Kasım 1922 24

Temmuz 1923), devletlerin kendi aralarındaki birçok sorunu çözmüş, kimi sorunları da sonraki görüşmelere bırakmış ve çözmüşlerdi. En çok tartışılan konu sınır sorunu olmuştur. Daha önce Türkiye'nin güney sınırları Fransızlarla varılan "Ankara İtilafnamesi" ile saptanmıştır. Bu sınırlar Lozan Antlaşması'yla doğrulanıp, onaylanmış olur. Irak ile sınır saptanırken, Musul konusunda anlaşmaya varılamaz. Musul İngiliz ve Fransızlar arasında 1916 yılında imzalanan (Ortadoğu coğrafyası parsellenir) Sykes-Picot antlaşmasına göre, Fransızlara bırakılıyordu. Birinci Dünya Savaşı sona erdiğinde, Musul Osmanlı'nın elinde bulunuyordu. İngilizler savaşın bütününü sağlayan Mondros Ateşkes Antlaşması'ndaki "İtilaf Devletleri güvenliklerini tehlike altında gördükleri bölgelerde işgal edebileceklerdir." (13) şeklindeki maddeye dayanarak Musul'u işgal etti. Bunun temel nedeni Musul'un zengin petrol kaynaklarına sahip olmasıdır. Ancak, Musul Osmanlı Devleti'nin elinde ve Misak-ı Milli sınırları içinde sayıldığından hep talep edilecekti.

Lozan konferansının en tartışmalı bölümü Musul üzerinde olmuştur. İngiliz temsilcisi Lord Curzon ile İsmet İnönü arasında aylarca tartışma devam etmiştir. 12 Aralık 1922 tarihini oturumda İsmet İnönü şunu savunur: "TBMM Hükümeti, Türklerin olduğu kadar Kürtlerin de hükümetidir. Çünkü Kürtlerin gerçek ve meşru temsilcileri millet meclisine girmiştir."(14) bununla İngilizlere bırakılmak istenen Musul ve Kerkük gibi Kürt ve Türklerin yoğun yaşadığı bölgeleri muhafaza etmek istiyordu. İngilizler ise Musul'un zengin petrol kaynaklarına sahip olmasından dolayı vermek istemez. Sorunun çözümü için dokuz aylık bir takvim belirlenir. Bu süre içinde çözülmediği takdirde, sorun Milletler Cemiyeti'ne havale edilecekti. 19 Mayıs-5 Haziran 1924 tarihleri arasındaki ikili görüşmelerinden bir sonuç çıkmaz. Bu nedenle konu Milletler Cemiyeti'nin önüne gelir. Türkiye referandum önerir ama İngilizler kaybedeceğini bildiğinden kabul etmez. Milletler Cemiyeti tarafından kurulan komisyonun hazırladığı rapor, bölgenin Irak'a bırakılmasını bölgede yaşayan Kürt Halkı'nın haklarını(!) garanti altına alınmasını ve İngiltere'nin tartışma konusu yaptığı Hakkâri'nin Türkiye'ye bırakılmasını öneriyordu.

Milletler Cemiyeti Genel Kurulu'nun da 1925 Aralık ayında kabul ettiği bu rapor çerçevesi, 5 Haziran 1926'da yapılan bir antlaşmayla kabul edilmiştir. Türkiye Musul petrollerinden yirmi beş yıl süreyle %10 hisse alacaktı. Türkiye daha sonra beş yüz bin İngiliz parası karşılığında bu hakkından vazgeçecektir.

Anadolu'nun batı sınırları ise misak-ı Milli temelinde çözüme kavuştu. Ege Denizi'nde Bozcaada ve Gökçeada adaları Türkiye Cumhuriyeti'ne kaldı, Yunanistan'a bağlı adalar Türkiye'yi tehdit etmemesi için silahtan arındırılır. Borçlar konusunda batılı devletler Osmanlı'dan kalan borçlarının tümünün Türkiye Cumhuriyeti'nin ödemesini ısrar ederler. Kısmen çözülen borçlar sorunu 1930 yılında tamamen çözülecektir… Boğazlar sorununun çözümü için bir komisyon kurulur ve geçişleri serbest etmek için bölge silahtan arındırılmıştır. Bu sorun, nihai olarak 1936 yılında imzalanan Montreux Sözleşmesi ile çözülmüştür…

Gayr-i Müslüman azınlıklar için 37-44. Maddeleri arasındaki maddeler uluslararası antlaşmalar temelinde tanınan haklardan oluşmaktadır. 39. Madde şu temeldeydi: "Türk uyruklu herhangi birinin özel ilişkilerinde, ticaret ve dinde, basında veya her türlü yayında veya kamu toplantılarında herhangi bir dili serbestçe kullanması konusunda hiçbir kısıtlama getirilmeyecektir. Resmi dilin mevcudiyetinin yanında Türkçe konuşmayan Türk uyruklara mahkemeler önünde kendi dillerini sözlü olarak kullanmaları konusunda gerekli imkânlar sağlanacaktır."(15) biçiminde geçmektedir. Belirtilen çerçevede çözüme kavuşur.

Yine kapitülasyonların kaldırılması karara bağlanır. Böylece yabancı devletlere ülkenin bağımsızlığını tehlikeye koyan ulusal kalkınmayı, engelleyen ve kaldırılması için çokça uğraşılan bu ayrıcalıklar kaldırılmış oldu. Musul dışında hemen hemen tüm sorunlar çözülmüş ve sonuçlanmıştır. Fakat Kürtlerin ismi metinlerde geçmiyordu… 6 Mart 1923 tarihinde yapılan gizli celse görüşmelerinde 63 Kürt milletvekili Musulsuz bir Lozan'a karşı çıkacaklarını belirtince, seçimlerin yenilenmesine karar verilmiş, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nı yeni seçilen milletvekilleri imzalamıştır…

Ne Osmanlı sürecinde ne de Lozan öncesi Ankara hükümeti Kürtleri inkâr gibi bir yaklaşım yaşanmamıştır. İki halkın birlikteliği hep vurgulanmış ve ona göre bir tavır sergilen-

miştir. Türkler ve Kürtler aynı ordu saflarında sırt sırtta, omuz omuza mücadele etmiştir. Lozan Konferansı'na da bu birlikteliğe uygun iki halk adına tek heyet biçimde gidilmiştir. Musul sorunu gündeminde Türk heyeti başkanı İsmet İnönü: "Devlet, hükümet nezdinde eşit haklara sahip ve ulusal haklardan yararlanan iki halka Kürtler ve Türklere aittir."(16)

Lozan antlaşması metninde "bütün hak ve özgürlüklerine sahip" Kürtlerden tek kelime ile söz edilmedi. Galipler de artık Kemalistlerden yana tavır almayı gizleme gereği duymadan her şeyi kitabına uyduruyorlardı. Konferans sırasında Kürt sorunu gündeme geldiğinde böyle bir sorunun olup olmadığı Türk Meclisi'ne sorularak yapılıyordu. Böylesi bir soruya verilecek bir cevap da önceden hazırdı. "Böyle bir sorun yoktur". İnandırıcı olması için de soru, Kürt mebuslarınca cevaplandırılıyordu. Daha sonraları Mustafa Kemal tarafında cezalandırılarak dışlanacak olan Erzurum Mebusu Hüseyin Avni, parlamentoda yaptığı konuşmada şöyle diyordu: "Bu memleket Kürtler ve Türklere aittir. Bu kürsüde konuşma hakkına yalnız iki millet sahiptir. Kürt milleti ve Türk milletidir." (17)

Kürt-Türk kardeşliğini savunup, parlamentoda ayrılmazlıkların biri de emekli bir subay olan Dersimli Hasan Hayri idi.

Bedirxan, Kürt sorunu adındaki kitabında şöyle diyor: "Mustafa Kemal ve diğer Türk Milliyetçileri, Kürt Mebusları' nın bu konuşmalarından çok memnun kalmışlardır. Mustafa Kemal'in önerisi üzerine, Kürt Mebusları meclise ulusal giysileri ile gelmeye başladılar."(18)

Ulusal giysileriyle meclise gelenlerden biri de Hasan Hayri'ydi. Hasan Hayri, 1926 yılında Şeyh Said ile ilişki kurduğu ve Kürt giysileriyle meclise gelerek bölücülük yaptığı gerekçesiyle asılarak idam edilecekti… İşin ilginç yanı, Lozan heyetinde yer alan kişilerin çoğu, daha sonraki yıllarda cezalandırılıp dıştalanmışlardır. Öyle anlaşılıyor ki, Kürtler heyete "taktik gereği" dahil edilmiştir.

Sonuç olarak Lozan Antlaşmasıyla, Türkiye Cumhuriyeti Uluslararası devletlerce resmen kabul ediliyor, sınırları onaylanmış oluyor. Kürdistan'ın dörde parçalanması (Irak, İran, Suriye ve Türkiye) da Uluslararası devletlerce resmiyet kazanıyor. Anadolu ve Mezopotamya halkları hiçe sayılıyor.

Türkiye Cumhuriyeti kapitalist modernitenin ulus-devlet projesine dönüşümüdür. Türkiye ikilem içinde kalmıştır. "Ya Cumhuriyet Ya Musul" ikilemi ile yüz yüze kalan Türkiye, tercihini Cumhuriyetten yana koymuş, Musul'dan vazgeçmiştir. Burada belirtilmesi gereken en önemli tarafı İngilizlerin emelleridir. Cumhuriyetin kuruluşunda İngilizlerin belirleyici rolü olmuştur. Bunda iki amaç güdüyor. Birincisi o dönemde dünya devrimi peşinde koşan Sovyetler Birliğini güney yolu üzerinde stratejik bir denge konumunda tutmak, ikincisi kendisi için tehlike teşkil etmeyecek küçük bir alanda sınırlandırmak… Cumhuriyet üzerinde İngilizlerin sıkı denetimi vardır.

Cumhuriyetin resmiyet kazanmasıyla yeni bir dönem başlar. 1924 yılında çıkarılan 105 maddelik Anayasa ile Kürtler; dili, kültürü, kişiliği ve bütün varlığıyla inkar ediliyor, "yok" sayılıyordu. "Kürdistan" adı Kürtlerin dili, isimleri yasaklandı. Kürtlerin İnkar edildiği yasalar giderek ağırlaştı. 1924 Anayasası aynı zamanda 1921 Anayasası'na karşı bir darbedir. Çünkü 1921 Anayasası demokratik bir çerçeveye kavuşmuştu.

1921 anayasasında Kürtler, sosyalistler, ümmetçiler ve emekten yana olan herkes vardı. 1924 anayasası ise bu kesimlere yer vermemişti. Bu yönüyle tepeden inmeci, anti-demokratik, tekçi bir anayasadır. Her şey ulus-devlet çıkarlarına göre şekil alıyordu. Kürtler için soykırım tarihinin de başlangıcıdır. "Takrir-i sükûn", "Şark Islahat Planı" ve benzer yasalarla Kürtler cezalandırılıyordu. "Kürt İsyanlarının bastırılması amacıyla birbirine bağlı, birbirini tamamlayan sayısız tedip ve tenkil hareketi" yenilendi. Kürdistan fiziki ve kültürel soykırıma uğruyordu. Baskı ve zulme karşı Kürtler hep direniş içinde oldular. 1925'te Şeyh Said, 1927-30 Ağrı, 1937-38 Dersim isyanları başta olmak üzere birçok irili ufaklı ayaklanmalar, fiziki imha ve kültürel soykırım politikalarına karşı geliştirilmiş başkaldırı hareketleridir. Uluslararası komplocu güçlerin cumhuriyeti desteklemeleri sonucu ve bazı iç yetersizliklerden dolayı direnişler yenilgiyle sonuçlanmıştır. 1924-40 yılları, tam bir askeri yönelim ve imha yıllarıdır. Bu süreçte binlerce insan katliamdan geçirilmiştir. Bu katliamların sorumlusu ulus-devlet mimarlarıdır. Ulus-devlet projesi tekçi, soykırımcı, inkarcı ve imha edicidir. Azınlık bir elitin halka karşı tekelci, asalak bir rejimidir.

Yüzyıllık Bir Sorunun Doğuşu: Komplo ve Şeyh Said İsyanı

Şahap Elbasan

Bir Umudun Tükenişi

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan *"1925 Sadece isyanın değil, asıl olarak komplonun, ihanetin ve soykırımın başlangıç tarihidir"* der.

Bu öyle bir tarih ki, etki ve sonuçlarıyla Cumhuriyetin miladı gibidir. Cumhuriyetin Habil ve Kabil hikayesidir. Bugün yıkık duran köprünün enkazı o tarihten kalmadır. Bu tarih neden böylesi miladi bir etkiye sahiptir? Sınırlı düzeyde buna cevap bulmaya çalışacağız.

Elbette karşımıza, Kürdün ulu çınarlarından Şeyh Said isyanı, komplosu ve trajedisi çıkacak. Her adımda da ikilemler (isyan mı, komplo mu; din mi, ulusallık mı?)Karşılayacak bizi. Ki bu da o dönemin niteliğinden kaynaklıdır. Bir anlamda Şeyh Said gerçekliği Kürtler ve Türkler açısından bir geçiş süreci gibi görünüyor. Neye geçiş sorusu, bizi 1925 öncesi ve sonrasını anlamaya götürür. Dolayısıyla, isyan öncesinin karakterini anlamak oldukça önem taşıyor.

Batı'da yükselen ulus-devlet rüzgarı, 19.yy'da ve 20.yy'ın başında Ortadoğu'yu, dolayısıyla, Osmanlı topraklarını da etkisine alır; birçok halk kendi ulus-devletini kurar. Asırlardır birlikte yaşayan Hristiyan ve Müslüman topluluklar, batının etkisiyle bu süreçte karşı karşıya gelir. Aralarına fay hattı girer. Ermeniler bu sürecin kurbanı olarak 1915'te İttihatçıların soykırımına uğrar. Rumlar, Süryaniler de benzer bir akıbeti yaşarlar. Osmanlı, İttihatçıların Turancılık hülyalarıyla 1.Dünya savaşı' na girerek yenilgiye uğrar ve enkaza dönüşür. Hayalleri kabusları olur. Ama İttihatçılar o enkazın içine yerleşir. Osmanlı yıkıntıya dönerken, saltanat ve halifelik makamları bu yıkıntıya yakılan ağıt gibi kalır. Bir zamanların koca devi Osmanlı ölmüş, cenazesi yerde kalmıştır. Batı'nın büyük ve egemen güçleri olan itilaf devletleri (İngiltere ve Fransa) önce "hasta" düşürüp sonra ölümünü seyrettikleri bu meftanın mirasçılarıydılar. Önce Sykes-Picot, sonra Sevr'le bu mirası bölüştüler. Ardı sıra harekete geçtiler. Yunanlıları destekleyip Ege ve çevresini işgal ettiler; İngilizler de bizzat İstanbul'u aldı. İtalyanlar Akdeniz'i; Fransızlar Çukurova, Antep, Maraş, Urfa'yı yine İngilizler de G. Kürdistan'ı aldı.

Öte yandan Osmanlı enkazının altında (Ermeniler),içinde (Türkler)üstünde(Kürtler) yaşayan halklar vardı. Yani Anadolu ve Mezopotamya‘ nın sahipleri… Bu enkazdan sağ çıkabilecekler miydi, üzerlerindeki toprağı atabilecekler miydi? Ermeniler soykırımdan sonra Doğu'da bir Ermeni devleti arayışına girdi. Sevr bu umutları güçlendirdi. Kürtlerse 1.dünya savaşından sonra yeni arayışlara girdi. Wilson ilkeleri ve Sevr'de geçen özerklik umutlarını büyütür. Büyük güçlere bel bağlarlar. Ama kafaları karışıktır. Özerklik mi, bağımsızlık mı ikilemde kalırlar ama yine de enkaza rağmen arayış ve direnç halindedirler. Ne var ki, bu belirsizlik durumları ve dışa bağlı umutları onları adım adım yeni bir Kürt trajedisine götürecektir.

Türkler Osmanlı'nın enkazına ağıt yakarken, galipler mirası pay ederken ve Kürtler statü ararken Atatürk öncülüğünde yeni bir çıkış gerçekleşir. Atatürk'ün bu noktadaki basireti imparatorluğun çöküşünü, ittihatçıların hayalperestliğini görmesi ve canlı kalan sese kulak vermesidir. Tüm dünyada ulus-devletin şahlanışını gören gözlere de sahip olduğundan, Misak-Milli perspektifiyle adımlarını Anadolu ve Mezopotamya' ya yöneltir. Osmanlı'nın son asrında Hristiyanlarla tüm köprüler atıldığından Müslüman Kürtler en iyi İyi ittifak olarak görülür. Doğu'da Ermeni ''tehlikesi'' de bu ittifakı gerekli kılar. Öte yandan bu ittifakın köklü bir tarihi var. Tarihte nasıl ki bu ittifakla Anadolu'ya girilmişse, şimdi de Anadolu kurtarılabilirdi. Yanı sıra, gerçekleşecek ittifakla Kürd'ün bağımsızlık hayalleri sonlanmış olacaktı.

Külden değil közden ateş harlandırılacağına göre Kurtuluş savaşı' nın başlatılacağı yer

bellidir. Direnişçi bir ruha sahip olan Kürtler, o günün deyimiyle 'ecnebi gavurlara' karşı zaten ayaktaydılar. Bunu gören Atatürk ayağını sağlam basacağı sırtını güvenle dayayacağı yeri de belirlemiş olur. Samsun'a çıkışı sembolik bir değere sahip olsa da, Kurtuluş savaşının meşalesini Kürdistan'da Erzurum Kongresiyle yapar. Dinin, yani Müslümanlığın bu toprakların mayası olduğunu bilir. Abdulhamit' in pan-İslamist düşüncesinin çağdaş ve gerçekleşebilir bir versiyonunu öne çıkarır. Kürtlere "ulusal İslamcılıkla" seslenir. ''Gavura'' karşı Müslümanlık, işgale karşı yurt savunması vurgusunda bulunur. İşgal ve Ermeni tehlikesi, Kürtleri bu söylemler etrafında Türklerle ittifaka götürür. Öyle bir andı ki, yurt savunması, Kürtler için nasıl bir gelecek sorusunun önüne geçer. Atatürk daha önce bölgede askeri görevde bulunduğundan bölge insanını iyi tanırdı. Pragmatik ve kişiliğiyle Kürt ileri gelenleriyle temasa geçip, gerektiğinde ellerini öperek onların desteğini kazanır. Ancak Kürtlerin bir statü arayışında olduklarının da bilincindedir.1918'de Kürt Teali Cemiyeti, Seyid Abdulkadir şahsında özerklik arayışındadır. Yine Bedirxan ailesinin başını çektiği İngilizlerin himayesinde bir ''bağımsızlık'' arayışı söz konusudur. Kürtler bu yönüyle parçalıdır; ancak arayışları da sürüyor. İngilizlerin hükümdarlık emeliyle Kemalistlerin Misak-i Milli hedefi atışma halindedir. Kürtler bu noktada hem coğrafik, hem de direnç gücü olarak stratejik bir konuma sahiptir. İşte Kürtler için özerklik statüsünün cömertçe en çok dillendirildiği dönem, bu kurtuluş savaşı yıllarıdır. Atatürk Kürtleri yanına çektikçe, İngilizler de Binbaşı Noel'i Kürtlerin Lawrence 'i yapmaya çalışıyordu. Kürtlerin umudu iki avuca dağılır. Bir avuçları büyük güç İngilizlere tutunur, diğeri Kemalistlere… Garip olan şu ki, Kemalistlerin elinden tutan kendileri iken, gittikçe o ele bakar oldular. Özetle, kendi umudunu yaratamayan Kürtler, başkasının yarattığı umuda sarıldılar.

Gerçekte İngilizlerin Kürt statüsüne dayalı bir politikası yoktur. Yaklaşımı konjonktüreldir. Irak'ta Kürtleri oyalayıp Arapları tercih etmesi, G. Kürdistan'a Musul-Kerkük sorunu olarak bakması, Sevr'i imzalayıp rafta tutması; ama buna rağmen Kürtleri destekliyormuş gibi görünmesi bunun ifadesidir. Zaten amaçlarını elde ettiği an Kürtleri yüzüstü bırakacaktır. Dışa dayalı beklentiler azaldıkça, Kürtler de kendileri sayesinde yükselişe geçen Kemalistlerle ittifakını güçlendirirler. Atatürk'ün usta ve pragmatik politikası bu süreci hızlandırır. O günün koşullarında İslam'da 'Halifelik' sembolü, Kürtlerin çoğunda önemli bir yer edindiğinden; Atatürk bu vurguları öne çıkarır. Ayrıca sıklıkla ortak vatan, ortak devlet vurgusu yapılır. Yani kardeşlik türküsünün söylendiği yıllardır. Kürt vekiller, meclise yerel kıyafetleriyle katılır, "Kürt mebusu" diye çağrılırdı. Henüz Kürtlerin kimlik inkarı yoktur; tersine özerkliğe dayalı statü tartışmaları öndedir.1921 Anayasası, bu sürecin ve tartışmaların etkisiyle belli düzeyde bu iklimi yansıtır. Kürt ve Türkleri kurucu olarak tanıyan bir içeriğe sahiptir. Din ve hilafet konusunda Kürtlerin çoğunu ikna eden Atatürk, Kürtlerin özerklik hassasiyetini gözetir. Öyle ki 1920'de El Cizire cephesi komutanlığına özerklik içeren bir talimat verilir. Bu arada mevcut ittifakta kendini görmeyen ve haklarını arayan Koçgiri-Dersim hattındaki Kürt Alevileri Koçgiri hareketini başlatır. Osmanlı'nın yıkıntılarının ardından işgalle ve savaşla bir hayli meşgul olan Kemalistler, diplomatik hile ve sınırlı askeri güçle bu çıkışı engeller.

Öte yandan umut vermeye devam ederler. Özerklikten yine bahsederler ama somut tartışmaları 'kurtuluştan' sonraya bırakırlar. 1923'e kadar böyle gider. Olasılıkla özerklikle ilgili en son belge Atatürk'ün Ocak 1923'teki İzmit ziyaretinde yaptığı konuşmadır. Belgeye göre hangi eyaletler ağırlıklı olarak Kürtlerden oluşuyorsa, onlar kendilerini özerk bir biçimde yöneteceklerdir. Fakat bundan bağımsız olarak 'Türkiye halkını birlikte tanımlamamız gerekmektedir' der.

1923'e kadar rüzgarıyla yol alan gemi bu tarihten sonra yavaş yavaş yer değiştirir. Bu durum Kürtlerin Güneyde Fransızlara karşı Türklerin de Batı'da Yunanlılara karşı başarı elde etmesinden sonra gerçekleşir. Savaşmasını çok iyi bilen ama ne için ve kim için savaşacağını bilmeyen Kürtler için yeni bir trajedi eşiktedir. Çünkü savaşın acısı Kürtlerin, zaferi de Kemalistlerin hanesine yazılır. 1920'lere kadar zaten isyanlarla köprüler atılmıştı Kemalistler Kurtuluş Savaşına güçlü bir ittifakla (İslam-sol Kürt) girdi. M. Suphiler şahsında sol tasfiye edildi peyderpey İslami kesimler de irtica adı altında bastırılıyordu. Geminin kaptanlığına oturan ve

kurtuluşun rüzgarını arkasına alan Kemalistler için geriye Cumhuriyeti ilan etmek uluslararası meşrutiyet sağlamak ve Kürtleri tasfiye ve ya etkisiz kılmak kalıyordu. Yeni devletin varlığı uluslararası meşrutiyete bağlıdır. Bu yüzden Kemalistlerin dünkü düşmanları İngilizler, şimdi diplomasideki baş muhatapları haline gelir. Çünkü, dünyanın hükümdarı İngilizlerdir. Ancak, bölgeyi tek başına dizayn edecek etki ve gücü de sahip değildir. Yeni bir rakibi de vardır: Sovyetler… üstelik Kemalist devleti tanıyıp ittifaka giren bir rakiptir. İngilizler için boğaz ve denizler tehlikededir. Yanı sıra, Musul ve Kerkük Misak-ı Milli sınırlarına dahildir. Bir de Fransızların yeni devleti tanıması söz konusudur. Bu noktada Kemalistlerin düşmanlığı değil dostluğu İngilizlere kazandıracaktır. Sovyetlere karşı tampon işlevi görecek bir Türkiye ve kendi denetiminde kalacak bir Irak(Musul-Kerkük dahil)İngiliz diplomasisinin amacı haline gelir. Bu zemin üzerinde buluşan İngilizler ve Kemalistler, adım adım Lozan'a giden taşları döşerler. Her adımda Kürtlüğün resmi küçülür. O güne dek revaçta tutup vaatlerle süsledikleri Kürtlük daha çok aralarındaki çelişkilerle gündemdeydi. Çelişki azaldıkça, Kürtler de gündemden düşmeye başlar.

Birliğini yaratmış ve statü edinmiş(Özerk veya bağımsız) bir Kürdistan iki gücün de çıkarına değildir. Bir Kürt statüsü, İngilizlerin yukarıdaki hedeflerini tehlikeye atardı. Kemalistler açısından ise, statüsü olmayan bir Kürtlük diplomasinin kırmızı çizgisi haline gelir. Ulus-devletin Fransız versiyonunu benimseyen Kemalistler, Türklüğe dayalı bir Cumhuriyet arayışındadır. Anadolu'daki diğer azınlıkların yeni devletle ciddi sorunları yoktur. Kimi de önceden soykırıma uğramıştı. ''Tehlike'' arz eden Kürtlerdir. Nüfus yoğunluğu ile, belli bölgelerde toplanmasıyla ve isyancı ruhlarıyla potansiyel tehlikeydiler. Tüm bunlardan hareketle, İngilizler, statüsü olmayan ama fiziki varlığını koruyan bir Kürtlükte; Kemalistler ise, siyasi, kültürel, hatta kısmen fiziki tasfiyeyi hedefleyen bir Kürtlükte karar kıldılar. Bu da öncelikle Kürdistan'ın parçalılığını gerektirir. Lozan'da Kürdistan'ın dört parçaya ayrılarak statüsüz bırakılması bu diplomatik sürecin, hilenin ve pragmatizmin sonucudur. Osmanlı enkazından ölüyü dirilten Kürt, Lozan'la (1923 Temmuzu) kendisi ölüme mahkum edilir.

Lozan görüşmelerine Misak-ı Milli perspektifiyle katılan Türkiye, bu anlaşmayla uluslararası meşruiyet kazanır. Yeni Türkiye devleti resmen tanınmış olur. Anca bu Musul ve Kerkük'ten vazgeçme pahasına hayat bulur. Tanınan Türkiye demek, unutulan ve gözden çıkarılan Kürdistan demektir. İngiltere için kazanım ise, Musul ve Kerkük'ün ötesinde, Türkiye'ye bölgede yüklenen jeo-politik ve siyasi misyondur. Böylece Batı hegemonyasının bölgedeki temsilcisi belirlenmiş olur. Türkiye'nin Batı taklitçiliği tohumları da bu dönemde atılır.

Türkiye'nin uluslararası alanda tanınmasıyla Kemalistler yönünü ülke içine çevirir. Kendisine yüklenen misyonla kendi hedeflerini birleştirerek hızla harekete geçerler. İlk olarak Cumhuriyet ilan edilir sonraki yıl hilafet kaldırılır. Laiklik adına, böylece üstten dönüşümlerle Batı modernitesi taklit edilir. İki kurucu unsura dayalı ortak vatandan tek etnisiteye dayalı Cumhuriyete geçiş için yeni bir anayasaya ihtiyaç duyulur. 1921 Anayasasının demokratik niteliği bir tarafa atılarak yerine Türk ırkına dayalı tekçi 1924 Anayasası konur. Böylece hedeflerini adım adım hayata geçirirler. Ancak, Lozan'da ve yeni anayasa' da Kürtlerin statüsüz bırakılmasıyla, Kürtlerin yas tutmayacaklarının da bilincindedirler. Yani potansiyel Kürt ''tehlikesinin'' kökten halli gerekiyordu. Bunun için fırsat kollamaya başlarlar.

Yeni Bir Umudun Doğuşu: Azadi ve Cibranlı Halit

Tüm bunlar olup biterken Kürtler, sadece İngilizlere ve Kemalistlere umut bağlayarak beklemediler. Zalimin zulmü varsa, Kürdün de hep bir isyan ruhu haini ve işbirlikçisi vardır. İşbirlikçilik Kürt önderlerinin vasfı olagelmişse, isyan ruhu da toplumun karakteri olmuştur. O güne değin isyanların çoğu, öncülerin kendi imtiyazlarını kaybetmesiyle alakalı olsa da, ayağa kalkan halkın haklı davasını gölgelemez. Bu anlamda, her isyan Kürd' ün bir haykırışıdır. Aynı zamanda, isyan ve ihanet ikileminden doğan Kürd' ün trajedisidir de.

Bedirhan ve Ş. Ubeydullah gibi büyük yankı uyandıran isyanlar trajik bir yenilgiye uğrayınca, liderleri ve çevreleri hile ve aldatmayla yakalanıp sürgüne yollandılar. Bu toraklarda gelişen ulusal bilinç bir biçimiyle sürgündeki ve İstanbul'daki Kürt aydınlarını da etkiler. Kürt Tea-

vün ve Terakki Cemiyeti ve sonrasında Kürt Teali Cemiyeti bu etkilenmenin sonucudur. Şeyh Ubeydullah'ın oğlu Seyit Abdulkadir bunlara öncülük eder. Konjonktür müsaittir. Özerklik ve bağımsızlık tartışmaları olsa da, Kürtlerin ulusal bilinçleri dışa bağımlı kalır. Bu iklimden Miralay Cibranlı Halit de etkilenir. Orduda yer almasına rağmen, Kürt Teali Cemiyeti'nin aktif üyesi olur. Kendisi, Abdulhamid' in Kürtleri Yeniçerileştiren aşiret mekteplerinde yetişmiş ve Hamidiye Alaylarından Osmanlılara hizmet etmiştir. Ama şimdi iklimin de etkisiyle Kürt davasının neferi hatta giderek bir öncüsü olur olur. Legal düzeyde faaliyet sürdüren bu örgütler kısa sürede yasaklanır. Dışa bağlanan umutlar da giderek zayıflayıp tükenir. Yeni bir arayış ve çıkış zaruri hale gelir. Kürt statüsünün dillerden düşmeye başladığı bir süreçte(1923'ler),aynı yıl içinde Azadi' nin(özgürlük)doğmuş olması tesadüf değildir. Kardeşlik türküsünün bittiği noktada bir Kürt haykırışı olarak doğar. Öncüleri Cibranlı Halit(ordu mensubu)ve Yusuf Ziya (eski vekil) gibi isimleridir. Çünkü, artık ne ordu ne de meclis Kürtlüğe müsaade ediyor. Mecliste Kürt duyarlılığı olanlar-Yusuf Ziya dahil-bir biçimiyle vekillikten düşürülür. Kürtlerin temsil sorunu kadar geleceği de tehlikeye girer. Kürt-Türk birlikteliğinin manevi mayası olan İslam vurgusu da gittikçe azalır. Özellikle Nakşibendi Tarikatının etkisinde olan Kürtler bundan iyice endişeye kapılırlar. Tüm bunlar cılız da olsa Kürtlerde bir ulusal bilinç ruhu açığa çıkarır, farklı kesimleri bir araya getirir ve Azadi içinde birleştirir. Subayından Şeyhine, Mellesine ve Eşrafına kadar değişik kesimler, ulusal perspektifi de olan bu örgütte buluşur. Kimi öncü kimi üye kimi de taraftar olur. Çünkü, umutların tükenişe geçtiği bir anda Azadi umudun kendisi olur. Ulusalcı ve İslamcı Kürtleri kendi etrafında birleştirir. Hareketin merkezi olan Erzurum'dan İstanbul'a kadar bu rüzgarın etkisi görülür.

Lozan'la Kürdün ölüm fermanı hazırlanıp,1924 anayasasıyla imzası da tamamlanınca, Kürdün darağacına çekileceğinden pek kimsenin kuşkusu kalmaz, Diri diri gömüleceklerini gören Kürtler asi ruhlarına daha sıkı sarılırlar. Hareket gittikçe radikalleşir ve isyanı gündemine alır. Aşiret mektepleri ve Hamidiye Alaylarının etkisiyle devşirilen birçok Kürt subayı orduda görevlidir. Cibranlı Halit'in de etkisiyle hareket ordu içinde de örgütlenmeye gider. Ağrı isyanının öncüsü olacak İhsan Nuri Paşa gibi birçok subay örgüte katılır. Bu komutanların çoğu düne kadar Kürt isyanlarını bastıran birliklerin başındaydı. Şimdi kendi halkının askeri olmak için isyana hazırlanıyorlar. Ne var ki ordu, devletin sıkılı yumruğudur ve denetimin en güçlü olduğu kurumdur. Devlet, gidişatın farkındadır. Kürtler' in Lozan'ı sindirmeyeceklerinin bilincindedir. O nedenle devlet bir gözünü hep Kürd' ün üzerinde tutar. Devlete kulluk, halkına hainlik etmeye hazır Binbaşı Kasım gibi Kürtler' in varlığı devletin işini kolaylaştırıyor. Devlete göre tohum baş vermeden toprağın altında boğulmalıydı. Tam bu sırada İhsan Nuri gibi birkaç subayın firarı gerçekleşir. Bunu fırsat bilen devlet, hareketi başsız bırakmak için Halit Bey, Yusuf Ziya ve Mutkili Hacı Musa gibi öncüleri tutuklar. Sonraki yılda da idam eder. Böylece daha hazırlıkların başında iken hareket başsız bir gövdeye dönüşür. Hareketin rüzgarı topluma yansımış olsa da, örgütsel bir düzeye ulaşmış değildir. Ulusal bilinç aşısı hazırlanmış ama ağaca aşı yapılamamıştır. Öncülerin kafasında isyan kıvılcımı çakılmış ama, onu harlandıracak halka ulaşma imkanı fazla olmamıştır. Devletin istediği ve yaptığı da buydu; başla gövdenin bağını koparmak… Böylece Azadi başsız kalır ama yetim kalmaz. Gerek Kemalist devletin Kürd' ü lal bırakma çabaları gerekse de Azadi' nin yarattığı ulusal duygu rüzgarı yeni bir öncü ortaya çıkarır.

Bir Kurşun İki Doğum: Komplo ve İsyan

Sözü olan ama başı giden hareket bir rêbere ihtiyaç duyar. Bu sözün sahibi olacak reber Şeyh Said olur. Neden mi? Bir kere Azadi rüzgarının toplumda yarattığı bir umut ve heyecan vardır. Kürdün de umuda ihtiyacı vardır. Şeyh Said bu umudun köprüsü ve giderek öncüsü haline gelir. Azadi' nin yetim kalan sözünü kendi değerleriyle birleştirerek omuzuna alır. Doğan boşluğun doğal öncüsü olur. Gerek arayışları gerekse de toplum üzerindeki etkisi, onu Kürtlerin Ruspi' si ve reberi yapar. Şeyh Said'in çıkışı ulus mu din mi sorusuyla sıkça karşılaştığından cevabı zor olan ama yine de üzerinde durulmayı gerektiren bir konudur.

Kürtlerde İslamiyet daha çok tarikatlarla topluma taşınıldı. Abdulkadir Geylani öncülüğündeki Kadiriye(1200'ler), bunda en çok rol

oynayan tarikattır.1800'lerden itibaren Mevlana Halid öncülüğündeki Nakşibendi tarikatı gittikçe etkili hale gelir. Beyliklerden sonra iyice güçlenerek, Şeyh Ubeydullah'la başlayıp isyanlara öncülük eden şeyhlik kurumu Nakşiliğe dayanıyor. Şeyh Ubeydullah'ın oğlu Seyid Abdulkadir'in dedesi de, Şeyh Said'in dedesi de bu tarikata bağlıdır. Özetle,19 yy' ın ortalarından itibaren şeyhliğin toplum üzerindeki etkisi artar, hatta öncülük düzeyine ulaşır. Şeyh Said hem bu konumuyla hem de saygın kişiliğiyle toplum nezdinde sözü dinlenen biridir. Koyun ticareti yapması nedeniyle de Kürdistan'ın birçok yerini gezer ve yaşanan acılara tanık olur, tanınır. Şeyh olması nedeniyle dindar bir insandır. Yani dine bağlı bir Kürt ruspisidir (aydın) . Azadi' nin öncülerinden Cibranlı Halit'in de eniştesidir. Bu vesileyle Azadi' nin ve ulusal bilincin uzağında değildir. Kendi görüp yaşadıklarıyla Azadi rüzgarı birleşince dindar kimliğini de ulusal rüzgarla yoğurur. Kemalistlerin hem Kürtlere hem de hilafete dönük retçi tutumlarını gördükçe arayışlarını sürdürür. Azadi' nin içinde yer alır ama desteği daha çok manevi düzeyde kalır. Sonraları mahkemede söylediği gibi," olayların ne başında ne sonundaydım; içindeydim". Sözü, bir anlamda bu gerçekliğin ifadesidir. Ancak olaylar onu Kürtlerde biriken isyan ruhunun öncüsü haline getirir. Din onun ruhuysa, ulusallık onun yüreğiydi. O da mevcut rüzgarın etkisiyle yüreğinin sesini dinler. "Türkler, tek taraflı bir kararla halifeliğe son verdiler. Ortak noktamız ortadan kalktı. Bu durumda biz Kürtlere… Özgürlüğümüzü kazanıp kendi geleceğimizi kurma hakkı doğdu". Diyen birini, dini kimlikle sınırlandırmak doğru olmasa gerek.

Öncülük Ş. Said'in omuzlarına yüklenince, Azadi' nin bayrağını devralır. İsyanın örgütlenmesi çalışmalarına başlar. Başarının birlikten geldiğinin bilincinde olarak Alevilerle temasa geçer. Bu bile onun ulusal bilince verdiği önemi göstermeye yeter. Kürtlerin iki ulu çınarı (Ş. Sait ve Seyit Rıza) buluşur ne var ki Yavuz Sultan Selim döneminden Hamidiye Alaylarına kadar iki topluluk arasında öyle derin yaralar açılmış ki, bir anda kapanması zordur. Bu buluşmadan Dersim'in kendilerini arkadan vurmaması sözüyle yetinmek zorunda kalırlar. Ki bazı aşiretler sonra bu söze de bağlı kalmazlar Koçgiri' de Alevi Kürtler, Sünni Kürtlerden destek alamadılar. Şimdi de tersi yaşanır. Kürt trajedisinin bir yanı da bu değil midir? Sonuçsuz kalan Dersim görüşmesine rağmen Ş. Said Erzurum, Bingöl, Diyarbakır gibi çevrelerde çalışmalarını sürdürür. Halkı 1925 baharında isyana kaldırmak için uğraşır. Bitlis'te o sırada tutuklu olan Halit Cibranlı ve İstanbul'da olan S. A. Kadir'le de irtibatını sürdürür. Devletin ajanı Binbaşı Kasım bacanağıdır. Devlet onun aracılığıyla adım adım Ş. Said'i takip eder; isyan hazırlığı yapıldığından haberdar olur. Şeyh Said'i tutuklamak arkasındaki desteği karşısına almak demekti. Devlet meseleyi sessizce ya da sinsice halletmek niyetindeydi. Kendisi ses olan Ş. Said'i sessizce tutuklamak ya da ortadan kaldırmak imkansızdı. İşte bu noktada sinsi komplo devreye girer.

Ş. Said o 300 kişilik atlı grubuyla Piran' daki (bugünkü Dicle) kardeşinin evine gelmişti. Şubat ayıydı. İsyan için mevsim uygun olmadığı gibi, hazırlıklar da tamamlanmamıştı. Ş. Said'e birkaç kaçak asker sığınır. Kürt geleneğini çok iyi bilen devlet için bu durum, gökte arayıp yerde buldukları bir fırsattır. Hemen bir birlik

Garip olan şu ki, Kemalistlerin elinden tutan kendileri iken, gittikçe o ele bakar oldular

gönderip köyü kuşatırlar ve kaçakları isterler. Kaçakları teslim etmek, Ş. Said'in toplum içindeki saygınlığını, adını, şerefini lekelerdi. Olay çıkması halinde ise isyan planı tehlikeye düşecekti. Toplum geleneği mi toplumun geleceği mi ikilemi Ş. Said'i zor durumda bırakır. Birliği gönderen hükümet de zaten bunu hedefliyordu. Sonucun ne olacağının bilincindeydi. Durumu fark eden Ş. Said bu tuzağa düşmemek için epey uğraşır fakat, devlet meyveyi olgunlaşmadan dalından koparmaya kararlıdır. Bu komplo ve provokasyonun sonucu ilk kurşun patlar, isyan ateşi de odunlar toplanmadan, kılıçlar bilenmeden yakılmış olur. Komployla isyanı erken doğum yaptırılır. Artık ateşi söndürmek imkansızlaşır. Tek bir seçenek kalır ateşi harlandırmak… isyan ruhu genç olan yaşlı ulu çınar

da ateşi harlandırır. Ş. Said ulaşabildiği halkı ayağa kaldırabilecek denli etkilidir. Halkta da dipten yüzeye doğru büyüyen bir isyan dalgası var, dokunmak yetecektir. Ne var ki, 1925 Şubatının ortasında Piran' da gelişen komployla Ş. Said hazırlıksız yakalanır. Ne siyasi örgütlülük ne de askeri hazırlıklar tamamlanmıştır. İsyana öncülük edecek subaylar tutukludur. Komployla Ş. Said isyan meşalesini eline almak durumunda kalır. Her tür hazırlıktan yoksun isyanın siyasi ve askeri öncülüğünü omuzuna alır. Silah kullanmadan silahı bir isyanın önderi haline gelir. Arkasındaki halk desteğine rağmen başarı için gerekli organizasyondan ve askeri tecrübeden yoksundu. Komplo da bu zayıflıkları hedeflemişti. Tüm bunlara rağmen hakları gasp edilmiş bir halkın isyan çığlığı vardı. Bu yüzden" Ş. Said ayağa kalktı" sözü nereye ulaştıysa orası bu çığlığın sesi olur. Hükümetin komplosu, halkın isyanına dönüşerek yayılır. Lice, Gena, Hani, Palu, Varto, Bingöl, Elazığ gibi yerler kısa sürede ele geçirilir. Sırada, tarihsel olarak önemini hep koruyan Amed vardır. Ş. Said büyük bir güçle ve moralle Amed surlarına dayanır. Ne var ki hükümet de boş durmuyordu. Kürt'ün hainliğe duyarlı kulağına vaatler yağdırıyor, boyunduruk uzatıyor, parayla, mevkiiyle kaleyi içten fethetmeye çalışıyordu. Yanı sıra, çeteler oluşturup Ş. Said adına bu çetelerle halka zulüm yaptılar. Böylece isyanın onurlu, haklı davasına leke sürdüler. Surları kendi ruspisine ve evlatlarına açacak olan halkın bir kesimi, bu şekilde kendi kurtarıcısının düşmanı oldu. Dışarıdan da askeri takviye gelince, Amed kuşatması, daha doğrusu Amed halkının kendi isyancı evlatlarıyla buluşma umudu hayata geçmez. Bu başarısızlık, isyanın kaderini de belirler. Sonun başlangıcı olur. Ş. Said için Amed surları kurtuluşun kapısıydı. O kapıdan girilemeyince, isyan da gerileme başlar. Her başarı yeni atılımlar için moral ve cesaret yaratır. Başarısızlık ise, cesaret kırar moral bozar. Amed' den sonra isyana başarısızlığın ruh da eklenir. Elazığ'ı oradaki halkın desteğiyle ele geçiren isyancılar, orada talan ve çapulculuğa girişmişlerdi. Bu gibi uygulamalar da isyanın halk içindeki desteğini azaltır. Kurtarılan il ve ilçeler kısa sürede tekrar el değiştirir. Durumu gören ve değerlendiren Ş. Said, yeniden toparlanıp savaşmak için sınırlı düzeydeki gücüyle dağlara çekilmeye, hatta İran'a gitmeye karar verir. Ancak nicedir hainliğin mesleğini icra eden bacanağı Binbaşı Kasım'ın ihanetine uğrar ve tutuklanır.

Şeyh Said'in ismiyle anılan 1925 olayları, yok sayılmaya karşı halkın biriken öfkesinin isyanıdır. Ama Pîran provokasyonuyla da devletin bir komplosudur. Yani hem bir isyan, hem de bir komplo söz konusudur. Bombayı Kürt'ün inkar süreci hazırlamıştır. Pimi devlet çekmiş, bombayı da Ş. Said atmıştır. Komplo, isyanın varlığını ve haklı davasını ortadan kaldırmaz. Ancak komplo, isyanın askeri anlamda yenilgiye uğramasında önemli bir etkendir, Pîran provokasyonuyla Ş. Said hazırlıksız yakalanır. Hareket örgütsüz ve koordinesiz başlar. Öncülük yapanlar da askeri tecrübeden yoksundur. Yanı sıra, devletin hilesi Kürt'ün hain damarıyla birleşir, kale içten fethedilir. Yenilgi bu sebeplerle yaşanır. Ancak, asıl başarısızlık ideolojik ve örgütsel sorunlardan kaynaklıdır.

Şöyle ki Kürtler, uzun süre umutlarını dışa bağladılar. Bu olmayınca kendi adına savaşmaya karar verdiler. Buna rağmen bir kısım Kemalistlere tutunmaya devam eder. Kürt'ün davasını omuzlayanlar ise zamanın ruhunu kavramaktan uzaktır. Ulusal bilincin kozasından çıkıp çiçeklendiği bir dönemde Şeyhlik kurumunun da etkisiyle epey bir süre din ve hilafet referans alınır. Öte yandan ulusal uyanışın emareleri de vardır. Kürtlük ulusal ve uluslararası arenada kayboldukça ulusal uyanışın önemi artar. Ancak bunu omuzlayacak çağdaş bir önderlik söz konusu değildir. Şeyhliğin toplum üzerindeki etkisiyle bu önderliği Ş. Said omuzlar. Din ve ulusal kimliği birleştirme gayretine girer. Tüm iyi niyetine ve çabasına rağmen bu ikilemin kıskacında kalır. Dolayısıyla, idam fermanı imzalanan Kürdü kurtuluşa götürecek bir perspektif ve program ortaya koyamaz. Yanı sıra, Nakşiliğe dayalı şeyhlik kimliği onun Alevilerle buluşmasını engeller. Tüm Sünni Kürtleri örgütleyecek imkanı da bulamaz. Birliğe dönük çabalara rağmen, isyan Elazığ, Diyarbakır, Bingöl üçgenindeki Sünni Kürtlerle sınırlı kalır.

Bir İsyanda Darağacına Çekilen Bir Halk

Piran olayı, bir komplonun tetiği olma işlevine sahiptir. İsyan ve ardı sıra yaşananlar, esasta siyasi sonuçlarıyla önem taşıyor. Bu isyan, Cumhuriyetin ilk etkili ve sarsıcı olayıdır. Yukarda belirtilen nedenlerle, yine de başarı şansı

zayıftı. Zaten Şeyh Said'in tutuklanmasıyla da gücünü kaybeder. Sorun sadece isyan olsaydı, tutuklamayla olaylar durulabilirdi. Ancak sonraki uygulamalar meselenin isyan olmadığını gösterir. Amaç Cumhuriyete tekçi ve ırkçı bir elbise giydirmek olduğundan, isyan bahanesiyle Beyaz Türk faşizmi dönemine geçilir. İttihatçı zihniyet Beyaz Türklük' te yeniden dirilir. İsyan gerekçesiyle toplumu yıkan ama tekçi devleti inşa eden bir sistem hedeflenir. Önündeki engel, son direniş kalesi olan Kürtlerdir. Dolayısıyla, tasfiyesi gerekir. Böylece Kürdün başına devletin balyozu iner.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, Lozan'ı ''Kürt Soykırımı'nın başlangıç tarihi'' olarak yorumlar. İsyanla bunun adımları atılır. Ermenilere olduğu gibi fiziki boyutu da olan kültürel soykırım hedeflenir. Kürtleri tümden yok etmeleri olanaksızdır; ayrıca çıkarlarına da değildir. Ama isyan ruhu öldürülmüş devşirilmiş bir Kürt idealdir. Tabi öncesinde ibret-i alem olsun diye Kürt'ün başının ezilmesi gerekir. Dedeler, babalar asılmalı ki, evlatları devşirilebilsin.

İngilizler ve Kemalistler, adım adım Lozan'a giden taşları döşerler. Her adımda Kürtlüğün resmi küçülür

İsyanın olduğu süreçte başbakanlıkta Fethi Okyar oturuyordu. Askeri tedbirlerle isyanı bastırdı. İsyanın içe karşı Kürtçülükle, dışa karşı gericilikle yaftalayarak isyanın olası siyasi etkilerini de azalttı. Ama amacı bağcıyı dövmek olan Kemalistler için bunlar yeterli değildi. Daha sert önlemler alınmasını istiyorlardı. Buna karşı Fethi Okyar ''sizin maksadınız başka. İsyanı bahane edip terör yapmak, milleti asıp kesip ortalığı süt liman yapmak, kan ile mevkiide oturmak istiyorsunuz. Ben bu büyük günahı işleyemem, alet olamam.'' Diyor. Bunun üzerine çok geçmeden Atatürk'ün isteğiyle başbakanlıktan düşürülür. Yerine Kürt'ün mezar kazıcısı olmayana yeminli İsmet İnönü getirilir. Böylece Atatürk'ün oluru, İnönü'nün mimarlığı ve Fevzi Çakmak'ın eliyle yeni bir döneme geçilir. Beyaz Türk faşizminin eli Kürt'ün boğazına sarılır. Onu mezara gömmeye başlar. Mimar İnönü, olağanüstü yetkilerle donatılarak bizzat kürdün celladı olur. Kürt'ü darağacına götürecek, dilini lal yapacak, yurdundan koparacak pençeler yasa eliyle çıkarılır. Peş peşe İstiklal Mahkemeleri, Takrir-i Sükun, Şark Islahat Planı, Vatana İhanet Yasası, İkan Kanunu gibi sıkı yönetim yasaları çıkarılır, celladın eline verilir. Hepsi isyan gerekçesine dayandırılır. Oysa amaç Kabil'in Habil'i öldürme niyetidir. Daha da önemlisi, Kürt'ün isyan ruhunu öldürmektir. Bunun ortaklarını yok edip tek başına hükmetmektir. M. Suphilerle başlayan tüm muhalif ve direniş damarlarını kesmektir.

İlkin, Diyarbakır ve Ankara'da İstiklal Mahkemeleri, yanı başlarına da dar ağaçları kurulur. Mahkemeler mutlak bir yetkiyle donatılır. Ankara'daki Türk muhalifleri için, Diyarbakır'daki sesi, sözü, onuru olan tüm Kürtler için kalem kıracaktır. Öyle ki, her sabah güneş darağacında asılı olanların üzerinde doğar. Meydanlarda darağaçları ve asılı canlar olmalı ki, ibret alınsın! Tenkil (yok etme) ve tedip (uslandırma) darağaçlarında başlatılır. Biri asılacak, bakan da uslanacaktı. Seyid Abdulkadir oğlu ve arkadaşları, İstanbul'da oturmasına isyanla doğrudan bir bağları olmamalarına rağmen, Diyarbakır'a getirilip idam edilirler. Birkaç ay sonra da Ş. Sait ve arkadaşlarının yargılanmasına başlanır. Ama hüküm öncesinden bellidir. İsyan onurun bağrında doğar. Bunu bilen mahkeme, yargılama sürecinde dava arkadaşlarını birbirine karşı kullanmak, idam edilmeyeceklerine dair vaatlerde bulunmak ve isyanın ulusal yanını yok saymak için her yola başvurur. Yani sadece idam etmek değil, onurlarını ve amaçlarını da yok etmek isterler. Bu gibi hilelerin etkisiyle olsa gerek, Ş. Sait mahkeme esnasında isyanı daha çok dini nedenlere dayandırır. Ancak darağacındaki son sözü: ''Ulusum için kendimi kurban ettiğimden dolayı pişmanlık duymuyorum. Yeter ki torunlarımız düşmanın önünde bizi mahçup etmesinler.'' Olur. Bu sözün onuruyla darağacında son nefesini verir. (Haziran 1925) kırk yedi darağacında kırk yedi can asılır. Gece törenle asıp öğleye dek darağaçlarında bırakırlar. İdamın gecesi Kürt'ün karanlığı; öğleye bırakılan hali de ibretidir. Sonra taş ve işaretin konulmadığı toplu bir mezara gömülürler. Bu da mezarı bile olmayan Kürt'ün hikâyesidir. Darağacında asılan da Kürt'ün isyan ruhudur.

Ama bu da yetmez. Kürt, kendi yaktığı isyan ateşinde öyle yanmalı ki, bir daha başkaldırmasın! Yangın her ocağı sarmalı ama çığlıklar duyulmamalıydı. Yani kol kırılmalı yen içinde kalmalıydı. Takrir-i Sükun bu işlevi yerine getirir. İsyanın hakikati gizlenecek, Kürt'ün çığlığı Fırat'ın ötesinde bırakılacak, ölümü de alkışlatılacaksa basın ya susmalı ya da celladın sözcüsü olmalıydı. Bu yasayla bu yapılır. Aynı zamanda Kürt'ün çığlığıyla Türk'ün sesinin buluşması engellenir. Yanı sıra, tek adam, tek devlet, tek millet hedeflenirken çok sesliliğin yaşam bulması mümkün müydü? Bu yasayla Türk muhaliflerin de sesi susturulur.

Kürt'ün başının ezildiği, Kürt muhalifin susmaya başladığı bir anda, sıra Kürt'ün gövdesine gelir. Biliyorlardı ki, Kürt toprağında kaldığı ve dili olduğu sürece susmayacak ve baş kaldıracak. Tabi buna ''çare'' hazırdır. Şark Islahat planı, Kürt'ün direniş damarını kesecek, bir halkı yok sayacak bir neşter olarak devreye konur. Kemalistlere göre Kürtler, isyan illeti ile zihin ve ruh sağlığından olmuşlardı. Kürt'ün ''hastalığı'' Kürtlüğü olduğuna göre, bundan kurtulup ''iyileşmeliydiler''. Şark Islahat (iyileştirme) neşteri Kürt'ü kendi varlığından ''kurtaracaktı''. İşte bugünkü dil sorununun kaynağı bu plandır. Bu planla, artık sokakta Kürtçe konuşmak bile yasaklanır. Dil sustu mu bir hak ölür. Amaçlanan da buydu. Sonraki tüm yasakların temeli bu planla atılır. Her yasak, Kürt için acı ve ölüm demektir. İsyan bahanesiyle, isyanla alakalı -alakasız- nice köy boşaltılır. İnsanlar ambarlara doldurulup yakılır. Yani tedip uygulanır; Kürtler uslandırılmaya çalışılır. Sonrası tehcirdir. Kürt'ün ölüsünden geriye kalanların bir kısmı tehcire (sürgün) maruz kalır. Batıya sürülürler. Yerlerine Balkan, Kafkas muhacirleri ve Türkler yerleştirilir. Sürülen Kürtlerin asimilasyonu hedeflenirken muhacirler de Demokles'in kılıcı olacaktı. Özetle, Kürtlerin silahlarına el koydular ki, bir daha isyana kalkışmasınlar. Köylerini yaktılar ki, yurdunu unutsunlar. Tutukladılar ki sussunlar. Darağaçlarına astılar ki varlıkları son bulsun. Sürgün ettiler ki asimile olsunlar.

Sürecin asıl kurbanları elbette Kürtlerdir. Ancak, çokluğun yerine ''tek'' i, toplumun yerine batı hükümdarlığını koyan Beyaz Türk faşizmi için her muhalif ses ya suskunluğa ya ölüme mahkum edilmeliydi. Üç ''T'' ile (tenkil, tedip, tehcir) kardeşlik türküsünü bitirip yüzyıllık Kürt sorununu yaratan bu güruh, Türk muhaliflerin son dalını da koparırlar. Kazım Karabekir, Rauf Orbay öncülüğünde kurulmuş olan, programında belli demokratik ögeler bulunan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası da isyan sürecinde kapatılır. Böylece hem Kürt-Türk muhaliflerinin yakınlaşması engellenir hem de tek parti sistemine geçilir. Yani artık ''tek'' lik tacı olan bir Cumhuriyet inşa edilir. Vatan ihanet yasası da bunun bekçisi olur.

1925'ten itibaren Kürdistan ''yasak bölge'' ilan edilir ve sıkıyönetimle yönetilmeye başlanır. Yasak hale gelen Kürt'ün kendisidir. Öyle ya, bölge yasaklı iken, oranın sahiplerinin yasal olması mümkün mü? O günden sonra devletin Kürdistan'daki adı yasak ve sıkıyönetim olur. Oradaki devleti, o günden bugüne haki renkli üniformalar temsil etmeye başlar. Kürt'e tek bir Kürtçe söz bırakılır: Ey hawar!

Kürtler, uzun süre umutlarını dışa bağladılar. Bu olmayınca kendi adına savaşmaya karar verdiler

O sesi iki yıl sonra, yine Kürt'ün kendi evlatları duyacak. Xoybun adıyla umut olup Ağrı İsyanı' nı başlatacaktı. Ne var ki, Kürt'ün kaderi değişmeyecekti, ta ki 2000'lerin eşiğine dek… Hasıl-ı kelam, Lozan ile temelleri atılan, binası da 1925 İsyanı ile başlayıp 1940'lara kadar ki isyan süreçlerinde inşa edilen yüzyıllık Kürt sorunu, özgürlük hareketiyle çağdaş önderliğine kavuşur. Türkiye Cumhuriyeti Kürtlerin omuzlarında kuruldu; Türkiye ''modernitesi'' ise Kürtlerin mezarı zerinden yükseldi. Cumhuriyet diktatörlükle taçlandırıldı. Kürtlerse, bugün Cumhuriyet'i demokrasiyle tamamlamak istiyorlar.

Kaynakça

1)Demokratik Uygarlık Manifestosu-A. Öcalan
2)Kürt İsyanları-A. Kahraman
3)Modern Kürt Tarihi-D. Mcdowel
4)Kürt Sorunu-A. Tan

Ağrı Direnişleri ve Xoybûn

Adalet Yücel

Ağrı Direnişi ele alınırken öncelikle farklı zamanlarda ama birbirlerinde kopuk olmayan üç direniş sürecinde söz etmek önemlidir.

İkinci önemli bir husus ise Ağrı Direnişi'ni ele alırken mutlak anlamda Xoybûn Cemiyeti'nden söz etmek gerekir. Çünkü Xoybûn Cemiyeti bizatihi Ağrı Direnişinin sürdürülmesinde, geliştirilmesi ve genişletilmesinde ciddi rol oynamıştır.

Üçüncü bir husus ise İsyan mı Direniş mi ikile midir? Hemen belirtelim ki, çokça dile getirilen "29 Kürt İsyanı" tam bir sahte, uydurma ve sanal bir hikayedir. Çünkü Kürdistan'da bir-iki isyan dışında 20. yy.'de yaşananların nerdeyse tümü soykırıma karşı direniştir. TC Devleti yok etmek niyetiyle saldırmıştır, Kürtler ise buna karşı durmuşlardır. O nedenle isyan değil kendini korumadır, savunmadır, yaşama çabasıdır. Çünkü isyan en genel manada: "Herhangi bir amaçla kurulu düzene veya devlet güçlerine karşı gelme, başkaldırma, ayaklanma" dır. Ancak Kürtler böyle yapmamışlardır, Kürtler sadece ve sadece kendi varlıklarına yönelmiş olan soykırıma karşı direniş içerisine girmişlerdir.

Belirttiğimiz bir-iki isyan kategorisine de -yine direniş tanımıyla ilişkisini kurmak şartıyla- bir Şeyh Said'in Direnişi girebilir, bir de çok büyük bir zorlamayla İhsan Nuri Paşa'nın Ağrı Direnişi girebilir. Başka da 1920'lerde yaşananların tek biri isyan kategorisine girmez. Ancak yine de Ağrı bir direniştir. Çünkü ilk saldırıyı TC Devleti gerçekleştirmiş, Kürtler ise bu saldırıya karşı dağlara çıkararak kendilerini korumuşlardır. Daha sonra Xoybûn bizatihi müdahale ederek belli bir planlama dahilinde çalışmalarını sürdürse de, özü itibariyle yaşanan bir direniş yani Öz savunmadır.

İlk Ağrı Direnişi

TC Devleti İbrahim Paşa'yı yani Biroyê Heskê Telî'yi ele geçirmek için saldırıya geçer. Serhat'ın en büyük aşiretlerinden biri olan Celalî aşiretinin Hesesorî Bavekına bağlı bir aileye mensup olan Biroyê Heskê Telî ise Ağrı Dağı'na çıkar. Birçok Kürt Aşiret Reisi ve ileri geleni gibi Biroyê Heskê Telî'de Osmanlının yanında Ruslara karşı savaşmıştı. Konu Ermeni meselesi olduğunda yine devletin yanında yer almıştı. 1925 Şeyh Said İsyanı ve yaşanan farklı direnişler ardından TC Devleti bölgede etkili olan isimleri kendisi için tehlikeli gördüğü için Batı'ya sürme kararı aldı. Nitekim TC Devleti'nin sürgüne göndermek istediklerinden biri de Biroyê Heskê Telî'ydi.

Biroyê Heskê Telî, 1926 yılının bahar aylarında kendisine ve ailesine dönük alınan karar uygulanmaya konulmak istendiğinde karşı koymuş; gelen asker ve jandarmalarla çatışarak dağa çıkarak direnişe geçmiştir. Bu direnişe daha önce sürgüne gönderilen Şemkan Aşireti Reisi Temîre Şemkî ve kardeşi ile Sakan Aşireti Reisi Şeyh Abdulkadir gibi tanınmış birçok isim Ağrı'ya gelerek katılmışlardır.

Sürgün demişken bir iki hususu daha eklemek gerekiyor. TC Devleti benzer bir kararı -ancak bu kez daha geniş çapta -1927 Yılı'nda almıştı. 1400 tanınmış Kürt ailesini Batı'ya sürme kararı alan devlet, kendince ciddi tedbirler almaktaydı. Birçok tanınmış kişi bu sürgünle Kürdistan'dan uzaklaştırıldı. Bunlardan bir tanesi ise Serhatlı Kör Hüseyin Paşa ve ailesiydi. Daha önce farklı dönemlerde bir çok kez Hamidiye Alaylarında bizatihi sorumluluk yapmış olan Kör Hüseyin Paşa, Ruslara karşı da Osmanlıya büyük hizmetler sunmuş bir isimdi. Öyle ki kimi tarihçi: "Doğu Anadolu'yu Kazım Karabekir Paşa değil, Kör Hüseyin Paşa; Rus ve Ermenilerden kurtardı" diyebilecek kadar ona büyük rol atfetmiştir. Osmanlıya böyle hizmetler sunulmuş olsa da, Kürt'tür, sürülmesi gerekmektedir. Hem de ailesinin her ferdi Türkiye'nin farklı yerlerine sürülerek, bütünlük

sağlamamaları için her şey yapılmıştır. Böyle de olsa Ağrı Direnişi geliştiğinde yönünü ilk ülkeye çevirenlerden birisi Kör Hüseyin Paşa olur. Savaşta büyük tecrübesi ve halk nezdinde büyük itibarı olan böyle bir kişiliğin Ağrı'ya ulaşması büyük bir tehlike olacağı için, Kör Hüseyin Paşa Kürdistan'a yöneldiğinde, TC Devleti özel bir ayarlamayla, yakın akrabası olan Hacı Musa'nın oğlu Medeni'nin eliyle, namazın üstündeyken katledilir, diğer iki oğlu ise benzer bir şekilde yıkanırlarken vurulur. Böylelikle bir halkın kaderini etkili bir şekilde tayin edecek önemli bir isim iç ihanetle katledilir.

İkinci Ağrı Direnişi ise (13 Eylül 1927), bu direnişe Xoybûn Cemiyeti üyesi olan İhsan Nuri Paşa yetişecek ve öncülük düzeyinde rol oynayacaktır. Ancak direnişe geçmeden öncelikli olarak Xoybûn Cemiyeti'ne ilişkin birkaç söz söylemek yerinde olacaktır.

Xoybûn Cemiyeti:

Kürtlerde direniş öncesinin en kapsamlı örgütlenmesi olan Xoybûn Cemiyeti, 5 Eylül 1927'de Lübnan'da kurulur. İlk liderinin Celadet Ali Bedirxan olduğunu biliyoruz. Cemiyet Dört parçanın Kürtlerini de içine almaktadır. Üyeleri arasında Kürt aristokrasisinin öncü kişilikleri ağırlıkta olsa da kadınlar, öğrenciler, köylüler, işçiler de yer almaktadır. Kürt Teali Cemiyeti, Teşkilatı İçtimaiye, Kürt Millet Fırkasının da kimi eski üyeleri Xoybûn'un kuruluşunda yer alır. Xoybûn'un kuruluşunda yer alan Celadet Ali Bedirxan'ın kendisi, sonradan Suriye de kurulacak olan Hawar ve Ronahi dergileri için en büyük desteği Fransızlardan aldığını belirtir. Xoybûn Cemiyeti; Ermeni Taşnak Cemiyeti ile ilişki kurar, ABD, İtalya, İngiltere, Fransa yetkililerine mektuplar gönderir. Süreyya Bedirxan'ın, Xoybûn temsilcisi olarak ABD'ye bir ziyarette bulunduğu söylenir. Xoybûn, bu bileşim-ilişki-ittifak anlayışı temelinde tüm Kürtlerin ulusal birliğini hedefler. Ancak başarılı olduğunu söylemek zordur.

Xoybûn'un, Kürtler için önemli olan tarihi bir süreçte kurulması son derece önemlidir. TC Devleti Kürt Halkı'na karşı topyekûn bir saldırı başlatırken kuruluşunu ilan etmek aynı zamanda önemli bir direniş potansiyeli bulunduğunu da göstermektedir.

Yukarıda ikinci maddede dile gelen "Türkiye boyunduruğu altında Kurdistan ve Kürtlerin kurtuluşu" cümleleri bu bağlamda son derece önemli ve tarihidir. İfade ettiğimiz gibi, bu faşizme karşı ciddi bir duruş sergilemenin de kararlılığıdır. Bu duruş esasta Xoybûn' un ilk beş maddesine de yansımaktadır.

1- 1927 senesi Eylül ayının beşinci günü toplanan Birinci Kürt Kongresi'nin kararıyla ve Xoybûn adıyla, ulusal bir Kürt örgütü kurulmuştur.

2- Örgütün amacı, Türkiye boyunduruğu altında Kürdistan ve Kürtlerin kurtuluşu, doğal ve ulusal sınırları içerisinde bağımsız bir Kürdistan devletini kurmaktır.

3- Bu amaca ulaşabilmek için örgüt, tüm Kürtleri etrafında toplayacak, karşılıklı çıkarlar çerçevesinde her türlü unsurla ilişkiye geçecektir.

4- Kürt ulusal andını ve bu tüzüğün gereklerin kabul eden ve yerine getiren her Kürt, Xoybûn örgütüne girebilir. Her fert, örgüte giriş esnasında bir giriş ücreti verecek ve aylık bir taahhütte bulunacaktır.

Çokça dile getirilen "29 Kürt İsyanı" tam bir sahte, uydurma ve sanal bir hikayedir

5- Örgüte girecek olan her kişi, görevli bir heyet huzurunda, belirlenmiş olan yemini okumak zorundadır."

Kürt halk Önderi Abdullah Öcalan Xoybûn'u değerlendirirken: "Suriye'deki Fransız manda rejiminin İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürmesi, Kürt aydınlar için kısmi bir özgürlük ortamı sağlamıştır. Dergi çıkarma ve örgüt kurmada fazla zorluklarla karşılaşmamışlardır. Fakat yasal bir Kürt statüsü de oluşturulamamıştır. Celadet Ali Bedirxan ve çevresinin dönemin Anti-Kürt uygulamalarını izlemesi ve buna karşı silahlı mücadele deneyimlerine girişmesi (Osman Sabri'nin Kâhta dağlarındaki gerilla denemesi), Ağrı İsyanı için Xoybûn ('Kendi kalma', 'kendi olma' anlamında isabetli bir adlandırma oluyor) örgütünü kurması ve Hawar Dergisi'ni çıkarması bu dönemin önemli çalışmalarıdır. Birçok diplomatik girişimleri de

olmuştur. Fakat istenilen başarı elde edilememiştir. Dönemin hafızayı yok etme girişimleri göz önüne alındığında, bu faaliyetlerin önemli olduğu açıktır" demektedir. Xoybûn Hareketi, genel Kürdistan'ı ele alan, ona göre yaklaşım sergileyen bir hareket olarak istenilen başarıyı elde edememiş olsa da, tarihe bir not düşmesi açısından çok önemli bir kilometre taşı olmuştur.

Ağrı Direnişi ve İhsan Nuri Paşa

1927 yılında yaşanan Ağrı "isyanını" durdurmak ve anlaşmayla sonuçlandırmak için harekete geçen devlet, bölgedeki direnişçilerle ile görüşmesi için 12 milletvekili göndermiştir. Daha önce askeri güç kullanılarak bastırılamayan direnişe karşı devlet, bu sefer de sakinleştirme politikasının bir gereği olarak uzlaşma yolları aramıştır. Aynı yıl oluşturulan Xoybûn da, İhsan Nuri Paşa öncülüğü ve komutasında Kuzey Kürdistan için bağımsızlık, İngiliz ve Fransız denetimindeki Güney Kürdistan için ise özerkliği talep etmiştir.

İhsan Nuri Paşa kimdir? Ağrı Direnişi' nin liderlerinden İhsan Nuri Paşa, Bitlis'lidir. Türk Ordusu'nda görev yapmış bir komutandır. Cumhuriyetin ilanı ile Kürtlere verilen sözler tutulmayınca, İhsan Nuri görevini bırakır ve Kürdistan'ın özgürlüğü için direniş hazırlıklarına başlar. İhsan Nuri anılarında o dönemi "Esir yaşamaktansa, savaşarak ölmek daha iyidir" diye tanımlar.

TC Devleti Şeyh Said öncülüğünde gelişen isyanı bastırınca, zafer edasıyla Kürdistan'ın her yerine dönük bir saldırı planı başlatmıştır. Bu saldırıların ilk hedefi, sindirmek için ne gerekiyorsa onu yaparak soykırıma başlamışlardır. Bu nedenle "isyan" liderlerini ve liderlik potansiyeli taşıyabilecek herkesi ipe götürürlerken, kentleri ve kırsalı da topa tutmuşlardır. Yüz binlerce Kürt insanını isyan sonrası çıkarılan Mecburi İskân Yasasına dayanarak Kürdistan'dan sürgün ederken aynı zamanda da Türkleştirme planlarını yoğunca uygulamaya girişmişlerdir. Bunun için de İttihat Terakki döneminde dile getirilen Türkleştirme projelerine hız verilerek, Kürdistan Coğrafyasına on binlerce Türk ya da göçmen özenle seçilerek yerleştirilmiştir. Kürdistan ve Kürt Halkı bu yıllarda tarihin tanıklık etmiş olduğu en faşizan özel baskı ve zor uygulamalarıyla karşılaşmıştır. Takrir-i Sükûn Kanunu, İstiklal Mahkemeleri, Umumi Müfettişlikler Kürdistan için devletin korkutarak eritme kurumları olarak devreye girmiştir.

Devletin bu faşizan saldırılarına karşı, Kürdistan'ın birçok yerinde irili-ufaklı onlarca direniş yaşanır. Var olan tabloya karşı Kürtlerin direnmekten başka yapacakları bir şeyleri de yoktur. Ya teslim olacaklar-ki bu onursuzluk olacak, ya da direnecekler bu da sonu belli olmayan yenilgiler olacaktır. Tipik bir Kürt Kapanı…

Kemalist Rejim 1927 yılının Eylül ayında büyük bir askeri güçle Ağrı Dağı'na karşı Salih Paşa Komutası'nda saldırıya geçer ama herhangi bir başarı elde etmeden geri çekilir. Çünkü Kürtler, baskı ve zulme karşı direnerek kalelerini savunmuşlardır. Ağrı Direnişi' ne karşı duyarsız kalmayan Xoybûn, direnişin yenilmemesi ardından, Ağrı'da "Kürt Milli Toplantısı" yaparak, "Ulusal Hükümet"in kurulduğunu ilan eder. Hedef olarak da bağımsız bir Kürdistan'ı tespit eder.

Xoybûn, Direniş'in askeri liderliğine İhsan Nuri'yi, siyasi liderliğine de İbrahim(Biroyê) Heskê Telî' yi atar. İhsan Nuri elindeki ilkel bir matbaa ile "Agirî" ve "Gaziya Welat" adında iki gazete çıkartıp propaganda çalışması yapar. "Agirî Agir Dibarîne" (Ağrı Ateş Yağdırıyor) başlıklı bir bildiri yayınlayıp, direnişin amaçlarını halka açıklar. İhsan Nuri Paşa eski bir subay olarak devletin savaş tarzını bildiği için, zayıflıklarını da bilmektedir. Bunun için gerilla tarzı diyebileceğimiz bir mücadele biçimiyle devleti yıpratarak, Kürdistan'dan çekilmesini hedefler. Bunun için de, önce devletin yapılacak vuruşlarla yıpratılarak otoritesi zedelenmelidir. Peşinden de bir halk ayaklanmasıyla hedefe ulaşmayı öngören bir strateji benimsenir. Denilir ki; ilk Kürdistan Bayrağı'nın kullanıldığı yer ve zaman, Ağrı Dağı Direnişi' dir.

TC açısından direniş giderek çok tehlikeli bir boyut alır. O nedenle de sağlam bir öncülüğe sahip görünen direnişi bastırmanın başka yolları aranır. Bu temelde de Osmanlı geleneğini iyi özümseyen Kemalist rejim, Kürt Halkı'nı aldatmak amaçlı daha önce sürgün edilenlerin ve esir alınanların bırakılması için bir af kanunu çıkarır. Duyarlı direniş liderliği ile Xoybûn Cemiyeti, bu affa kanmama ve oyuna gelmeme uyarısı yapar. Halk bu affa tenezzül etmeyince, bu defa da direniş liderliğini-geçmiş tarihi-

mizde bolca görülen-satın almak için vaatlerde bulunulur. 1928 Yılı'nda yapılan bir görüşmede Kemalist Rejim İhsan Nuri Paşa'ya üst düzeyde askeri rütbeler teklif eder.

Bu satın alma girişimine karşı İhsan Nuri Paşa'nın cevabı "Derhal Türk Devleti'nin Kürdistan'ı boşaltması ve Kürdistan'ın egemenliğini tanıması" biçiminde olur. TC Devleti benzer teklifleri direnişin diğer lider kadrolarına da götürür. Ağrı Direnişi'ni ilk günden başlayarak örgütleyen ve yürütenlerin başında Biroyê Heskê Telî gelir. TC Devleti bunu bildiği için ona da çeşitli vaatler içeren mektuplar gönderir. TC Devleti'nin bu mektuplarının birine: Biroyê Heskê Telî şu cevabı verir:

"Beyazıt Valisi Süreyya Bey,

1360 No ve 28.2.28 tarihli mektubunuza cevap veriyorum. Mektubunuzu zevkle okudum. Mektubunuz, bizim teslimiyetimizi kabul ettiğinizi bildiriyor. Oysaki biz, hiçbir resmi makama teslim olmak isteğimizi ya da boyun eğdiğimizi söylemedik. Eğer gerçekten bir af varsa, bu genel olmak ve uygar çağımızın yasalarına uygun olmak zorundadır. Eğer hükümet, Af'la cahil insanları aldatmayı amaçlıyorsa bu başka bir sorundur. Demek ki, bizim gibi insanlara bu tür bir şeyi istemeniz gerekmez. Çünkü biz, yeterince tecrübe sahibi, dünyayı gören, tanıyan insanlarız…

Türk hükümeti bunu kabul etmek zorundadır. Eğer siz uygarlığa, çağımıza, ırkımıza ve dinimize uygun olarak bir genel af çıkartırsanız onu zevkle kabul ederiz. Ama eğer bu önlemlerle, halen vahşi gözüyle gördüğünüz insanları kastediyorsanız, aldatılacak hiç kimseyi bulamasınız… Ancak bütün sürgünler yurtlarına döndükten sonra bizim de dönüşümüz söz konusu olabilir…" (Kemal Süphandağ, Ağrı Direnişi ve Haydaranlılar)

Böylesi bir gelişme seyri içinde Ağrı merkezli Kürt Direnişi, kendi kurumlaşmalarını oluşturarak giderek kök salar. Xoybûn, Ağrı'yı "Bağımsız Kürdistan'ın Bir Vilayeti" olarak ilan eder. Yerel yönetim oluşturur, valiler ve müdürler atar.

Ağrı Direnişi, salt Ağrı ile sınırlı değildir. Sonradan Tahran'a çekilecek olan İhsan Nuri Paşa'nın "Ağrı İsyanı" adlı anı kitabında, gerilla tarzı her yere küçük küçük örgütleme ve eylem birimleri gönderdiğini öğreniyoruz. Bingöl'e, Hakkâri'ye, Van'a, Bitlis'e ve hatta Dersim'e kadar giden timleri olacaktır. Gelişmeler bu yönlü olurken, 19 Haziran 1930 yılında yeni bir direniş patlak verir. İhsan Nuri Paşa'nın örgütleyip gönderdiği birimler, birçok yerde halkla ilişkilenerek yerelde Kemalist rejimin askeri güçlerine saldırırlar. Bu şekilde direniş boydan boya yayılır. Söylendiği gibi "birkaç şaki" değil direnen bir halktır. Birçok yerde devlet güçlerinin giremediği kurtarılmış alan sahalar oluşturulur.

Bu direniş süresince tam 1700 asker esir alınır. Ağrı İsyanı adlı kitapta, Başkale civarında görevden dönen Kürt Direnişçiler, bir tabur Türk askerine rast gelirler. Pusu atarlar. Hepsini teslim alırlar. Ancak teslim aldıklarını nasıl götüreceklerini bilemezler. Tabur yaklaşık 120 askerden oluşuyor. Direnişçilerin sayısı ise 15'dir. Buldukları çözüm yolu şudur; herkesin silahını yere bırakması, geride kalan birkaç askerin yere uzanması, diğerlerinin de yol yol Van'a doğru gitmelerine izin verilecektir. Mustafa Kemal'in dış basına verdiği: "Bu Kürt Savaşı'nın fazla sürmesi halinde bizzat Kürdistan'a gidip ayaklanmayı bastıracağını" belirttiği demeç bu sürece denk gelmektedir.

Bu direniş sürecine aslen Çerkez olan İhsan Nuri Paşa'nın eşi Yaşar Hanım da aktif bir savaşçı olarak katılır. Direniş Ağrı'da sürerken Kürdistan'ın birçok yerinde destek sunanların yanı sıra TC Devleti'ni zayıflatmak için küçük çaplı da olsa direnişler yaşanır. Haco Ağa'nın Nusaybin civarlarında gerçekleştirdiği eylemlikler de bunların içindedir. Yine Şeyh Abdurrahim, Yado ve Şeyh Tahir gibi tanınmış Kürt liderler de Ağrı üzerindeki baskıları hafifletmek için birçok eylemlilik içerisine girmişlerdir. Urfa'dan, Cizre'ye, Nusaybin-Cizre ve Mardin-Viranşehir hattında önemli eylemlikler de bulunmuşlardır. Hatta yer yer daha içlere doğru da bu eylemliliklerini geliştirmişlerdir. Tarih Kemalistlerce Oramar Harekâtı (16 Temmuz–10 Ekim 1930) adı altında gerçekleştirilen saldırılar da Ağrı'daki direnişi desteklemek amaçlı geliştirilen eylemlere yönelik olmuştur. Aslında gelişen bu parçalı eylemlilikler Xoybûn tarafından yapılan planlama ve örgütleme temelinde gelişmiştir. Bu direnişler de Şeyh Ahmet Barzani ve Melle Hüseyin Şerif tarafından örgütlenmiştir. Xoybûn'un aldığı karar gereği gerçekleşen bu eylemlilikler büyük özverilere rağmen istenen sonucu alamamıştır.

Ağrı direnişi öncüsü İhsan Nuri Paşa Türk

Devleti'nin tüm rüşvet ve satın alma girişimlerini reddederek Türk Ordusu'nun Kürdistan'dan çekilmesini tek şart koşmuştur. Direnişin başında okumuş, aydın ve askerlikten anlayan İhsan Nuri Paşa bulunsa da; Kürt tarihsel hastalığı olan öngörüsüzlük, saflıktan kaynaklı İran'a aşırı bel bağlaması ve tabiî ki iç ihaneti de hesaba katmama sonucu, İran ve Türk askeri güçlerinin-İran'a yönelerek-iki tarafta ezme girişimi sonucunda, direniş çok kanlı bir şekilde bastırılmış ve yerleşik halka da sürgün dayatılmıştır.

Aslında Kemalist Rejim, Ağrı'ya karşı düzenlediği tüm saldırılarda başarısızdır. Çünkü o yıllarda Ağrı Dağı'nın bir kısmı İran toprakları içerisinde yer aldığı için zorlanma durumunda İhsan Nuri Paşa'nın güçleri diğer tarafa geçmektedir. Bu durumu öğrenen Kemalist Rejim, İran'la anlaşarak, onun tarafına düşen Ağrı eteklerinin aşağılardan başlayarak yamaçlarına kadar İran güçlerinin tutmasını ister. Daha sonra yapılan başka anlaşmalar sonucu, Ağrı'nın tümü Türkiye'ye dahil edilir. Bir yandan hava saldırıları, diğer yandan topçu atışları derken Ağrı tam bir savaş alanına çevrilir. Savaşın uzaması ve ikmal yollarının İran Devleti tarafından kesilmesi ile birlikte, giderek İhsan Nuri Paşa'ya ait güçlerin cephanesi biter ve geri çekilmek zorunda kalır.

TC Devleti Şeyh Said öncülüğünde gelişen isyanı bastırınca, zafer edasıyla Kürdistan'ın her yerine dönük bir saldırı planı başlatmıştır

Böylece 25 Eylül'de direniş bastırılır ve İhsan Nuri Paşa İranlıların Kürtleri arkadan vuracaklarına inanmadığı için İran'a geri çekilir. Ona göre "ne de olsa İranlılar da Ari'dir". Halbuki İran'ın o zamanki şahı olan Rıza Xan Türkiye'de tam 3 ay ağırlanmıştır. Bunun faturası da Kürtlere en ağır bir şekilde çıkarılmıştır. İran Devleti sadece sınırı Kürtlere kapatmamıştır. Aynı zamanda Doğu Kürdistan'da direnişçilere destek sunanlara da yönelmiş ve birçok Kürt insanını katletmiştir. Bunlardan en bilineni, etkili olan Usibê Evdal'ın önce sınırlandırılması, sonra tutuklanması ve ardından ise tutuklanarak Tebriz'te zindanda katledilmesidir. İhsan Nuri Paşa, 18 Mart 1976'da Tahran'da bir kaza sonucu yaşamını hüzünlü bir Kürt savaşçısı olarak yitirecektir.

Her zaman olduğu gibi her direniş sonrası gelişen soykırım girişimleri Ağrı'dan sonra da hem de acımasız bir şekilde devreye konulmuştur. O dönemin Nazi hayranı Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, Türk olmayanların nasıl bir muameleye tâbi tutulacağını sakınmadan şöyle dile getirmiştir: "Türk bu ülkenin yegâne efendisi, yegâne sahibidir. Saf Türk soyundan olmayanların bu memlekette tek hakları vardır. Türklere hizmetçi olma hakkı, köle olma hakkı." (Milliyet, 19 Eylül 1930)

Direnişin yenilgisinden sonra da mücadelesine devam eden Bıroyê Heskê Telî, Emirhan ismindeki bir Cahş'ın eliyle pusuya düşürülerek ağır yaralı olarak ele geçirilir ve katledilir. Reşoyê Silo, Şeyh Zahir, Seyithan ve Alican gibi tanınmış Kürt şahsiyetler direnişlerini gerilla tarzında birkaç yıl daha sürdürürler.

Sürgüne gönderilen 1400 Kürt Ailesinden birçoğu sürgün yolunda katledilir. Ve Kürt tarihinin en vahşi katliamlarından biri olan Zilan Katliamı yapılır. Bu katliama gerekçe olarak da Ağrı Direnişine öncülük eden Kör Hüseyin ve Emin Paşa'nın oğulları Zilan merkezini ve karakolunu basarak destek sunmaları ve buna bağlı olarak da direnişin bölgenin diğer yerleşim merkezleri olan Patnos, Zilan, Çaldıran, Erciş ve köylerine yayılması gösterilir.

Bu katliamda; Tendürek' ten başlayıp Çaldıran'a kadar uzanan onlarca yerleşim merkezinin bulunduğu upuzun ve çok geniş vadi boydan boya kana boğulur. Bu katliamda Tendürek'ten inilerek aşağıdan da Çaldıran'dan vadiye girilerek tek bir canlı bırakılmaz. Kimi yazarlara göre 45 bin, kimilerine göre ise daha fazla Kürt katledilir.

Burada kırk dört köyün yakılıp yıkıldığını devletin belgeleri söylüyor. Yine her direnişin ardından olduğu gibi halkın tüm mal varlığını da talancı devlet el koyar.

Bu duruma ilişkin olarak 2 Temmuz 1930 tarihli cumhuriyet gazetesinde: "Eşkıya tenkil ediliyor. Kuvvetlerimiz Ararat Ağrı Dağı'nı tamamen kuşatmışlardı. Hükümet bu kez Şark (Doğu) meselesini kökünden hal etmeğe karar verdi.

...Hükümet imhaya azmetmiş... Halkın

hayvanlarını çalan, köyleri yakıp yıkan bu haşerenin artık tamamen kökü kesilmek üzere… Yalnız adi bir hırsızlık için değil, anavatanda yeni bir irtica hamlesi yapmak hırsıyla hudutlarımıza saldırdıkları anlaşılan müfsitlerin (fesatçı), bu sefer katiyetle boğulması azmiyle tedbir alındığı muhakkaktır…" denilerek hem de katledilen Kürtlere hakaret edilmektedir. (Kemal Süphandağ, Ağrı Direnişi ve Haydaranlılar)

Elbette bunlar yetmemektedir: Vakit gazetesi 13 Temmuz 1930 günü: "Asiler beş günde yok edildi. Zeylan deresindekiler tamamen yok edildi. Bunlardan bir kişi dahi kurtulamamıştır. Ağrı'da hareket devam ediyor. Dünden beri hareket sahasında kalmamıştır. Büyük kuvvetlerimiz yüksek sarp dağlara iltica edenleri de mahvetmiştir. Zeylan deresi yüzlerce cesetle doludur…" diyerek zılgıt atmaktadır.

Yine cumhuriyet gazetesi 14 Temmuz 1930 günü: "Hayvanlarla bir damda yatan, hela yapmayı bile bilmeyip de evlerinin üstünü ve kırları gübreliğe çeviren bu iptidai(ilkel) çevreye; ordumuz ayni zamanda medeniyet getirmiştir. İnsanca yaşamayı aşılamıştır." (Türk basınında Kürtler, Faik Bulut)

Yine 16 Temmuz 1930, Cumhuriyet Gazetesi) ırkçılığın ve faşizan düşüncelerin derinliğini gösteren haberinde:

"Ağrı dağı tepelerinde kovuklara iltica eden 1500 kadar şaki kalmıştır. Tayyarelerimiz şakiler üzerine çok şiddetli bombardıman ediyorlar. Ağrı Dağı daimi olarak infilak ve ateş içinde inlemektedir. Türkün demir kartalları asilerin hesabını temizlemektedir. Eşkıyaya iltica eden köyler tamamen yakılmaktadır. Zilan harekâtında imha edilenlerin sayısı 15 bin kadardır. Zilan deresi ağzına kadar ceset dolmuştur… Bu hafta içinde Ağrı dağı tenkil harekâtına başlanacaktır. Kumandan Salih Paşa bizzat Ağrı'da tarama harekâtına başlayacaktır. Bundan kurtulma imkanı tasavvur edilemez." diye yazmaktadır.

Bugün bile Zilan vadisinde halen mağaralarda ve kaya diplerinde insan kemiklerine rastlanılması vahşetin düzeyini gözler önüne sermektedir.

Herkesi ezdiklerine inandıkları için olmalıdır ki yıllarca başta Kürtler olmak üzere onlarca farklı halkın ve inancın başına 1933 yılında yazılan "Andımız" adlı şiar bela edilir. "Türküm, doğruyum, çalışkanım/İlkem/ Küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak/Yurdumu, milletimi özümden çok sevmektir./ Ülküm; Yükselmek, ileri gitmektir./ Ey Büyük Atatürk!/ Açtığın yolda, gösterdiğin hedefe durmadan yürüyeceğime ant içerim./ Varlığım, Türk varlığına armağan olsun./Ne mutlu Türküm diyene!"

Herhalde dünyada bu kadar faşizan bir andı ya da şiarı yazan olmamıştır. Bu and bile Kültürel Soykırım'ın ne kadar derinlere götürülmek istendiğinin çok çarpıcı bir örneğidir.

Ağrı'da böylesi bir sonuç alan Kemalist Devlet, başarısının bir göstergesi olarak da yenilenin sadece Ağrı olmadığını aslında Kürdistan'ın tarihten silindiğinin tespiti anlamında o bilinen "Muayyel Kürdistan burada meftundur" cümlesini Ağrı Dağı'nın eteklerinde gösterilen bir mezar resminin üzerine yazmışlardır. Yani yeni cumhuriyete göre Ağrı Direnişi üstü betonlanmış bir mezarla sembolize eden bir Kürdistan'la sonuçlanmıştır.

Bu bağlamda Ağrı Direnişi'ni son bir cümle ile değerlendirecek olursak, 1920'lerden 1940 yılına kadar geliştirilen Direnişler içerisinde en etkili olan bir direniş olmasının yanı sıra, Direniş ardından Kürdistan'ı tamamen tasfiye edebileceklerinin inancı ve kararlılığıyla Dersim'e yönelen Kemalist Devlet, Kürtlerin "Cumhuriyetin kahredici orduları tarafından mahv" edebileceklerine sonuna kadar inanmışlardır. Bu sonuca mutlaka ulaşılması için de Dersim birlikte tamamlanan fiziki Soykırımların ardından Beyaz Soykırıma daha sistematik olarak başlanmıştır.

Ancak tarih dün olduğu gibi bugün de hiç bir zaman sömürgecileri, işgalcileri haklı çıkarmamış ve sonuna kadar başarılı kılmamıştır. Bugün Kürdistan'da yaşanan tamamen budur. Ağrı ile sembolize edilen o mezar çatlamakla kalmamış tamamen yerle bir olmuştur. Geriye anıları büyük bir sevgi ve övgü ile yaşatılarak özlemleri gerçekleştirilmeye çalışılan İhsan Nuri paşalar ve nefretle anılarak kendi kazdıkları mezara gömülen katliamcılar kalmıştır.

‘Kan Var Bütün Kelimelerin Altında’

Nilüfer Şahin

Zigmund Bauman, Yahudi soykırımının iddia edildiği gibi modernizmin bir sapması olmadığını, kaçınılmaz ve doğal bir sonucu olduğunu savunur haklı olarak. Aynı biçimde, modernizmin ürünü olan ulus-devletlerin, asimilasyon başta olmak üzere başvurdukları tedip ve tenkil yöntemlerinin de ulus-devlet olgusunun doğal bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz.

Osmanlı imparatorluğunun parçalanması sonrası gelişmeler ve Türk-Ulus devletinin kuruluş süreci, dünyadaki pek çok örneği gibi ulus-devlet inşasının ancak asimilasyon, tehcir ve soykırımlar pahasına gelişebildiğini gösterir. Homojen bir ulus yaratma pahasına, halkların fiziksel ve kültürel olarak yok edilmesinin, uygulayıcılarının aşırılıklarına bağlanması, gerçeği açıklamaktan uzaktır. Ayrıca esasta da egemenlerin suçlarını gizleme, kendilerini aklamak çabalarından öte bir anlam taşımaz.

Bu açıdan bakılırsa Dersim tertelesi ve Dersim’in insansızlaştırılmasının Türk ulus-devletinin kurulması sürecinin büyük tablosu içinde ele alınmadan anlaşılması olası değildir.1937-38’de yaşananlar, 1925 Şeyh Said isyanı ile başlayan Ağrı-Zilan, Koçgiri ve orada ulus-devlete karşı bir dizi daha direnişin bir parçasıdır. Özellikle direniş özneleri arasında organik bağın olup olmamasından bağımsız, aralarında tarihsel, toplumsal ve siyasal süreklilik vardır ve Dersim bu anlamda Kürt direnişinin halkalarından biridir. Katliam ve sürgünler de ulus-devletin homojen bir ulus yaratma politikasının ifadesidir.

Bu tablo içinde Dersim, Kızılbaş-Kürt kimliği nedeni ile özgün bir yer de tutar. Çok kimlikli yapısı (ki yoğun bir Ermeni nüfusu da vardır),-bir anlamda farklı kimliklerin kesişen kümesi durumunda olması, tüm tarihi boyunca Dersim’i egemenlerin hedefindeki bölgelerden biri haline getirir. Cumhuriyetin Türkleştirme politikalarından çok önce, Yavuz’la başlayan mezhepsel kırımın hedefidir ve bu yanı ile 1938’e kadar Dersim’e yönelik tedip ve tenkil harekatları neredeyse aralıksız sürmüştür.

Osmanlı Döneminde Dersim

1514 Çaldıran seferi ile Safevi hareketini gerileten Osmanlı yönetimi, savaş öncesinde on binlerce Kızılbaş Alevi katleder. İran’dan gelen Şia tehdidine karşı içte Alevi-Kızılbaş topluluklara karşı sistemli bir baskı ve yok etme politikası izler. Dersim bu açıdan merkezi önemdedir. Dersim’in sert coğrafi yapısı, merkezi yönetime karşı otonom bir yaşam sürdürmelerinde önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu durum Dersim’in uzun yıllar boyunca Osmanlı yönetimi için çözümsüz bir sorun haline getirecektir.

Osmanlı mühimme defterine ,’katli vacip, rafizî, din dışı’ gibi nitelemelerle geçen Kızılbaş Kürtleri 17.ve 18 .yy.’lar boyunca da yönetimin hedefindedir. Dersim’deki silahlı aşiretlerin bölge dışına sürülmesi, yol yapımı, vali atamaları, toplu sürgünler, bazı aşiret liderlerinin öldürülmesi dönemin başlıca çözüm yöntemleridir.1896’dan 1906’ya dek Dersimle ilgili hazırlanan raporda, okul yapılması, Nakşibendi tekkelerinin açılması, yolların yapılması, aşiretlerin elindeki silahların toplanması bölgedeki askeri kuvvetin arttırılması Seyyid, Dede ve diğer dini liderlerin uzak yerlere sürülmesi gibi uygulamalar, Dersim’in denetim altına alınmasının yolları olarak açıkça yansır. Raporların tümünde öne çıkan Dersim’in sünnileştirilerek ıslah edilmesi amacı gütmesidir. Dersim’in merkezi yönetime bağlanması, dinsel aidiyet bakımından da kendini ayrı tutan Kızılbaşların bulunduğu doğu sınırlarını güvenceye almak açısından önemlidir. Nihayetinde 1875’te Osmanlı redif taburları için Dersim’den asker istemiş; fakat olumlu yanıt alamamıştır. Yine 1877-1878 Rus savaşında Dersim’den 10 bin milis istenir ve yine reddedilir. Bununla birlikte Dersim aşiretleri Rus saldırılarına karşı kendi sınırlarını savunmak için gerektiğinde savaşacaklardır.

Konumunu savunan ve merkezi yönetime ayak direyen Dersim’e 1877’de ilk kara harekatlardan biri (Koçuşaklılara karşı) düzenlenir. 1892’de yine Koçuşağı ve Şamuşaklılara karşı

bir askeri harekat düzenlenir.1907, 1908, 1909 ve 1916'da yapılan askeri harekatlar da nihai sonuçlar vermez. Dersim tüm saldırılara direnir. Hamidiye alaylarının Dersim üzerine gönderilmesi de sonuçsuz kalır.

Osmanlı dönemi Dersim politikaları ve uygulamalar, 1938'dekilerle tam benzeşmez. Zira bu dönemde esas olarak Kızılbaşların gücünün kırılması, dağıtılmalarını ve etkisizleştirilmeleri hedeflenir. Cumhuriyet döneminde ise Dersim politikası başka bir evreye taşınacaktır.

Türk Ulus-Devleti İnşası ve Kürtler

Homojen bir Türk ulusu oluşturma isteği İttihat ve Terakki ile başlar ve Cumhuriyetle yeni bir boyut kazanır.1915 Ermeni soykırımı Türk ulus-devleti yaratmanın en trajik dönemeçlerinden biridir. Cumhuriyet, Osmanlı'nın son süreçlerinden başlayan Türkleştirme politikasını rasyonalize ederek sürdürür. İmparatorluğun dağılması, işgal güçlerinin azınlıklıkları kullanarak toprak talebi ve siyasi çıkarlar gütmesi, Kemalistlerin "gayri-müslim" halklar karşısında Türk ve Kürt halklarını ortak çıkarlar etrafında birleştirmesini kolaylaştıran bir faktör olur. Buradan hareketle Rum, Ermeni ve Yahudi halklar önceden büyük oranda bertaraf edilir.1923 yılına kadar Cumhuriyet Kürtlerin ve Türklerin ortak cumhuriyetidir. Ayşe Hür bu süreci şöyle aktarır: "O yıllarda M. Kemal imparatorluktan kalan parçayı Rumlara, Ermenilere, Yunanlara ve itilaf devletlerine kaptırmamak için, mümkün olan her türlü ittifakı kurduğu görülüyor. Bu ittifakın en önemlisi kuşkusuz Kürtlerle kurulmuş olandır. Bu nedenle 1923 yılına kadar Türklük vurgusu yoktur. M. Kemal dahil tüm yetkililer 'Türkiye halkı, Türkiye devleti' ifadelerini kullanırlar. İmparatorluğun yıkılışından Cumhuriyetin temel güvenlik sorunlarının çözüldüğü döneme kadar- Türk-Kürt ittifakı barizdir.1923'e kadar süren ittifakın kronolojisi, sonraki yılları anlamak açısından önemlidir.1919 Erzurum kongresi Kürtlerin desteği ile yapılır, bu kongrede UKY(ulusların kaderini tayin hakkı)benimsenir.1920 Ağustos'unda Sevr'de Kürtleri temsilen Şerif Paşa, ayrı bir delege olarak katılır.1919 (20-23 Ekim 'Amasya tamimi' nde sınırların Türk ve Kürtlerin oturduğu arazi ile tanımlanması, Kürtlerin gelişme serbestliği, yerel yönetim hakkı ve UKH'nin tanınması kabul edilir.1922 (10 Şubat)sınırlı özgürlükler tanınsa da, Kürt ulusu için adaletleri ile uyumlu özerk bir yönetim kurmayı meclis üstlenir. Bu haklar yerel bir Kürt meclisinin kurulmasını da içerir.1923 Ocak ayında İzmit konuşması (M. Kemal):Kürtlerin özerkliğinin gerekliliği ve buna uygun bir program yapma düşüncesini açıkladığı konuşma.

1923 İzmit konuşmasından birkaç hafta sonra İzmit iktisat kongresinde köklü bir politika değişikliğine gidildiği yansır. Kongrede Mustafa Kemal'in Kürtlerle ilgili yaptığı tüm bölümlerin yayınlanırken çıkarılması bunun işaretidir. Daha sonra da M. Kemal'in o güne dek Kürtler ve özerklik içeren Kürtleri ortak vatanın temel bileşeni sayan tüm ifadeleri sansürlenecektir.

Bu tarihten itibaren politika değişikliği tanımlara da yansır. Artık Türkiyelilikten değil Türklükten söz edilecektir. Bu aşamaya varılması başta da belirttiğimiz gibi bir 'tercih' ten ziyade 'ulus-devlet' mantığının sonucudur. Konjonktür artık homojen bir Türk ulus-devleti için uygundur ve kesin bir dönüşle Kürtlerin ulusal, kültürel ve siyasal olarak Türk kimliği içinde eritilmesi gerekmektedir.1924 Anayasası ile politika Devletin kurucu politikası haline gelir. Anayasa'nın vatandaşlık tanımı politikanın özetidir. Kürtler için inkâr imha ve asimilasyon süreci başlayacaktır artık ki 1923 yazından itibaren fiilen adımlar atılmıştır. Bu yaz sürecinde Kürdistan'da devlet görevlisi olan Kürtler görevden alınmış, yerine Türkler atanmıştır. Kürdistan'da yer cadde isimleri değiştirilmiş, Ordu'da Kürtlere karşı ayrımcılık hissedilir düzeye varmıştır. 1924'te eğitim ve hukuktan Kürtçe tümden çıkarılmış ve tüm bu fiili uygulamalar 1924 anayasası ile de anayasal düzeye çıkarılmıştır. Bu dönemden sonra Kürt kimliğinin reddi, Kürtlerin aslında Türk olduğu ile ilgili teoriler ileri sürülür. Ziya Gökalp'ten devşirilen ulus tanımı ile ulus devlete yeni ideolojik arka plan oluşturulur. Bundan sonra başlayacak Kürt isyanları Kürtlerin Cumhuriyetin verdiği sözleri tutmaması ile birlikte inkar ve asimilasyon politikalarına katliamlara verdiği doğal tepkiler olacaktır. Artık ulus devlet statükosu pekiştikçe sorun da derinleşecektir. Dersim tertelesine gelene kadar onlarca isyan, katliam ve yerinden etme olayı vardır. Bunlardan Şeyh Said, Ağrı, Zilan devletin Kürt politikasının en dehşetli dönemeçlerini yansıtır. Şeyh Said isya-

nı sonrası kurulan İstiklal Mahkemeleri, Takrir-i Sükun ve Şark Islahat Planı yeni isyanları mayalayan adımlardır. Şeyh Said isyanında 206 köy yerle bir edilmiş, 8 bin 785 ev yıkılmış, 15 bin 200 kişi öldürülmüştür. 1927'de bölgeden sürülenlerin sayısı 200 bin olarak tahmin edilmektedir. Ağrı isyanından sonra 150 Kürt idam edilmiş, kadın, çocuk, genç, yaşlı 3 bin kişi öldürülmüştür. Zilan katliamında öldürülenlerin sayısı 15 bini buluyordu. Birçok kaynakta bahsedildiği üzere Zilan deresi "ağzına kadar" ceset dolmuştur. Sürgün politikaları ise her isyanın bastırılmasının ardından gelen rutin bir harekettir, nihayetinde Ağrı İsyanı sonrasında da uygulanır.

Şark Islahat Planı

Şark ıslahat Planı, Kürdistan'ın Türkleştirilmesi amacı ile 24 Eylül 1925'te bakanlar kurulu kararı ile hazırlanır. İsyanları bastırma, Kürt nüfusunu Türkleştirme, sürgünler 'Islahat' adı altında meşrulaştırılacaktır artık. Ağır yasaklar ve sert önlemler içeren Islahat Planı 27 maddeden oluşur. Plana göre öncelikle Türkiye 5 umum müfettişlik bölgesine ayrılacaktır. Buna göre; mahkemelerde asker veya sivil, yerli halk çalışmayacak. Faalî memuriyetlerde dahi Kürtler tayin edilmeyecek. Doğuda Ermenilere ait yerlere yerleştirilen Kürtler, batıda belirlenen mahallelere sürülecektir.

İsyanlar rolü olan yerlerdeki halk isyanlardan doğan zararları karşılayacaktır. İsyanı teşvik edenler akrabalarıyla birlikte Batı'ya nakledilecektir. Aslında Türk olan ve Kürtlüğe benzemekte olan yer de Siirt, Mardin, Savur gibi halkı Arapça konuşan mahallelerde Türk ocakları ve mektepleri ve özellikle kız mektepleri açılacaktır.

'özellikle Dersim, tercihen leyli iptidailer (gece liseleri) açılmak suretiyle Kürtlüğe karışmaktan bir an evvel kurtarılmalıdır'.

Dersim'den çıkmak isteyen kesimler Sivas'ın batısındaki yerlere nakledilecektir. Plana göre, ulaşımın kolay yapılması için şark trenlerinin yolu kısaltılacak biçimde yol yapılacaktır. 17. maddeye göre; 'Fırat'ın batısındaki illerin batı bölümüne Kürtler dağınık şekilde yerleştirilecek, Kürtçe konuşmaları yasaklanacak, kız okullarına önem verilecek ve özellikle kadınların Kürtçe konuşması yasaklanacaktır.

41. maddeye göre ise; Malatya, Eleziz, Diyarbekir, Van, Bitlis, Muş, Urfa, Ergani, Hozat, Erciş, Besni, Ahlat, Palu, Ovacık, Çarsancak, Akçada, Hısnımansur, Çemişgezek, Hekimhan, Birecik, Çermik il, kaza merkezlerinde, çarşı-pazarda, hükümet ve belediye dairelerinde ve diğer kuruluşlarda Türkçe'den başka dil kullananlar "hükümet ve belediye emirlerine karşı gelmekle" suçlanacak ve cezalandırılacaktır. Islahat planı daha sonra Dersim politikalarının kanuni dayanaklarından biri olacak ve geliştirilerek uygulanacaktır.

İskân Kanunları ve Dersim

İskân politikaları 19. yy'de Osmanlı döneminden başlar. Cumhuriyet sonrası ulus-devletin sistemli politikalarından biri olur. Nihayetinde Şeyh Said ayaklanmasının bastırılmasının ardından çıkarılan kanun sonradan çıkarılacak kanunlarla genişletilecektir. 19 Haziran 1927 yılında çıkarılan 1907 sayılı 15 maddelik İskân Kanunu 'Bazı kişilerin Doğu bölgelerinden Batı bölgelerine taşınmalarına ilişkin 'dir. Kastedilenler elbette Kürtlerdir. Bu kanun öncesi henüz 1925 Nisan'ında bakanlar kurulu kararı ile yüzlerce kişi sürgün edilmiş yerlerine Türk muhacirler yerleştirilmiştir.1927 mecburi iskân yasası da sürgünleri süreklileştirme amacı ile yürürlüğe konulur. Amaç sindirme ve asimilasyondur. Yasa maddelerinde bu açıkça ifade edilir. Bunlardan bazıları şöyledir;

1-1400 kişinin Garp Vilayetine nakli

2-bunların Akdeniz, Ege, Marmara ve Trakya bölgesine yerleştirilmesi.

3-Anadili Türkçe olmayanların toplu olarak köy ve mahalleler, işçi ve sanatçı kümesi kurması köyü veya mahalleyi ya da iş veya sanatı kendi soydaşlarına inhisar etmesi yasaklanır.

4-Türk ırkından olmayanların serpiştirme suretiyle köylere ayrı mahallelere topluluk olmayacak biçimde kasaba ve şehirlere dağıtılması.

5-Nakledilenlerin taşınır/eşyalarına alabilecekleri, cezaevinde olanların cezaları bitince aileleri ile aynı yere aynı koşullarda nakledileceği (sürgün).

6-Sürgün edilenlerin geri dönmesi durumunda cezalandırılacağı.

1934 yılına kadar iskân ile ilgili 43 yasal düzenleme yapılacaktır. Bu, nüfus değişikliği yolu ile Türkleştirmenin boyutunu göstermesi açısından çarpıcıdır. Bununla birlikte çıkarılan onca yasal düzenleme yeterli görülmez ve 1934 yılında 2510 sayılı yeni bir iskân kanunu çıkarılır, 1934 iskân yasasının Dersim düşünülerek

hazırlandığı söylenebilir.

"1927'deki nüfus sayımından ülkenin neresinde ne tür bir nüfusa ihtiyaç olduğu" tespit edilmiş, buna göre bakanlar kurulu kararı ile yapılan düzenlemede ülke dört iskân bölgesine ayrılmıştır. Bu düzenlemede 1 numaralı bölgeye Türk nüfusunun yoğunlaştırılması, 2 numaralı bölgelere Türk kültürüne geçmesi istenen nüfusun iskân edilmesi, 3 numaralı bölgeye dışardan gelen mali gücü yüksek Türk nüfusunun yerleştirilmesi, 4 no'lu bölge ise yerleşimin yasak olduğu bölge olarak kararlaştırılmıştır.

4 numaralı bölge, siyasi askeri ve güvenlik nedeniyle iskânı yasak yerler olarak tanımlanır yasada ve Dersim 4 numaralı bölge kapsamındadır!

Yasaya göre, 4 no'lu bölge (Dersim) halkı 1 ve 2 numaralı (yani Türk kültürüne geçmesi istenen, Türk yoğunluklu) bölgelere nakledilecek ve "zorunlu ikamet süresi dolsa dahi yeniden dönemeyecektir" (Dersim'e) Yasanın 13/3 maddesi 1927'deki iskan kanununun genişletilmiş halidir; "Türk ırkından olmayanların serpiştirme suretiyle köylere ve ayrı mahallelere ve küme teşkil etmeyecek şekilde kasaba ve şehirlere iskânları mecburidir". Kısa bir dökümünü verdiğimiz yasal düzenlemeler Dersim katliamı ve sürgünlerinin ön hazırlıklarıdır. İskân kanunlarına ek olarak 1935'te 'Tunceli Kanunu' diğer adı ile 'Tunceli Vilayetinin İdaresi Hakkında Kanun' çıkarılır ve 1936 tarihli resmi gazetede yayınlanır ve yürürlüğe girer. Ancak Tunceli kanununun amacı en iyi Umum Müfettişliği Kurumu raporları ve Dersimle ilgili hazırlanan diğer raporlarla birlikte anlaşılabilir.

Umum Müfettişlikleri-Raporlar

19. yy'de ikinci Aldülhamit'le 'Anadolu umum müfettişliği' adı ile ilk müfettişlik kurulur. 1927'de meclis kararı ile cumhuriyet döneminde müfettişlik daha sistemli bir kurumlaşmaya dönüşür. Kurulan müfettişliklerden 4. Umum Müfettişliği, Dersim, Bingöl, Munzur ve Eleziz'i kapsayacak yetki ile donatılır. 1935'te kurulan kurumun (4. Umum Müfettişliği) başına General Abdullah Alpdoğan getirilir.

Umum Müfettişlikleri Kürdistan'ın genelinde asimilasyon, tedip ve tenkil politikalarının uygulanmasında belirleyici rol oynarlar. General Alpdoğan örneğindeki gibi katliamların yürütücüsü olurlar. Umum Müfettişlik rapor ve toplantı tutanakları, yapılanların-yapılacak olanların ayrıntılı planlarını içeren belgelerdir aynı zamanda.

General Alpdoğan 4. Umum Müfettişi olarak hazırlandığı 1936 (Aralık) tarihli raporunda Dersim ile ilgili şunları belirtir; "İşe başladığım zaman 4. Müfettişlik mıntıkasında can ve mal güvenliği yoktu… Yabancı memleketten ve yakın vilayetlerden bizim mıntıkaya gelmiş bazı insanlar halkı devlet aleyhine ayaklanmağa ve silah kullanmaya teşvik ederlerdi".

Teşkilatımız tahakkuk edince beşinci maddede yazılan suçları yapanlar ve yaptıranlar endişeye düşmüşlerdi. Aralarında mektupla konuşmalar yapmış ve kararlar almışlardır. Bunlar şunlardır hükümet ciddi tedbir alıyor bunun neticesi olarak a)bizleri Ermeniler gibi kırıp imha edecek b)Öldürücü havalı yerlere göndermek sureti ile öldürecek Hitlerin gaz odalarından halkın haberdar olduğunu düşündüren cümleler aktarmış (Alpdoğan) c)Islah yapıp adam edecek a ve b maddeleri tatbik olursa silahla ölünceye kadar karşı koymak kararı halk tarafından olduğu işitilmiş ve öğrenilmişti. Halkın kafalarında esen rüzgar bu idi

Alpdoğan devamında halkla yaptığı temaslarda hükümetin maksadını nasıl açıkladığını anlatır. Hükümetin amacı a)Mıntıka halkını ıslah etmek mıntıkayı diğer vilayetler gibi imar etmek olduğunu kanuna itaat lüzumu suç işleyenlerin cezalandırılacağı suçsuzların hükümetten hakiki evlat muamelesi göreceği, anlatılmıştır. Bu raporda vali ve kumandana yüksek salahiyet veren Tunceli kanunu da anlatılmıştır. Bu beyanda kendilerinin Türk tohumundan ve aslından geldikleri… Türk devletinin sadık evladı kalmalı isteyenlerin devlet Türkçesi konuşmaları iktiza ettiği bütçenin müsaadesi nispetinde okul açılacağı söylenmiştir.

Alpdoğan Dersim halkının hükümetin uygulamalarından duyduğu kaygıları doğrularcasına aktardığı "hükümetin amaçları " dışında raporunda bundan sonra "yapılacaklara" değinir.

Yaşadığımız günler zarfında yapılmış askeri hareketlerin maliyeti hesaplandıktan sonra bu maliyette yapılabilecek yol, karakol, hükümet konağı, köprü, okul ve telgraf hatlarını sayar. Bu hesap askeri hareketle asimilasyon aracı ve yöntemlerinin mali karşılaştırılması olarak da okunabilir.

Tümü sonuçta aynı hedefe yöneliktir. Dersim 'in Türkleştirilmesi Türk kültürünün

yerleştirilmesi hayati önemdeydi. Bunun için merkezlere Türk nüfusu yerleştirmek, iskân yasalarına dayanılarak önerilir. Ayrıca itaatsizlik gösterenlerin '4. mıntıka dışına sürgünü planlanır'. Raporda Alpdoğan Türkleştirme hedefi doğrultusunda… Türk soyu adlarının soyadı kanunu gereği olarak verilenlerin bu adlarla çağrılması… Seyyar sinemalar göstermek ve halk evlerinde devamlı çalışmak sureti ile Türk kültürünü aşılamak… Yaşamayan çocuklara verilmekte olan menedilerek Türk adı koydurulması gibi ölülerin isimlerinin dahi Türkçeleştirmeye 'önlemler' alınması buyurur.

Rapordaki "Şu hale nazaran en çok suç ve suçlu Tunceli'dedir. Bu sebeple Tunceli'de adliyeye çok iş ve sermaye çıkmaktadır." ifadeleri ise sömürge valisinin yaklaşımını özetler niteliktedir.

Alpdoğan' ın raporlarının dışında, çeşitli devlet yetkililerinin, bakan ve generalllerin hazırladıkları Dersim raporları mevcuttur. 1926 yılında 1937'ye kadar hazırlanan raporlarda Dersim için ön görülen en hafif politika asimilasyondur. İçişleri bakanı Şükrü Kaya raporunda 3570 kişinin Batı'ya sürgün edilmesini, Fevzi Çakmak 1930 tarihli raporunda Dersim'in koloni olarak görülmesini ve buna uygun tedbirler alınmasını, İnönü: Dersim dahil tüm Kürdistan'da devletin askeri temele dayanması gerektiğini Celal Bayar Dersim katliamından iki ay önce hazırladığı raporunda Dersimlilerin sürgününü ve zorunlu iskanını önerir. 1937-38 yıllarında bütün raporların gereği yerine getirilecektir.

Tunceli Kanunu 4. Umum Müfettişliği kurulduktan birkaç hafta sonra 2 Ocak 1936'da yürürlüğe girer. Yasa Dersim bölgesindeki yetkilere olağanüstü yetkiler vermektedir. Dersim katliamı ve sürgünlerin ön hazırlıklarından biridir. Başta "Munzur vilayeti hakkında kanun" adı ile hazırlanan yasa, komisyonda görüşülürken "Tunceli Vilayeti İdaresi hakkında kanun" olarak değişir ve Dersim'in adı resmen Tunceli olarak değişmiş olur. Yasanın resmen amacı; "halkı ağaların elinden kurtarma, halka yakın olup koruma altına alma" olarak açıklanır. Fakat İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, yasanın amacını daha gerçeğe yakın biçimde açıklar ve savunur. Ona göre; Osmanlı döneminde bölge ağalara beylere bırakılmış, Tanzimat döneminde il yapılmasına karşın başına buyruk kalmış, 1876'dan beri 11 askeri harekat düzenlenmesine rağmen çözüm olmamıştır. Bu nedenle Dersim Cumhuriyet ilkelerine bağlanmalıdır, yasa bunu amaçlamaktadır.

38 maddeden oluşan Tunceli yasasının bazı maddeleri şöyledir:

1-Yeni oluşturulacak İl'e komutan-valinin askeri ve idari yetkisi olacak, komutan-vali aynı zamanda 4. Umum Müfettişliği görevini de yapacaktır. (Belirttiğimiz gibi bu kişi General Abdullah Alpdoğan'dır).

2-Komutan vali 4. Bölgeye bağlı ilçe merkez sınırlarını değiştirme yetkisine sahip olacaktır.

3-Yerel yöneticileri değiştirebilecek 31. madde; vali-komutana il içinde iskân değişikliği yapma yetkisi verir. 32. maddeye göre askeri vali, verilecek cezaları onama ve erteleme yetkisine sahip olacaktır. Buna idam cezası da dahildir. (Bu yetki, katliam ve idamların önceden planlandığını açıkça gösterir) yasaya göre adli konularda kamuoyu davası açılabilmesi için izin yetkisi komutan valiye aittir. Soruşturma yargılama usullerine yapılan tüm vurgular katliamın ön hazırlıkları niteliğindedir.

Bir soruşturma hakim reddi, itiraz hakkı kesin olmayacak, iddianame sanığa tebliğ edilmeyecektir. Duruşmalar iddianamenin hazırlanmasından sonra en geç beş gün içinde yapılıp bitirilecek, yoksa duruşma tek celsede bitirilecek, hüküm duruşmadan sonra en geç üç günden sonra açıklanacak ve sanığın temyiz hakkı olmayacaktır. Yasanın bu bölümü, Seyit Rıza ve diğer isyan liderlerinin yargılanma hızı ve asılması ile birlikte düşünülürse, daha anlaşılır olacaktır. Liderlerin katledilmesi de adeta bu yasa ile önceden planlanmıştır.

Yasanın toplamından bakılırsa; Tunceli Kanunu'nun, Dersim'de bir "savaş hükümeti" kurulması anlamına geldiğini belirtmek yerinde olur. Nitekim 1937-38'e kadar Dersim halkına karşı acımasız, kuralsız bir savaş yürütülecek ve Dersim insansızlaştırılacaktır.

1937-38 Katliam ve Sürgün

Dersim'in zaptedilmesi için gerekli yasal ve idari hazırlıklar 1930 ortalarına kadar büyük oranda hazırlanmıştır.1930'dan itibaren sürgünler başlamıştır. Halk, liderler Türkleştirmeye karşı direnç gösteriyor, öfke birikiyor.1930'da Pülümür köyleri bombalanmış, köylere top ve makinalı tüfeklerle ateş açılmış,200 kişi öldürülmüştür.

1937'ye gelindiğinde daha kapsamlı bir askeri harekatın hazırlıkları tamamlanmak üzeredir. 1937 ilkbaharına kadar Alpdoğan'ın emri ile 25 bin kişilik askeri birlik Dersim civarına konumlandırılmıştır. Bazı kaynaklar askeri işgale karşı 1500 direnişçinin hazırlandığını bildirir.

Mart ayında bir karakol inşaatı direnişçiler tarafından basılır. Ordu Seyit Rıza'nın köyü ve çevresini bombalar. Hüseyin Aygün'e göre ilk direniş eylemi Demenan ve Haydaran aşiretlerinin Hancık Suyu üzerindeki köprüyü yakmasıdır ve ardından askerle girilen çatışmadır.

8 Mayıs 1937'de Genelkurmay, 4. Umum Müfettişliğine 'Genel Tenkil Harekatının' başlatılması emrini verir.

Saldırı öncesi halk sığınaklara çekilir. Mayıs ayında ordu daha önce boşaltılan bazı köyleri yakar.

Saldırılar başladığı sıralarda bazı aşiretler elçilerle Alpdoğan'a mektup yollayıp özerk bir yönetim istediklerini belirtir. Alpdoğan'ın cevabı elçileri idam ettirmek olur. Direnişçiler buna on subayı pusuya düşürüp öldürerek karşılık verir.

Haziran'da direnişçiler ve ordu birlikleri arasında çarpışmalar sürer. Aliboğazı'na sığınan halk uçak filolarınca bombalanır. Dersim'in iç tarafında köyler işgal edilir, ateşe verilir, sivil silahsız halk katledilir. Ormanlar yakılır, hayvanlar öldürülür, gasp edilir. Kalan sivil halk kurşuna dizilmek veya sürgün edilmek üzere derdest edilir.

Temmuz'da Seyit Rıza'nın İngiltere Dışişleri Bakanı'na yazdığı mektup Dersim'in neden direndiğini özetler. "hükümetin halkı asimile ettiği baskı uyguladığını Kürtçeyi yasaklayıp konuşanlara dava açtığını, halkı Kürdistan'ın bereketli topraklarından Anadolu'nun çorak bölgelerine göçe zorladığını hapishanelerin savaşa katılmayanlarla dolu olduğunu, aydınların kurşuna dizildiğini, asıldığını ya da sürgün edildiğini anlatır ve sözlerini üç milyon Kürt kendi ülkelerinde barış ve özgürlük içinde yaşamak istiyor" diyerek tamamlar. Bu bir yardım çağrısıdır fakat yanıtsız kalır.

Ağustos ayına kadar, Alişer ve Zarife'nin işbirlikçi bir (Rayber) hain tarafından öldürülmesi, Seyit Rıza'nın ailesinden bazılarının öldürülmesi dahil, pek çok direniş lideri hayatta kalmaz.

1937 Eylülünde Seyit Rıza yakalanır. Mustafa Kemal, İnönü, Şükrü Kaya, Rauf Orbay bu başarısı için Alpdoğan'a kutlama mesajı gönderir. Direnişin sonunun geldiği düşünülmektedir. Ekim 1937'de Seyit Rıza Elazığ'a götürülür orada 58 Dersimli tutuklu ile beraber yargılanır. Tunceli mahkemesi hızlı bir yargılama ile Seyit Rıza dahil yedi isyan liderini idama mahkum eder.

15 Kasım'da Seyit Rıza oğlu Reşit Hüseyin ve beş aşiret lideri Elazığ Buğday Meydanında asılır…

İsmet İnönü idamların ardından "Dersim meselesini bitirdik, Dersim müşkilesinden kurtulduk" diyerek demeç verir. Fakat henüz direniş tümden kırılamamıştır. Ele geçirilen bölgelerde kalan halkın sürgün edilmesi sürerken, parçalı olsa da direniş yer yer sürmektedir. 1938 Haziran'ında Celal Bayar "Dersim halkının tamamen kaldırılacağı ve meselenin kökten çözüleceğin" meclis konuşmasında bildirir.

1938 Temmuz başında direnişin sürdüğü yerlere yeniden hava saldırıları düzenlenir. Temmuz sonuna kadar onlarca köy kuşatılır, mağaralara sığınan kadın, çocuk ne kadar sivil varsa öldürülür. Yine mağaralarda kuşatılan onlarca direnişçi öldürülür, köyler yakılır.

Mağaralarda kuşatılanlar boğucu öldürücü gazlarla; çıkanlar kurşunlanarak katledilir. Katliam hunharcadır. Hiçbir insani zaaf gösterilmeden, tıpkı Zilan'da,1915 Ermeni soykırımında uygulandığı gibi yürütülür.

1938 Ağustosuna gelindiğinde 50 binin üzerinde sayıya ulaşan üç kolordu Dersim çevresini kuşatmıştır.

10-31 Ağustos tarihleri arasında üçüncü harekat başlatılır. Yabancı gözlemcilerin katılımına yer verilmeyen bir "tatbikat" olarak yansıtılır 3. Harekat. Bu, toplu katliam ve kalanların sürgün edilmesi için son aşamadır.

Dışarıdan bakanlarda şüphe uyandıran harekat için söylentiler dolaşır. Askeri yetkililerin bulunduğu bölgelerin temizlenmesinde büyük savaş sırasında Ermenilere karşı kullandıkları yöntemlere benzer yöntemleri kullandıkları çeşitli kaynaklardan anlaşılmaktadır. Kadın ve çocukların içinde olduğu binlerce Kürt katledilmiş, çoğu çocuk olan diğerleri Fırat'a atılmıştır. Düşmanlığın daha az olduğu bölgelerde binlerce insan, koyun sürülerinden ve diğer mal varlıklarından uzaklaştırılarak orta Anadolu vilayetlerine göç etmeye zorlanmıştır.

Bu bilgiler yabancı elçiliklerde "söylenti" denilerek gizlenir. Ağustos sonunda, Dersim'den

geriye on binlerce ölü ve sürgün edilmek üzere toplanmış binlerce sürgün kalmıştır. Harekat tamamlanmıştır…

Sürgün

''Bizi kamyona doldurdular
Tüfekli iki erin nezaretinde
Sonra o iki erle yük vagonuna doldurdular
Günlerce yolculuktan sonra bir köye attılar
Tarih öncesi köpekler havlıyordu''

Bombalanan, yakılan köylerden, katliamdan geriye kalanların trenlere yüklenip batıya gönderilmesi anları, savaş sırasında uygulamaları gözden uzak tutulmasını engelleyen en önemli belgelerdir. Hiçbir anlatım, hiçbir resmi belge, sürgüne gönderilme üzere toplanmış insanların fotoğraflarından yansıyan anlamdan daha güçlü anlatılamaz. Dersim'e yaşatılanları 1915'ten ve yahut Nazi Almanya'sından görüntülerle ayırt edilemeyen yüz ifadelerine sürgünler, görenler, tanık olanlar için canlı belgedir.

Sürgüne gönderilenlerin seçimi ile ilgili herhangi bir ayırım yoktur. Kadınlar, çocuklar, askerdeki gençler, hastalar, yaşlılar trenlere doldurularak zorunlu iskân bölgelerine yollanır.

Yanlarına pek az şey almalarına izin verilir. Bir daha geri dönmemek üzere doğup büyüdükleri yurtlarından koparılırlar. Yollarda hastalık ve bakımsızlıktan ölenler çok sayıdadır kaçan sürgünler takip edilip bulunur. Kimsesiz çocuklardan bazıları "düşkünler evine" gönderilir. Çok sayıda çocuk asker ve subaylara hizmetçi veya evlatlık olarak verilir. Yanlış yere gönderilenler ailelerinden kopar, bu nedenle de aileler parçalanır. Askerden dönenler ailelerinin sürgün olduğu yere gönderilir sürgünlerden zorunlu iskân yerlerine ulaşanlar yalnız fiziksel katliamdan kurtulmuştur. Topraklarını, dillerini, tarihlerini geride bırakmaya zorlanan Dersimliler ikinci bir ölüm şekliyle tanışırlar. Kimlikleri yok edilecektir. Zorunlu iskân ve asimilasyon yolu ile bu da hayata geçirilir.

İskân planı Dersimlilerin sürgün yerlerinde birbiriyle iletişiminin engellenmesi sağlanacak biçimde düzenlenmiştir. "Her köye bir aile" düzenlemesine sürgünlerin Türk köyleri içinde kendi insanlarından yalıtılarak yerleştirilmesi, bu yolla Türkleştirilmesi hedeflenmiştir. 1938 Tarihli resmi bir belgeye yansıyanlar iskân planının nasıl uygulandığını, sürgünlerin nasıl dayatıldığını gösterir. Bu belgede sürgünlerin Denizli'ye 158 hane 161 köye, Aydın'a 100 hane 100 köye, Bilecik'e 100 hane 50 köye, Bursa'ya 200 hane 100 köye ve benzeri şekilde dağıtılması belirtilir.

Yine Hüseyin Aygün'ün elde ettiği belgelere dayanarak, sürgünlerin yerleştirilme planına başka bir örnek verir, buna göre 6 Ağustos 1938 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile 1246 haneden, 5000 kişi 15 ayrı şehrin (batı'dan) 50 kazasına bağlı 922 köye serpiştirilerek yerinden edilmiştir. Sürgünlerin sayısı hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, resmi belgelerden ve tanıklıklardan elde edilen bilgiler 10-12 bin kişinin sürgün edildiği (Dersim katliamı sonrası) şeklindedir. Fakat Dersim Tertelesi'ne varıncaya kadar belli aralıklarla sürgünler olduğunu da hatırlamak gerekir. Katliam ve sürgünlerle Dersim büyük oranda insansızlaştırılmıştır. Katliam sırasında ölenlerin sayısı 40 bin olarak bilinir. Sürgünlerle birlikte düşünüldüğünde, Dersim nüfusunun önemli ölçüde ortadan kaldırıldığı açıktır. Sürgün edilenler zorunlu iskân yasası gereği uzun yıllar yerleştirildikleri Batı bölgelerinden çıkamadılar. Dersim'in boşaltılmasının dayanağı olan 2510 sayılı yasa ancak 1947'de değişikliğe uğradıktan sonra, geri dönme hakkı doğar Dersim sürgünleri için; ancak çoğu geri dönmeyecektir.

Dersim'in katliamı, sürgün ve iskân yasaları yolu ile insansızlaştırılması, bu gün hala tüm yönleriyle ortaya çıkarılmış bir konu olmaktan uzaktır. Oysa sürgünler katliamın düzeyini ve amacını görünür hale getirmek ve hesap sormak açısından kritik bir noktada durmaktadır.

Dersim katliamı ve sürgün, Cumhuriyet tarihinin en karanlık dönemlerini yansıtmaz yalnızca, ulus -devletin kuruluşunun, resmi tarihin anlattığı gibi bir kahramanlık öyküsü olmadığını, sistemli katliamlar ve acılarla var olup geliştiğini gösterir.1938 koşullarında dünyada faşizm rüzgarları eserken sorgulanmayan, sonraki yıllarda ise UKH ilkesinin yüceltilmesi nedeniyle üstü örtülen ulus-devlet olgusunun, yapılan katliamların aydınlatılması ile sorgulanması bu günün koşullarında mümkündür. Dersim'de yaşatılanların bütün boyutları ve suçların açığa çıkarılması, işlenen suçların ortaya konması ve suçluların cezalandırılması, yalnız Dersim Kürtlerine karşı bir ödev değil; tüm halkların ortak kaderini Demokratik Ulusta birleştirmeleri ve ulus-devlet yerine Demokratik Ulus seçeneğini koymaları, toplumun demokratik dönüşümü için de zorunludur.

İkinci Dünya Savaşında Kürtler ve Komintern

Ömer Ağın

Savaş sözcüğünün bizzat kendisi ürperti yaratmaya, korku salmaya yetiyor. İnsanlık evriminin binlerce yıllık tecrübesi, savaşın yıkıntılarının ne olduğunu fazlasıyla göstermiştir. Savaşlar; yalnız insana zarar vermekle kalmamış, doğayı tahrip etmiş, iklim değişikliğine yol açmış, hayvanları telef etmiş, üretim araçlarını yıkıma götürmüş, toplumsal değerleri ve kültürleri yok etmiş, hümanist değerleri silip süpürmüş, insanı adeta vahşi bir yaratık haline dönüştürmüştür. Savaş, insanlığın kavrayış yeteneğini bile yıkar, felce uğratır ve sonunda def olur gider.

Savaş politikanın başka araç ve gereçlerle devamıdır

Ancak kimi savaşların taraflarının duruşu, niyetleri ve felsefik konumlarının birbirinden farklı olduğuna da tanık oluyoruz. Bu nedenle savaşan taraflar açısından kimi savaşların haklı, kimi savaşların da haksız olmasından söz etmek olasıdır. Hangi savaşların haklı, hangi savaşların haksız olduğunu anlamak için savaşın niteliğine bakmak gerekir. Politika, ekonominin yoğunlaştırılmış biçimi olduğuna göre, savaş da politikanın başka araç ve gereçlerle devamıdır. Bu tanımdan da rahatlıkla anlaşıldığı gibi, her savaşın temelinde ekonomik ve toplumsal çıkarlar yatmaktadır. İstila peşinde koşan, başka sınıf ve katmanları sömüren, halkların kimlik ve kültürlerini asimile ederek, onları tarih sahnesinden silmeye çalışan ve emperyal güçlerin Pazar paylaşımı için aralarında çıkardıkları savaşlar haksız savaşlardır. Tamamen çıkar güden davranışlardır. Sömürüye karşı çıkan, kimliklerini ve kültürlerini savunmaya çalışan, yayılmacı, istilacı güçlere dur diyen, doğayı, üretim araçlarının gelişkinlik düzeyini korumaya çalışan "savaşlar" haklı savaşlardır.

En büyük yıkım yaratan savaşlar, emperyalizm çağında vuku bulan savaşlardır. Çünkü en barbar, en sömürücü, kârları için yapamayacağı hiçbir kötülük olmayan, hak ve hukuk arayan sınıfları, halkları kanla, barutla boğmaya çalışan sistem kapitalizm ve onun egemen sınıfı olan burjuvazidir. İnsanlık tarihine kara bir leke olarak geçen faşizm bu ekonomik sistemin en kanlı yönetimidir. Bir yandan soykırım uygulayan, diğer yandan üretici güçlerde yaptığı tahribatla insanlığı yüz yıllarca geriye götüren, bugün hala insanlığın başına bela olan faşizm ve onun yeni versiyonlarıdır.

Savaşlar kapitalizmin doğasından kaynaklanıyor. Üretim araçlarının özel mülkiyette olması ve üretimin toplumsal karakteri her zaman çelişki doğurmuştur. Bu çelişkiyi bastırmak ve toplumsal muhalefeti dağıtmak ancak ve ancak şiddet uygulamasıyla olasıdır. Buhar makinesinin İngiltere'de keşfedilmesi, başka bir ifadeyle İngiltere'de kapitalizmin boy vermesiyle İngiliz politik yapısı da değişmeye başlamıştır. Bu değişim bir yandan ulus-devletleri yaratırken diğer yandan sermayeyi merkezileştirdi. Avrupa'nın birçok yerinde egemen olan ulus-devletlerin dünyanın birçok yerinde yeşermesine İngilizlerin öncülük etmesi tesadüfî değildir. İngiltere, o gün var olan büyük devlet ve imparatorlukların kendi hegemonik yapıları önünde engel teşkil ettiği için onları küçük devletlere bölme ihtiyacını duydu. Bu küçük devletleri bir biçimiyle kapitalist ekonomik ilişkilerle ilişkilendirerek, yapısal olarak da kendisine bağlaması gerekirdi. En önemlisi ortaçağın sonlarında oluşan demokratik toplum geleneğini kapitalizmin önünde engel olarak gördü ve demokratik toplum örgütlenmesinin önünü tıkamak için öncülük yaptı. Bütün bu girişimlerin hepsi kapitalist ilişkileri yerleştirmek ve ulus-devlet hegemonyasını yerleştirmek için gerekliydi. Hegemonik ulus-devlet inşası için savaşlar kaçınılmaz bir hal alıyordu. İngilizlerin "böl-yönet" politikası bu ihtiyacın sonucunda doğmuştur. Kimilerin

iddia ettiği gibi "eğer Osmanlı İmparatorluğu Almanlarla işbirliği yapmasaydı dağılmayabilirdi" iddiası nesnel temellerden çok uzaktır. Çünkü Osmanlı imparatorluğu ümmet temeli üzerinde feodal hegomonik bir devletti ve tarihi olarak da miadını doldurmuştu. Almanlar savaşın galibi olsalardı bile Osmanlı İmparatorluğu kaçınılmaz olarak dağılır, küçük devletlere ayrılırdı. Çünkü ulus-devletlerin hegemonik yapıları kapitalizmin çıkarları gereği olarak oluşacaktı. Onun tek alternatifi demokratik toplum ve onun üzerinde yükselen demokratik ulustu. O da o günkü koşullarda fiili bir güç olarak oluşmamıştı. Anadolu'daki halklar bölünüp kendi aralarındaki diyaloglar kopartılmıştı.

İngiltere ulus-devletler eliyle dünyaya nizam vermeye çalıştı

Birinci paylaşım savaşı İngilizlerin himiliğinde yol almıştır. Çünkü İngilizler kendilerini dünyaya nizam vermek zorunda hissediyorlardı. Bu hissiyatları yeni oluşan kapitalist hegomonik yapıdan gelmekteydi ve dünyanın zenginliklerine el koyma gereksiniminden kaynaklanıyordu. Kapitalizmin gelişmesi için yeni pazarlara ve kaynaklara ihtiyacı vardı. Bunu da dünyayı küçük ulus-devletlere bölerek sağlayabilirlerdi. İngilizlerin daha o günlerde Yahudi-Siyonist milliyetçiliği ile sıkı bir ittifaka girmeleri boşuna değildi. Bu ittifak daha o günden Pro-İsrail'in amacına uygun olarak sermaye sahibi olan "liberal" Yahudileri yanına almayı amaçlıyordu. O günlerde Avrupa'da boy veren ve sonradan ittihat ve terakkiyle bütünleşen Jön-Türk hareketi de bu gaye için yaratılıyordu. Daha o günden İngilizler "böl-yönet" politikalarını uygulayabilmek için Arapları küçük devletçiklere bölerek bir İsrail devleti kuruluşunu hesaplıyorlardı. Bu hegemonik yapı Anglosakson ulus-devlet (Teritoryal: toprağa dayalı ulus-devlet) tipinde bir yapılanmaydı. Tarımda kapitalist gelişmenin de bir biçimini oluşturan teritoryal kapitalist gelişme olarak da bilinen bu yöntemin temel özelliği, tarım burjuvazisinin feodal beylerle hiçbir ittifaka girmeden tepeden kapitalist ilişkileri yerleştirmek için feodaliteyi radikal olarak tasfiye etmesidir. Prusya burjuvazinin oluşturduğu Prusya ulus-devlet (etnik kimliğe dayanan uluslaşma ve onun oluşturduğu hegemonya) ile Anglosakson ulus-devlet (teritoryal) arasında ciddi çelişkiler vardı. Prusya ulus devlet oluşumu, "tarımda Prusya tipi kapitalist gelişme" yöntemini temel alıyordu. Burjuvazinin feodal beylerle ittifak yaparak, onlarla sarmaşarak ve onları tarım burjuvazisi düzeyine çıkararak oluşturduğu bir yöntemdi bu. Emperyalistler arası çıkar çelişkisi, birinci paylaşım savaşının en temel nedeni olmuştur. Ayni zamanda bu iki kapitalistleşme yöntemi arasındaki farkın oluşturduğu çelişki daha sonraları Hitlerin Yahudilere uyguladığı soykırımın da nedenlerinden birini oluşturdu.

İngilizler daha 1912'de Basra körfezini fiilen ellerine geçirdiler. Artık paylaşım savaşının kaçınılmaz olduğunu tüm dünyaya duyurmuş oldular. İngilizler ittifak kurdukları devletlerle planını adım adım uygulamaya koydu. Thomas Edward Lawrence'in istihbarat şefi olarak görevlendirilmesinden sonra Arap ülkeleri hızlı bir şekilde ayrıştılar ve işbirlikçi bir tabaka her şeyiyle İngilizlerle birlikte hareket etmeye başladı. Bu, daha sonra Arapların 22 devletçiğe bölünmesinin ilk adımları olmuştur. İtilaf devletleri olarak bilinen İngilizler, Fransızlar ve Ruslar birlikte hareket ettiler. Almanya'nın başını çektiği İttifak devletleri, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve İtalya'dan oluşuyordu. İtalya, savaş başlar başlamaz İttifak devletleri grubundan ayrılıp İtilaf devletleri grubuna katıldı. Savaş sürerken ABD de İtilaf devletleri saflarına katıldı. Rusya, 1917 devriminden sonra İtilaf devletlerinin saflarından ayrıldı ve hiçbir anlaşmaya da imza koymadı. Savaşın sonunda Alman İmparatorluğu küçüldü, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu dağıldı, Osmanlı İmparatorluğu ise parçalandı, galip devletlerce işgal edildi. Osmanlı imparatorluğunun yenilip parçalanmasını Almanlarla yapılan ittifaka bağlayan kimi çevreler yanılmaktadır. Almanlar savaşı kazansaydı bile Osmanlı İmparatorluğu dağılmaya mahkûmdu. Çünkü Jön Türkler liderliğindeki İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (1908) ikinci Meşrutiyetin ilanı ve 31 Mart 1909 darbesiyle iktidara gelmeleri, Yahudi sermayesinin idareye el koymasından başka bir şey değildi. Daha o günden itibaren Hıristiyan halklar, Komünistler, Çerkezler, İslam Ümmetçileri ve Kürtler için zor günler başlamıştı. Yahudi-Siyonist sermayesi ve jön Türkler (Türk bürokratik burjuvazisi) İngilizlerin hegemonyasında birleşerek ulus-devlet kurma konusunda anlaşmıştı. Bu anlaşma, hem

Anadolu ve Kürdistan'da oluşabilecek bir ittifaka engel olacak; hem de ileri ki yıllarda kurulacak İsrail devletinin oluşumuna harç olacaktı. Ulusal Kurtuluş yıllarında bu politika kendini daha net gösterdi. Komünistler Karadeniz'de boğduruldu, Çerkez Ethem hareketi iki ateş arasında bırakılarak Yunan tarafına kaçmak zorunda kaldı. Kürtlerin tüm demokratik haklarının inkârıyla Anadolu'da gelişebilecek bir demokratik halk hareketinin daha o günlerden önü kesilmiş oldu. Bu, demokratik ulusun oluşmasına vurulan en büyük darbe oldu. Bu hareketle İngilizler sadece hegemonik bir ulus-devletin oluşumuyla kalmadılar, aynı zamanda Ortadoğu'da hegemonik yapıların oluşumunda da temel taş olarak kullandılar.

Savaşın başlamasıyla birlikte Rusya Kürdistan topraklarını işgal etti. Kimi Ermeni grupların desteğiyle Bitlis'e "Kevirê Kun"a (Delikli Taş) kadar geldiler. 1917'de Rus devrimi olunca Bolşevikler tek taraflı olarak ordularını geri çektiler ve İtilaf devletler birliğinden de ayrıldılar. Osmanlı orduları Enver Paşa'nın girişimiyle Osmanlı-Rus sınırına sevk edildi. Amaçları Rus ordusunu geriletip Kafkaslar-Polonya üzerinden Almanlarla birleşmek ve Alman ordularına nefes aldırmaktı. Ancak savaşacak takati ve imkânı olmayan Osmanlı orduları yenilerek çil yavrusu gibi dağıldı. Bunun sonucunda bilinen 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi imzalandı. Artık Osmanlı İmparatorluğu fiilen yok olmuştu. İtilâf Devletleri ile Osmanlı İmparatorluğu hükümeti arasında 10 Ağustos 1920'de Fransa'nın başkenti Paris'in 3 km batısındaki Sevr banliyösünde bulunan Seramik Müzesi'nde ünlü Sevr anlaşması imzalandı. Sevr Antlaşması 433 maddeden oluşmaktaydı. Bu antlaşma, 24 Temmuz 1923'te Lozan'da imzalanan Antlaşmadan çok farklı değildir.

Neden mi? En başta söylemek gerekirse, Sevr'de kabul ettirilen tüm maddeler Lozan'da da kabul ettirildi. En önemlisi Osmanlı imparatorluğu bir iki küçük değişiklikle Sevr'dekine benzer bir şekilde parçalandı. Türkiye'de İngilizlerin hegemonik etkinliğinde bir ulus-devlet inşa edildi. Farklı halkların ve inançların birlikte demokratik bir yapı oluşturması bu şekilde engellenmiş olundu. Kürdistan üç parçaya bölündü. Böylelikle Kürtlerin toprakları toplam dört parçaya bölünmüş oldu. Türkiye'de bir ulus-devlet kuruldu. Türkler ve Kürtlerin demokratik bir Cumhuriyette buluşmaları engellendi. Kürtlere ulus-devlet olma olanağı bile verilmedi. Hem Kürtlerin birliğini parçalayıp her parçanın yeni bir psikolojiye sahip olmalarını sağlamak ve her parçada Kürtlerle o parçadaki devletlerin çatışmasını yaratıp onları daha kolay yönetmek İngilizlerin en başta gelen politikalarından biriydi. Musul-Kerkük olayını bilerek Lozan'da çözümsüz bırakarak oyalama politikası uygulandı. Sonraları "Haliç Konferansları" adı altında yapılan "danışıklı döğüşle" bu bölgeleri Irak devletine bağlamayı başardı. Bilerek telaffuz edilen "Edirne'den- Kars'a kadar" söylemiyle küçük bir parça Türkiye olarak adlandırıldı. İngilizler bir manada tüm emellerine kavuşmuşlardı. Bunun en önemli göstergesi İstanbul'u büyük bir askeri güçle işgal etmelerine rağmen, daha sonraları onlara tek bir kurşun atılmadığı halde "tıpış tıpış" İstanbul'u terk etmeleridir.

İngilizler "böl-yönet" politikalarını uygulayabilmek için Arapları küçük devletçiklere bölerek bir İsrail Devleti kuruluşunu hesaplıyorlardı

İngilizler 13 Kasım 1918 yılında İstanbul'u işgal ettiler. 6 Ekim 1923 yılında da İstanbul'u "terk ettiler." 29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyet ilan ediliyor. "Lozan barış konferansı" 20 Kasım 1922 Lozan toplantısı yapıldı. Lozan toplantısının tarihine baktığımızda, İngilizler toplantı olduğu zaman halen İstanbul'u işgal etmeye devam etiklerini görürüz. Ankara ise 13 Ekim 1923'te tek maddelik bir kararla yeni devletin başkenti oluşunun hilafetin kaldırılmasıyla alakalı olduğunu ve bu kararı da Lozan'da İngilizlerin herkese kabul ettirdiği hep konuşuldu, konuşuluyor.

En önemlisi, birçok tarihçinin İngilizlerin daha o zamandan beri "İsrail devleti" kurmak istediklerini yazmaları boşuna mıydı?

14 Mayıs 1948 Tarihinde Yahudiler İsrail Devletinin Kurulduğunu İlan Ettiler

11 dakika sonra ABD başkanı Harry Truman İsrail devletini tanıdığını ilan etti. NATO'nun kuruluşuna öncülük eden bu zat, Amerika Ko-

münist Partisini de kapatandır. Türkiye ise 28 Mart 1949'da İsrail'i tanıyan dünyada ikinci ve ilk Müslüman devlettir. Bu bir tesadüf müdür?

Konumuzla ilgisi olmasa bile İngilizleri Ortadoğu ve uzak doğu politikalarını iyice kavramak için Kıbrıs'ta uyguladıkları politikaya bakmak gerekir. Özelikle Kıbrıs'ın AKEL (Kıbrıs Komünist Partisinin) yönetime geçme şansının artması ve de Kıbrıs'ın Sovyetlerle ilişki geliştire bileceği kaygısı içine girildi. Bu kaygıyı anlamak için İngilizlerin 1956'dan bu yana Kıbrıs'ta neler yaptıklarına ve kimlerle nasıl bir iş birliği içine girdiğine bakmakta yarar vardır. Özelikle o dönem başsavcılık yapan Rauf Denktaş'ın kimliğine iyi bakmak gerekir…

Devam edersek: Ortadoğu sınırları adeta cetvelle çizildi, sayısız çadır devlet kurulup İngilizlerin hegemonik yapısı altına girdi. O günden bu yana Ortadoğu'da sorunlar bir türlü bitmek bilmedi, çatışmalar ve isyanlar bir türlü dinmedi. En önemlisi Türk ulus-devletiyle Sovyet Devrimi'nin Ortadoğu'ya yönelik gelişmesinin önü alındı. Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye devletinin iç ve dış politikası bu temel üzerinde biçimlendi.

Rusya'da devrim: Sovyet tipi örgütlenme

Rusya'da Bolşevik Devrimi olduktan sonra Rus ordusu tek taraflı olarak Kürdistan topraklarından çekildi. Bolşeviklerin iktidara gelmesiyle birlikte o güne dek görülmemiş bir iktidar yapısı ve devlet biçimi oluştu. Bu yazının amacı Sovyet deneyimini ve oluşturduğu devlet yapısını tahlil etmek değil. Ancak reel sosyalizmin iktidarda kaldığı zaman zarfında geçirdiği evreler ve oluşturduğu devlet biçiminin reel sosyalizmin yıkılışında gösterdiği kimi zaaflara değinmek zorundayız. Bolşevikler gelir gelmez savaştan çekilme kararını aldılar ve itilaf devletlerinden ayrıldılar. Almanlarla 3 Mart 1918'de Brest Litovsk barış antlaşmasını imzaladılar. Troçki bu anlaşmaya karşı çıkıyordu. Lenin bu antlaşmaya imza atarken "zaman kazanmak için… Mekandan ödün vermek istedim… Onlar düşmandır. Gelecekte onları yenmek için bugün barış antlaşması yapmak zorundayız" diyerek ilerlemeyi, gelişmeyi ve zaferi coğrafi genişlik ve yayılma olarak görmediğini anlatmak istediği anlaşmadır. Bolşevikler kendilerini anti demokratik olan ulus-devlete karşı tarihsel-toplumsal bir şekilde örgütlemek istemesine rağmen, pratikte çeşitli nedenlerden dolayı bunu başaramadı ve reel sosyalizmin yıkılışına kadar gidildi. Bolşevikler iktidara geldiklerinde halkın oluşturduğu demokratik Sovyet tipi örgütlenmeyi örnek aldılar. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde "Sovyet" sözcüğünü, halkın oluşturduğu yapılanma anlamında aldılar. Ama ne iktidar demokratik toplum iktidarı olabildi ne de "Cumhuriyetler" "Demokratik Cumhuriyetin" temelini oluşturan demokratik ulus oluşturabildiler. Onlarda sosyalizmi demokratik halk yapılanması şeklinde değil de devlet eliyle (Sovyet Devleti) inşa etmeye çalıştılar. Bu yeni bir ulus-devlet olmaktan öteye gidemedi. Halk ikinci plana itildi, devlet kutsal bir kurum olarak anıldı ve ondan korkulan bir aygıt oluştu. Stalin'in "insan sosyalizmin vidasıdır" sözü bu anlayışı yeterince açıklamaya yetmiştir. Oysa sosyalizm insan içindir. Devlet kutsal bir varlıktı ve her şey devlet çıkarı temelinde ele alındı. Devleti yöneten parti adeta bürokratik bir sınıfa dönüştü. Halk soyutlandı. Brejnev döneminde "Halk Devletinden" söz edildiyse de bu göz boyamadan başka bir şeye yaramadı. Sovyet devleti her şeyi bir tarafa bırakıp "devletin" çıkarına uygun politikalarla ve emperyalist devletlerle "devletsel" rekabete girdi. İlk uzaya giden onlar oldu. Füzeleri göğü fethederken halkın evindeki buzdolapları çalışmaya başladığında gürültüden o mekânlarda durabilmek imkânsızdı…

Söz konusu "devletin" çıkarları olunca komşu devletlerle bu temelde ilişkiler geliştirilmek istendi. Afganistan, İran ve genç Türk devletiyle ilişkileri bu temelde oldu. Bu devletlere "Emperyalizmle ilişki kurmamaları" için gereğinden fazla duyarlı davranıldı. Mustafa Suphi ve arkadaşları Türk devleti tarafından Karadeniz'de öldürülmelerine rağmen Sovyet Devletinin Türkiye'ye bir protesto notası bile vermediği bilinmektedir. Türk devletini "ürkütüp emperyalizmin kucağına itmeyelim" diye böyle davranılmıştır. Bu davranış Sovyet devletinin temelini oluşturdu ve sürekli yürürlükte kaldı. Dersim isyanı sırasında Komintern Türkiye temsilcisi ve TKP MK üyesi R. Davos imzasıyla 29 Temmuz 1937'de Komintern'e yazdığı yazılan raporda "Kemalizm, Kürt Beylerini ve feodaliteyi tasfiye ediyor" demesi bu politikanın ürünü olsa gerek. "Yükselen Hitler faşizminin Türkiye üzerindeki etkisini kırmak,

Türkiye devletini kızdırmamak için" böyle davranmak zorunda kalındı diye hep savunma yapıldı. Türk Sovyet ilişkileri Aralık 1921'de Sovyet heyetine başkanlık yapan Kızıl Ordu generali Mihail Vasilyeviç Frunze' nin (Taksim meydanında bulunan anıtta heykeli olan Sovyet generalidir) Ankara'da M. Kemal'in de içinde olduğu Türk heyetiyle yaptığı görüşmeden sonra daha da gelişmiştir. Frunze, 1.100.000 altın rubleyi Ankara'ya hibe etmiştir. Bu olay Mutafa Suphilerin katledilmesinin üzerinden ancak bir yıl geçmişken olmuştur. Bu olaylar Sovyet devletinin yapısını ve dış politikasını anlatmaya yeterlidir. Kimileri bu politika gerekliydi diyebilir. Amacım bu politikanın doğruluğunu-yanlışlığının burada tartışmaktan çok resmi olduğu gibi çekmektir.

Sovyet Devleti'nin merkezi bir karakter taşıması, onun merkezden ekonomik politikalar yürütmesine de neden oluyordu. "Beş yıllık kalkınma planları" adı altında hangi Sovyet Cumhuriyeti'nde ve onun hangi bölgesinde neler yetiştirmek gerektiği kararı bile merkezden veriliyordu. Bir nevi "devlet kapitalizmi" oluşmuştu. Bütün bu uygulamalar demokratik toplum yaratma ve demokratik ulus oluşturma önünde engel teşkil etmekteydi… Sovyet devleti toplumu farklı ve yeni bir modernite haline getirmediği için çöktü demek abartı olmayacaktır. Başka bir ifadeyle toplum kendini modernite temelinde örgütleyip, demokratik ulus yaratamadığı için Sovyetler dağıldı.

Komintern: (Komünist Enternasyonal Birliği-Üçüncü Komintern) Üçüncü Enternasyonal'in birinci kongresi Mart 1919'da Kremlin Sarayında toplandı. Lenin başkanlığında toplanan Kongreye çok sayıda komünist parti katıldı. Türk Komünistleri adına Mustafa Suphi katılır. Kominterin ikinci kongresi 19 Temmuz 1920'de Petrograd' da açılmış Moskova'da çalışmalarını tamamlamış. Kongreye 67 Komünist Partisi (Mustafa Suphi ve İsmail Hakkı da katılanlar arasındadır) temsilcileri katılmış. Lenin tarafından kaleme alınan "21 şart" olarak bilinen kararlar alınmış. "Dünya Komünist Hareketinin" tüzüğü olarak bilinen 17 maddelik ilkeler kararlaştırılmış. Sonraki yıllarda Bulgar Komünist Partisi Genel Sekreteri Dimitrov' da başkanlık etmiştir. Komintern, Sovyet politikasının dışına çıkmamıştır. Komintern' e üye olan komünist partilerde onun birer şubesiydiler. Bu kısa açıklama o dönem komünist partilerin politikalarının nasıl biçimlendiğine dair bizlere yeterli bilgi verdiği kanısındayım… TKP bu politikanın dışında değildi. Komintern'in Türkiye temsilcisi olarak çalışıyordu. Zaten güçlü bir parti olamamıştı. Daha kurulduğunda tüm yöneticilerinin Karadeniz'de boğulması onu başsız bırakmış ve içine çok sayıda provokatörün sızması kolaylaşmıştı. Demokratik bir toplum yaratmak, işçi ve emekçilerin çıkarlarını birincil politika olarak yürütmek yerine, Sovyet Devlet çıkarına olan politikaları benimsedi. Zaten bütün dünya komünist patilerinin de yürüttüğü politikalar bundan farklı değildi. Sovyet Devlet çıkarını yansıtan Komintern kararıyla TKP, "Separat Kararı" olarak tarihe geçen kararla Türkiye'de faaliyetlerini durdurduğu kararını almıştır. Amaç Türk devletini "ürkütüp emperyalizmin kucağına itmemek" ti. Oysa bu devlet İngilizlerin, emperyalizmin kucağında doğduğunu çok geçmeden "İzmir İktisat Kongresiyle" göstermiştir. TKP, Kürt gruplarıyla ilişkide, Kürt toplumuyla diyalog kurmada yönlendirici fonksiyonu yerine getirmemiştir. 1973 yılında TKP' nin politikasında değişiklik oldu ise de o konumuzun dışında kalmaktadır.

Kürtlerin durumu neydi?

Dünyada yeni çalkantıların yaşandığı bir dönemde Kürtlerde de ufak tefek ulusal bilinçlenmenin başladığına tanık olunuyor. Kürtler Osmanlı imparatorluğunda görece bağımsız, kendi kendini birçok konuda yöneten eyalete bölünmüş şekilde yaşıyordu. Osmanlı İmparatorluğun dağılmaya başlaması ve Türkiye'de Jön Türkler eliyle ulus-devlet kurma çalışmaları hızlandıkça ve balkan uluslarının Osmanlı'dan kopmaları artınca, Kürtlerde de ciddi kıpırdanmalar olduğu gözleniliyor.

İlk Kürt örgütü 2 Ekim 1908 yılında İstanbul'da Kurulan Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti'dir. Kurucuları arasında Ali Bedirhan, Muhammed Şerif Paşa, Seyyid Abdulkadir (Şeyh Ubeydullah'ın oğludur.) vardı. Ondan sonra "Kürt Talebe Hêvî Cemiyeti (Hêvî) 27 Temmuz 1912'de kurulur. Kurucuların büyük çoğunluğu Halkalı Ziraat Okulunda okuyan öğrencilerden oluşuyor. Örgütün ilk sekreteri Ömer Cemil'dir. Örgütün Diyarbakır Bölge temsilcisi Kadri Cemilpaşa' dır. Çağdaş bir Parti niteliğini taşıyan Kürdistan Teali Cemiyeti ise

Mayıs 1918'de İstanbul'da kurulur. Erzurum, Van, Malatya, Elazığ, Bitlis, Mardin, Bingöl, Diyarbakır'da şubeler açar. Cemiyet başkanı Seyyit Abdulkadir'dir. İkinci başkan Emin Ali Paşa'dır. Kurucuları arasında Ferik Fuat paşa, Mehmet Ali Bedirhan, Süleymaniyeli Mehmet Emin, Hacı Ali Efendi gibi tanınmış Kürt şahsiyetleri bulunur. Bu Cemiyet Jîn (yaşam) adında İstanbul'da bir dergi çıkarır. İlk sayı 7 Kasım 1918'de yayına başlar ve 25 sayı yayınlanır. Jîn hem Kürtçe, hem de Türkçe yayınlanır. 25. Sayısı 2 Ekim 1919 tarihinde çıktıktan sonra kapatılır. Cemiyetin başkanı Seyyid Abdulkadir, Osmanlı Ayan Meclisi'nin başkanıdır. Sevr Antlaşması imzalanırken ona sorulan bir soruya cevap olarak "Türk halkı bu kadar zor bir durumda iken, bizim bağımsız Kürdistan kurma peşinde koşmamız ahlaki" değildir diye cevap verir. Seyyid Abdulkadir 1925 yılında oğluyla birlikte Diyarbakır'da idam edilir.

O dönem Kürtlerin oluşturduğu en organize örgüt 1922'de Erzurum'da kurulan "Civata Azadîya Kurdistan" (Kürdistan Özgürlük Cemiyeti) kısa adıyla "Azadi". Bu örgüt bütün Kürtleri bünyesinde toplamayı başarır. Seyyid Abdulkadir, Memduh Selim, Arif Bey… bu örgütte yerlerini alırlar. Azadi, 1924'te önemli bir kongre toplar. Diyarbakır İsyanı kararının bu kongrede alındığı söylenir. Kongreyi organize edenlerin başında Cibranlı Halid Bey (miralaydır), Mutki Aşiret Reysi Hacı Musa Bey (Erzurum Kongresini organize edenlerin başında gelir),Yusuf Ziya Bey, (Birinci Mecliste Kürdistan Mebusudur) Kemal Fevzi (subaylıktan ayrılmadır). Kemal Fevzi Bey, İstiklal Mahkemelerinde yargılanırken "İngiliz ajanlığıyla" suçlanması üzerine, "Benim İngilizlere hizmet ettiğim ispatlanırsa, kendi ipimi kendim çekerim" sözleri tarihi gerçekleri sergilemeye yetiyordu. Bu kongreye Fehmi'ye Bilal ile birlikte katılan Şeyh Said de katılır ve aktif rol oynar. Bu kongreden alınan kararlardan cumhuriyet yöneticilerinin haberi olacak ki Azadi' nin önde gelenlerini hemen tutuklanmaya başlar. Halit Bey, Musa Bey, Yusuf Ziya Bey başta olmak üzere sayısız Kürt lideri tutuklanıp Bitlis cezaevine konulur. Göstermelik bir yargılamayla idam edilirler. Cibranlı Halit Bey'e "sizin vatana ihanet içinde olduğunuz söyleniyor…" diye sorulunca Halit Bey "ceddim ve bütün ailemin kanıyla yoğrulmuş bu topraklarda yetişen biri olarak ben bu topraklara ihanet ediyorum da, nereden geldiği belli olmayanlar vatanperver oluyor. Bana bunun cevabını verin..." diyor. Musa Bey, Halit Bey, Yusuf Ziya Bey idam edilirken son sözleri "ya istiklal, ya hicret" oluyor.

Bu idamların temelinde Kürtleri örgütsüz bırakmak ve yanlış anlamalara zemin hazırlamak. en önemlisi örgütsüz ve kontrolsüz kalmış Kürtleri kolayca provokasyonlara getirmeye çalışmak yatmaktadır. Nitekim de böyle oldu. 1924 yılında Kürtler üzerindeki baskılar yoğunlaştırıldı. Kürt dilinin kamu alanlarında konuşulması yasaklandı. Kürt gelenekleri baskı altına alındı. Kürt giysi ve kıyafetleri yasaklandı. Bu uygulamalar Kürtler arasında büyük tepkiler doğurdu. Kurtuluşları için Türklerle birlikte yola çıkmış ve birinci Mecliste 75 mebusla temsil edilmiş Kürtler artık yok sayılıyordu. Çok geçmeden, baskı, yok sayma ve provokasyonlarla Kürtleri hazırlıksız olarak çatışmaların içine çektiler. 13 Şubat 1925 yılında Şeyh Said'e ve beraberindeki bir gruba Diyarbakır'ın Piran nahiyesinde baskın yapmaları sonucu ölen kimi askerler bahane edilerek "Kürtler isyana başladı" deyip hükümet güçleri her yerde Kürt halkına saldırmaya başladı. Bu tehlikeyi önceden gören "Azadî" örgütünün lideri Cibranlı Halit Bey, "bunlar bizim ilerde boynumuzu kesecek olan kılıçlarını biliyorlar" diyerek Sovyetlerden yardım istemek amacıyla 22 Aralık 1922'de Sovyetler Birliği Erzurum Elçisi olan Pavlovski' ye 10 maddelik bir mektup verir. Mektup Sovyetlerin Ankara'daki büyük elçisi Aralov'a iletilir, ama bir sonuç alınmaz. 1922 dönemi ayni zamanda İngilizlerin "Kürtleri defterlerinden sildikleri" tarih olarak da bilinir.

1908'de Meşrutiyet'in ilanından sonra Kürtlerde faaliyetlerine hız verirler. Bu dönemle birlikte Kürtler de birçok örgüt kurmaya başlarlar. 1910'lu yıllarda kapitalizmin başta Balkanlar olmak üzere Anadolu'da, Ortadoğu'da etkinliğini artırmaya başlamasıyla Osmanlı İmparatorluğu sallanmaya başladı. Kürtlerde bu dünyanın içindedirler. Salih Bey, "Serbesti" gazetesinde kaleme aldığı yazıda, "kardeşlerim uyanma vakti geldi. Bundan sonra gözlerimizi açıp o derin uykudan uyanmazsak, Kürtlük diye bir şey kalmaz" diyerek Kürtlerin içinde bulunduğu durumu özetlemiştir. O günlerde Kürtlerin içinde bulunduğu durumu anlamak için Jîn Dergisine bakmak yeterlidir.

Kürtlerle Osmanlı İmparatorluğu arasında kimi zaman ciddi sorunlar yaşansa bile ittifakları 1514 yıllarına Çaldıran Savaşına, Yavuz Selim'le İdris-i Bitlisi arasında yapılan antlaşmaya kadar gider. Kürtlerin Osmanlı'yla yaptığı bu anlaşma olmasa Osmanlı İmparatorluğu batıda ne bu kadar gelişirdi, ne de bir dünya devleti haline gelebilirdi. Osmanlı ordusunda sayısız Kürt vardır. Erzurum'daki 8. ve Diyarbakır'daki 7. Kolordunun Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına kadar çoğunluğunun Kürtlerden oluştuğu bilinmektedir. 1925 Kürt isyanını bastırmada 7. Kolordu askerlerinin katılmayışları bundan dolayıdır…

30 Ekim 1918 Mondros ateşkes antlaşmasıyla Osmanlı imparatorluğu hızla çökmeye başlar. Dünya tarihi en önemli döneminden geçiyordu. Türkler, Kürtler, komünistler, muhafazakârlar, Çerkezler ve Anadolu-Kürdistan halkların tümü bağımsızlık, özgürlük ve demokrasi için yeniden harmanlanıyorlardı. Buna en somut örnek Erzurum kongresinde alınan kararlar ve delegelerin bileşimidir. Erzurum Kongresi, 17 Haziran 1919'da "Erzurum Vilayet Kongresi" olarak toplanır ve bu toplantıda 10 Temmuz 1919 tarihinde "Erzurum Kongresinin toplanmasına" karar verir. Yani tarihe geçen kongrenin toplanmasının kararı 17 Haziran 1919'da toplanan "Erzurum Vilayet kongresinde alınır ve 10 Temmuz 1919'da toplanacak olan kongrenin delegeleri de bu kongrede seçilir. M. Kemal 3 Temmuz 1919'da Erzurum'a gelir. Erzurum'a geldiğinde "Erzurum Vilayet Kongresi" yapılmış ve 10 Temmuz 1919 toplanacak kongreye katılacak delegeler seçilmiştir bile. M. Kemal seçilen delegeler arasında yoktur. Kazım Karabekir'in devreye girmesiyle ve Mutki aşiret lideri Musa Bey'in desteğiyle seçilmiş olan delegelerden ikisi istifa eder, onların yerine M. Kemal ve Rauf Orbay delege olur… O dönem Kürtlerin tercihini anlamak için bir de şu iki belgeye bakmak yeterli olur. Mustafa Kemal, "Vilayet-i Şarkiye Müdafa-i Hukuk-i Milliyeti Cemiyeti" Diyarbakır şubesine yazdığı bir mektupta :

"Yabancı istilaya uğrayan memleketin düşmandan temizlendikten sonra, Kürt kardeşlerimin haklarına riayetkâr olacağız". O zaman bu Cemiyetin başkanı Cemil Paşazade Mustafa Bey'dir. Cemil Paşazade Mustafa Bey'de M. Kemal'e yazdığı mektupta "Türklerin, Kürtlerin, Çerkezlerin ve Lazların çıkarlarının ortak olduğunu" yazar.

Bu kısa tespitler bile Kürtlerin o günkü durumlarını ve tarihi tercihlerini net olarak ortaya koymaya yeter.

Birinci dünya savaşı başta Ortadoğu olmak üzere Balkanlara, Anadolu'ya ve başka birçok bölgeye kapitalist ilişkileri ulus-devlet hegemonyası altında ve sömürgecilik temelinde yerleştirmeyi sağladı. Bu uygulamanın baş mimarı İngilizler olmuştur. Bu uygulamalar günümüze kadar süre geldi. Ancak ikinci dünya savaşından sonra Balkanlarda ve kısmen de Ortadoğu'da durumlar değişti. Ortadoğu'da sonraları birkaç devlet Sovyetlerin nüfuz alanına girdiler. Nasır'ın Mısır'ı, Irak, Suriye, Afganistan, Libya, Güney Yemen vb. Günümüz Afganistan, Irak, Suriye, Libya yeniden kaynayan birer kazana dönmüş durumdadır. Adı konulmamış bir dünya savaşı yaşanıyor. Birinci dünya savaşında yarım kalmış görevler tamamlanmaya çalışılıyor. Her şey yerinden oynamış, her ülke ve toplum yeniden biçim almaya çalışıyor. Biryandan emperyal güçlerin hegemonik yöntemiyle ulus-devletlerin ve kapitalist modernitenin egemenliği at koşturmak istiyor. Diğer yandan Reel sosyalizmin deneyiminden dersler çıkarmaya çalışan ve ulus-devletlerin hiçbir toplumsal sorunu çözemeyeceğini gören, toplumu yeniden demokratik modernite temelinde yani demokratik ulus ve onun kendi kendini yönetme biçimi olarak demokratik özerklik ve de demokratik konfederalizm temelinde kurtulmayı önüne koyan mücadele sürüyor. Bu savaşımın içinde Kürt halkı en başta yürüyor. Kürtler hem geliştirdikleri toplumsal felsefe olarak, hem de bu felsefenin hümanist bir modeli demokratik ulusu yaşamda etkin kılmak için en ön saflarda savaşıyorlar. Bu konu başlı başına bir yazı olacaktır.

Türkiye'de İngilizlerin hegemonik etkinliğinde bir ulus-devlet inşa edildi. Farklı halkların ve inançların birlikte demokratik bir yapı oluşturması bu şekilde engellenmiş olundu

Dersim Tertelesi

Haydar Işık

“Neticeyi söylüyorum. Mağaralara iltica etmişlerdi. Ordu zehirli gaz kullandı. Mağaraların kapısının içinden. Bunları fare gibi zehirledi. Yediden yetmişe o Dersim Kürtlerini kestiler. Kanlı bir hareket oldu. Dersim davası da bitti. Hükümet otoritesi de köye ve Dersim’e girdi. Dersim böyle bitti....” İhsan Sabri Çağlayangil’in bu sözleri, Dersimlilerin “TERTELE” kavramıyla ne kadar da eksiksiz uyuşmaktadır. Tertele; vurma, imha etme, yakma,soy-sopunu ortadan kaldırma anlamında kullanılıyor. Yahudiler, Hitler’in endüstriyel soykırımına SHOA derken, Avrupalılar HOLOCAUST demekteler. Kürtlerin Kirmanci lehçesinde kullandıkları “TERTELE” ise, bu anlamda bir soykırım gördüklerini ifade etmek için kullanılıyor. Yukardaki sözlerin sahibi; zamanın devlet görevlisi, Emniyet Amiri, Dersim soykırımında önemli fonksiyonu olduğu bilinen, valilik ve Dışişleri Bakanlığı yapan İhsan Sabri Çağlayangil’dir. Hiç de sıradan olmayan hatta birinci dereceden katliam sorumluları arasında yer alan zatın sadece bu sözlerine bakınca bile1948 Birleşmiş Milletler soykırım tanımına da uygun olarak Kemalist Türk devletinin Dersim’de soykırım yaptığı gerçeği ortaya çıkıyor. Ayrıca o yıllardaki basının, Türk ordusunun hangi kahramanlıklar göstererek “çıban başı” gösterilen Dersim üzerinden silindir gibi geçtiğini, orduyu kutsayan yorum ve haberleri ve henüz daha yaşayan Dersimlilerin anlatımları soykırım yapıldığını ortaya koyuyor.

1937/ 38 yıllarında Kemalist Devletin orantısız güç kullanarak Dersim’de soykırım yaptığı gerçeğini görmezlikten gelmek, onu onaylamak anlamına eşdeğerdir. Soykırımları unutmak ve unutturmak yeni soykırımlara kapı açar. Türk devleti, Dersimlilerin “TERTELE” dediği bu soykırımı 70 yıl boyunca gizledi, unutturmaya çalıştı. Yazılıp çizilmesini yasakladı. Kürtlerin, Gernika’yı ebedileştiren Pablo Picasso gibi ressamı yoktu, olsa da imkan verilmezdi. Devletin egemen ideolojisi, Dersim isyan etti, dedi. Adeta kurdun kuzuya yaptığı gibi Dersimliler suçlu gösterildi. Yapılan soykırımı gizlemeye matuf her yola başvuruldu. Bu yetmemiş gibi Onur Öymen ve benzeri ırkçı çevreler devleti haklı çıkarıyor. Oysa Alman devleti her yıl Holocaust’un mağdurlarını anıyor. Devlet Başkanı Gauck bu yılki konuşmasında: “Es gibt keine deutsche Identität ohne Auschwitz”, Ausschwitz’siz Alman kimliği olmaz, derken Türkiye, yaptıklarıyla yüzleşmekten kaçınıyor. Dersim’e karşı sessizliğini sürdürüyor.

Diaspora Dersimlileri ise, 70 yıl sonra da olsa soykırımın unutulmaması için önemli çalışmalar yaptılar. Avrupa Parlamentosu’nda beş enternasyonal DERSİM Konferansı gerçekleştirip unutturulmak istenen soykırımı hatırlanır duruma getirdiler. 2008 yılında Avrupa Parlamentosu salonlarında yapılan 1. Enternasyonal Dersim Konferansı’na konuşmacı olarak katılan Halklar Hukuku uzmanı Prof. Dr. Ronald Mönch: ”Türk hükümeti, Dersim de 1937/38 yıllarında yapmış olduğu bölgesel Dersim Katliamı konusunu hiç bir zaman tartışmadı. Türk halkı da onu izleyerek konuyla yüzleşmedi, yüzleşmek zorunda kalmadı. Türk üniversiteleri, bilim kurumları Dersim için araştırma yapmadı. 20. Yüzyılın büyük soykırımları; Ermeni, Yahudi, Sinti-Roma,(...) Dersim’i unutturdu. Dünya şimdiye kadar Türkiye’yi Dersim ile yüzleşmeye zorlamadığından dolayı Türkiye Dersim’i inkar etmeye bile ihtiyaç duymuyor.”diye konuşmuştu.(Dersim Konferansları, Azad Ronahi)

Dersim tragedyası onca derin olmalı ki, onu yaşayanların evlatları, gecikmiş olsalar da unutmadılar ve unutturmadılar. Diaspora Dersimlileri her yıl Bakanlar Kurulu’nun 4 Mayıs Dersim imha kararı günü ile Seyid Riza’nın 15 Kasım idam gününü geleneksel anılan günler haline getirdiler. Tertele Dersim’i anlamak için

öncesi yıllara bir göz atalım.

Tertele Öncesi

"Tertele" kavramı Dersim'de bir milad olarak kullanılır. O dönem insanına ne zaman doğdun diye sorulunca; "Ez Tertele ra verî " Tertele'den önce "Tertele ra dime" Tertele'den sonra doğdum derlerdi. Büyük olayların zamanı bu Tertele'ye göre ifade edilirdi. Yani bir çeşit İsa'dan önce ve sonra olduğu gibi Dersimlinin kafasına kazınmıştı. Dersim halkının kafasına ve ruhuna bunca yerleşen ve aradan üç hatta dört nesil geçtiği halde unutulmayan Tertele'ye geliş de insanlık tarihinin övünç duymadığı, utandığı bir tarihtir.

Sultan Abdülhamid yönetimindeki Osmanlı Devleti, Pan İslamist anlayışla halkları bir arada tutarken, zamanında Ermeni pogromları yapılıyor, bu politikasına Sunni Kürt aşiretleri alet ediliyordu. Hamidiye adıyla anılan alaylar, önce Ermeni meselesini çözecek ardından ise, Kürtler arası mezhep çatışması yaratarak mızrağın sivri ucu Kürt Kızılbaş-Alevilere yöneltilecekti. O zamanlar Türk ordusunu modernize eden Prusya kışla eğitiminden geçmiş Alman subayları, Sultan'ın Pan İslamizm'inin çağın koşullarına cevap veremeyeceğini, bu nedenle İttihat ve Terakki hareketinin Pan Türkizm'iyle daha iyi mevziler kazanacağına inandıklarından, Turancılık azgın bir şekilde geliştirildi.

Feldmarschall Colmar Freiherr von der Goltz, (1843-1916) Türk ordusunu reorganize eden ve "Goltz Paşa" olarak anılır. Türk ordusunun Genelkurmay Başkanı olarak görülen bu Paşa şöyle demektedir: "Solange Abdülhamit und die Herrschenden Klassen am Ruder bleiben, ist an eine Rettung der Türkei nicht zu denken." (1883) Abdülhamit ve hükmeden sınıf iktidarda kaldıkça, Türkiye'nin kurtuluşu düşünülemez. (Alte Kameraden- Emrullah Nutku sayfa 7)

Birinci Dünya Savaşı gölgesinde 1915/17 yıllarında Ermeni halkı; Türkiye'nin müttefiki, silah arkadaşı, bazı araştırmacılara göre, Alman devletinin de bilgisi dahilinde, planlı, programlı tarzda soykırım gördü. Bu dönemi anlatan belge ya da yorumlarda bir buçuk milyon Ermeninin hayatını kaybettiği sıkça okunur. Batı Anadolu'dan toplanıp Suriye'deki Tuz çölüne sürülen kafileler Orta Anadolu'dan geçirilirken ganimet yapmaları için Müslüman Türk halkının saldırısına açık bırakılır. Bunun gibi Kürdistan'dan geçirilen kafileler de çapulcu Kürtlerin saldırısına uğrar. İşte içinde bulunduğumuz yıl yüzüncü yıldönümü anılacak olan bu Ermeni soykırımı, insanlık tarihinin ilk planlı programlı soykırımıdır.

O tarihlerde Dersim'de Kürtler ve Ermeniler barış içinde birlikte yaşamaktadır. 1915/17 soykırımından kaçmayı beceren azımsanmayacak kadar Ermeni Dersim'de Kürt aşiret ve ailelerine sığınır. Irkçı-Turancı devlet Dersimli Kürtlerden bu Ermenileri istedikleri halde onlar vermezler. Dersim, çok defa üzerine gidilen ama sonuç alınamayan savaşlara sahne olan bölgedir. Kürt Kızılbaş halk; insanı kıble gördüğünden, ve inancındaki insana saygı gereği sığınanları vermezler. Yeni Cumhuriyetin liderleri, Dersimlilerin bu davranışını unutmamış olmalıdır.

1923 yılında Lozan Antlaşmasıyla İngilizler, Fransızlar vb. Cumhuriyetin tapusunu yeni sahiplerine teslim edince, Kurtuluş savaşına özerklik temelinde katılan Kürtlere verilen sözler unutulur. Bu döneme kadar da Hıristiyan halklar zaten önemli oranda ortadan kaldırılmıştır. Geriye sadece Kürtler kalmıştır. İttihat Terakki ideolojisinden gelen Kemal Atatürk; Kürtlere ihtiyacı olduğu zaman "Kürt-Kürdistan" hatta "Kürtlere otonomi" kavramlarını çekinmeden kullanırken, kendisini güvende gördüğü için, 8 Eylül 1925 yılında çıkardığı Şark İslahat Planı adındaki kanunla, bahsettiği otonomiyi vermediği gibi Kürdistan kavramı ve Kürtçe yasaklatılır. Bu kanun çerçevesinde Kürtlerin tenkil, tehcir ve tedip edilmeleri için Türk ordusu harekete geçirilir.

Şark Islahat Kanunu 14. Madde

"Aslen Türk olup Kürtlüğe yenilmeye başlayan Malatya, Elaziz, Diyarbakır, Bitlis, Van, Muş, Urfa, Ergani, Hozat, Erciş, Adilcevaz, Ahlat, Palu, Çarşancak, Çemişkezek, Ovacık, Hısnımansur, Behisni, Hekimhan, Birecik, Çermik vilayet ve kaza merkezlerinde; hükümet ve belediye dairelerinde ve diğer kurum ve kuruluşlarda, okullarda, çarşı ve pazarlarda Türkçe'den başka dil kullananlar, hükümet ve belediyenin emirlerine muhalefet etmek ve direnmek suçundan cezalandırılır."

Şark Islahat Kanunu ardından yapılan uygulamalar üzerine pek çok anekdot anlatılmakta-

dır. Pazara giden Kürt, Türkçe bilmediğinden konuştuğu her kelime için 5 kuruş para cezası vermek zorunda kalır. Devlet bu kanunla, Kürtleri Türk, Aleviyi Hanefi yapmak, yani homojen bir ırk yaratmak için gereken tüm kanunsuzlukları yapmaya başlar. Kürtlere karşı katliam ve sürgün artık devlet politikası olmuştur.

Ayrıca Kemalist devlet bu kanunla, Kürtlerin çimentosu olan dil birliğini ortadan kaldırıp Kürt ulusunu ruhsuz bırakmak istemiştir. Yani Şark Islahat Kanunu ile Kürdün "ben" diyebileceği her şeyi ortadan kaldırılmak hedeflenmiştir. Tertele sonrası yıllarını iyi hatırlıyorum, Dersimliler, işe yaramayam Kirmanci anlamına da gelen "Kirmanciya beleke" gibi sözler ederdi.

Alman bilim insanı Wilhelm von Humboldt: "Die Sprache ist gleichsam die äusserliche Erscheinung des geistes der Völker; ihre Sprache ist ihr Geist und ihr Geist ihre Sprache, man kann sich beide nie identisch genug denken." (Anadil, halkların adeta ruhsal dış görüntüsüdür; anadil, ulusun ruhu; ruhu ise anadilidir, insan bu ikisinin özdeşliğini nekadar düşünse azdır,) diyor. Bunun böyle olduğunu bile Kemalist rejim Kürdün anadilini yasaklamakla ruhuna zincir vurmak, Şark Islahat Kanunu ile kölelik karanlığına atarak ulus bilincini de kırmak istemiştir. Bu yolla da ilk once Kürt; kendisine güvensiz bakan, korkak ve efendi hayranı bir haletiruhiyeye bürünmelidir. Bunun için de önemli bir adım olarak okullara Latin alfabesi de getirilerek, Medrese eğitimi geleneği de ortadan kaldırılır. Bu suretle Kürtler adeta bir gecede cahil yapılmak istenir. Ayrıca Kürtlere zorla Türkçe dayatıldığından, kurtuluş sadece Türk olmak ve Türkçe öğrenmekte aranır hale getirilir.

26 Nisan 1937 yılında Alman faşist rejiminin hava kuvvetleri Bask'ın Gernika (Guernica) kasabasını bombalarken, Türkiye'ye, 1. Dünya Savaşı'ndaki gibi bir olanak doğmuştu

Şeyh Said Serhildanı ve Ararat Direnişi sırasında devlet orantısız şiddet kullanır. Türk Basını; "Zilan Deresi lebaleb ceset doldu." Diye yazarken, 1930 Ağustos ayında Alman Sosyal Demokrat Partisinin yayın organı Vorwärts Gazetesi 18. sayfada iki sütun üzerinden okurlarına bu katliamı şöyle vermektedir: "Mit der Niederwerfung des jüngsten Aufstandes im persischen und türkischen Kurdengebiet wird das Schicksal der Kurden als Volk in der Geschichte des modernen Orients für immer besiegelt sein."

Makalenin özünü teşkil eden bu cümleyle gazete okuruna şunu iletiyor. "İran ve Türk sınırındaki Kürt bölgesinde bastırılan isyanla, halk olarak Kürtlerin kaderi, modern Oriyentte mühürlenmiş bulunmaktadır." Kürt halkına yalnız bir yol bırakılır; ya Türk olacaksın, ya öleceksin.

Sıra Dersim'de

Kemalist devlet Kürdistan'a mezar suskunluğu getirdikten sonra yüzünü otonom yaşayan Dersim'e çevirir. Dersim, Kürdistan'da düşürülmeyen son bölgedir. Dar bölgede bir kaç dil-lehçe ile inancın yan yana yaşadığı Dersim'de Kürtler Kızılbaş Alevi, devletin resmi dini ise Sunni İslam'ın Hanefi mezhebidir. Dersim Alevilerinin sabah güneşinin dala, taşa, duvara düşen ilk huzmelerini öperek dua ettiklerini iyi hatırlıyorum. Ateşe, dağlara ve doğaya kutsallık verdikleri bugün bile görülmektedir. O nedenle de Dersim'de Allah "Xizir" veya "Haq" diye çağrılırdı. Yaşayan her canlıya yaşama hakkı tanıyan Kızılbaşlık, komşusuna ve dardaki herkese oldukça insancıl ve sosyal davranırdı. Yalan, hırsızlık ve sahtekarlıktan kaçınma toplumun en temel ahlaki karakteridir. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı orduları yenilip geri çekilirken, Ruslara karşı savaşıp onları Erzurum'a kadar geriletecek denli savaşçı olan Dersimlilerin devlet ile ilişkileri oldukça mesafelidir. Bundan dolayı da Dersim'de dış bölgeler hariç vergi vermek ve askere gitmek henüz görülmemektedir. Bu özellikleriyle Dersim'e , devlete ait ve onu temsilen hiç bir kurum girmemiştir.

Kemalist devlet tek ulus yaratan değişim dönüşüm için tüm olanaklarını kullanırken, "çıban başı" olarak gördüğü Dersim'e neşter vurmayı planlar. Bunun için de 1934 yılında "Tunceli Kanunu" çıkarılır. Bu kanunla, ırkçı-tekçi yapısına uygun tarzda Kürtçe gümüş kapı anlamındaki Dersim adı yerine Katliamda da görüleceği gibi "Devletin Tunç Eli" manasında Tunceli ismi konulur. Bu kanun; Kürdistan'da düşürülmeyen bölge olan Dersim'de tenkil, tedip ve tehcire olanak vermek için çı-

karılmıştır. Bir yandan da son darbeyi vurmak için Dersim içlerine kadar gönderdikleri yetkililere rapor hazırlatırken, aynı anda Dersimli aşiret reisleri ve nüfuz sahibi şahsiyetlere yol yapımı, kışla yapımı müteahhitlikleri, biraz Türkçe bilenlere nahiye müdürlükleri, ordusuna iaşe taşıma görevleri verilir. Bazı aşiret beyleri, "ona verilirse bana da verilsin" diye de düşünerek gönüllü olurlar. Devlet, o güne kadar yapılmayan, görülmeyen metotlar ve satın alma yoluyla Kürtler arasından ihbarcı ve ihanetçi çıkarır. Bu şekilde de daha askeri harekat başlatılmadam önce Dersim'i kontrol altına alır. Paralel olarak dağlık Dersim kasabalarına yol yapımı, kışla inşaatları sürdürür. Osmanlının bunca sefer yaparak giremediği Dersim'e Kemalist devlet 30'lu yılların ortasında "medeniyet getiriyorum" diyerek girmiş olur.

Bu yıllarda Türk ordusunda en etkili ve yetkili subaylar Balkan'lardan gelenlerdir. Aynı zamanda İttihatçı olan bu subaylar, İmparatorluğu kaybetmenin acısını adeta Kürtlerden çıkarırken, o savunulan "teklik" ideolojisine hayat verilmek istenir. Diğer yandan yine bu subaylar, 30'lu yıllarda Almanya ve İtalya'da yükselen ırkçı faşist düşüncenin sempatizanlarıdır. İspanya'da süren iç savaşta, dünya ilericileri Franko faşizmine karşı oluşturdukları devrimci tugaylarla yer alırken, 26 Nisan 1937 yılında Alman faşist rejiminin hava kuvvetleri Bask'ın Gernika (Guernica) kasabasını bombalarken, Türkiye'ye, 1. Dünya Savaşı'ndaki gibi bir olanak doğmuştur. Dünya ilericiliği faşizmle ve İspanya iç savaşıyla meşgulken, Kemal Atatürk bu kargaşanın gölgesinde 4. Mayıs 1937 de Bakanlar Kurulunu toplayıp çok kısa bir metinle Dersim Tertelesi'ni başlatma kararı alır.

Kemal Atatürk, en iyi eğitimli ve donanımlı Muhafız Alayının usta erlerini ve subaylarını Elazığ'a gönderirken, manevi kızı pilot Sabiha Gökçen'in de beline kendi tabancasını bizzat bağladıktan sonra Dersim'i bombardımana gönderir. Dersim on binlerce asker tarafından ihata edilir. Dersim'e giriş çıkışlar yasaklanır.

Dersimliler askerin saldırısını. "Lau lau esker ame, eştra koyene ma ser, koy bi gewr." Asker geldi, dağlarımıza çıktı, dağlar gri oldu, diye hayret ederek anlatır. Dersim halkının suçu neydi? Önce Kürt olmak, sonra Kızılbaş Alevi olmak ve kendisine sığınan Ermenileri korumaktı. Dersim devlete karşı kesinlikle isyan etmediği halde, hatta pek çok aşiret reisinin devletle çok iyi ilişkileri olduğu bilindiği halde, 1937 yılı Mayıs ayında karadan ve havadan saldırı başlatıldı. Batı Dersim'de Seyid Riza ve kendisine yardım veren iki aşiret, devletin orantısız gücü karşısında çok kayıp verir.

Seyid Riza, barış görüşmeleri için Erzincan'a giderken 10 Eylül 1937 de Muti Köprüsünde askerler tarafından yakalanır ve Elazığ'da sözde bir mahkeme ile (İhsan Sabri Çağlayangi'in ifadesine göre bir pazar günü 75 yaşın üzerinde olan Seyid Riza'nın yaşı küçültülür, henüz 18 olmayan oğlu Reşik Hüseyin'in yaşı da büyütülür.) tercümana gerek görmeden, yargılananların anlamadığı dil ile karar verilip yedi kişi 15 Kasım 1937 günü darağacına çekilir. Kemalist militarizme karşı duran ve 75 yaşında darağacına çekilerek idam edilen Seyid Riza, asılmadan önce: „Ben vicdanım gereği hareket ettim. En yüksek idealim, halkımın ve memleketimin özgürlüğüdür." demiştir.

Ordu o kışın geri çekilir. Ancak 1938 baharı saldırı tüm şiddetiyle başlar. Koçgiri'de katliam yapan Sakallı Nurettin Paşa'nın damadı Abdullah Alpdoğan daha korkunç bir şiddetle Dersim'de katliam yapar. Dokunulmazlığı olan istediğini asan ve kesen Alpdoğan 1938'de Doğu Dersim aşiretlerinden devletle işbirliği içinde olanlar dahil tenkil ve tehcire tabi tutar. Tehcir edileceksiniz diye köylerinden toplanan Kürtlere toplu katliam uygulanır.

Burada okura gerçekliğin boyutunu anlatmak için üç tipik örnek vermek istiyorum.

1. Aliye Gülabi Ailesi, Sait Kırmızıtoprak'ın (Dr. Şivan'ın) akrabaları 54 can, sürgüne götürüleceksiniz diye toplayıp Nazimiye kasabasının arkasında kurşuna dizip yakarlar.

2. Nazimiye Aşağı Mahallede oturan Use Mirç diye anılan sonradan Yeğin soyadı alan köklü ve geniş aileden sadece bir kişi hapishanede olduğu için kurtulur. Bebekler bile süngülenir.

3. Çukur Beyleri diye anılan Sülü Bey ve Hasan Bey bütün aile efradıyla sürgün yoluna çıkarıldıktan sonra Mazgirt arkasında kurşuna dizilirler.

Örnek verdiğimiz bu aile büyüklerinin devlete karşı herhangi bir hareketi olmadığı gibi devletle iyi ilişkiler içinde oldukları bilinir. Türk devleti, 1937 yılında kendisine karşı direnen bir kaç aşireti imha ederken, amacının sadece bu

aşiretleri tenkil, tedip ve tehcir olduğunu söyler. Seyid Riza, her ne kadar öbür beylerin dikkatini çekse de, onlar devletin politikasına aldanırlar. 1938 yılında; direnen, direnmeyen, dünyadan habersiz veya haberdar olan, devletten ihale alan ile almayana karşı Alpdoğan tenkil ve tehcir harekatı başlatır. Asıl Tertele işte bu yıl gerçekleşir.

Dersimliler 70 ila 100 bin arası insanın katledildiğini söylerler. R. Tayip Erdoğan, Başbakan iken devletin 50 bin insan katlettiğini ifade etti. Mağaralara sığınan yaşlı, kadın ve çocuklar zehirli gaz ile imha edilir. İslamcı şair Necip Fazıl Kısakürek, Dersim'de yapılanların W. Shakespeare'in hayal gücünü aşan tarzda gördüğünü söyler. Kemalist devletin ölçüsüz şiddeti Dersimlilerin ağıtlarında saklıdır.

Türk subayları savaş ganimeti olarak Kürt kızlarını yanlarında götürürler. Bu olayı, yakından bilen biri olarak, ilk defa romanlarımda işledim. Nekadar sürgün edildi, kesin bir rakam olmasa da on beş bin Dersim Kürdü, Türk il ve ilçelerine, nüfusun %10 nu geçmeyecek şekilde, aileler parçalanıp sürgün edilir. "Modern Türkiye"; Kemal Atatürk buyruğu ve arkadaşları İsmet İnönü, Fevzi Çakmak, Celal Bayar ve diğerlerinin yardımıyla Dersim'de hiç kapanmayan bir yara açarlar.

Kemalist Devlet Kürdistan'a mezar suskunluğu getirdikten sonra yüzünü otonom yaşayan Dersim'e çevirir

2008 Dersim Konferansı'nda Prof. Dr. Ronald Mönch şöyle konuştu:

"Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, O'nun hükümet üyeleri, sorumlu komutanlar ve bölge valileri, bu failler bugünün kriterlerine göre insanlığa karşı işledikleri suçlar nedeniyle cezalandırılabilir." demişti. Dersim Konferansı-Azad Roni sayfa 48

Avrupayı kan gölüne çeviren Hitler'in Dersim'de yapılanları bilmemesi düşünülemez. Falih Rıfkı Atay, Çankaya kitabında; Hitler'in bir Türk delegasyonu kabul ederken, Kemal Atatürk'ün iki öğrencisi var. Birincisi Mussolini diğeri de benim dediğini, "Ulu Önder"'e övgü olarak görmüş olmalı ki sitayişle yazıyor. Kemal Atatürk, gerçekten de öğrencisine ders verir tarzda Dersim Tertelesi'ni gerçekleştirir.

Etnik Arındırma

Türk ordusu kendi ifadesiyle; Dersim üzerinden silindir gibi geçip, İkinci Dünya Savaşı gölgesinde on binleri katletmiş, on binleri sürgün etmiş, köyleri yakıp yıkmış, tarlaları ateşe vermiş, hayvan sürülerine el koymuş, stratejik dağlık bölgeleri yasak bölge ilan etmiş, bütün bunlara ragmen tesadüfen hayatta kalan insanları açlık, yokluk, hastalıkla başbaşa bırakmıştır. 1942 den itibaren iyi hatırlıyorum, kış uzun sürüp erzak bitince, annem çocuklarını bahara çıkaramayacak diye ağlardı. Kar kalkıp kenger, sing, moresing gibi bitkiler filizlenince o sene ölmeyeceğimize inanırdık. Dersim açlık yoklukla terbiye ediliyordu.

1944 yılında tek kelime Türkçe bilmeden ilkokula gitmemi de hatırlıyorum. İspartalı öğretmenimiz Sabahattin Ataöz elinde bir çubukla sınıfa girince ayağa kalkıp hazırolda duracağımız söylendi. Öğretmen; "Türküm, doğruyum..." derken biz kulağa yansıyan şeklini bağırırdık. Kürtçe konuşmamız yasaktı. Sopa yememek için evde bile konuşmamaya çalışırdık, çünkü ispiyonları vardı. Bize Türk olmak, Türkçe öğrenmek zorla dayatılmış, Kürtlük utanılır hale getirilmişti.

Dersim'in bütün kasabalarında olduğu gibi bizim Kasabamızda devasa bir kışla vardı. Kürtlerin arkadan kesilen kafalarının götürüldüğü mekan, "Uygulama Kız İlkokulu" dedikleri köylerden toplanan Kürt kızlarıyla dolduruldu. Türklük bu okullarda babası, annesi, akrabası katledilen çocuklara şırınga edilirken, Dersim Türkleştirilmişti. Kırklı yıllarda Kürdistan'da mantar gibi biten Kürt çocuklarının devşirildikleri "Köy Enstitüleri", Türkçülüğü ırkçılığa götüren asimilasyon fabrikalarıydı. Bu kurumlarda Kürt olmak elbette düşünülemezdi. Burada okura bir olayı aktarmak istiyorum. Türkçe öğretmenimiz Mehmet Gülay, Akçadağ Köy Enstitüsü'nün üçüncü sınıfında tek tek öğrencilere, "Sizin evde hangi dil konuşuluyor?" diye sorunca, ben Kürtçe demiştim. Yanımda oturan akrabam Ali ise "Türkçe" deyince, dayağı da göze alarak "Öğretmenim yalan söylüyor. Akrabam. Onlar da Kürtçe konuşuyor." demiştim.

Nedense beni dövmemişti. Sonradan öğrendim ki kendisi de Kürtmüş.

Sıdıka Avar'ın "Dağ Çiçekleri"ni okuyanlar, o zamanın ilerici görülen İnönü yönetiminin nasıl ırkçı ve faşist karakterli olduğunu, zamanında en büyük asimilasyon ve etnik arındırma yapıldığını göreceklerdir. Dedesinin soykırımını temize çıkaran CHP'li Gülsün Bilgehan: "Bence sonuca bakmak lazım. Sonuçta bugün Tunceli bölgesi en görgülü, en eğitimli, demokrasiye inanan insanlardan oluşuyor. Mesela sürgünlerden söz ediliyor. O sürgünlerde çok iyi yetişmiş genç kızlar da var. Belki o bölgede, ortaçağ şartlarında kalsalardı o aileleri kuramayacaklardı."

Kemalist Rejim Kürdün anadilini yasaklamakla ruhuna zincir vurmak, Şark Islahat Kanunu ile kölelik karanlığına atarak ulus bilincini de kırmak istemiştir

Burada dikkat edilmesi gereken; bu anlayışa bakınca görüyoruz ki, bugünün resmi Türk devlet anlayışıyla Tertele'yi amaçlayan anlayışın aynılığıdır. Kürdü, iyi Türk ve Hanefi yapmak doğru bir motif olarak görülüyor. Bu nedenle katletme ve sürgünün doğruluğu anlatılmak isteniyor.

Tertele sonrası yıllarda aynı renk ve harmoni için devlet, Dersimlileri Kemalist boya kazanına atıp sonra tornadan geçirip Türk ve Hanefi çıkarmaya çalışıyordu. Kürtçe coğrafi isimler Türkleştirilmiş, dağların yamaçlarına "Ne mutlu Türküm diyene!" ve benzeri sloganlar yazılmış, batıda Türk için doğal olan haklardan bile mahrum kimliksiz, kültürsüz, tarihsiz, aşağılanan bir toplum yapısı Dersim'de boy veriyordu. "Biz Kürt değiliz, Türk oğlu Türküz!" diyen, Aleviliği Türklüğe bağlayan, "Horasan'dan gelen özbezöz Türküz!" diyenler giderek çoğalıyordu. Dersim'de soykırım yapan Türk büyüklerinin adları cadde ve bulvarlara veriliyor, Dersimlilere; efendisini seven sömürgeci şartlandırma empoze ediliyordu. Kürtçe isimlere yasak getirilirken pek çok Dersimli, doğan çocuklarına "Kemal" ve "İsmet" adlarını veriyordu. Herşeyden önemlisi, Dersimlinin en doğal ve temel insani hakkı olan anadiliyle eğitim öğretim görmesi yasaklanıyordu. Bu demektir ki, kültürel soykırım 1938 den beri sürüyor. Devlet, Tertele sonrası Dersim Kürtleri üzerindeki baskısını sürdürdü. Bu baskı nedeniyle Dersim nüfusu toprağından, sosyal köklerinden ayrılmak zorunda bırakıldı. Diaspora Dersimlileri Dersim'de yaşayanlardan bir kaç defa daha fazladır. Devlet Dersim'e yönelik barajlar yaparak demografiyi bozdu. Buna baskı ve askeri önlemler de eklenerek halkımız kutsal topraklarından tümüyle kovulmak istendi.

Yurdu kaybettirilip, yabancı bir ülkede yaşamak zorunda bırakılan birinin ruhunda kırılmalar yaşanır. Güvencede yaşadığı hayat, asıl vatanını unutmasına yardım edemez. Dersim; onun varlık nedeni, Dersim; onun anadili, Dersim; doğayı ve insanı sevme anlayışı demektir. Dersim; aynı zamanda onun travmasıdır. Bu travmaya son vermenin yolu, Türk devletinin "Tertele Dersim" ile yüzleşmesi, dünyadaki örneklere benzer geçmişini sorgulaması, Dersimlilere karşı tarihi yanlışlarından ayrılıp onları oldukları gibi görüp haklarını vermesidir.

Kaynakça

1)Almanca'dan çevrileri: Wilhelm Köhler'den Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bitlis ve Halkı,

2)Prof. Egon Von Eickstedt'in "İlk Çağlardan Günümüze/ Türkler, Kürtler, İranlılar",

3)Jürgen Roth'un Kürdistan'da Direniş

4)David Kherdian'nın Hilalin Gölgesinde-Bir Ermeni Kızın Yazgısı

Kürdistan'da Beyaz Soykırım (1940-1960 Yılları)

Hayrettin Adlığ

Beyaz soykırım, başka bir ifadeyle asimilasyon ya da kültürel soykırım, fiziki soykırımın yapamadığını ya da kimi zaman fiziki soykırımın uygulanamadığı koşullarda devreye girerek, hedef olarak belirlenen grubun, kültürün egemen kültür içinde eritilmesi, etkisizleştirilmesi anlamını taşır.

Fiziki soykırım için açık zor ve şiddet kullanılırken, beyaz soykırım için kullanılmayan araç yok gibidir. Bu araçların başında da egemen ulusun dilini esas alan ve diğer dil ve kültürleri yok sayan tekçi eğitim sistemidir. Kışla, ibadethane, fabrika vb. kurumların her biri belirlenen beyaz soykırım politikasına hizmet edecek tarzda örgütlendirilirler.

Beyaz soykırımın başarılı olabilmesi için kullanılacak olan araçların belirlenmesi yetmez; bu araçların belirlenen amaçlara göre örgütlendirilmesi de gerekiyor. Belirlenen amaç asimilasyon olduğuna göre; birimlerin tümünün asimilasyon çarkını döndüren kanal ve kanalcıklar olmaları gerekiyor.

Tarihte birçok fiziki soykırım yaşanmış olmasına rağmen, egemenlerin beyaz soykırım uygulamaları daha yenidir. 1789 Fransız Devrimiyle başlayan ulus-devletlerin ortaya çıkmasıyla, her ulusun kendi sınırlarına sahip olması ve bu sınırların içinde yaşayanları ya yok etmeleri ya da kendi içlerinde eriterek tek kimlikli, tek renkli toplum yaratma süreci başlamış oldu. Bu süreçle birlikte egemen ulus adına hareket ettiğini söyleyen ve aslında adına konuştukları uluslarla pek bir bağları da olmayan kesimler, kendilerine göre daha zayıf konumda gördükleri ulusları, halkları kendi içlerinde eritme politikalarını devreye koydular.

Ulus-devletlerin halklara dayattığı beyaz soykırımı Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan şöyle değerlendirmektedir:

''Ulus-devletin en vahim sonuçlarından biri de kültürel miras üzerinde yol açtığı tarihte eşi görülmemiş yıkım, tasfiye ve asimilasyon hareketidir. Ulus-devletin en ayırt edici özelliklerinden biri, hakim bir ulus-etnisitesine dayanarak, kendi dışındaki tüm diğer etnisiteleri binlerce yıllık kültürleriyle ('tek dil, tek ulus, tek vatan, tek devlet' Hitler'in baş sloganıydı) yok sayması ve buna dayalı yıkım, tasfiye ve asimile etmedir. Tarihte hiçbir baskıcı ve ideolojik gücün başvurmadığı bu hareketler ulus-devletin yapısıyla ilgilidir. Tek farkı başlayarak hep birbirine benzeyen vatandaşlar ve kurumlardan ibaret tek renkli, ya simsiyah ya bembeyaz, bir çöl yaratılması esas kültür politikasıdır. Darwinizm, yani biyolojizm topluma da uygulanmak istenmiştir. Pozitivizm en vahim günahlarından biri de bu alana yöneliktir. En güçlü kültürün diğer tüm kültürleri eritmesini evrim kuralı saymaktadır. Tabi insanın milyonlarca yıllık evrimi yok sayılarak ya da yok edilecek .''

Ulus-devletin tekçi politikası, kendisini üstün ve değerli kendisi gibi olmayanları ise, aşağı ve değersiz görür. Bundan dolayı uyguladığı politikada kendisini haklı gördüğü gibi kendi politikalarına karşı çıkanları da küstah ve iyilikten anlamazlar olarak görür. Kendisi ''üstün'' ve ''değerli'' olduğu halde kendisinden daha ''aşağıda'' ve ''değersiz'' olanları kendisine benzeştirerek onları ödüllendirdi, hiç de hak etmedikleri biçimde ''onurlandırıldıkları'' ve bunun için egemenlerin ''şükran borçlarını'' ödemeleri gerekirken, kendilerine karşı gelerek ''küstahlık'' yaptıklarına kendilerini inandırmışlar. Frantz Fanon, sömürgecilerin sömürge halka iki şeyi dayattığını söyler. Birincisi, sömürgecilerin "üstün" olduğu ve sömürge halkının ise "akılsız ve beceriksiz" olduğu, sömürgeciler olmadan sömürge halkın hiçbir şey olmadıklarının, kendi kendilerini yönetemediklerini ve hiçbir işte başarılı olamayacaklarını kabul ettirirler. İkincisi ise, sömürge halkın sömürgeciden korkması ve "amirlerine" itaat etmesi gerektiği fikrini kabul ettirirler.

Yani önce zihinsel egemenlik kurulur. Zihinsel olarak kendi üstünlüğüne inanan ulus-devletçi iktidarlar, her uygulamalarını da zorunlu ve gerekli sayarlar. Sömürge halk da egemenlerine "hizmet ederken" zihinsel işgale uğramış

olduğundan, efendisi için büyük bir kararlılıkla-gocunmadan- gayret gösterecektir.

Kürdistan özgülünde değerlendirildiğinde görülecektir ki, beyaz soykırım süreciyle Kürdistan ülke olmaktan çıkarılmak istenmiş, Kürt halkı ise tarihi asimilasyon ve katliamlarla halk olmaktan çıkarılıp tümden bitirilmek istenmiştir. 1925-38 yılları arasında isyan bahanesiyle Kürt halkına karşı uygulanan fiziki soykırım politikasıyla tüm direniş odakları birer birer ortadan kaldırılmış, Kürdistan baştanbaşa yeniden işgale uğramış, Kürt ve Kürdistan adına ne varsa yasaklanmış ve sonuçta Kürtler kendi kendilerinden kaçar hale getirilmişti.

Lozan Antlaşmasıyla dörde bölünen Kürdistan, her bir parçası başka işgalciye bırakılmıştı. Kürtlerin bu statüsüzlüğünde İngiltere ve Fransa, hem fiziki soykırımda hem beyaz soykırımda başrolün sahibidirler. Kürt serhildanlarında dış destek arayanları T.C.'nin kuruluşunun Proto-İsrail olarak İngiltere'ye bağlı Yahudi ekonomisinin bir planı olduğunu görmezden geliyorlar. İsyanlar sonrasında yaşanan beyaz soykırımın en büyük destekçisi İngiltere olmuştur. Lozan Antlaşması'nda azınlık halkların dil ve kültür hakları Türk heyetine kabul ettirilirken, Kürtlerin adı bile geçmemektedir. Perde arkasında yapılan antlaşmalarla Kürtleri çıkarlarına kurban etmişlerdir.

Bu anlayış üzerine kurulan T.C. , Türkçe'nin dışında diğer dilleri yok sayıyor, bu dil ve kültürleri ortadan kaldırmak istiyor. Ulus-devlet paradigmasıyla kurulan faşizan sistem, amaçlarını gerçekleştirebilmek için yine emperyalist efendilerinden yardım almış, onları örnek almıştır. Tarihin en trajik soykırımlarıyla yüz yüze kalan Amerikan yerlilerinin geri kalanları da Beyaz soykırımla etkisizleştirilmiştir. Bu canlı örnek, ulus-devletçi Beyaz Türkçüler için hemen devralınması gerekiyordu.

''T.C. , ABD'nin Kızılderililere karşı uyguladığı asimilasyon politikasını öğrenmek ve bu siyaseti Türkiye ve Kürdistan'da uygulamak için, 1924'te Columbia Üniversitesi'nden John Dewey'i Türkiye'ye getiriyor.''

John Dewey'in getirilmesi, Avrupalıların Amerikalılara karşı uyguladığı politikayı Türkiye de Kürtlere karşı uygulayacaktı. Bunun üzerine ''Şark Islahat Planı'' Eylül 1925'te hazırlanarak devreye konmuş. Bu plana göre Kürdistan'da beyaz soykırım tüm ayrıntılarıyla izah edilmiş ve bunun için özel programlar devreye konmuştur. ''Şark Islahat Planı''nın önemli ayaklarından biri de Yatılı Bölge Okulları (YBO) aracılığıyla Kürt çocuklarının ailelerinden erken yaşta alınıp asimilasyon çarkında öğütülmeleriydi.

YİBO'lar 1935'te yaşama geçiriliyor, YİBO' lar ABD'den alınan örneklerle açılmışsa da asıl olarak Sultan Abdulhamit döneminde kurulan ''Aşiret Mektepleri' ne dayanıyordu. Sultan Abdulhamit bu asimilasyon politikasının amacını ''Hatıratım'' da şöyle açıklıyordu : ''Rumeli'de özellikle de Anadolu'da Türk unsurunun güçlendirilmesi, her şeyden önemlisi de içimizdeki Kürtleri eritip kendimize mal etmemiz gerekiyor.'' diyor.

Kürt çocukları, Kızılderili çocuklar gibi zorla ailelerinden alındılar ve YiBO' larda bir ''Türk'' olarak eğitilmek istendiler. Bu çocuklar dil, kültür ve tarihlerinden uzaklaştırıldı. Soykırımcı rejim, en iyi hizmetçilerini bu okullardan devşirdi. Hastanesi ve yolu olmayan Kürdistan'ın köy ve ilçelerine YİBO'lar inşa edildi.

Soykırımcı eğitim sistemi, ne YİBO' larla ne de 1930'larla sınırlı tutulmuştur. T.C.'nin tüm eğitim sistemi aynı amaca hizmet amacıyla örgütlendirilip sürdürülmüştür.

1933'te M. Kemal'in buyruğuyla ''Türk Tarih Tetkik Cemiyeti'' üyeliğine atanan Saffet(Arın) Engin Osmanlı'dan kalan azınlıkların ve özellikle de Kürtlerin Türkleştirilmesi için özel gayret sarf edenlerden olmuştur. Saffet Engin, 1947-1949 yıllarında İngiltere'de yaptığı çalışmalarda İngiltere'nin "Browny Usulü" ile tanışmış ve bunu Türkiye özgünlüğüne uyarlayarak olduğu gibi uygulanmasını önermiştir. Saffet Engin, bu çalışmanın amacını şöyle açıklamaktadır ; "şimdi onları Türklüğe kaynaştırma, baş ödevimizdir. İlkokullarda Browny Usulüyle... Bu usulün, İngiliz ulusalcılığını gönüllerde kökleştiren ve İngiliz birliğini ve bütünlüğünü sağlayan biricik usul olduğunu, bütün yabancı çocukların da bu usulle İngilizleştiklerini anlattılar. İşte bizim de azınlık ırkçılarına karşı tek çıkar yolumuz budur. Kürtleri ve başka Osmanlı azınlıklarını böyle kaynaştıracağız."

Saffet Engin' in önerdiği ve daha sonra hayata geçirilen program, ilkokullardan başlayarak eğitim sisteminin ırkçı marş ve programlarla şekillendirilmesidir. Çokça tartışılan ve geçen yıl ilkokullarda kaldırılan "Andımız"da İngiliz Browny usulünden alınmıştır. Öyle ki, ''İngiliz'' kavramı yerine ''Türk'' kavramı konularak

değiştirilmiştir. ''Ben İngiliz'im, İngilizliği her şeyin üstünde, canımdan, evimden, bakımdan daha üstün tutarım. Gönlümde ve kafamda İngiliz onurunu yaşatırım. Onun koruması ve yükselmesi uğrunda her an ölmeye hazırım... Ben İngiliz olmadıkça hiçim...'' Sözleri bize ne kadar da tanıdık geliyor, adeta ''varlığım Türk varlığına armağan olsun.'' sözlerini duyar gibiyiz.

Türk eğitim sisteminin temelinde, yeni nesillere ilmi, tarihi, sanatı ve doğruları öğretmek değil, tüm bu dalları kullanarak ''Türklükleri şüphe uyandıranları'' tümden Türkleştirmek vardır. AKP hükümeti döneminde her yıl neredeyse yeni bir sistem getiriliyor olmasına rağmen, sistemdeki ırkçı zihniyete dokunulmaması, ırkçılığın sistemdeki kökleşmesini gösteriyor. İslamcı geleneğin beyaz soykırım politikasına katkıları Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan şöyle izah ediyor;

''Burjuvalaşmış İslami iktidarcı gelenek Beyaz Türkçü yaklaşımı aşma yeteneğini gösterememiş, hatta onun daha da gerisinde bir tutum takınmıştır. Kürt kültürel varlığına karşı Modernist-laikçi yöntemlere ilaveten, İslami gelenekleri de kullanarak, Türk İslam Sentezi adı altında milliyetçiliği daha da koyulaştırıp uygulamıştır. Özellikle tasfiyede laikçi Türkleştirme yetersiz kalınca, Türk İslamcı müttefikler devreye sokulmuştur. Nakşi be kadiri tarikatlar başta olmak üzere, bütün dinsel araçlar, bu konuda kültürel imhanın araçları olarak kullanılmıştır...''

Soykırımcı rejimin Kürt diline bunca düşmanlığı boşuna değildir. Kürtleri tümden yok etmenin yolu, Kürtlerin anadili olan Kürtçe' yi ortadan kaldırmaktan geçtiğini iyi biliyor. ''Dil, düşüncenin elbisesidir.'' demiş Samuel Johsnon. Ancak Thomas Carlyle bunu yeterli görmemiş ve ''Dilin düşüncenin elbisesi olduğu söyleniyor. Ancak onun düşüncenin derisi, düşüncenin eti olduğu söylenmeliydi.'' demiştir. Soykırım rejimi de Kürt halkını elbisesinden, derisinden ve etinden koparmak istiyor.

''Şark Islahat Planı''yla (1925) Kürdistan'da sistemleşen beyaz soykırım politikaları, 1961'deki cuntanın hazırlattığı 'Doğu Raporu'yla sürdürülmüştür. Raporları hazırlayan kişilerin ünvanından çok soykırımcı rejimin uyguladığı politikaların dayandığı zihniyeti göstermeleri açısından önemlidir. Demokratik zihniyetin hazırlayacağı rapor çözümü ve ilerlemeyi hedefleyecektir, ancak ulus-devlet ideolojisiyle kurulan T.C. sisteminin ve bu sistemin temsilcilerinin hazırlayacakları raporlar da soykırımın planları olacaktır. Ecevitin ölümünden sonra özel izinle onun gizli arşivinde araştırma yapan gazeteci Can Dündar ve Rıdvan Akar'ın 22 Ocak 2008 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yayınladıkları raporlardan bir tanesi de 1961'de askerlerin Kürt tasfiyesini gerçekleştirmek için oluşturdukları ''Doğu Grubu''nun hazırlamış olduğu "Doğu Raporu" dur. Yazar Mehmet Bayrak'ın aktardığına göre raporda; ''eskiden olduğu gibi Kürtler'in ''hicret'' ettirilmesi yani sürülmesi; Irak ve İran Kürtleri ile ilişkilerinin kesilmesi, okullarda misyoner olarak yetiştirilmesi; Doğu'ya Kürt memur gönderilmemesi; radyo aracılığıyla Türk güfteleriyle mahalli havaların çalınması; bölgenin lisanına vakıf saz şairlerinin ve âşıkların Türkçe söylemeye özendirilmesi; ırk bakımından, Türk siyasi düzeninin kendi menfaatleri için en elverişli, en emin ve en çok imkan sağlayan düzen olduğunu telkin eden bir inandırma faaliyetine girişilmesi... gibi hususlar yer almaktadır.''

Bununla yetinmeyen cuntacılar, Kürtlerin Türk olduğunu kabul ettirilmesi için ''Akademik Çalışmalar''ın yapılmasını, ''Doğu'nun Türk tarihinin yazılarak neşredilmesi''ni de istiyorlardı.

Beyaz Soykırımın "Milli" Siyaseti

İttihatçı zihniyetle kurulan T.C. siyasette de ulus-devlet zihniyetinin dışında başka oluşumlara izin vermemiş, en ufak bir muhalif çıkışa şiddetle yönelmiştir. M. Kemal'in izniyle kurulan Serbest Fırka bile tehlike görülerek kısa zamanda kapatılmıştır. Tek parti sisteminin hakim olduğu yıllarda isyanlar bahane edilerek ''Takrir-i Sükun Yasası'' çıkartılmış, muhalif seslerin bastırılmasının yasal zemini hazırlanmıştır.

Siyasetteki bu tekçi zihniyetin Kürtlere yansıması ise, tümden iradesizleşme, kendinden uzaklaşma, siyasetten ürkme, siyaseti Türk kimliğine bürünme olarak algılamaya yol açmıştır. Kuzey Kürdistan'da Kürtlük adına söz söyleyecek tek kişi ve kurum bırakılmamıştır.

İsyanlar döneminde bastırılan, kaçırtılan veya idam edilenlerin dışında kalan ve öncülük potansiyelini barındıran kişiler, sürekli sistemin baskı cenderesi altında tutulmuş, sürgün vb. politikalarla Kürdistan dışında tutulmuş, geri kalanlar ise soykırımcı rejime uşaklık et-

mekte yarıştırılmıştır.

Dıştan gelen baskı nedeniyle 1947'de Demokrat Parti'nin kurulması, tekçi siyaset kalıplarını zorlamış, CHP'nin soykırımı sistemin kurucu partisi ve temsilcisi sayılması nedeniyle Kürdistan'da DP kısa sürede taban bulmuştur. Var olan durumdan dolayı DP demokrasi, özgürlük vb. kavramlarını daha fazla dillendiriyordu. Sisteme muhalif sayılan DP, 1950 seçimlerinde Kürdistan'da oyların çoğunu aldı.

DP, demokrasi, özgürlük vb. kavramları sıkça kullanarak devleti temsil eden CHP'ye karşı bir alternatif olarak çıkması, Kürdistan'da biriken tepkinin örgütlenmesine yol açabileceği görülerek kısa zamanda soykırımcı zihniyetin devamcısı olduğunu göstermiş, Kürtleri kontrol altına almanın en kestirme yolu olarak işbirlikçileştirilen feodal şeyh, ağa ve aşiret reisleriyle işbirliğine girmiştir. Sanayinin gelişmesiyle Anadolu'da feodalizm etkisizleşirken, Kürdistan'da bilinçli olarak ayakta tutulmuş, devlet varlığını bu işbirlikçi yapıya dayandırarak sürdürmüştür. Katliamların sorumlusu olarak görünen CHP'nin yeterince devlete bağlayamayacağı kesimler, DP tarafından sahiplenilmiş ve sisteme entegre edilmiştir. Bunun için daha önce Anadolu'nun çeşitli kentlerine sürgün edilen yaklaşık 2000 ailenin Kürdistan'a dönmesine izin verilmiş, bu ailelerin çoğu DP tabanı yapılmıştır. Şeyh Said ailesi başta olmak üzere daha önce isyanlarda yer almış ailelerin geride kalan fertleri milletvekili yapılmıştır. 1960 darbesi esnasında bunlardan 300'e yakını Sivas kampında tutulmuş, Şeyh Said'in ailesinin de içinde bulunduğu 55 kişi çeşitli illere sürgün edilmiş, diğerleri serbest bırakılmıştır.

DP'nin kısa sürede devletçiliğe dönmesi Kürtleri yeni arayışlara itmiş, 1961'de kurulan TİP'in etrafında Kürt aydın ve yurtseverleri toplanmış, 1970 kongresinde Kürt varlığını kabul ettiğini beyan eden TİP de 1971 darbesiyle kapatılmıştır.

1938-60 arasında yaşanan korku duvarları yavaş yavaş çatlamış, 1968 dünya devrimci gençlik hareketinin de etkisiyle Türkiye ve Kürdistan'da muhalif hareketler gelişmiş, yani örgüt ve partiler kurulmuştur. Korku duvarlarının parçalanması elbette kolay olmayacaktı. İsyanların bastırılmasıyla varlığı tartışılır hale getirilmiş olan Kürd'ün kendi adına siyaset yapabilmesi her türlü yolla engellenmek istenmiş, Kürtlerde umutsuzluk ve inançsızlık hakim kılınmıştır. 1965'de kurulan T-KDP, genel sekreteri Faik Bucak'ın öldürülmesiyle devletin denetimine girmiş, 1969'da kurulan DDKO, Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın deyimiyle ''II. Meşrutiyet Dönemindeki Kürt Teali Cemiyetlerinin düzeyini aşamıyordu.''(6) Türkiye sol hareketleri de Kemalizm'i aşamadıkları için bir umut olmaktan çıkınca, Abdullah Öcalan etrafındaki bir avuç genç yürekle Modern Kürt Hareketinin temellerini atmıştır.

Beyaz Soykırımın Bir Parçası Olarak Ekonomik İşgal:

Kürdistan'da ekonominin gelişmesi, sömürgeci T.C. sistemi tarafından bilinçli olarak engellenmiştir. Kürdistan'da ekonominin gelişmesi, Kürtlerin zenginleşmesi ve güç kazanması olarak görülüyor, bunun engellenmesi için de Kürtlerin ekonomik olarak da devlete bağımlı kalması gerekiyordu. Kürtler aç bırakılarak ''terbiye'' ettiriliyordu. 1950'lerde Türkiye'de sanayinin gelişmesiyle tarımda traktörler kullanılmaya başlandı. Bu da Kürt köylüsünün köyden kente göçüne yol açtı. Mecburi iskânla köylerinden, ülkelerinden koparılamayan Kürtler, ekonomik göçe başladılar. Önce Kürdistan şehirlerine, sonra da Türkiye metropollerine aç-sefiller ordusu olarak dağıldı, Türk burjuvazisinin ihtiyaç duyduğu ucuz iş gücü olarak gerekli ihtiyacı karşıladılar.

Kürtlerin bu tarzda göç ettirilmesi de planlı bir beyaz soykırım siyasetiydi. Türkiye kentlerinden Avrupa'ya kadar yayılan Kürtler, vasıfsız işçiler olarak sömürünün her türlüsüne maruz kaldıkları gibi, kendi vatanlarından da uzaklaştırılarak kendi kendilerine yabancılaştırıldılar.

Önder Abdullah Öcalan; ''Ekonomik işgal, işgallerin en tehlikelisidir. Ekonomik işgal bir toplumu düşürme, çökertme ve çözmenin en barbar yöntemidir. Kürt toplumu üzerindeki ulus-devlet statülerinden çok, ekonomik araçlarına el konularak, denetlenerek nefessiz hale getirilmiştir. Bir toplumun kendi üretim araçları ve pazarı üzerindeki kontrolünü kaybettikten sonra yaşamını özgürce sürdürmesi mümkün değildir... Siyasi ve kültürel sömürgecilikten sonra daha da yoğunlaştırılan ekonomik sömürgecilik, ölümcül darbelerin sonuncusu oldu,'' der.

Sömürgeci sistem, Kürdistan'da sömürüde sınır tanımadı. Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü zenginliklerini talan ederek Türkiye'nin batısına taşıdı. Türkiye'de çıkan petrolün yüzde 80'i Elih(Batman)'te çıkarıldığı halde, buradaki

halk geçinmek için metropol varoşlarında en zor işlerde çalışmak durumunda bırakılmıştır. Sanayinin Kürdistan'da gelişmesi devlet eliyle engellendi. Kürdistan'ın geniş ovalarında ekilen buğday, mercimek, pamuk vb. tarım ürünleri, sömürgeci sistemin ofislerinde toplandı ve batı illerine gönderildi.

Bir Soykırım Aracı Olarak Yer İsimlerinin Değiştirilmesi:

Beyaz soykırımın bir aracı da yer isimlerinin tarihi adlarının yasaklanması ve değiştirilmesidir. Buna toplumların tarih ve köklerinden koparılması da diyebiliriz. Yer isimleri aynı zamanda o bölgede yaşayan halkların tarihini de veriyor. Birçok işgalci güç işgal ettikleri yerlerin adlarını öncelikle değiştirerek kendilerine ait kılmaya çalışırlar. Kendilerinin bu yerlerin asıl sahipleri olduklarını bu tarzda kabul ettirmek isterler. Buna rağmen birçok yerin tarihi üzerinde yaşayan halkların tarihinden daha eskidir. O yerlere isim veren halklar yok olmuş ya da başka yere göçmüş \ göçertilmiş olabilirler ama o yerlerin onlardan aldığı adlar varlığını koruyor.

Böyle kalıcı olan yer adları, insanlık tarihi açısından da önemli bilgi kaynağı olabiliyor. Arkeolojik kalıntılar, tarihi yapılar, tablet vb. kalıntılar toplum ve insanlığın geçmiş tarihini öğrenmek için aydınlatıcı birer ışıktırlar. Tarihi yer isimleri bundan dolayı toplumsal kültür mirasıdırlar. Birçok yerin UNESCO tarafından korunması ve tahrip edilmesinin yasaklanması, bu yerlerin insanlık tarihinde önemli yer tuttukları nedeniyledir.

Yer adları, aynı zamanda yerli halkın kimliğinin de bir unsurudur. Yer ve bölge adları yerli halkın kimliklerini tamamlayan öğe olarak önemini günümüzde de korumaktadır. Bazı ülke, şehir, nehir, dağ vb. adlarının sadece bir ad olmanın ötesinde anlamlı olduğunu biliyoruz. Zira bu adlar, aynı zamanda bir kültürü, bir karakteri de yansıtıyor. Örneğin Kobané, Şengal isimleri bugün bizim için isim olmanın ötesindedirler. Çiyayê Cudi, Amed, Dersim isimlerini birer ruhu, kültürü de ifade ediyor.

Türkiye'de yer isimlerinin değiştirilmesi siyaseti, İttihat ve Terakki iktidarı döneminde 1913-1916'da başlamış, bu dönemde Rum ve Bulgar isimleri değiştirilmiştir.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, yer isimlerinin Türkçeleştirilmesi ideolojik olarak tartışılıyor olsa da pratikte fazla uygulanmamıştır. 1930'larda Kürdistan'da bazı yer isimleri değiştirildi. Sevan Nişanyan'a göre: ''Sonradan Türkiye'ye katılan Artvin'deki tüm köy adları 1925'te, Hatay'dakiler 1938'de Türkçeleştirildi. 1923-60 aralığında topluca Türkçeleştirme vakaları bu iki yerle sınırlıdır.''

Ancak ''Türk Tarih Tezi'' ve ''Güneş Dil Teorisi'' yle yeni bir tarih yazmaya ve bunu herkese kabul ettirmeye kararlı soykırımcı zihniyet, kendinden saymadığı dilleri, kültürleri yok saydığı gibi , bu dillerin , kültürlerin şekillendiği yerlerin adlarını da ortadan kaldıracak , topluma ve insanlığa unutturmak isteyecekti. Bunun için 1957'de İçişleri Bakanlığı bünyesinde, Türkçe olmayan yer isimlerini belirlemek ve yeni isimler önermek amacıyla ''Yabancı Adları Değiştirme Komisyonu'' kuruldu.

''Hazırlıklar 27 Mayıs 1960 darbesinin hemen ertesinde semeresini verdi. Darbeyi izleyen dört ay içinde 10.000'e yakın yeni köy adı resmi kullanıma sokuldu. 1965'ten önce tüm yer adlarının yaklaşık üçte biri değiştirildi. Bazıları binlerce yıllık tarihe sahip olan 12.000 dolayında köy ve 4.000 dolayında bağlı yerleşim ile binlerce akarsu, dağ ve coğrafi şekil, bürokratik zihniyetin ürünü olan yani Türkçe adlara kavuştu.''(9) Değiştirilen bu yer adlarının çoğunun Kürdistan'da olduğunu söylemeye gerek yok.

Soykırımcı sistemin hedefinde sadece yer adlarını değiştirmek yoktu. Kürdistan'daki surları, köprüleri, tarihi yerlerin fiziki olarak ortaçağdan kaldırılması için de çoğu kez girişimde bulunulmuştur. Birçok tarihi eserimizin yok olması veya yok olmayla yüz yüze kalmasını bu politikayla direk bağlantılı olduğu bilinmektedir.

Kürdistan'da uygulanan Beyaz Soykırımın çok yönlü olduğunu ve süreklilik arz ettiğini açıkça görmekteyiz. Ulus-devlet geleneğinin Anadolu'daki temsilcisi olarak kurulan T.C. sistemi, tekçi mantığın gereği olarak farklılıkları ortadan kaldırmayı amaç edinmiştir. Bunun için cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar bir devlet politikası olarak beyaz soykırım devrededir. 1940-60 yılları arasında bu politikaya karşı durabilecek bir Kürt iradesinin olmaması, soykırımcı rejime amaçlarını daha rahat koşullarda hayata geçirme şansı vermiştir. 1960'larda Kürtlerde başlayan hareketlenme , ''Kürdistan bir sömürgedir'' tespitiyle yola çıkan genç yüreklerin cesaretli çıkışı, yeni bir dönemin başladığını müjdeliyordu.

27 Mayıs 1960 Askeri Darbesinin Arka Planındaki Kürt Sorunu

Şaban İba

27 Mayıs 1960 sabahı, "Dikkat! Dikkat! Radyolarınızın başına geçiniz! Güvendiğiniz silahlı kuvvetlerinizin sesi bir dakika sonra sizlere hitap edecektir" anonsuyla başlayan askeri darbe, Albay Alpaslan Türkeş tarafından şöyle duyuruldu: "Sevgili Vatandaşlar. Bu harekete Silahlı Kuvvetlerimiz, partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda adil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi hangi taraf mensup olursa olsun seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır. Girişilmiş bu teşebbüs, hiçbir şahsa ve zümreye karsı değildir… Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sadığız. NATO ve CENTO'ya inanıyoruz ve bağlıyız. Düşüncemiz, 'Yurtta Sulh, Cihanda Sulh'tur."

Demokrat Parti hükümetini askeri bir darbe ile devirerek siyasi iktidara el koyan; sonradan başına Orgeneral Cemal Gürsel'i getiren ve adını Milli Birlik Komitesi (MBK) olarak açıklayarak 38 kişilik askeri cunta tarafından yayınlanan bu Bildiri, radyodan okunmadan önce ABD Büyükelçiliği'nin giriş kapısının altından atıldı. Ayrıca MBK sabahın erken saatlerinde ABD Büyükelçisi F. Warren'la görüşerek askeri müdahalenin kesinlikle ABD'ye karşı bir hareket olmadığı konusunda garanti verdi. ABD Dışişleri Bakanlığı da üç gün sonra 30 Mayıs'ta yayınladığı bildiri ile "Eskiden olduğu gibi Türkiye ile ABD arasında yakın ve dostça ilişkilerin sürdürüleceğini" açıkladı. Aynı gün CHP örgütlerine bir genelge gönderen Genel Başkan İsmet İnönü, askeri darbeyi desteklediğini açıklayarak partililerden MBK' nin kararlarına uyulmasını ve genel seçimlerin beklenilmesini istedi. 28 Mayıs'ta İstanbul Üniversitesi anayasa profesörleri tarafından askeri darbenin hukuki dayanağı olabilecek bir bildiri/'fetva' yayınlandı. Bu bildiri de, "Milli Birlik Komitesi'ni, yani devlet müessese ve kuvvetlerinin idareyi ele almasını, meşru ve sosyal nizamı tekrar kurmak ihtiyacının bir neticesi sayıyoruz" denildi.

27 Mayıs darbesinin niteliği

MBK'si kendi denetiminde bir Kurucu Meclis oluşturarak yeni anayasa çalışmalarını başlattı. 6 Ocak 1961'de çalışmalarına başlayan Anayasa Komisyonu tarafından hazırlanan ve MBK tarafından onaylanan anayasa taslağı 27 Mayıs 1961'de Kurucu Meclis'in kabul etmesinden sonra 1961 Anayasası olarak halk oylamasına sunuldu. Bu yeni anayasa taslağı CHP'nin 1959 yılındaki XIV. Kurultayı'nda kabul edilen ve "İlk Hedefler Beyannamesi" adıyla yayınlanan Bildiri/program 1961 Anayasası'nın temelini teşkil etti. 9 Temmuz 1961'de yapılan ve yüzde 80 katılımın olduğu halk oylamasında yeni anayasa yüzde 61.5 "Evet", yüzde 38.5 "Hayır" oyuyla kabul edildi. Yeni anayasanın yürürlüğe girmesinin ardından 15 Ekim 1961 genel seçimlerinin yapılmasına karar verildiği sırada, yeni döneme özgü bir tarzda askeri icazet ve vesayet devreye girdi. MBK ile seçimlere katılacak olan siyasi partiler arasında "yuvarlak masa toplantıları" denilen görüşmeler yapıldı. 31 Ağustos 1961 -5 Eylül 1961 tarihleri arasında yapılan bu toplantılardan sonra siyasi parti liderleri MBK' ye,

a)27 Mayıs 1961 Askeri Müdahalesi'ni siyasi çıkarlarına alet etmeyeceklerine; MBK' yi seçim meydanlarında eleştirmeyeceklerine;

b)Atatürk reformlarını koruyacaklarına;

c)İslamiyet'i siyasal amaçları doğrultusunda kullanmayacaklarına;

d)aşırı sol ve aşırı sağ düşüncelere karşı mücadele edeceklerine dair, MBK üyelerine garanti verdiler. Bu "milli mutabakattan" sonra 15 Ekim 1961 tarihinde genel seçimlere gidildi. Kürtler ve Kürt sorunundan hiç söz edilmeyen yuvarlak masa toplantılarında tüm partiler Kürt sorunu konusunda MBK ile tam bir uyum ve anlayış birliği içinde oldukları

için iki taraf da bu konudan hiç söz etmediler.

1961 Anayasası milli güvenlik devletine özgü bir anayasa olarak hazırlandı. Milli güvenlik kavramı ve ideolojik söylemi Türkiye'de NATO'ya girişle başlamış, ancak anayasa ve yasalara girerek somut uygulamalar 27 Mayıs askeri müdahalesinden sonra hayata geçirilmişti. Bu bağlamda, 1961 anayasasında getirilen ve birbirleriyle örtüşen iki temel hükümden biri, ABD Milli Güvenlik Konseyi'nin bir tür eşdeğeri olan Milli Güvenlik Kurulu (MGK)'nun oluşumu; ikincisi de, Genelkurmay Başkanlığı'nın Milli Savunma Bakanlığı'ndan alınarak Başbakan'a bağlanması ve orduya devlet içinde yeniden özerk bir statü kazandırılmasıydı.

MBK'nin yaptığı ilk işlerden biri ordunun İç Hizmet Kanunu'nu değiştirmek oldu. 4 Ocak 1961 tarih ve 2111 sayılı kanunla değiştirilen ordu İç Hizmet Kanunu'nun 35.maddesinde belirtilen "Silahlı kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni kollamak ve korumaktır" ifadesi 27 Mayıs darbesine meşruiyet kazandırdı. Kanunun bu maddesi sonraki siyasal ve toplumsal süreçte ordunun siyasete müdahaleleri için hukuki zemin oluşturdu. Sonraki süreçte askerler, her müdahale döneminde anayasal ve yasal düzenlemelerle ordunun devlet içindeki özerkliğini güçlendirdi ve özellikle kendilerinin sürekli olarak temsil edildikleri MGK'yi olağanüstü yetkilerle donatarak orduyu "askeri ve politik bir odak" haline getirdi. Böylelikle Türkiye'de milli güvenlik devleti ve askeri vesayet dönemi başladı.

MGK'dan önce, aralarında kuruluş ve yetkiler bakımından benzerlik bulunan Milli Savunma Yüksek Kurulu (MSYK) vardı. l949 yılında kurulan MSYK, "Devlet işlerinin en başında gelen top yekun milli savunma görevlerini yerine getirmek üzere" kurulmuştu. 1961 anayasasında MGK, "Milli Güvenlik ile ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcılık etmek üzere, gerekli temel görüşleri Bakanlar Kurulu'na bildirir" şeklini aldı. 1962 yılında çıkarılan MGK Genel Sekreterliği Kanunu'nun gerekçesinde, "İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ileri memleketlerin benzeri teşkilatları üzerinde yaptıkları revizyonlar ve bu konuda MSYK' nin 10 senelik tatbikatından elde edilen tecrübeler de dikkate alınmıştır. Bu suretle bu tasarı, devletin maddi ve manevi bütün varlıklarının her türlü tecavüzlere karşı korunması ve yüceltilmesi amacıyla takip edilecek politika, prensip ve planların tespiti işleri ile bu konudaki hazırlık ve çalışmaları tanzim edecek esasları derlemiş bulunmaktadır" şeklinde açıklanmıştı.

Fonksiyonel olarak sürekli geliştirilen ve yetkinleştirilen MGK sonraki süreçte devlet ve toplum hayatında özetle şöyle roller üstlendi:

a) Gerek bürokratik ve askeri yapısıyla ve gerekse meclis ve hükümet üstü yetkileriyle devlet içinde oligarşik bir nitelik kazandı.

b)Kısa zamanda yasama, yürütme ve hatta yargının üstünde olan, devletin güvenlikle ilgili tüm gizli kararlarını alan, en dar, en yetkili ve gerçek erki elinde bulunduran bir kurum haline geldi.

c)Ordunun devlet içindeki özerk yapısıyla da örtüşerek "demokratik parlamenter sistem" bakımından hiç bir şekilde izah edilemeyecek Milli Güvenlik Devleti'ne özgü bir sistemin yürütme gücünü oluşturdu.

Anayasal bir kurum olarak idari, mali ve siyasi hiçbir denetimi olmayan MGK'nın üzerinde sadece ordunun ve dolayısıyla Genelkurmayın etkisi sürekli hale getirildi. Demirel'in "Kuruluşundan beri devletin hafızasıdır. Devletin güvenliğini ilgilendiren her şey onun gizli kararlarında mevcuttur" dediği Milli Güvenlik Kurulu rejime adeta bir "gizli askeri devlet" veya "Milli Güvenlik Devleti" ya da son yıllarda yaygın şekilde kullanılan "Derin Devlet" niteliği kazandırdı. MGK, hükümetin ve parlamentonun üstünde "devletin kaderinde" söz sahibi ancak hiçbir siyasal sorumluluk taşımayan "bürokratik bir üst kurum" olarak "devlet işleri" esas olarak MGK tarafından yürütüldü.

27 Mayısçılar askeri darbenin "Milleti temsil vasfını kaybetmiş olan meclisi ve hükümeti dağıtarak" DP'ye karşı yapıldığını açıklamışlardı. Cuntacıların kendilerini haklı gösterme gerekçelerinden başka bir şey olmayan bu anlayış CHP'nin çabalarıyla tüm topluma benimsetilmeye çalışıldı. Bu söylemin etkisinde kalan sol ve sosyalist hareket askeri darbeyi, "Tek parti diktatörlüğüne yönelen Demokrat Parti iktidarına karşı ordunun demokratik hak ve özgürler için yaptığı" meşru bir hareket olarak gördü ve destekledi. Bu nedenle 27 Mayıs darbesinin gerçek nedenleri ve tepeden inmeciliğin/darbeciliğin anti-demokratikliği irdelenmedi. Bu konuda Kemalist önyargılar, egemen ulus ve

devlet şovenizmi, askeri ve bürokratik elitin ve askeri cuntanın askeri darbeyi halka bir devrim olarak ("Ak devrim" olarak adlandırmışlardı) yutturması etkili oldu. Oysa bu darbenin arka planında Irak, Suriye ve özellikle de 4 sömürgeci devlet tarafından ilhak ve işgal edilen Kürdistan gerçeği, Güney Kürdistan'daki gelişmeler ve ABD ile İngiltere'nin bölgede sarsılmaya başlayan çıkarlarından kaynaklanan gelişmeler belirleyici bir önemdeydi. Ve tabi ki bütün askeri müdahalelerde olduğu gibi bu darbenin ardında ABD'nin o günkü Ortadoğu politikaları vardı.

Irak'ta askeri darbe ve Bağdat Paktı'nın dağılması

Soğuk Savaş döneminin en önemli cephesi olan Ortadoğu'ya Sovyetler Birliği'nin nüfus etmesini önlemek ve onu çevrelemek için NATO'nun bir tür uzantısı olarak Bağdat Paktı kuruldu. ABD ve İngiltere'nin teşvikiyle 2 Nisan 1954'te Türkiye ile Pakistan arasında imzalanan dostluk ve işbirliği antlaşması Bağdat Paktı'nın kuruluşu için bir aşama oldu. Ekim 1954'te Ankara'yı ziyaret eden Irak Başbakanı Nuri Said, Türkiye ile Irak'ın Ortadoğu'da bir savunma örgütü oluşturmayı kararlaştırdıklarını açıklayarak ilk adım atıldı. 24 Şubat 1955'te Türkiye ile Irak arasında imzalanan karşılıklı işbirliği antlaşmasına 4 Nisan'da İngiltere'nin, 23 Eylül'de Pakistan'ın, 3 Kasım'da da İran'ın katılmasıyla Bağdat Paktı kuruldu. ABD ise pakta gözlemci üye olarak katıldı. Böylelikle Türkiye, Pakistan, Irak, İran ve İngiltere'den meydana gelen Ortak Savunma ve Bölgesel İşbirliği Teşkilatı meydana geldi. Bağdat Paktı Daimi Konseyi, Kasım 1955'te düzenlediği ilk toplantısında teşkilat merkezinin Bağdat'ta olmasına ve teşkilat içinde Daimi Askeri Komite ile Ekonomik Komite kurulmasına karar verdi. Ancak Türkiye'nin Bağdat Paktı'nda sadık müttefiki olan Kral Faysal'ın 14 Temmuz 1958'de askeri bir darbe ile devrilerek Cumhuriyet ilan edilmesi, Bağdat Paktı için sonun başlangıcı oldu. 28 Temmuz 1958'de Londra'da toplanan zirvede Paktın varlığını sürdürmesi kararlaştırıldı. ABD ile ayrı ayrı güvenlik antlaşmalarının imzalandığı bu toplantıya katılmayan Irak'ın 24 Mart 1959'da Bağdat Pakt'ından çekildiğini resmen açıklaması ile Bağdat Paktı sona erdi. (*)

(*)Irak'ın çekilmesiyle merkezi Ankara'ya taşınan paktın adı, Merkezi Antlaşma Teşkilatı (Central Treaty Organisation-CENTO) olarak değiştirildi. Pakt yeni kimliğiyle ekonomik, kültürel ve teknik işbirliği alanlarına yöneldi. 1979'da önce İran'ın, ardından da Pakistan'ın çekilmesiyle CENTO Daimi Komitesi Eylül 1979'da teşkilatı feshetti. Böylece CENTO'nun varlığı sona erdi.

Irak, Suudi Arabistan gibi bölgedeki diğer Amerikan yanlısı rejimlerle iyi ilişkiler kurarken ABD karşıtı Arap rejimlerine (Mısır ve Suriye) tavır alarak ABD'nin ve İngiltere'nin Orta Doğu'daki en önemli müttefiki haline gelmişti. Irak, İngiltere ve ABD'nin teşvikiyle, SSCB'yi çevrelemek ve Orta Doğu'ya inmesini engellemek için Türkiye, İran, Pakistan ve İngiltere'nin de dahil olduğu Bağdat Paktı'na katıldı. Bağdat Paktı'nın tek Arap ülkesi olan Irak, pakta karşı gösterilen tepkiler sonucu Arap dünyasından tecrit edilmiş durumdaydı. 1958'de de Mısır ve Suriye'nin katılımıyla oluşturulan Birleşik Arap Cumhuriyeti'ne tepki olarak Irak'ın Ürdün'le Arap Federasyonu'nu oluşturması Arap birliği, Mısır ve Irak ordusunun genç subayları tarafından tepkiyle karşılandı. Mısır'da krallık rejimini yıkan 1952 Darbesi'ni gerçekleştiren Cemal Abdül-Nasır'ın liderliğindeki Hür Subaylar Hareketi'nden esinlenen General Abdülkerim Kasım'ın öncülük ettiği Irak Hür Subaylar hareketi 14 Temmuz 1958'de bir darbeyle krallık rejimine son vererek Irak'ta cumhuriyet ilan etti. Darbe sırasında Kral II. Faysal, Veliaht Prens Abdülillah ve başbakan Nuri Said'in de bulunduğu önde gelen saray mensupları öldürüldü. Bu darbeyle birlikte Irak'ın İngiltere ile olan 37 yıllık siyasi bağı da koptu. Irak, Suriye ve Mısır gibi bağlantısızlık adı altında her geçen gün biraz daha Sovyetler Birliği'nin denetimine girdi. Irak Cumhurbaşkanı olan Kürt kökenli General Abdülkerim Kasım, önce Ağustos 1958'de Irak'ı Arap Federasyonu'ndan ayırdı. 24 Mart 1959'da da Irak'ın Bağdat Paktı'ndan çekildiğini açıkladı.

Irak'taki bu değişiklikler Ortadoğu'daki dengeleri alt üst etti. Bu darbeden etkilenen Suriye'de benzer bir askeri darbe yapıldı. Sovyetler Birliği'nin desteğinde gerçekleşen bu askeri darbeler ile Ortadoğu'nun önemli bir bölümünün Sovyetler Birliği'nin etkisi altına girmesi ABD ve müttefiklerini endişelendi. ABD, 15 Temmuz 1958'de Türkiye'deki İncirlik üssünü kullanarak Lübnan'ı işgal etti. Bir gün sonra da, İngiliz paraşütçüleri Ürdün'ü işgal ederek işbirlikçi

Kral Hüseyin'in despotik rejimini pekiştirdi.

Kürtlerin ulusal ve demokratik haklara kavuşması

14 Temmuz 1958 darbesinden sonra Kürtlerin demokratik hak ve özgürlük taleplerinin gözetileceğini açıklayan Kasım, Irak Anayasası'nda değişiklikler yaparak Irak Birliği çatısı içinde Kürtlere Araplarla eşit bir statü kazandırdı. Anayasanın 3. maddesinde "Büyük Arap Vatanı'nın bir parçası olan Irak'ın Arapların ve Kürtlerin müşterek sahipleri olduğu" belirtildi. Anayasanın bu maddesiyle Irak hükümeti 1932'de (*) tanınan eşit yönetim yasasını, eşit paylaşımı, sosyal hizmet ve gelişme projelerinden eşit yararlanılmasını ve Kürt dilinin statüsünü yükseltmeyi uzun yıllar sonra yeniden kabul etmişti.

(*)Irak'ta manda rejiminin sona ermesi ve Irak'ın Milletler Cemiyeti (MC)'ne kabulü münasebetiyle 30 Mayıs 1932'de Başbakan Nuri Said tarafından yayımlanan Deklarasyon ile Irak'ın tek taraflı olarak ülkesinde yaşayan azınlıkların haklarını garanti altına alındığını açıklayarak MC azınlık koruma sistemine dahil olmuştu. Bu çerçevede "Kürt, Türk ve diğer her türlü dil ve din azınlıklarının" kişisel ve siyasal haklardan eşit olarak yararlanacağı, ayrımcılık yapılmayacağı, her Iraklının istediği dilde ticari, dini ve her türlü basın yayın faaliyetinde bulunabileceği, mahkemelerde kendi dillerini yazılı ve sözlü kullanabilecekleri, inanç ve ibadet özgürlüğünün korunacağı, azınlıkların kendi dillerinde eğitim yapabilecekleri, hatta Kürtlerin yoğunlukta oldukları yerlerde resmi dilin Arapça ile birlikte Kürtçe olacağı, Kerkük ve Kıfri'de ise Türkmenlerin çoğunluğu oluşturmasından dolayı Türkçe ve Kürtçe'nin Arapça'nın yanı sıra resmi dil olacağı bildirilmiş ve azınlıklara tanınan bu hakların Irak'ın temel kanunu olacağı, hiçbir yasa ile değiştirilemeyeceği vurgulanmıştı. (Kuzey Irak'ta Olası Bir Ayrılmanın Meşruluğu ve Self-determinasyon Sorunu, Yrd. Doç. Dr. Erol Kurubaş, S. Demirel Üniversitesi)

Bu ortamda 12 yıllık mültecilik hayatı sona eren Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) lideri Molla Mustafa Barzani Ekim-1958'de Bağdat'a döndü. Araplar ile Kürtlerin ortak vatanı olarak Irak'ın yeniden kurulmasını isteyen Barzani'nin kısmi özerklik talepleri Bağdat yönetimi tarafından genel kabul gördü. Abdülkerim Kasım Türkiye'nin ve Türkmenlerin tepkisini çekecek olan Kerkük'ü de kapsayacak tarzda Kürtlere geniş bir otonomi verme niyetini taşıyordu. Ancak bazı iyi niyetli yaklaşımlarına karşın Abdülkerim Kasım'ın (*) Mısır lideri Cemal Abdül-Nasır'ın etkisinde kalarak Arap milliyetçiliğine soyunması, Kürtler ile Bağdat yönetimi arasındaki ilişkilerin bozulmasına ve Kürtlerin de içinde yer aldığı Irak Ulusal Birlik Cephesi'nin fiilen çökmesine neden oldu. Kürtlerin aleyhindeki bu gelişmeler üzerine KDP 16 Eylül 1961'de ayaklanma kararı alarak savaşa başladı. Savaşın ilk yıllarında Güney Kürdistan'ın büyük bir bölümünde KDP egemenliği kuruldu. Dahası Güney Kürdistan'ın dağlık kuzeyi ve Türkiye sınırına yakın bölgeler Barzani güçlerinin denetimine geçti.

(*)Komünistlerin ve Kürtlerin desteğini kaybederek giderek güçsüzleşen Abdülkerim Kasım sonunda 8 Şubat 1963'te Baas Partisi'nin Irak kolu tarafından gerçekleştirilen darbeyle devrildi. Arap Sosyalist BAAS Partisi'yle işbirliği yapan bir grup subay tarafından yapılan darbede Kasım öldürüldü. 1958'de Krallık dönemine beraberce son verdikleri Abdüsselam Arif Devlet Başkanlığına getirildi. Böylece Irak'ta Baasçılar dönemi başladı. Irak'ta darbe ile Devlet başkanlığına Abdüsselam Arif, Başbakanlığa ise Albay Ahmet Hasan El-Bekr getirildi.

Irak'taki darbe yönetimime karşı ilk büyük tepki 8 Mart 1959 tarihinde Musul'da ortaya çıktı. Arap Milliyetçisi Albay Abdulvahap Şevvaf bir ayaklanma başlattı. Kasım'a karşı başlatılan bu ayaklanma üzerine, Bağdat'ın emriyle Musul garnizonu bombalandı. Musul'da kanlı çarpışmalar meydana geldi. Bu arada, Kerkük'teki yerel yöneticiler arasında yapılan bir takım değişiklikler Türkmenler ile Kasım güçleri arasında gerginliklere neden oldu. 14 Temmuz 1959 günü Cumhuriyetin birinci yıl kutlamaları için resmigeçit törenleri sırasında başlayan ve üç gün süren (14,15 ve 16 Temmuz 1959) çatışmalarda Türkmenlerden ölenler oldu. Olaylara katılan Türkmen lider ve ileri gelenleri halk mahkemelerinde yargılanarak kurşuna dizildi. Dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu Irak'ın Ankara Büyükelçisi'ni çağırarak Türkmenler için güvence istedi. Türkiye'nin Bağdat Büyükelçisi Ankara'ya gelerek olaylar hakkında bilgi verdi ve Türkiye'nin istekleriyle birlikte Başbakan Adnan Menderes'in

bir mesajını Kasım'a iletti. 28 Temmuz 1959'de bir basın toplantısı yapan Cumhurbaşkanı Kasım, Türkmenlere yapılan şiddeti kınayarak olaylarla ilgili çekilmiş fotoğrafları basın mensuplarına gösterdi. Daha sonra olayların baş sorumlusu olarak gösterilen 2.Tümen Komutanı Davud al-Cenabi ile birlikte 200 kişi tutuklandı.

Irak'ta, ulusal, sınıfsal, etnik ve kültürel ayrışmalar ve politik saflaşmalar gelişirken, Güney Kürdistan'da Kürt özgürlük mücadelesinin yeniden dirilişi Kürdistan'ın diğer parçalarını etkilemeye başladı. ABD kadar Türkiye'yi de kaygılandıran Irak ve Güney Kürdistan'daki bu gelişmeler, soğuk savaşın psikolojik savaş yöntemlerinin uygulanmasına yol açtı. Özellikle Kerkük'te Kürtlere özerklik tanınmasını içine sindiremeyen Türkiye, Türkmenleri "sahiplenme" adına Irak hükümeti ve Barzani'ye karşı "Mukabeleyi bil misil" (misli ile karşılık verme durumu) diye tanımlanan uygulamalara yöneldi. Bu bağlamda Menderes hükümeti 17 Aralık 1959'da, yani askeri darbeden önce "49'lar Davası" olarak bilinen tutuklamalara başladı.

Kerkük'te Türkmen Sorunu ve 49'lar Davası

Özetlemeye çalıştığımız Irak ve bölgedeki gelişmeler üzerine CHP Niğde milletvekili emekli Albay Asım Eren, "Biz de Irak'ta öldürülenlere misilleme yapalım" diyerek bir kampanya başlattı. Başbakan Adnan Menderes'in cevaplaması için "Irak Kürtlerinin, Irak'ta Türkmen soydaşlarımıza yaptığı baskı, zulüm veya öldürme olaylarından dolayı, Türkiye'deki Kürtlere karşı aynıyla mukabele yapacak mısınız?" diye bir soru önergesi verdi. Bazı iddialara göre dönemin cumhurbaşkanı Celal Bayar, "Biz de 1000 Kürt'ü sallandıralım ki, diğerlerine ibret olsun" dedi. Bu söylemler Dersim isyanından bu yana ilk defa ciddi anlamda Kuzey Kürdistan illerinde tepkilere yol açtı. Metropol kentlerde okuyan üniversiteli Kürt öğrenciler imza toplayarak hem CHP'yi hem de Asım Eren'i protesto ettiler. 102 üniversite öğrencisi, Başbakan, Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Diyarbakır Baro Başkanı ile ABD, Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere gibi büyük devletlerin büyükelçiliklerine olayları kınayan telgraf çekti. Bu telgrafın altında "Türkiye Kürtleri" imzasının bulunmasını bahane eden Türk milliyetçi çevreler ve gazeteler "Kürtler örgütleniyor, Kürtçülük yapılıyor" şeklinde propagandalara başladı.

Hükümet yanlısı gazetelerin "102 Kürt öğrenci Kürtlük iddiasında bulundu" diye haber yapmasının ardından (MAH) Milli Askeri Haber alma (Milli İstihbarat Teşkilatı-MİT'in eski adı) harekete geçerek bir rapor hazırladı. Dönemin MAH başkanı Ergun Gökdeniz'in raporuna göre, "1000 Kürt vatandaşının bölücülükle suçlanarak tutuklanması" Kürtlerin bu tepkisini önleyecekti. Ancak bu rakamı fazla bulan hükümet sayıyı önce 100'e sonra da 50'ye düşürerek savcıları harekete geçirdi. Tam bu sırada Canip Yıldırım ve Yusuf Azizoğlu ile birlikte İleri Yurt Gazetesi'ni çıkaran Musa Anter'in Kürtçe yazdığı "Qimil / Kımıl" şiiri yayınlanmıştı. Şiirin "Üzülme bacım, seni kımıl, süne ve sömürenlerin zararından kurtaracak kardeşlerin yetişiyor artık" dizesinden dolayı Kürtçülük ve bölücülük suçlamasıyla soruşturma açıldı. 22 Eylül 1959 Yurt Gazetesi sahibi Abdurrahman Efem Dolak, Yazı işleri müdürü Canip Yıldırım ve Musa Anter tutuklanmıştı. 17 Aralık 1959'dan itibaren MİT'in hazırladığı rapor ve liste doğrultusunda Türkiye ve Kürdistan'ın her tarafından ve her meslek grubundan insanların olduğu 50 kişi tutuklanarak İstanbul'da şimdilerde Harbiye Müzesi olan askeri cezaevine konuldu. Burada şartların ağırlığından dolayı öğrenci Emin Batu'nun hayatını kaybetmesiyle tutuklu sayısı 49'a düşünce, bu dava "49'lar davası" olarak adlandırıldı. (*)

(*)TCK'nın 125. Maddesine göre, "Yabancı devletlerin müzahereti ile devletin birliğini bozmaya ve devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmağa matuf fiil işlemeye teşebbüsle" suçlanan 49 kişinin adları, ikametleri ve meslekleri şöyleydi:

1- Şevket Turan (Mardin – levazım binbaşısı), 2- Naci Kutlay (Kars – Doktor), 3- Ali Karahan (Siverek – Avukat), 4- Koço Elbistan (Hassa – Doktor), 5- Yavuz Çamlıbel (Doğubayazıt – Asteğmen), 6- Mehmet Ali Dinler (Cizre – Ank. Huk. Fak. öğrencisi), 7- Yusuf Kaçar (Dersim, İnşaat Tek. Ok. öğrencisi), 8- Nurettin Yılmaz (Cizre – Ank.Huk. Fak. öğrencisi), 9- Ziya Nami Şerefhanoğlu (Bitlis – Avukat), 10- Medet Serhat (Iğdır – İst. Huk. Fak. öğrencisi), 11- Hasan Akkuş (Urfa – İktisat Fakültesi öğrencisi), 12- Örfi Akkoyunlu (Pötürge – Madeni eşya fabrikatörü), 13- Selim Kılıçoğlu (Varto – üsteğmen),

14- Şahabettin Septioğlu (Palu – Yük. Zir. Müh. asteğmen), 15- Said Elçi (Bingöl – Muhasebeci), 16- Sait Kırmızıtoprak (Dersim, Nazımiye – İst. Tıp Fak. öğrencisi), 17- Yaşar Kaya (Iğdır – İst. Huk. Fak. öğrencisi), 18- Faik Savaş (Genç – İst. Huk. Fak. Öğrencisi), 19- Haydar Aksu (Kiğı – Stajyer Avukat), 20- Ziya Acar (Kulp – İst. Huk. Fak. Öğrencisi), 21- Fadıl Budak (Diyarbakır – İst. Huk. Fak. öğrencisi), 22- Halil Demirel (Islahiye – Yardımcı topçu asteğmen), 23- Ferit Bilen (Diyarbakır – Kundura mağazası sahibi), 24- Esat Cemiloğlu (Diyarbakır – Yük. Zir. Müh.), 25- Mustafa Nuri Direkçigil (Diyarbakır – Sağlık Müfettişi), 26- Fevzi Avşar (Kars – İst. Tıp Fak. öğrencisi), 27- Necati Siyahkan (Siverek – İst. Huk. Fak. öğrencisi), 28- Hasan Ulus (Erzurum), 29- Nazmi Balkaş (Lice – İst. Üni. Orm. Fak. öğrencisi), 30- Hüseyin Oğuz Üçok (Diyarbakır – İst. Tıp Fak. Diş Hek. öğrencisi), 31- Mehmet Nazım Çiğdem (Ankara – İnşaat ustası), 32- Fevzi Kartal (Van – asteğmen), 33- Mehmet Aydemir (Siverek – İst. Tıp Fak. öğrencisi), 34- Abdurrahman Efem Dolak (Diyarbakır – İleri Yurt Gazetesi sahibi), 35- Musa Anter (Nusaybin-gazeteci), 36- Canip Yıldırım (Diyarbakır – Avukat), 37- Emin Kotan (Muş – Elektrik Muhasibi), 38- Ökkeş Karadağ (Maraş), 39- Muhsin Şavata (Malatya – Hayvan Tüccarı), 40- Turgut Akın (Ergani – Ank. Üni. Huk. Fak. öğrencisi), 41- Sıtkı Elbistan (Hassa – Ank. Üni. Huk. Fak. öğrencisi), 42- Şerafettin Elçi (Cizre – Huk. Fak. öğrencisi), 43- Mustafa Ramanlı (Beşiri – Ank. Huk. Fak. öğrencisi), 44- Mehmet Özer (Siverek – Ank. Tıp Fak. öğrencisi), 45- Feyzullah Demirtaş (Palu – Ziraat teknisyeni), 46- Cezmi Balkaş (Lice – Orm. Fak. öğrencisi), 47- Halis Yokuş (Kars – İst. Tek. Üni. Mak. Fak. öğrencisi), 48- İsmet Balkaş, (Lice – Tıp Fak. öğrencisi), 49- Sait Bingöl (Bingöl – İst. Üni. İkt. Fak. öğrencisi).

14 ay tutuklu kalan 49'lar mahkemeye çıkarılmayı beklerlerken 27 Mayıs 1960'da askeri darbe yapıldı. 27 Mayıs 1960 sabahı ilk iş olarak Silvan'ın yüksekçe bir binasına Türk bayrağı çeken 27 Mayısçı subaylardan biri, "Eğer darbe olmasaydı belki de şimdi bu bayrak yerine Kürt devletinin bayrağı sallanıyor olacaktı" demişti. DP'yi iktidardan uzaklaştıran 27 Mayısçılar, genel af çıkararak cezaevlerindeki tutukluların serbest bırakılmasını sağlarken, Kürtleri bu affın dışında tutarak askeri mahkemelerde yargıladı. Böylelikle 17 Aralık 1959'da tutuklanan Kürt öğrenci, subay ve avukatların yargılanması 3 Ocak 1961'de başladı. O günlerde Kürt tutuklulara değinen bir MBK bildirisinde, "Ülkenin parçalanması yolundaki girişimlerin etkisiz kılınması için önlemler alınmıştır. Türkiye'nin tümü ile Türklere ait olduğu gerçeği herkese mutlaka ki benimsettirilecektir" denilmişti.

Bu yargılama yıllarca devam ettikten sonra, nihayet 1965 yılında TCK'nın 125. maddesine göre idamla yargılanan 24 sanıktan 10'nun beraatına, 14 kişinin suç vasfı değiştirilerek davanın yenilenmesiyle 1965 yılında TCK'nın 141 ve 142. maddelerinden 16 ay hapis ve 5 ay 10 gün sürgün cezaları verildi.

Sivas toplama kampı ve sürgünler

27 Mayıs darbesinden sonra da askeri cunta Kürtlere tehcir uyguladı. Kürdistan'ın tanınmış aile reisleri, ağa ve şeyh sıfatı taşıyan yüzlerce kişi Sivas'ta açılan bir toplama kampında yaşamaya zorlandı. Daha sonra bir bölümü batı illerine sürgün edildi. Ayrıca askeri cunta, eski Şark Islahat Planı ve Dersim Tenkili'ne benzer bir planı uygulamaya çalıştı.

Bu bağlamda 27 Mayıs 1960 darbesinden sadece 4 gün sonra Kürdistan'ın çeşitli illerinden içlerinde tanınmış aile fertlerinin yanı sıra ağa ve şeyh sıfatını taşıyanların da yer aldığı 485 kişi "Kürtçülük propagandası ve devlete isyan hazırlığı içinde oldukları" iddiasıyla Sivas'ta toplama kampına konuldu. Sivas Kabakyazı'daki 5. Er Eğitim Tugayı'nda askerî garnizon içinde açılan bu kamp askeri yetkililerin deyimiyle "zorunlu misafirlik" olarak 9 ay sürdü. Misafirlik diyoruz çünkü askerî yetkililer kamptakilere tutuklu olmadıklarını, misafir olduklarını açıklamışlardı. Yaşları 14 ile 70 arasında değişen Kürtlerden oluşan askeri kampta tutulanların tümünün menkul ve gayrimenkullerine el konuldu. Kampta kalanlara parasız yemek verilmedi ve kamp boşaltılırken kişi başına 400 lira yemek parası alındı.

7 Ekim 1960'ta çıkartılan 105 No' lu Mecburi İskân Kanunu'ndan sonra Aralık 1960'ta kamptaki 485 kişiden 55'i Antalya, İzmir, Burdur, Muğla, Afyon, Isparta, Manisa, Çorum ve Denizli'ye mecburi iskâna gönderildiler.(*) Mecburi İskân Kanunu'nun gerekçesi "Sosyal birtakım reformları yapabilmek, ortaçağın Türkiye'de

yaşayan düzenini yıkmak, ağalık ve şeyhlik gibi müesseseleri yok etmek… Vatandaşın sömürülmesine engel olmak gayesiyle bu kanun çıkarılmıştır" şeklinde yazılmıştı. 22 Mart 1963'de Cumhurbaşkanı Orgeneral Cemal Gürsel tarafından sağlık nedenleri nedeniyle eski cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın affedilmesi sırasında Kürtlerin sürgün kararı da kaldırıldı. Böylelikle 55 kişinin 2.5 yıllık sürgün hayatları sona erdi. Bu olay sonraki süreçte hükümetler, muhalefet partileri, sol ve sosyalist güçler tarafından hiçbir zaman irdelenmedi. Kemalizm'in, egemen ulusu ve devlet şovenizminin etkisiyle sanki böyle bir olay yaşanmamış gibi herkes susmayı tercih etti.

(*)Sivas Kampı'ndan Türkiye'nin batı illerine sürgüne gönderilen 55 kişinin adları şöyleydi:

1- İbrahim Abikoğlu, 2- Hacı Topo Aktoprak, 3- Zeki Bayar, 4- Faik Bucak, 5- İsmail Hakkı Bucak, 6- Hacı Ali Bucak, 7- Mehmet Cemal Bucak, 8- Mithat Bucak, 9- Hasan Abik Bucak, 10- Ali Abik Bucak, 11- Bekir Bucak, 12- Reşit Çeçen, 13-Mehmet Dal, 14- Abdulkadir Ekinci, 15-Abubekir Ertaş, 16- Mahmut Ertaş, 17- Bahattin Erdem, 18- Abdurrezzak Ensarioğlu, 19- Sait Ensarioğlu, 20- Şeyh Ali Fırat, 21- Şeyh Selahattin Fırat, 22- Şeyh Gıyasettin Fırat, 23- Şeyh Ahmet Fırat, 24- Mehmet Fuat Fırat, 25- Faruk Fuat Fırat, 26- Mehmet Emin Fırat, 27- Halil Fırat, 28- Ömer Fırat, 29-Gıyasettin Fırat, 30- Hüseyin İleri, 31- Zeynel Abidin İnan, 32-Mustafa Işık, 33- Kinyas Kartal, 34- Abdulbaki Kartal, 35-Hamit Kartal, 36-Bala Kartal, 37- Şeyh Mehmet Emin Karadeniz, 38-Cemil Küfrevi, 39- Zeki Cemil Küfrevi, 40-Abdülbaki Karakuş, 41- Feyzullah Keskin, 42- Mehmet Kayalar, 43- Abdullah Öztürk, 44- Ferzende Öztürk, 45- Osman Öztürk, 46- Köroğlu Öztürk, 47- Şamil Peker, 48- Sait Ramanlı, 49- Kubbettin Septioğlu, 50- Zeynel Turanlı, 51- Cafer Yağızer, 52- Mecit Yalçın, 53-Derviş Yakut, 54- Kazım Yıldırım, 55- Süleyman Yıldırım.

Sivas Kampı'nın açılmasını ve tutukluların toplanması işini yürüten 3. Ordu Komutanı Orgeneral Ragıp Gümüşpala (*), "Şeyh Said'in bütün çocuklarını toplayıp Sivas'a gönderdim" demişti. 31 Mayıs 1960 tarihli Cumhuriyet gazetesinde MBK' ye dayanarak yayımlanan bir haberde şu ifadeler yer aldı: "Milli Birlik Komitesi'nin yakında neşredeceği vesikalarda bir Kürdistan hükümeti tesisi için DP grubu içinde çalışanların varlığı ispat ediliyor. Sabık iktidar, Şeyh Said'in oğlunun Rus yapısı ciple Doğu'da propaganda yapmasına göz yummuştur". MBK icraatlarını ve darbeyi meşru kılabilmek için iktidardan uzaklaştırdıkları Demokrat Parti'yi "Kürtçülük yapmakla" suçlamıştı. Oysa Sivas kampında tutulanların ve sürgüne gönderilenlerin birçoğu Demokrat Partili bile değildi. Ayrıca Yassıada yargılamalarında hiçbir DP'li TCK'nin 125. Maddesinden yargılanıp hüküm giymemişti. DP yöneticilerini parti içinde bir miktar Kürt milletvekili bulunmasından dolayı 'Kürtçülük yapmakla" suçlanmasının ardında CHP'nin ırkçı ve ulusal şoven politikalarının ve muhalefetinin etkisi vardı.

(*)Ragıp Gümüşpala, Milli Birlik Komitesi'nce tasfiye edilen subaylarla birlikte emekliye sevk edildi. 11 Şubat 1961 tarihinde kurulan Adalet Partisi (AP)'nin genel başkanlığına getirilen Gümüşpala 15 Ekim 1961 seçimlerinde İzmir'den milletvekili seçildi. 1964 yılında ölümünün ardından AP genel başkanlığına Süleyman Demirel geldi.

Sivas kampı operasyonunu, egemen ulus ve devlet şovenizminin en sadık savunucuları olan cuntacıların askeri Kürtlere ve Kürt sorununa ırkçı ve milliyetçi yaklaşımından kaynaklanmıştı. Güney ve Doğu Kürdistan'da yükselen Kürt ulusal mücadelesi Kuzey Kürdistan'ın özellikle sınır bölgelerinde Hakkâri, Van, Siirt, Mardin, Diyarbakır illerinde başlayan ulusal heyecan ve uyanışı kırmak için MBK iktidardan düşürdüğü Demokrat Partilileri Yassıada'da yargılarken; onun bir benzeri olan Sivas Kampı'nı ("Küçük Yassıada" olarak) Kürtler için kurdu. 55'lerden Faik Bucak ve Kinyas Kartal'ın imzası ile hükümete gönderilen bir mektupta, Sivas kampını yöneten İçişleri Bakanı Tümgeneral Muharrem Kızıloğlu'nun "Babam şarkın cellâdıydı, ben de sizin cellâdınız olacağım" dediği yazılmıştı. 24 Kasım 1960 tarihli Vatan gazetesinde yayınlanan Kızıloğlu'nun "Bunlar suçludurlar, müstahak oldukları cezayı göreceklerdir" şeklindeki demeci o günlerde Kürt düşmanlığının boyutlarını gösteriyordu. Çünkü Güney Kürdistan'da Barzani önderliğinde yürütülen Kürt ulusal mücadelesi Kuzey Kürdistan'ın Hakkâri, Van, Siirt, Mardin, Diyarbakır gibi kentlerinde fiili destek bulmuştu. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan bir habere göre bu konuyla ilgili sorulan bir soruya MBK sözcüsü, "Türkiye yalnız Türklerin vatanıdır.

Başka gayeler taşıyanlara da bu benimsetilecektir" yanıtını vermişti.

DPT'nin "Doğu Grubu" Raporu

MBK hükümeti 1961 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'na Kürt sorunuyla ilgili bir çalışma yapması için görev verdi. DPT içinde kurulan "Doğu Grubu" yaptığı çalışmaların raporunu ve somut önerilerini hükümete sundu. Bu konuyla ilgili resmi belgelerden biri, "Zata Mahsus/Kişiye Özel" damgasıyla hazırlanan Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik İdaresi'nin 5/1108 karar sayılı Kararnamesi"dir. Altında Devlet Bakanı ve Başbakan Org. Cemal Gürsel ile Bakanlar Kurulu üyelerinin imzaları olan bu resmi Kararnamenin kopyası şöyledir:

"Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından hazırlanan 3 Nisan 1961 gün ve DPT-SPD-DG-2400 sayılı ilişik "Devletin Doğu ve Güneydoğu'da uygulayacağı kalkınma programının esasları" adlı rapor Bakanlar Kurulu'nun 18 Nisan 1961 günü yaptığı oturumda müzakere ve kabul edilmiş ve,

a) Mezkur esasların Devlet Planlama Teşkilatınca planlama, koordine ve tatbikinin yapılması,

b) Esasların yerine getirilmesi için DPT'nin ilgili Bakanlıklar mümessilleriyle kuracağı özel komisyonlarda programlaşan hususların Bakanlıklarca fiiliyat sahasına konulması, 18 Nisan 1961 tarihinde kararlaştırılmıştır."

Kararname'nin Esbab-ı Mucibesi/Gerekçesi' nde şöyle yazılmıştı: "İnkılap Hükümeti 1108 sayılı Bakanlar Kurulu kararını çıkarıncaya kadar Doğu ve Güneydoğu bölgesinin yurdun diğer kısımlarına nazaran dikkati çekecek derecede ihmale uğradığını görmüş ve bölgede, devletin nüfusunu daha ziyade artırmayı, bölge halkını mevcut devlet nizamına daha sıkı bağlamayı, vatan bütünlüğünün yegane garantisi olduğunu idrak etmiş ve bunun temini yolunu bulmak için Devlet Planlama Teşkilatı'na tetkik vazifeleri vermiştir. Bu tetkikler neticesinde, mezkur teşkilatı tarafından ekteki rapor hazırlanmıştır. Bu rapor teklif edilen hususların kısa bir zamanda tahakkuk ettirilemeyeceği ve dolayısıyla tatbikatının birbirini takip eden Hükümetler tarafından icra edilebileceği anlaşılmış bulunduğundan, kendisinden sonra gelen Hükümetlere, bir muhtıra ile açıklanmasına zaruret hasıl olmuştur. Mes'elenin inkılap hükümetinin kendisinden sonra gelecek hükümetlerin, tasarruf haklarını kullandığı gibi bir telakkiye yol açmaması, teklif edilen tedbirlerin vatan bütünlüğünün yegane garantisi olduğu ve İnkılap Hükümeti'nin bu işte daha fazla gecikmeyerek ve modern devlet idaresindeki uzun vadeli planlama ihtiyacı zihniyetine uyarak, kendisinden sonra gelecek hükümetlere bir yardımı şeklinde kabul edilmesi temenni olunur."

Kararname'nin ve Esbab-ı Mucibesi/Gerekçesi'nin altında "Suretinin aynıdır. Haşim TOSUN Kur. Alb. Politika D. Başkanı"nın imzası vardı. DPT bünyesinde oluşturulan Doğu Grubu, bir dokümantasyon merkezi kurarak bölgeyle ilgili MAH' ta (MİT'in eski adı) Genelkurmay'da, Emniyet'te ne bilgi varsa toplayacak ve "Bölgenin nüfus strüktürünü değiştirme ve asimilasyon bakımından" gerekli politikaları saptayacaktı. 8, 10 ve 16 Şubat ile 24 Mart 1961'de "Bölgede çalışmış ve çalışmakta olan başlıca idare ve siyaset adamlarını bir araya getiren Doğu Grubu hazırladığı raporu Hükümet'e iletti. Cemal Gürsel başkanlığındaki hükümet bu raporu 18 Nisan 1961'de görüştü ve kabul ettikten sonra yayınladığı kararname ile Bakanlıklarca fiiliyata geçirilmesini istedi. Ancak Ekim-1961'de yapılan genel seçimden sonra yerine Kasım ayında İnönü Başkanlığı'nda AP-CHP koalisyonu kurulduğu için MGK hükümeti yeni hükümete bu raporları "bir muhtıra ile" yeni hükümete iletilerek, uygulamanın devamını istedi. "Politika Dairesi Başkanı Kurmay Albay Haşim Tosun" imzasıyla yeni hükümete gönderilen raporun giriş yazısında kibarca "Bunu, sizin tasarruf hakkınızı kullandığımız şeklinde yorumlamayın, size bir yardım kabul edin" denilmişti.

1925 yılındaki Şark Islahat Planı'nı andıran ve hatta bazı maddeleri aynı olan bu Raporun bazı maddelerdi şöyleydi:

1)Hal-i hazır İskan Kanunu ve tatbikatını, tespit edilen politika ihtiyaçlarını karşılayacak ve asimilasyon temin edecek şekilde incelemek ve tadil etmek.

2)Bölgenin, kendilerini Kürt sananlar lehindeki nüfus strüktürünü, Türk lehine çevirmek için, bölgelerindeki iktisadi şartların zorluğu karşısında başka taraflara hicrete mecbur kalan Karadeniz sahillerindeki fazla nüfusla, memleket dışından gelen Türkleri bu bölgeye yerleştirmek, bölgedeki kendilerini Kürt sananları bölge dışına hicrete teşvik ve bu hicreti finanse ede-

rek, memleketin Türk çocuğu bulunan yerlerine iskan etmek.

3)Türkiye'de kendilerini Kürt sananlarla İran ve Irak'taki Kürtlerin irtibatını kesme bakımından bölgeyi, kendilerini Kürt sananların çoğunluğunu dağıtmak üzere, sistemli bir şekilde bölecek iskan sahalarına ayırmak.

4)Planlanan bölge okulları, köy okulları ve meslek okullarının faaliyete geçirilmesi. Kız ve erkek misyoner yetiştirilmesi ve bunun için hususi müessese kurulması. Bölge halkından kabiliyetli ve küçükten asimile edilen gençlere yüksek tahsil imkanları sağlanması.

5)Doğuya kendilerini Kürt sananlardan vali, kaymakam, hakim, jandarma subayı, ordu subayı, astsubay, öğretmen, memur gönderilmesi.

6)Radyo vasıtasıyla Türkçe güfteleriyle mahalli havaların çalınması ve mahalli radyoların, bölge için, propaganda uzmanlarından müteşekkil gruplar tarafından hazırlanacak programları yayması.

7)Irk bakımından, Türk siyasi düzeninin kendi menfaatleri bakımından en elverişli, en emin ve en çok imkan sağlayan düzen olduğunu telkin eden bir inandırma faaliyetine girişilmesi.

8)Bir üniversiteye bağlı derhal bir Türkoloji Enstitüsü kurularak kendini Kürt sananların menşelerinin Türk olduğunun ispat olunarak yayınlanması. Doğu'nun Türk tarihinin yazılarak neşredilmesi.

9)İslam Ansiklopedisi, Rus alim ve politikacısı Minorski'nin tarafgirane bir surette, kendini Kürt sananların menşeinin İrani olduğunu iddia eden yazısını alarak, kendilerini Kürt sananlar kısmında neşretmekle, Lozan'da delegelere kabul ettirilen, kendilerini Kürt sananların dağlı Türkler olup, menşelerinin Turani olduğu tezi ile de tezada düşülmüştür. Doğulu münevverler arasında münakaşayı mucip olan ve ayrılık taraftarlarına tutamak veren bu hatanın, derhal tashih edilmesi.

10)Kendilerini Kürt sananların, menşelerinin Turani kavimlere dayandığı hakkında, çeşitli yönlerden arayışlar yapılmaya ve neticelerinin türlü neşir vasıtalarıyla yayılması.

1950 genel seçimlerinden sonra da iktidarını sürdüreceğini düşünen İsmet İnönü 1949 yılında yasal bir değişiklikle Genelkurmay Başkanlığı'nı Milli Savunma Bakanlığı'na bağladı. Ordunun 25 yıllık devlet içindeki özerkliğine son veren bu değişiklik Cumhuriyet tarihinde ilk kez askeri otoriteyi sivil otoriteye tabi hale getirdi. Bu nedenle 1950-1960 yılları ordu-devlet-siyaset ilişkileri bakımından Türkiye'nin en demokratik dönemi oldu. Devlet içindeki özerkliğine son verilmiş olan ordu ve CHP, bu yeni durumu içlerine sindirebilmiş olsalardı, Türkiye'de yeni bir dönem başlayabilir ve 1946'da "çok partili demokrasiye geçiş" süreci kendi doğal kulvarında ilerleyebilirdi. Hatta askeri darbeden bir yıl sonra yapılması gereken 1961 genel seçimlerinde DP'nin yerine 1957 seçimlerinden itibaren yükselişe geçen CHP iktidar olabilirdi.

Ancak DP'nin iktidara gelmesi, CHP ve onun yönlendirdiği askeri ve bürokratik elit tarafından kabullenilmedi ve iktidarının ilk yıllarından itibaren DP'ye karşı başlatılan gizli ve açık muhalefet stratejisi askeri darbeyle sonuçlandı. CHP'nin de kışkırtmasıyla 27 Mayıs 1960'da ordu darbe yaparak DP'yi iktidardan uzaklaştırdı ve Türkiye'de askeri müdahaleler dönemini başlattı.

27 Mayıs Cumhuriyet döneminin ilk askeri darbesiydi. Bir gecede devlet erkini ele geçirmenin keyfinin yaşayan ordu, devlet ve toplum içindeki konumunu güçlendirecek olan anayasal ve yasal düzenlemeler yaparak ordu, devlet ve siyaset ilişkilerinin kökten değiştirdi. Sonraki süreçte askeri müdahalelerin biri diğerine zemin hazırladı, biri diğerinin gerekçesi haline geldi. Askeri müdahaleler olmasaydı, siyasal ve toplumsal süreç kendi rotasında ilerleyecek ve bugün Türkiye çok farklı bir yerde olacaktı.

Kemalizm'in devletçilik, milliyetçilik ve laiklik rüzgarına kapılan sol ve sosyalist hareket askeri müdahale ve yeni anayasayı destekledi. Sosyal şoven batağında kulaç attığı için bu darbenin amacını, arka planındaki nedenlerini ve Kürtlere karşı uyguladığı inkar, tehcir ve asimilasyon politikalarını göremedi. Daha doğrusu görmek de istemedi ve sonraki süreçte bu tavrını sürdürdü. Kuşkusuz şimdi çok şey değişti. Ancak geldiğimiz aşamada, 27 Mayıs ve sonraki askeri darbelerin, egemen ulus, devlet ve hükümet politikalarının doğru algılanması için bir kez de Kürt gözüyle okunması ve özeleştiriler yapılması gereklidir.

1960'lı Yıllarda Sosyalist Hareketin Yükselişi ve Kürtlerle İlişkiler

Hüseyin Aykol

27 Mayıs 1960 darbesi sonrasında oluşturulan Kurucu Meclis'in hazırladığı yeni anayasa ve onun öngördüğü yeni kurumlar ülkeye görece demokratik bir ortam getirdi. Yeni dönemin sol açısından en önemli kazanımı Türkiye İşçi Partisi oldu. Büyük bir başarıyla TİP'in parlamen-toya girişi, demokrasiye kalite getirdi. Bu dönemde sol klasikler çevrildi ve geniş yığınlarca okundu. Avrupa'daki 1968 rüzgârı ülkemize kadar ulaştı. Türkiye Komünist Partisi'nin orta-lıkta gözükmediği bir ortamda, Türkiye İşçi Partisi'nin gençlik kolları gibi faaliyete başlayan Fikir Kulüpleri Federasyonu'ndaki tartışma ortamı, Türkiye Solu' nun temel yönelimlerini oluşturan THKP-C, THKO ve TKP-ML' ye yol açtı. Söz konusu devrimci örgütler, daha ilk çıkış yıllarında büyük ölçüde ezilse de, fikirleri kalıcı olacaktı. Seslerini cılız dergilerle du-yurmaya çalışan Kürtler ise önce TİP içinde yer aldılar. Behice Boran'ı Urfa'dan milletvekili seçtiler. Dev-Genç'e dönüşen FKF' de temel görüş ayrılıkları belirince, kendi örgütlenmelerine geçme zamanı geldiğine karar verdiler.

Türkiye İşçi Partisi (TİP), 11 sendikacının öncülüğünde 13 Şubat 1961 günü kuruldu. TİP'in kurucuları, Şaban Yıldız (İstanbul İşçi Sendikaları Genel Sekreteri), Kemal Türkler, (Maden İş Genel Başkanı), İbrahim Güzelce, (İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Sekreteri), İbrahim Denizcier, (Müskirat İşçileri Sendikaları federasyon başkanı), Adnan Arkın (istanbul işçi sendikaları birliği icra heyeti üyesi), Avni Erakalın (İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Başkanı kurucu genel başkan), Kemal Nebioğlu, (Oleyis Sendikası üyesi), Hüseyin Uslubaş, (İstanbul Yaprak Tütün İşçileri Sendikası Başkanı), Ahmet Muşlu (Türkiye İşçi Çikolata Sanayi İşçileri Sendikası), Saffet Göksüzoğlu (İlaç ve Kimya İşçileri Sendikası Başkanı) ve Rıza Kuas'tır (Lastik İş Genel Başkanı).

Türkiye İşçi Partisi'nin kurucuları, işçi sınıfı ile aydınları buluşturmak hedefiyle ve yaşadıkları tıkanıklığı aşmak için, 1962 yılında aydınları partiye davet ettiler. Bunun üzerine, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Adnan Cemgil, Nazife Cemgil, Cemal Hakkı Selek, Yunus Koçak, Fet-hi Naci ve daha birçok aydın partiye üye oldu. Kurucuların önerisiyle partinin yeni genel baş-kanı Doç. Dr. Mehmet Ali Aybar oldu. Şubat 1963'te bağımsız senatör Niyazi Ağırnaslı ve kontenjan senatörü Esat Çağa TİP'e girdi. 1961 Anayasası'nda, Anayasa ile çelişen yasa mad-deleri için aykırılık davası açılabileceği hükmü getirilmişti. TİP bütün dikkatini bu soruna yöneltti; Niyazi Ağırnaslı' nın TİP' e üye olmasıyla Anayasa Mahkemesi'nde dava açma hakkı da elde edilmişti.

Anti-demokratik yasalar kampanyası hızla yayıldı. Bu mücadeleye Türkiye İşçi Partisi, Yön dergisi çevresindeki aydınlar, bazı CHP'liler, gençlik örgütleri ve sendikalar, birçok seçkin aydın ve bürokrat katıldı. TİP, insan hakları ve demokrasinin partisi olmanın etkin örneklerini veriyordu. Zaten kurucularının özelliği sonucu işçi sınıfının sorunlarıyla yakından ilgileniyordu. Grev ve toplu sözleşme yasası, iş mevzuatının düzenlenmesi ve sendikal yasaların düzeltilmesi için verilen mücadeleyi destekledi, meclis yasa önerileri sundu. Anayasa Mahkemesi'ne davalar açtı, kamuoyu oluşturmak için toplantılar ve gösteriler düzenlendi. Türkiye İşçi Partisi'nin görüşleri basında Vatan ve Öncü gazetelerinde destek buldu. Partinin kendi yayın organı Sosyal Adalet sıkıyönetim döneminde kapatıldı. Yön dergisi, TİP'i desteklemedi.

1961 seçimlerine katılamayan TİP, 1963 yerel seçiminde 9 ilde 36 bin oy aldı. 1964 senato yenileme seçimlerine Yüksek Seçim Kurulu

kararıyla katılamadı. TİP, 1965 seçimlerinde 54 ilde, yüzde 3 oy alarak TBMM'ye 15 milletvekili göndermeyi başardı: Mehmet Ali Aybar, Rıza Kuas, Muzaffer Karan, Tarık Ziya Ekinci, Sadun Aren, Yahya Kanbolat, Cemal Hakkı Selek, Adil Kurtel, Behice Boran, Yunus Koçak, Şaban Erik, Yusuf Ziya Bahadınlı, Ali Karcı, Kemal Nebioğlu ve Çetin Altan. Meclis'te çok etkin bir muhalefet sergileyen TİP'in Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerinin iptali istemi, Anayasa Mahkemesi'nde bir oy farkla reddedildi.

1966'da yapılan Senato kısmi seçimlerinde de Fatma Hikmet İşmen senatör seçilince TİP, TBMM grubunu 16 üyeye çıkardı. Bunun üzerine, TİP' in önünü kesmek üzere seçim siste-minde değişikliğe gidildi. 1968 yılı Haziran ayında yapılan Senato'nun üçte birini yenileme seçimlerinde TİP oylarını artırdıysa da senatörlük kazanamadı. Ancak yerel seçimlerde Yozgat Bahadın' da belediye başkanlığını kazandı. Aynı yıl TİP'e yapılan saldırılar şiddete dönüştü. Parti içindeki görüş ayrılıklarında Mehmet Ali Aybar'ın insancıl sosyalizm görüşüyle, Behice Boran'ın çizgisi arasında tartışma çıktı. Aybar önce istifa ettiyse, sonra partiye geri dön-dürüldü.

Türkiye İşçi Partisi'nin çalışmaları ve parlamentoda temsil edilme olanağına kavuşması üni-versite gençliği içindeki prestijini yükseltti. O tarihlerde gelişen sosyalist akımın etkisi altındaki gençlik kesimi çeşitli fakültelerde fikir kulüplerini oluşturdular. İlk evrede TİP Gençlik Kolları Başkanı Atilla Sarp'ın temas halinde olduğu çeşitli fikir kulüplerine mensup gençlerden partiye sempati duyanlar TİP' e yandaş bir gençlik hareketi oluşturmaya karar verdiklerini açıkladılar. Partiyle temasa geçen fikir kulüpleri yöneticileri doğrudan parti çatısı altında örgütlenmektense partiye paralel çalışacak bir örgütlenmeye gitmenin daha doğru olacağı görüşünü ortaya attılar.

Daha sonra fikir kulüpleri kendi aralarında birleşerek Fikir Kulüpleri Federasyonu'nu (FKF) oluşturdular. Parti dışında kurulan ama partiyle aynı politik çizgide hareket eden FKF ile TİP'in ilişkileri sürdürmek amacıyla Genel Merkez Gençlik Bürosu oluşturuldu. Günden güne sayıları artan fikir kulüpleri Ankara'dan sonra İstanbul, İzmir, Eskişehir, Trabzon ve üniversi-tesi olan illerin tümünde kurularak yaygınlaştı. Bunlar arasında parti üyesi olanlar da az de-ğildi.

Sovyetler Birliği'nin 1968'de Çekoslovakya'yı işgali, partiyi ikiye böldü. Aybar işgali destek-leyen Behice Boran taraftarlarına tepki gösterdi ve 1969'da genel başkanlıktan istifa etti. 1969 seçimlerinde de yüzde 3 oy almasına rağmen, TİP'in önünün kesilmesi için seçim kanununun değişmiş olması nedeniyle, ancak iki milletvekilliği (M. Ali Aybar ve Rıza Kuas) kazanabildi. M. Ali Aybar, Şubat 1971'de parti üyeliğinden de istifa etti. Parti içinde MDD, ASD, PDA, Emek grupları arasında ayrılmalar yaşandı. 1971'de "Faşizme Hayır" kampanyası yapıldı. TİP, Anayasa Mahkemesi tarafından 20 Temmuz 1971'de kapatıldı. Ardından partinin lider kadroları tutuklandı ve yargılanmaları ardından 15 yıla kadar değişen hapis cezaları aldılar.

Fikir Kulüpleri Federasyonu

İlk Fikir Kulübü, Demokrat Parti iktidarının son döneminde, 1956'da Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde kuruldu. Bu kulüp, bir aydınlar hareketi olarak, Cumhuriyet Halk Partisi parale-linde Demokrat Parti'ye karşı yürütülen muhalefetin bir parçası olmaya çalıştı.

Fikir Kulüpleri 1960'lardan sonra ise giderek yaygınlaştı. Tüm okullarda kurulmaya başlandı. Önceleri CHP'nin sol kesiminin etkin olduğu Fikir Kulüpleri, bu kesimlerin etkisinden çıkarak, 13 Şubat 1961'de kurulan Türkiye İşçi Partisi'ne (TİP) yönelmeye başladı. Çünkü öğrenci gençlik hareketi sosyalizme yönelmeye başlamıştı. Fikir Kulüpleri giderek, hem teorik, hem pratik merkezler haline geldiler.

Söz konusu devrimci örgütler, daha ilk çıkış yıllarında büyük ölçüde ezilse de, fikirleri kalıcı olacaktı

Gençlik aynı zamanda siyasal anlamda pratiğe geçerken, diğer emekçi kesimlerle de da-yanışma içerisinde oldu. 1965'te Zonguldak Kozlu kömür ocaklarındaki grevde, polisin iki işçiyi katletmesi üzerine, öğrenci gençlik yaptığı bir yürüyüşle bu saldırıyı protesto etti. Öğ-renci gençliği, halkın diğer kesimleriyle birleştiren bu tavır, giderek gençlik hareketi içinde devrimci bir geleneği de oluşturacaktı.

Böylesi bir pratik içinde, kendine daha fazla

güvenmeye başlayan gençlik, daha fazla çekim merkezi oluyordu. Faşist saldırılar anti-faşist safları genişletirken, çeşitli fakültelerdeki sol eğilimli gençleri de bir araya toplayan bir rol oynadı.

Çeşitli fakültelerde okumakta olan Hüseyin Ergün, Kudret Ulutürk, İsmet Özel, Erdal Türkkan, Ümit Hassan, Ataol Behramoğlu, Asaf Köksal, Zülküf Şahin, Şirin Yazıcıoğlu, Taylan Türker, Mevlüt Korkmaz, Talip Özay, Rıfat Murat ve Dudu Körüceli' nin 17 Aralık 1965 günü Ankara Valiliğine başvurmasıyla Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) kurulmuş oldu.

Kurucular Kurulu'nun 21 Aralık 1965 günü yaptığı ilk toplantıda Genel Yönetim Kurulu (GYK) seçildi. GYK' nın kendi arasında yaptığı işbölümünde Genel Başkanlığı'na Hüseyin Ergün getirildi. Hüseyin Ergün'ün kısa bir süre sonra askere gitmesi üzerine, yerine Kudret Ulutürk seçildi.

Sovyetler Birliği'nin 1968'de Çekoslovakya'yı işgali, partiyi ikiye böldü. Aybar işgali destek-leyen Behice Boran taraftarlarına tepki gösterdi

FKF, görüşlerini kitlelere anlatabilmek için Kavga isimli bir bülten yayınlamaya başlarken, TİP içindeki "Sosyalist Devrim" mi yoksa "Milli Demokratik Devrim" mi mücadelesi FKF' ye de yansımaya başladı. 1967 yılının Ocak ayında yapılan I. Kurultay'da GYK'ya İzzet Polat Ararat, Ahmet Ali Karlı, Asaf Köksal, Ergun Türkoğlu, Burhan Gürcan, Mustafa Kamer, Nail Gürman seçildi. GYK kendi arasında yaptığı işbölümünde Genel Başkanlığa İzzet Polat Ara-rat getirildi.

Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun 1. Kurultayı'nda FKF üyesi kulüp sayısı 11 iken, dönem so-nunda bu sayı, 26'ya çıktı. Ayrıca Ankara'daki genel merkezi beklemeksizin İstanbul'un daha aktif çalışabilmesi için İstanbul Sekreterliği'nin oluşturulmasına karar verildi. 21 Mayıs 1966 günü alınan bir kararla, Veysi Sarısözen İstanbul Sekreteri olarak atandı.

Türkiye İşçi Partisi'nin FKF' deki etkinliği, 23-24 Mart 1968'deki II. Kurultay'a kadar sürdü. II. Kurultay'da yönetime Milli Demokratik Devrim (MDD) savunucuları geldiler. Genel Baş-kanlığa Doğu Perinçek seçildi. MDD' ciler henüz kendi içlerindeki ideolojik ayrışma ve saf-laşmayı tamamlamamışlardı. Ancak militanlığıyla, anti-emperyalist mücadeledeki kararlılığıyla TİP' i aşan bir konumdaydılar.

Ancak FKF içinde halen aktif durumdaki TİP' lilerin çabalarıyla yapılan bir GYK toplantısın-da Doğu Perinçek, genel başkanlıktan alındı ve yerine TİP üyesi Zülküf Şahin getirildi. Daha sonraki yıllarda Kürt örgütlerinde yer alacak olan Zülküf Şahin, III. Kurultay'da TİP tarafın-dan aday gösterilmedi. TİP' lilerin adayı bu kez Hüseyin Ergün olacaktı.

Zülküf Şahin liderliğindeki FKF' nin ilk icraatı, Doğu Perinçek yönetiminde girilen Dev-Güç'ten ayrılmak oldu. Bu arada, Deniz Gezmiş ve arkadaşları FKF' nin eylem çizgisini eleş-tirerek Devrimci Öğrenciler Birliği'ni (DÖB) kurdular.

1968, gençlik mücadelesi açısından militan bir dönemdi. Özellikle anti-emperyalist eylemler çok geniş kesimleri etkilemeye başlamıştı. 6. Filo'nun İstanbul'a gelişi nedeniyle 1968'in Temmuz ayında gerçekleştirilen Dolmabahçe direnişi, dönemin en önemli eylemlerinden bi-riydi. Gençliğin bu eylemleri sırasında Vedat Demircioğlu ve Atalay Savaş katledildi. 27 Mayıs sonrasında gençlik Vedat Demircioğlu ile ilk şehidini vermişti.

TİP yönetimi esas olarak bu militan mücadele hattının karşısındaydı. Mücadelede pasifist taktikler öneriyor; ancak bunlar gençlik tarafından reddediliyordu. Örneğin 6. Filo'nun protes-tosu sırasında polisle çatışmalar, Amerikan Haber Merkezi'ne ve Amerikan bankalarına yönelik saldırılar, gençliğin TİP yönetimine rağmen gerçekleştirdiği eylemlerdi.

Gençliğin işçi ve köylü eylemlerine destek vermesi, adım adım bunun da ötesine geçip desteği bütünleşmeye dönüştürmesi geleneği de pekişiyordu. Elmalı'da toprak işgali yapan köylülerin, Derby Lastik Fabrikası'nda, Kavel' de işgale başvuran işçilerin yanında öğrenci gençlik vardı.

4-5 Ocak 1968'de FKF' nin III. Kurultayı yapıldı. Bu kurultay sonucunda Milli Demokratik Devrimciler çoğunluğu sağladılar. Hüseyin Ergün'ü aday gösteren TİP' in etkisi iyice kırıldı. Genel Başkanlığa Yusuf Küpeli, Merkez Yürütme Kurulu üyeliklerine de yine TİP' e karşı olan delegeler seçildiler. Yeni yönetimin ilk bildirisi, MDD çizgisini benimsediklerini deklare etti. Bu arada, DÖB' lüler de yeniden FKF' ye katıldılar.

ABD'nin Ankara Büyükelçisi R. Kommer olayı, tütün mitingleri, Kanlı Pazar Olayı' nda top-lanan kitle ve yine aynı günlerde Ankara, İzmir, Adana, Malatya, Trabzon ve Samsun'da yapı-lan büyük anti-emperyalist mitingler, ayrışmayı ve saflaşmayı hızlandıran sonuçlar yarattı.

Dev-Genç

Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun 9-10 Ekim 1969 günlerinde toplanan 4. Kurultayı'nda, Fede-rasyon, Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) adını aldı. Genel Başkanlığa ise Atilla Sarp seçildi. Genel Yönetim Kurulu'ndaki 5 kişi, daha sonra THKP-C adını alacak olan çevreden, 4 kişi ise Doğu Perinçek taraftarıydı.

1969 sonları ve 1970 başlarında, gençliğin ve işçi, köylü diğer halk kesimlerinin mücadelesi yükselmeye devam etti. Dev-Genç bu mücadelelerin her aşamasında ve her alanında varlığı hissedilen bir örgüttü artık. Bir gençlik örgütüydü ama sadece gençlik değil, tüm halk kesimleri tarafından tartışmasız olarak öncü kabul edilen bir örgütlenmeydi.

Dev-Genç' lilerin tüm bu direnişlerin içinde yer alması elbette sadece "dayanışma" gibi dar bir çerçeveyle sınırlı değildi. Gençlik önderleri, bu direnişler içinde halkın tüm kesimleriyle ilişki-ler kurmayı, işçi-köylü-öğrenci gençliği Dev-Genç içinde ve devrimci bir bakış açısının önder-liğinde birleştirmeyi hedefliyorlardı.

FKF' nin devrimcilerin yönetimine geçmesi, onu daha dinamikleştirirken, hiç kuşkusuz siyasi olarak da daha kapsayıcı, daha cüretli olmasını beraberinde getirmişti. Kürt sorunundaki yakla-şım da bunun ürünü olarak giderek devrimci ve militan bir muhtevaya bürünmekteydi. Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'nun her yana ve her konuya koşturduğu 1970 yılının eylemleri içinde Kürt sorunu da yerini almıştı.

1970'in en önemli direnişlerinden biri 15-16 Haziran direnişidir. Tarihimize "Büyük İşçi Direni-şi" olarak geçen bu direniş, işçi sınıfının Amerikan sendikacılığına teslim edilmesi için çıkarılan yasalara karşı gelişti. Yüz bini aşkın işçi, önce polis jandarma barikatlarını, ardından sarı, uz-laşmacı sendika ağalarının barikatlarını aşarak, yasaları geri çektirdi. Dev-Genç, bu direnişte de tüm gücüyle yer aldı. İşçilerle beraber çatıştılar, barikatlar kurdular. İşçilerle birlikte tutsak edildiler.

Bu dönemde, polisin yanı sıra, anti-komünizm temelinde eğitilen ve örgütlenen faşist ve İs-lamcı güçler de gençliğin üzerine salındı. Bu dönemde, Mehmet Büyüksevinç, Battal Mehetoğlu öldürüldü. Böylece Vedat Demircioğlu, Atalay Savaş, Taylan Özgür ve Mehmet Cantekin ile birlikte Dev-Genç'in anti-emperyalist kavgada verdiği şehit sayısı 6'ya yükseldi.

Fikir Kulüpleri Federasyonu'ndaki TİP' in etkisi kıran MDD' ciler de kendi aralarında ay-rışmaya başlamıştı. Nitekim 1970 yılının sonlarında yapılan 5. Kurultay'da, seçimleri kısa bir süre sonra THKP-C'yi kuracak olan çevre kazandı. Böylece Doğu Perinçek ve Mihri Belli çev-resi de FKF' den tasfiye edilmiş oldular.

Adını Dev-Genç olarak değiştirmiş olan FKF' nin 18 Ekim 1970 günü toplanan 5. Kurulta-yı'nda genel başkanlığa Ertuğrul Kürkçü getirilirken, Merkez Yürütme Kurulu üyeleri de tama-men aynı çevreden seçildi. Yönetimde herhangi bir ittifak kalmadı.

THKP-C'nin kuruluşu, Dev-Genç'in 5. Kurultay'ından birkaç ay sonraya denk gelmektedir. Bu durum, bazıları tarafından "Dev-Genç'in partileştiği" şeklinde tanımlansa da, THKP-C'yi kuranlar, bunu kabul etmiyor.

"THKP-C'yi oluşturan kadroların büyük bir çoğunluğu Dev-Genç'in önder kadro ve yöneti-cileri olsa da, partileşme süreci ayrıdır. Dev-Genç yine Dev-Genç olarak partinin önderliğinde varlığını ve mücadelesini sürdürmüştür" diyorlar. Sonuçta, 1960'lı yılların sonlarında ve 1970'lerin başında Türkiye solunda yaşanan ayrışma ve netleşme sürecinin hemen her aşaması, FKF ve Dev-Genç içinde de yansımasını bulmuştu.

Nitekim, Dev-Genç'ten tasfiye edilen Türkiye İşçi Partililer, Sosyalist Gençlik Örgütü'nü kurarken, TİP içinde etkin olan Kürtler, Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı örgütlediler. Hüseyin İnan-Deniz Gezmiş, Doğu Perinçek ve İbrahim Kaypakkaya' nın başına çektiği çevreler ise kendi partilerini kurmaya yöneldiler.

Sosyalist Gençlik Örgütü

Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun Dev-Genç adını aldığı 9-10 Ekim 1969 tarihli 4. Olağanüstü Kurultay'ında Türkiye İşçi Partisi (TİP) üyeleri delege olarak zayıftı. Dahası artık oportünistler olarak adlandırılan TİP' lilere karşı hoşgörü de kalmamıştı. Nitekim Kurultay'da

önce Sıtkı Coşkun, Veysi Sarısözen ve Osman Saffet Arolat hakkında ihraç kararı çıktı. Bu önergenin kabul edilmesiyle, tüzük değişikliği sırasında tüm Türkiye İşçi Partisi yanlılarının FKF'den temizlenmesinin yolu da açılmış oldu.

Bunun üzerine, Dev-Genç'ten kopan TİP' li gençler Sosyalist Gençlik Örgütü'nü (SGÖ) kurma çalışmalarına başladılar. Çalışmalar, daha çok Ankara merkezliydi ama daha sonra buraya İstanbul'dan ve Eskişehir'den de katılımlar oldu.

İdeolojik olarak TİP' e bağlı ama örgütsel olarak ondan bağımsız olan ve 1969 yılı sonlarında kurulan SGÖ, gücünü önceleri TİP içindeki liderlik mücadelesinde Behice Boran-Sadun Aren ikilisinin başarılı olmasına odaklandırdı.

TİP' in 1970 yılında yapılan 4. Kongresi'nde çizgisinin belirginleşmesi üzerine, kendi işlerine dönebilen SGÖ, aynı yıl "Toplum polisi kaldırılmalıdır", "6. Filo'ya Hayır!" kampanyaları düzenledi. Zonguldak maden işçilerine yönelik yayınlanan Sömürüye yumruk dergisinin dağı-tılmasına katkı sundu.

TİP' te oluşan üç çevre, SGÖ' ye de yansıdı: Behice Boran'ın arkadaşları, aydınlardan oluşan Emek grubu ve henüz üye olmasalar da TKP ile temasa geçen Nihat Akseymen çevresi. 12 Mart muhtırası ardından TİP kapatılıp, TİP yöneticileri hakkında dava açılırken, SGÖ' nün yaşamı da sona ermiş oldu.

12 Mart sonrasında Behice Boran, TİP' i yeniden kurarken, Emek grubu da partiye katıldı; ancak TİP yönetimindeki her iki gruba da katılmayan Partizan grubu üyeleri, TKP' yi 1970'li yıllarda ayağa kaldıran Merkez Komite üyeleri arasındaydı.

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP), Aydınlık çevresinin kurduğu partilerden biri. 21 Mayıs 1969 tarihinde kurulan partinin genel başkanı Doğu Perinçek'ti. Partinin ilk kadroları arasında Cüneyt Akalın, Ömer Madra, Bora Gözen, Hasan Yalçın, Halil Berktay, Gün Zileli, Oral Çalışlar, İbrahim Kaypakkaya, Atıl Ant, Ferit İlsever ve Nuri Çolakoğlu bulunuyordu. Daha kuruluş aşamasında silahlı mücadeleye yaklaşım konusunda parti içinde görüş ayrılıkları belirdi. Bu tartışmalar sonucu önce Garbis Altınoğlu partiden ayrıldı.

1970'li yıllarda Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi ile temasa geçip, Filistin'e gönde-rilecek parti mensuplarının askeri eğitim görmeleri hususunda anlaşmaya vardı. TİİKP bu anlaşmaya dayanarak Filistin'e çeşitli gruplar halinde militanlarını gönderdi. 1970–1973 yılları arasında TİİKP' lilerin kaldığı Lübnan'da Golan Tepeleri, Reşadiye ve Nahr-el Bared olmak üzere üç ayrı kamp vardı. Hahr-el Bared İsrail tarafından bombalandı ve sekiz partili hayatını kaybetti. Saldırıda öldüğü sanılan Faik Bulut'un ise İsrail'e esir düştüğü daha sonraları anlaşıldı. 7 yıl İsrail zindanlarında kalan Bulut, 1980 Mart'ında Türkiye'ye döndü.

Partinin Doğu Anadolu Bölge Komitesi - DABK Sorumlusu İbrahim Kaypakkaya ve onun çevresinde bulunan bir grup Nisan 1971'de parti çizgisine yönelik eleştiriler getirdiler. Bu süre-cin sonucunda Şubat 1972'de "DABK Kararı" adıyla bilinen bir bildiri yayınlayan parti muhalefeti partiden ayrıldı ve daha sonraki süreçte Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist (TKP/ML) adlı örgütü kurdu. 12 Mart darbesinden sonra tutuklanan TİİKP yöneticileri, Ceza Kanunu'nun 141. maddesine göre mahkûm edildiler. Ancak 1974 yılında aftan yararlanarak serbest kaldılar.

Türkiye Halk Kurtuluş Parti-Cephesi

Mahir Çayan önderliğinde 1970 yılında kurulan Türkiye Halk Kurtuluş Parti-Cephesi (THKP-C) devrimin, ancak silahlı bir mücadele yoluyla gerçekleşebileceğini belirten ilk harekettir. Kadroları 1960'larda FKF ve TİP içinde yetişmiş ve MDD görüşlerini sol içinde aktif olarak savunmuş kişilerden oluşuyordu.

THKP-C'nin ortaya çıkışına zemin hazırlayan teorik tartışmalar FKF ve TİP içinde ağırlıkla Mahir Çayan tarafından yürütüldü. Türk Solu ve Aydınlık dergilerinde yapılan MDD tartışma-ları ve MDD' yi savunan saflarda MDD' nin ancak silahlı ve savaşçı bir parti tarafından hayata geçirilebileceği görüşü THKP-C'nin teorik zeminini hazırladı. Örgütün çekirdek kadrosu ge-nellikle Ankara kökenliydi.

Ancak MDD görüşlerinden de ayrılan Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, İrfan Uçar, Hüseyin Cevahir gibi gençlerin aralarında bu-lunduğu kadro, 1969 yılında bir grup üniversiteli öğrencinin TİP ve Dev-Genç'in çerçevesini belirlediği mücadeleyi reddetmeleri ve illegal bir yapılanmanın gerekliliğini ortaya

koymaları ile şekillenmeye başladı.

1970 yılı sonbaharında Ankara'da resmileştirilen oluşum, Kurtuluş dergisini çıkartmaya başladı ve bu nedenle de Kurtuluşçular olarak anılmaya başlandı. Belirlenen Geçici Genel Komite' de Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Bingöl Erdumlu, Münir Ramazan Aktolga, Ertuğrul Kürkçü, Hüseyin Cevahir, Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Sina Çıladır, Orhan Savaşçı ve Sırrı Öztürk yer alıyordu. Şehir gerillası oluşumunu hedefleyen grup, önce Ankara'da, sonra da İstanbul'da banka soygunu gibi ses getiren eylemler yapmaya başladı. Geçici Genel Komite'nin, birkaç isim değişikliğiyle kesinleştirilmesiyle oluşan Genel Komite, partinin program ve tüzüğünü yazdı. Nisan 1971'de THKP-C'nin resmen kurulduğunu sansasyonel bir eylemle kamuoyuna açıklamaya karar veren grup, İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'u kaçırdı. Görüşmeler olumsuz sonuçlanıp Elrom öldürülünce, örgüte karşı yoğun bir operasyon başlatıldı. Oktay Etiman dışında kadroların çoğu yakalandı.

6. Filo'nun İstanbul'a gelişi nedeniyle 1968'in Temmuz ayında gerçekleştirilen Dolmabahçe direnişi, dönemin en önemli eylemlerinden biriydi

Yedikleri darbe oldukça ağırdı. Bu yenilgi, THKP-C içinde kimi tartışmalara neden oldu. Ge-nel Komite'nin yakalanmayan üyelerinden Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga, örgütün bu eylemlerini eleştirmeye başladı. Mahir Çayan ve arkadaşları hapisten kaçtıktan sonra Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga partiden ihraç edildi. Sonra da kır gerillası oluşturarak Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamlarını engellemek için eylem kararı alındı.

Alınan karar uyarınca THKP-C' liler Karadeniz kırsal alanına gittiler. Yanlarında cezaevinden birlikte kaçtıkları THKO' lu arkadaşları Ömer Ayna ve Cihan Alptekin de bulunuyordu. 30 Mart 1972 günü Kızıldere'de çıkan bir çatışma sonucu Mahir Çayan, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Ömer Ayna, Cihan Alptekin, Sabahattin Kurt, Saffet Alp, Sinan Kazım Özüdoğru, Nihat Yılmaz ve Hüdai Arıkan öldürüldüler. Ertuğrul Kürkçü ise sağ yakalandı.

Artık THKP-C ve onun önderliği yoktu. Bu geleneği sürdürdüğünü belirtenler olsa da, daha sonraki yıllarda Mahir Çayan ve THKP-C'nin savundukları tartışmaya açıldı, yeniden yorum-landı ve yeni örgütler kuruldu. THKP-C'nin içinden daha sonraki yıllarda Devrimci Yol, Kur-tuluş, Acilciler, MLSPB, Üçüncü Yol, Dev-Sol gibi birçok başka örgüt çıkmış bulunuyor.

THKP-C ve onun önderi Mahir Çayan'ın öncü savaşı, suni denge, politikleşmiş askeri savaş stratejisi, silahlı propaganda gibi birçok tezi üzerine yapılan son derece ayrıntılı tartışmalar 1970'li yıllara damgasını vurdu. Bu durum, THKP-C'nin savaş kararı alan ve bunu uygulamaya sokan bir örgüt olmanın ötesinde, teorik dayanaklarının da zenginliğine işaret ediyor.

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu

Kuruluşunu 4 Mart 1971'de bir deklerasyon ile açıklayan Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), 1960'ların toplumsal mücadelesi sonucunda aşağıdan yukarıya kurulan bir örgüttü. Kurucuları arasında Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil, Teslim Töre, Hacı Tonak, Mustafa Yalçıner, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan, Nahit Tören, Fevzi Bal ve Yavuz Yıldırımtürk gibi gençlik ve köylü önderleri bulunuyordu. Teorik tartışmalardan çok eylem içinde olan grup, kısa sürede yaptığı sansasyonel eylemlerle adlarını duyurdu.

THKO, Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan'ın Nurhak; Cihan Alptekin ve Ömer Ayna'nın Kızıldere'de öldürülmeleri; Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam edilmelerinden sonra dağıldı.

Örgütün varlığını kamuoyuna açıkladığı 4 Mart 1971 tarihli bildirisinde "Amacımız Amerika'yı ve tüm yabancı düşmanları temizleyerek, hainleri yok etmek ve düşmandan temizlenmiş tam Bağımsız Türkiye'yi kurmaktır" denilmektedir. THKO militanları, hem kişisel sorgularında hem de ortak savunmalarında bu temelden hareket etmişler ve her aşamada Örgütün progra-mını savunmuşlardır. Hemen hemen bütün militanlarının tek tek kendilerini Marksist-Leninist olarak tanımladığı bir örgütün kendisini Marksist-Leninist, komünist vb. olarak tanımlamaması yadırgatıcı görünebilir, nitekim görülmüştür de. Oysaki THKO' yu kuran ve ken-

dilerini Marksist-Leninist olarak tanımlayan kadrolar, kurdukları örgütün verili andaki militan bileşimini değil, gelişim sürecindeki bileşimini esas almışlardır. Öngörülen, gelişimi içinde THKO' nun sosyalist olmayanların da katıldığı/içinde yer aldığı bir örgüt haline gelmesidir.

Söz konusu kadrolar, halk savaşının başarısı için iki örgütün stratejik öneme sahip olduğunu düşünmüşlerdir: işçi sınıfı partisi ve halk ordusu. Bu iki örgütü de işlev-görev ve kitle ilişkileri düzeyinde ele alan Hüseyin İnan, "Parti" nin görevini "işçi sınıfı ideolojisinin hâkimiyetini devam ettirmek ve başka ideolojilerin mevcudiyetini minimuma indirgemek" olarak tanımla-makta, kuruluş koşulunu da işçi sınıfı ile örgütsel bağların gelişmesinde görmektedir. "Ordu" nun görevi ise "halkın silahlı gücü" olmaktır. "Ordu" da halk kitleleriyle örgütsel bağlar geliş-tikçe gerçek bir halk ordusu olacaktır. Dolayısıyla THKO, örgütsel düzey açısından ne bir parti ne de bir ordudur; parti ve ordu fonksiyonlarını üstlenen bir örgüttür.

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu ana davasındaki sanıkların çoğunluğu yüksek öğrenimli genç-lerden oluşmaktadır. Dava, 16 Temmuz 1971 günü başladı ve 9 Ekim 1971 günü bitti.

THKP-C'yi oluşturan kadroların büyük bir çoğunluğu Dev-Genç'in önder kadro ve yöneticileri olsa da, partileşme süreci ayrıdır

Bu davada Deniz Gezmiş ve arkadaşları verdikleri savunmada İkinci Kurtuluş Savaşçıları olduk-larını ve Mustafa Kemal'in bağımsızlık mücadelesini savunduklarını belirttiler. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın da aralarında bulunduğu 18 kişi idama mahkûm edildi. 3 sanığa 5 yıl hapis verildi, diğer sanıklar beraat etti. Cezalar temyizden döndü. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın idamları onandı. Mahkeme kararı 24 Nisan 1972'de TBMM'de onay-landı. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan 6 Mayıs 1972 Cumartesi günü idam edil-diler.

THKO, bilinçli eylemler örgütleyen ve bu eylemlere önderlik eden devrimcilerin ideolojik-politik ayrışması sonucu ortaya çıkmış bir devrimciler örgütüydü. Yazılı program ve tüzüğe sahip değildi ama diğer grup ve çevrelerden kendisini ayıran açık bir siyasal program ve örgüt anlayışına sahipti. Bu siyasal program bilinçli eylem içinde geliştirilmiş ve örgütü oluştu-ran-larca yazılı bir belgeye dayanmaksızın benimsenmişti. Bir milli demokrat devrimci örgüt olarak THKO' ya yön veren sosyalist düşünce ise Hüseyin İnan tarafından cezaevi koşullarında Mart 1972'de yazılan Türkiye Devriminin Yolu (TDY) adlı çalışmada kayıt altına alınmıştır.

Kürtlerin ve Alevilerin Temsili

Kürtler, 1960 Darbesi sonrasında ülkeye getirilmek istenen göreceli demokratik havayı solu-yamadılar. Çünkü halen 49'lar Davası'nın şokunu yaşıyorlardı. Bu davayı, kısaca hatırlatmakta yarar var:

Canip Yıldırım ve Yusuf Azizoğlu ile birlikte İleri Yurt gazetesini çıkaran Musa Anter, ya-yımladığı Kürtçe şiiri "Qimil - Kımıl" sebebiyle hakkında dava açıldı. Ardından bu konuda Musa Anter'e destek veren 50 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Mehmet Emin Batu mide kanamasından ölünce geriye 49 kişi kaldı ve dava bu sayıyla anılır oldu. 14 ay tutuklu kaldıktan sonra sanıklar mahkemeye çıkarılmayı beklerlerken 27 Mayıs 1960 Darbesi gerçek-leşti. Mahkemenin ilk duruşması 3 Ocak 1961 günü başladı.

Savcılık 50 sanıktan 15'i için yeterli delil bulunmadığı için, 10 sanık hakkında mahkûmiyete yeterli delil olmadığı için beraat kararı verilmesini istemiş ama aralarında Musa Anter, Canip Yıldırım, Sait Elçi, Sait Kırmızıtoprak, Yavuz Çamlıbel, Medet Serhat, Naci Kutlay'ın da bu-lunduğu 24 sanığın ise TCK'nın 125. maddesine göre yargılanmasını -yani idam cezası veril-mesini- istemişti.

Davanın sonunda idamla yargılanan 25 sanıktan 10'u beraat etti, 15'i bir kez beraat edip bir kez suçlama değiştirilerek davanın yenilenmesi ardından 1965 yılında TCK'nın 141 ve 142. maddelerinden 16 ay hapis, 5 ay 10 gün sürgün cezası aldılar. Dönemin bir avuç Kürt aydınına karşı devletin takındığı tavır, ülkedeki göreli demokratik havadan Kürt halkının yararla-na-mayacağını gösteriyordu. İşte bu nedenle, Kürtler II. Meşrutiyet dönemindeki kadar bile yayın çıkarmaya cesaret edemediler. Belki de,

çıkarmaya çalıştıkları her derginin ömrü birkaç sayıyı geçemedi, demek daha doğru olur.

Edip Karahan'ın İstanbul'da 1962 yılında çıkarmaya başladığı Dicle-Fırat dergisi 8 sayı ya-yınlanabildi. İstanbul'da yayınlanan Barış Dünyası 7 sayı çıkabildi. İstanbul'da 1963 yılında yayınlanmaya başlayan Deng dergisi 5 sayı yayınlanabildi. Roja Newe ile Rêya Rast'ın ömürleri ise tek sayı oldu. İstanbul dışında Ankara ve Kürt illerinde çıkarılan dergiler de uzun ömürlü olamadı. Kürtlerin ayrı örgütlenme arayışının ilk adımı olan DDKO' nun yayın organı DDKO Haber Bülteni ise 25 Mart 1970'ten itibaren 9 sayı yayınlandı.

Devrimci Doğu Kültür Ocakları

Türkiye İşçi Partisi' nce kurulan Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun Dev-Genç'e dönüşmesi üze-rine, gelişmelerden memnun olmayan bir kesim Sosyalist Gençlik Örgütü'nü kurarken, Kürt gençler ise kendi örgütlenmelerine yöneldi. O zamana kadar TİP' te örgütlenen ve 1967-69 yıllarında 12 yerde düzenledikleri Doğu Mitingler ile potansiyel güçlerinin farkına varan Kürt gençler, 21 Mayıs 1969 günü Ankara Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı (DDKO) kurdular. Bu örgütün ilk başkanı, Yumni Budak oldu.

Ankara'dan sonra 27 Mayıs 1969'da aynı tüzük ve programla İstanbul DDKO kuruldu. Bu örgütün başkanlığını sırasıyla Necmettin Büyükkaya, Hikmet Bozcalı ve Mehmet Tüysüz yaptı. Ankara'daki örgütlenmenin başını Mümtaz Kotan çekerken, İstanbul'daki örgütlenmenin başını Kemal Parlak çekti. Ancak her iki isim de örgütte öne çıkmamayı tercih etti. Daha sonraki dönemde, 6 Ekim 1970'de Diyarbakır'da, 13 Ekim 1970'de Ergani'de, 9 Kasım 1970'de Silvan'da, 18 Kasım 1970'de Batman'da, 28 Ocak 1970'de Kozluk'ta DDKO kuruldu.

DDKO' nun kuruluşunda Tarık Ziya Ekinci, Musa Anter, Mehmet Ali Aslan'ın katkısı büyük oldu. Mümtaz Kotan ve Kemal Parlak, harekete geçmeden önce onlara danışmıştı. Bir dönem TİP' te genel başkanlık da yapan Avukat Mehmet Ali Aslan, örgütün programının yazılmasın-da yardımcı oldu. Daha sonra gelişecek olan Kürt hareketine kadrolar yetiştirecek olan Dev-rimci Doğu Kültür Ocakları'nın Diyarbakır kurucuları şu kişilerden oluşuyordu: Yusuf Ekinci, Süleyman Çelik, Fikri Gürbüz Yıldızhan, Ömer Çetin, Mehdi Zana, Nazım Sönmez, İlhan Aslan, Abdurrahman Uçman, Vedat Hayrullahoğlu, Giyaseddin Ayaz, Halit Ayçiçek, Hasan Yılmaz, Hüseyin Altan, Tarık Ziya Ekinci, Naci Kutlay, Sadun Kılıç ve Mehmet Canpolat...

Türkiye Birlik Partisi

Daha önceki yıllarda genelde CHP'ye oy veren Aleviler de ilk kez kendi partilerini kurdular. Hasan Tahsin Berkman'ın genel başkanlığında 17 Ekim 1966'da kurulan Türkiye Birlik Parti-si'nde daha sonra Hüseyin Balan, Mustafa Timisi ve Cemal Özbey de genel başkanlık göre-vinde bulundu. Alevileri parlamentoda temsil etmeyi amaçlayan merkez sol eğilimdeki bu parti 17 Ekim 1966'da Birlik Partisi adıyla kuruldu; adını 1971'de Türkiye Birlik Partisi olarak değiştirdi. Türkiye Birlik Partisi, 1969 seçimlerinde yüzde 2.8, 1973 seçimlerinde yüzde 1.1 ve 1977 seçimlerinde yüzde 0.4 oranında oy aldı. Parti mecliste, 1969 seçimleri sonucunda 8, 1973 seçimleri sonucunda ise 1 milletvekili ile temsil edildi.

Kavramsal Dirilişten Demokratik Ulusa

Haydar Ergül

Günümüzde Özgürlük Hareketi bütün dünyada ilgiyle izlenmektedir. Yerkürenin en çok takıp ettiği, hatta sevinç ve hayretle karşılamaktadır. Rojava'nın küçük bir kasabası olan Kobanê kantonunda başlayan direniş, dünya gündeminin üst sıralarına taşındı. Daha önce-Kobanê bir yana- Rojava Kürdistan'ı, hatta genel anlamda Kürdistan'ın bir bütünü hakkında insanların ya hiç bilgisi yoktu; ya da bilenler hakkında olumsuz yargılara sahiptiler. Kürdistan için mücadele eden Özgürlük Hareketi terörist diye yaftalanmış ve Kürt Özgürlük mücadelesi hakkındaki yargılar olumsuzdu.

IŞİD denen güruh Kobanê'ye saldırmaya başlayınca, tüm bu olumsuz yargılardan farklı olarak Ortadoğu ve Dünya halklarının PKK ve Kürt algıları birden bire değişmiştir. Çünkü en son Charlie Hebdo katliamıyla görüldüğü gibi dünya halklarının baş belası IŞİD' e karşı YPG-YPJ savaşçıları direnişe geçmiştir. Dört aydan fazla süren savaş sonucu saldırı kırılmış, IŞİD püskürtülmüş ve Kobanê özgürleştirilmiştir. Dünyanın ilgisini Kürt Özgürlük Mücadelesine çeken ve onu gündemin üst sıralarına taşıyan gelişme de Kobanê'deki savaştır.

IŞİD daha önce Irak'ın Musul şehrine saldırmış ve 30 bin kişilik Irak ordusu tek mermi bile patlamadan teslim olmuş ve kenti terk etmişti. Ardından Irak'ın ya da Güney Kürdistan'ın Maxmur Kasabasına saldırmış ve onu düşürmüştür. Yine Şengal'e yönelmiş ve Êzidî inancına sahip Kürtlere soykırım girişiminde bulunmuş; ona karşı Şengal'i savunmakla görevli 7 bin peşmerge hiçbir şey yapmadan kenti terk etmiş ve bu yüzden yüz binlerce Êzidî, Şengal Dağı'na doğru göçe başlamıştır. O anda orada bulunan 7 HPG Gerillası, stratejik yolları tutup binlerce IŞİD çapulcusunun saldırılarını durdurarak, dünyanın gözleri önünde gerçekleşecek bir Êzidî soykırımının önüne geçmeyi başarmıştır. Musul'da 30 bin Irak askeri ve Şengal'de 7 bin peşmerge IŞİD'in saldırılarını durdurmayı başaramaz iken, 7 gerilla o saldırıları durdurmayı başarmıştır. Hemen akabinde Şengal'e intikal eden YPG-YPJ gerillaları IŞİD' e karşı direnişe geçmiş ve açtıkları koridorlarla Êzidîlerin Rojava ve Kuzey Kürdistan'a nakillerini gerçekleştirmiştir. Yine Güney Kürdistan'ın Kerkük, Zaxo ve Hewlêr kentlerine saldırıya geçen IŞİD' in bu saldırılarını HPG gerillaları önce durdurmuş; ardından da etkili darbelerle kırmaya başlamışlardır. Musul'un düşmesi ve IŞİD' in eline geçmesi sonucu gücünü büyüten IŞİD, ağır savaş teknolojisiyle donattığı teröristlerini Kobanê' ye yönlendirmiş ve kenti kuşatmaya almıştır. Kobanê' de uzun bir direniş savaşı verilmiştir ve sonunda IŞİD' e çok stratejik bir darbe indirilerek, hem Suriye'de hem de Irak'ta ilerlemesi durdurulmuş; savaşa IŞİD' i yenilgiye doğru götüren bir doğrultu kazandırılmıştır.

Aslında IŞİD' in gelişimine, bölgeyi kendisine göre yapılandırmak isteyen küresel ve bölgesel güçlerin bir türedisi olarak olanak tanınmış; ancak bir aşamadan sonra söz konusu güçlerin de yer yer denetiminden çıkarak -verilen taşeronluk görevi yerine- çağ dışı sistemini kurmaya başlamıştır. Dolayısıyla IŞİD'i besleyen ve büyüten güçlerinde çıkarları tehlike altına girmiş, ancak onu durdurabilecek bir güçleri bulunmamaktadır. Onu sadece durduran ve gerileten HPG, YPG-YPJ gerillaları olmuştur. Şayet gerilla olmasaydı IŞİD'i durdurabilecek başka bir güç yoktur. Gerillanın savaşçılığı, başta peşmerge olmak üzere kimi bölgesel güçlerinde direnme istemlerini geliştirmiş, IŞİD'in yarattığı korku ve dehşeti büyük oranda sınırlandırarak ona karşı "direnilebileceği ve savaşabileceğini" göstermiştir.

Gerillanın cesareti, direnişçiliği ve savaşçılığı dünyada ilgiyle karşılanmakta ve halklar tarafından coşkuyla alkışlanmasına vesile olmaktadır. Gerillayı kahramanlaştıran bu du-

rum, Kürdistan ve halk gerçekliğini parlak bir biçimde insanlığın gündemine taşımıştır. Özellikle de IŞİD' in kadın düşmanlığı ve karanlık bir dünya vaat etme yönelimi karşısında YPJ' li kadın gerillaların ortaya koydukları muazzam savaşçılık ve irade duruşu, Ortadoğu'da ve Dünyada kadının özgürleşme umudunu yükseltmiştir. Bu durum, kadın kurtuluş ideolojisine ilginin artmasına, kadın eksenli yeni toplumsal varlığın kurulabileceği, özgürleşmeye ve toplumsal hakikate ulaşmayı daha da mümkün kılmıştır. Rojava' da halkların kadın eksenli toplumsal inşayı yaşaması, insanlığın ilgisinin daha da artmasına götürmüştür.

Şu gerçeklik yadsınamayacak bir doğrudur: Gerillanın cesaret ve savaşçılığı halklar açısından bir umuda dönüşmüş ve özgürleşmenin amacı haline gelmektedir. Ortadoğu, yaşanan kriz ve kaos ortamında karanlık bir dünya vaat eden IŞİD türü yapılanmaların vücut bulmasına zemin teşkil etmiştir. Bu karanlığın içinde gerilla bir umut olarak sıyrılmış, karanlığa karşı aydınlığın ışığı olmuştur. Başta devlet orduları olmak üzere, hiçbir gücün varlık gösteremediği IŞİD barbarlığının yarattığı korkuyu adeta iliklerinde hisseden bir psikolojinin oluştuğu ortamda, gerillanın cesaretli çıkışı nasıl ele alınabilir? YPG ve YPJ gerillaları şahsında açığa çıkan direnci ve fedakârlığı nasıl değerlendirmek gerekir?

Kapitalist modernist yaşam birleştiren değil; dağıtan, parçalayan bir işleve sahiptir. Kürdistan'daki kapitalist modernite ise, çok daha tahripkar olmaktadır

Daha düne kadar özgürlük hareketini, büyük bir "terörist bir organizasyon" olarak gösterenler için bile ilham alınan bir güce dönüşmüştür. Bu kaynağını nereden almaktadır? Gerilla gücünün sırrı hangi kaynaklardan beslenmektedir? Öyle aniden ortaya çıkan bir güç değildir gerilla. Moral kaynakları, dayandığı ideolojik, teorik ve felsefik derinlik; özcesi paradigmasal olarak bir dünya görüşüne sahip olma iddiaları bulunmaktadır. O iddialar toplumsal hakikati esas alan bir özgürleşme tahayyülüdür.

Yani yaratmak istediğini vücuda getirip hayatiyet kazandırmayı amaç edinen özgür bir toplumsal iddiaya dayanmaktadır. O anlaşılmadan başta Kobanê direnişi olmak üzere, Güney Kürdistan'ın Kerkük kentine kadar uzanan geniş bir coğrafyaya kadar uzanması, basit silahlarla savaşması ve cesaretle direnmesi mümkün olmayacaktır. O açıdan bir yönüyle Gerilla, bu direnişi ortaya koyarken olası bir başarısızlıkta Kuzey Kürdistan'da Türk devletiyle sürdürdüğü diyalogun müzakere aşamasına ulaşması mümkün olmayacaktı. Kaldı ki; Türk devleti ve hükümeti, Özgürlük Hareketinin Kobanê' de tükenmesi için IŞİD' in her türlü maddi, manevi ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamasına rağmen amacına ulaşamamış, Kürt sorununun çözümü için kerhen de olsa müzakere yapma aşamasına gelinmiştir. Çağımızın en aydınlık gücü olan halkların, inançların özgür ve birlikte yaşamasını esas alan paradigmasal çözüm gücü olmasaydı; tüm bu gelişmelerin yaşanmasını hayal bile etmek mümkün olamayacaktı. O açıdan günümüzdeki özgürlük hareketini ve kahraman gerillasını anlamak için bu hareketin şekillendiği ve anlam bulduğu 1970'lerdeki PKK'nin doğuş zamanına gitmek gerekiyor.

1970'ler ve İlk Kıpırdanışlar

1970'li yıllar, bir nirengi noktasıdır. Öncesi ve sonrası çok farklı iki duruma işaret ediyor. Diğer bir ifade ile Kürdün miladıdır. Öncesi çok farklı pozisyonlar ve duruşları ifade ederken, sonrası daha farklı adeta taban tabana zıt pozisyonları ve duruşları dile getirmektedir. Öncesi Kürt toplumsal hakikatin yok oluşu, farklı toplumsal realiteler içerisinde erimeye, kültürel soy kırıma uğrama anlamına gelirken 1970'lerle birlikte, durum tersine dönmüştür. Kürt demokratik uluslaşmasının tohumlarının o yıllarda atıldığı ve gelişme gösterdiği bir hakikattir. Artık süreç Kürt uluslaşması yok oluşa doğru değil var oluş, var olma ve gelişim sürecine girme anlamı içerecektir. Dolayısıyla günümüz özgürlük hareketini anlamak için 1970'ler dünya, Ortadoğu, Türkiye ve Kürdistan gerçeğine bakmak, hangi koşullarda doğuşun gerçekleştiğini anlamak, günümüz özgürlük hareketinin anlamı açısından hayati önemdedir. O süreç anlaşılmadan bu günü anlamak olanaklı olmayacaktır.

Özgürlük hareketinin doğuş, gelişim ve günümüze ulaşmada Kürt Halk Önderi Abdullah

Öcalan'ın mücadelesini, kavrayış ve kavramlaştırma gücünü ve yeteneklerini iyi bilmek gerekiyor. Zira 1970'ler Kürdistan'ı açısından devrimin objektif koşullarının olgunlaştığı ve doğuşun o koşullara dayalı gelişim gösterdiğini belirtmek gerçekçi değildir. Kürdistan'da sömürgeci kapitalizmin gelişimi diğer ülkelerde olduğu gibi uluslaşmayı geliştiren değil, tersi ulusal yok oluşu hızlandıran, asimilasyon şartlarını olgunlaştıran bir içeriğe sahiptir. Yani genel anlamda "kapitalizm uluslaştırır, dolayısıyla devrimci bir rol oynar. Devrimin objektif koşullarını, yani ulusal kurtuluş mücadelesinin alt yapısını güçlendirir" tezi, Kürdistan somutunda geçerli olan bir tez değildir. Tersi doğrudur oda ulusal yok oluştur. Yani Türkleşme, Araplaşma ve Farslaşmayı getirmektedir. Başka bir deyişle kültürel soykırımı hazırlamaktadır. Hal böyle olunca, Kürdistan'da bütün direniş odakları yok edilmekte, toplum birleşen değil parçalayıp dağılan bir yönelim içerisine girmiştir. Başta Kürt dili olmak üzere, tüm ulusal ve toplumsal değerler bir utanç vesilesine dönüştürülmüş, Kürt bireyi için hızla ondan/onlardan kurtulmak ve bir 'beyaz Türk' gibi yaşamak daha cazibeli hale getirilmiştir.

Kaldı ki kapitalizm üçüncü evresine geçiş yapmıştır. Birinci evre ticari kapitalizm, ikinci evresi sanayi kapitalizmi ve üçüncü evre finans çağı olmaktır. Yani paradan para kazanmanın temel kapitalist dürtüye dönüştüğü bir dönemdir 1970'ler. Bütün toplumsal değerler metalaştırılmakta ve pazarlanmaktadır. Kapitalist modernist yaşam birleştiren değil; dağıtan, parçalayan bir işleve sahiptir. Kürdistan'daki kapitalist modernite ise, çok daha tahripkar olmaktadır. Türkleşmeyen Kürt bireyi hamallık yapma şansına bile sahip değildir. Yani aç ve sefil yaşamak durumunda kalmakta, çareyi de Türkleşmede aramaktadır. Dolayısıyla hızla Kürtlükten uzaklaşmak için çabalayacaktır. Burada Kürdistan uluslaşmasından söz etmek mümkün değildir. Devrimin ve özgürlüğün şartları yok olmaktadır.

Kürdistan'da durum bu iken; dünyadaki duruma kısaca değinecek olunursak, finans çağı kapitalizmin krizli bir dönem ve zamanı yaşanmaktadır. Yine aslında kapitalizmin bir türevi olan Reel sosyalizm, bunalım içindedir. Bir durgunlaşma ve hantallaşma içindedir. Kapitalizm yegane güç olabilmek için NATO türü askeri örgütlenmeye yönelmiş; buna karşı Sovyetler Birliği öncülüğündeki reel sosyalist sistem de kapitalizmin etki gücünü sınırlamak için militarizme sarılmış ve nükleer-askeri harcamalar devasa boyutlara ulaşmıştı. Dünya adeta kafa kafaya gelmiş ve dönem, iki kutbun mücadelesine sahne olan soğuk savaş yıllarıdır. Bu durum umutvar değildir. Dünyanın pek çok ülkesinde peş peşe askeri darbeler gerçekleşmekte ve Ortadoğu da bu gelişmelerden etkilenmektedir. Ancak kimi gelişmeler Kürdistan özgürlük hareketini etkileyecektir. Onlardan biri 1968'deki gençlik hareketidir. Bu hareket hem reel sosyalizmi hem de kapitalist moderniteyi aşma yönelimindedir. Ciddi düşünsel ve kültürel sonuçlar ortaya çıkaracaktır. 68 gençlik hareketi Türkiye'de etkisini gösterecek ve eş zamanlı olarak Türkiye devrimci hareketi gelişim gösterecektir. Sosyalizm tartışmaya başlanacak, devletçi paradigmayı tam aşamasa da Mahirlerin, Denizlerin ve İbrahimlerin direnişleri, Kürdistan özgürlük mücadelesine ciddi etkilenmelerde bulunacaktır. Nitekim doğuş da bu zaman ve zeminde gerçekleşecektir.

1968 Türkiye gençlik hareketi, hızla örgütlenme ve eylemsel bir yönelim içine girecektir. Gençlik öncülüğünde gelişen hareket kitleselleşme zemini bulmaktadır. 70'lere doğru gelindiğinde en belirgin üç hareket öne geçecektir. Onlardan biri Mahir Çayan'ın liderliğini yaptığı THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi–Cephesi), Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan liderliğinde ki THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) ve liderliğini İbrahim Kaypakkaya' nın yaptığı TKPML-TİKKO (Türkiye Komünist Partisi Marksist- Leninist-Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu) idi. Bu hareketler geliştirdikleri düşünce ve pratikleriyle Türkiye egemen sistemini zorlayan, Türk ulus-devletini aşmaya çalışan hareketler olma özellikleri taşıyorlardı. Ancak devletin erkenden müdahalede bulunması, bu hareketlerin 'gençlik hareketi' olmayı aşarak, halk hareketlerine dönüşümlerini engellemiştir. Yani erkenden yapılan müdahale,güçlü bir devrimci zemine dayanmayan, gerekli düşünsel, ideolojik ve örgütsel tedbirler alamayan devrimci gençlik önderlerinin imha edilmelerine neden oldu.

12 Mart'ın Alacakaranlığı

12 Mart 1971 Askeri darbesi söz konusu

hareketleri imha amaçlı gerçekleştirilmiştir. Denizler hakkında idam kararı alınmasını durdurmak için Mahir Çayan liderliğindeki bir grup, 3 İngiliz teknisyeni rehin alıp Kızıldere'ye götürmüş, Türk özel kontra birliklerinin saldırısı sonucu imha edilmişlerdir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan idamları durdurmak için öğrencisi bulunduğu Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bir protesto gösterisi organize etmiş ve bunun sonucunda tutuklanmış, Ulucanlar cezaevinde 7 aylık bir esareti yaşamıştır. Ulucanlar cezaevinde Denizlerin idamına tanıklık etmiş ve Kızıldere katliamını orada izlemiştir.

Özgürlük Hareketi, devrimsel anlamda yıkıcılık yanı çok sınırlı; buna karşı yapıcılık ve inşa yönü ağırlıkta olan bir hareket olarak doğmuş, gelişmiş ve büyümüştür

Türkiye devrimci hareketinin tasfiye edilmesi ve idamlara tanıklık, Öcalan'ı bir iç muhasebeye yönlendirmiş; bir kararlaşmaya ulaştırmıştır.

Bu muhasebe ile vardığı sonuç, bütün devrim önderleri katledilmiş ve ona karşı büyük bir sorumluluk duygusu oluşmuş, kendi ifadesiyle "devrimin tüm yükünü omuzlayacak ancak onlar gibi erken imha olmamak için gerekli ideolojik, teorik, felsefik, örgütsel ve eylemsel tedbirleri geliştirerek mücadele edeceğinin kararlılığına ulaşmıştır". Bu kararlaşma, PKK tarzı bir örgütlenmenin iradi olarak ortaya çıkmasının ilk adımı oluyor.

Öcalan 1972 son baharında cezaevinden tahliye olacak. Kalacağı evi olmadığı için cezaevindeki bir arkadaşından aldığı adresle Karadenizli gençlerin kaldığı eve gidecektir. O evde Haki Karer ve Kemal Pir kalmaktadırlar. Bu vesileyle her ikisiyle tanışır. O iki yoldaşı aynı zamanda PKK'nin oluşumunun önder kadroları olacaklardır. Onlar aynı zamanda Türkiye ve Kürdistan halklarının ortak mücadelesini somut taşıyıcılarıdırlar da.

Kürt Halk Önderi Öcalan arayışlarını sürdürecektir. Bir yandan ideolojik, teorik araştırma ve incelemelerini derinleştirirken diğer yandan nasıl bir örgüt ve mücadele hattı çizileceği konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Başlangıçta Kürdistan devrimi, Türkiye devriminden ayrı örgütlenme yerine daha çok birlikte ortak örgütlenmeyi esas alacaktır. Ancak Türkiye devrim hareketinde yaşanan dağınıklıkla ve sosyal şovenizmin ağır etkisinde olmasından ötürü Kürdistan devrimini ayrı örgütlenme düşüncesi ağırlık kazanacaktır.

Öcalan, İlk grup toplantısını bir piknik havasında Çubuk Barajı kıyısında gerçekleştirecektir. Toplantıda yer alanların sayısı 6 kişi kadardır. Bu ilk toplantı bir anlamda düşüncelerini bir gruba tebliğ etme, duyurma şeklindedir. Bu ilk adım özgürlük hareketinin düşüncelerini rüşeym halinde toprağa serpilmesi şeklinde gerçekleştirecektir. İlk grup pratiği, öyle çok görkemli ses getirici nitelikten uzaktır. Ancak gruplaşmaya cesaret edilmiş, düşünce duyurma sürecine girilmiştir. Hal böyle olsa da hala ayrı örgütlenmeden çok Türkiye devrimci hareketiyle birlikte örgütlenmenin ve birlikte mücadele etmenin gerekliliği ağırlık taşımaktadır.

1974 affı ile devrimci tutsakların tümü tahliye olur. Tahliyelerle birlikte 1971 direnişçilerinin yarattığı büyük etkiden ötürü üniversiteler hareketlidir. Öğrenci gençlik bu dönemde Mahirlerin, Denizlerin ve İbrahimlerin direnişlerinin etkisi altındadır ve devrimci mücadeleye atılma özlemi yüksektir. Örgütsel çalışmalar hız kazanır. İlk olarak ADYÖD (Ankara Devrimci Yüksek Öğrenim Derneği) kurulur. Öcalan ve Haki Karer dernek yönetimine seçilirler. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan dernek zeminini Türkiye ve Kürdistan ortak devrimlerinin olanağı olarak değerlendirmek isteyecektir. Ancak Türkiye devrimci mücadelesinde yaşanan birleşme değil, bölünme ve parçalanma eğilimidir. Derneğin polis tarafından kapatılmasından sonra ortak mücadele, adeta tümden ortadan kalkacaktır. Ondan sonra Kürdistan devrimini örgütleme, Öcalan tarafından temel bir yaklaşım olarak ele alınacaktır.

Kürt Halk Önderi Öcalan liderliğindeki grup kendisini 'Kürdistan Devrimcileri' olarak isimlendirecektir. Temel çalışma esası ise araştırma ve incelemeye dayanmaktadır. Kürdistan devriminin temel esaslarının belirlenmesi amaç edinilmektedir. Bu bağlam içerisinde grubun hemen tüm üyeleri öğrenci olduklarından öğrenci evlerinde kalmaktadırlar. O evlerde eğitimler yapılmakta, genelde sosyalizm ve ulusal

kurtuluş devrimlerini inceleme, tarihini öğrenme ve o bağlam içerisinde Kürdistan'ın tarihi ve toplumsal özellikleri ve devrimin niteliği geliştirilmektedir. Dönemin temel çalışması kavramsal dirilişţir. Kürdistan toplumu Türkiye egemen sınıfı tarafından ulusal yayılma alanı olarak ele alındığında, Kürdistan'a sömürge demek bile mümkün değildir. Kürdistan adı yasak, dili yasak, kültürü ve toplumsal özellikleri yasaklanmış, Kürt sözcüğünün Türk oğuz boylarının karda yürürken çıkardığı "Kart-kurt" seslerinden çıktığı tezleri, en anlı şanlı Türk profesörleri tarafından teorileştirilmeye çalışılmakta ve toplum buna inandırılmak istenmektedir. Öte yandan başta devlet şiddeti olmak üzere ekonomik, sosyal, kültürel alt yapı ve hemen Kürdistan'daki her şey asimilasyona göre düzenlenmiş ve stratejik olarak ele alınıp uygulanmaktadır. Kürt toplumu tam bir cendere içine alınmış, Türkleşmekten başka bir seçenek bırakılmamıştır. Yine Kürtlük değerleri aşağılanmakta "Kuyruklu Kürt", "Mağara Kürdü" gibi en aşağılık kavramlarla kişilik parçalanmasına uğratma ve Kürtlüğünden utanır hale getirilmektedir. Buna karşı beyaz Türk ulus değerleri başta eğitim olmak üzere, bütün olanaklar kullanılarak yüceltilip Kürde dayatılmakta idi. Aşağılanan Kürt, Kürt olmamak için beyaz Türklüğe koşar adım gitmektedir.

Bu koşullarda Kürdistan'da devrim yapmak için objektif şartların doğuşu ve onun bir sonucu olarak gerçekleşme şansı bulunmamaktadır. Öncelikli olarak aşağılanan Kürt toplumsal değerlerinin baş aşağı gidişini durdurmak, bir öze dönüş hareketi başlatmak olmasa olmaz ilk şart olmaktadır. Bu doğrultuda manevi dünyayı doğru tanımlamak, öncelikle maneviyatta dirilişi gerçekleştirmek ve kavramlaştırmak bir zorunluluktur. Kürt halk önderi Öcalan, başından itibaren sorunu maddi bir olgu olarak değil; manevi olarak ela almak ve böylece onu kavramsallaştırmak gerektiğinin derin bilincindedir. Yani Kürdistan Devrimi, maneviyatın dirilişini ve onun kavramsallaşmasını gerektirmiştir. O açıdan 1973-27 Kasım 1978 PKK'nin kuruluşuna kadar geçen süre, Kürdistan'da kavramsallaşmış düşüncenin inşası olarak gerçekleşmiştir. Bu döneme 'kavramsal diriliş' demek doğru bir tanım olacaktır. Bu bağlam içinden bakıldığında özünde Özgürlük Hareketi, devrimsel anlamda yıkıcılık yanı çok sınırlı; buna karşı yapıcılık ve inşa yönü ağırlıkta olan bir hareket olarak doğmuş, gelişmiş ve büyümüştür. Özgürlük hareketinde negatif eylem zayıf, pozitif eylem esas yöndür. Bu ta başından itibaren böyledir. Kürt toplumsal hakikatine engel oluşturan, onu dumura uğratan ve zayıflatan oluşumlara karşı yıkıcılığa başvurulmuş; o engeller aşıldıkça giderek pozitif eylem sürecine geçilmiştir. Çoğunluklada her ikisi iç içe gelişmiş; yani yıkma ve yerine hemen inşayı gerçekleştirme temel esas olmuştur.

Tarihin Şen Çocukları

Kürdistan özgürlük hareketinin temel özelliklerinden biri de kendi öz gücüne güvenmesidir. Bilinçlenmiş, örgütlendirilmiş ve eyleme geçilmiş insan en temel hakikattir. Ona 'kadro' denir. Kadro, sorun çözen, başarıyı ve zaferi güvence altına alan, yoğunlaşmış bir bilinci ifade eder.

Kürdistan devriminin objektif koşulları yoktur. Dayanılan ve örnek alınabilecek, dersler çıkarabilecek bir mirasa sahip değildir. Dolayısıyla hemen her tür gelişme iğne ile kuyu kazar gibi kazılarak ortaya çıkarılacak ve gerçekleştirilecektir. Dayanılan dış bir destek de yoktur.

Üzerinde imha ve inkâr politikaları uygulanmış bir toplumdan özgür bir yaşam, toplum ve birey yaratmayı amaçlamak, dünyanın en zor ama en onurlu görevini üstlenmek demektir

Her şey zihinsel bir devrimle başlatılacaktır. Sömürgeciliğin tutsak aldığı beyinler, kirletilen zihinler adeta temizlenecek ve onların yerine doğru bir bilinç ve onun eylemini gerçekleştirecek olan insana dayandırılacaktır. Zihniyet devimi oradan topluma taşırılacaktır. O yüzden ta baştan itibaren kolaya kaçılmamış, zor olan esas alınmış ve zor başarıldıkça sağlam bir örgüt ve eylem hattı geliştirilmiştir.

Günün koşulları bir dergi etrafında hızla gruplaşmaya müsaittir. Yığınla örgüt, çıkardığı bir dergi ile birkaç sayı sonrası binlerce genç dergi etrafında kümelenip saf tutmaktadır. Ancak bu tarz örgütlenmenin baştan itibaren gevşek olacağı, oradan devrim yapabilecek disiplinli ve güçlü bir ideolojiye sahip bir devrim örgütü kurulamayacağını Kürt Halk Önderi

Öcalan görmekte ve kolay yolu tercih etmemektedir. Onun yerine küçük gruplarla sıkı bir eğitim, araştırma-inceleme yolu ile hem Kürdistan devrimi kavramlaştırılmış; hem de bir örgütsel ağın nasıl inşa edileceğinin yolları aranmıştır. Bulunan o yolla, daha sonra PKK tarzında politik arenaya giriş yapılacaktır.

Yürütülen ideolojik-teorik çalışmalar Ankara'da yapılmaktadır. Ankara Türkiye'nin başkentidir. Devletin kendisini en güçlü örgütlediği bir mekandır. Özgürlük hareketinin ilk kavramsal dirilişinin burada gerçekleştirmesi anlamlıdır. Kürdistan'ın fiziki ve kültürel soykırıma uğratılma kararı, bu şehirde alınmıştır. Kürt' ün düşünceyi inşa etmeyi bu kentte gerçekleştirmesi, başlı başına Türk ulus- devletine verilmiş en çarpıcı yanıt olmaktadır. Ankara'da kaybedildi, özgürlük düşüncesi Ankara'da kazanıldı. Bu başlı başına tarihi bir adımdır. Çok yönlü irdelemeye ve değerlendirmeyi hak eden bir konudur. Kürt Halk Önderi A. Öcalan " Kaybettiğin yerde arayıp bulacaksın" demektedir. "Kaybedilen", aranmış ve bulunmuştur.

Demokratik Kürt uluslaşmasının mayalandığı, ete-kemiğe büründüğü dönem, 1973-80yılları arasında gerçekleşmiştir.

"1970-80 Türkiye'sinde iki kelimeye dayalı siyasal bir kavramla birlikte yürüyebilmek ve yaşamak çok önemlidir. Yıllar değil günler kurşun gibi ağır geçiyordu. Gerçekleşmesi beklenen hedefin kendisi bile hayalden daha muğlaktı. Fakat grup olmanın bile büyük bir gerçekleştirim olduğuna emindim" (A.Öcalan)

Hilvan-Siverek Direnişi

Kürdistan'da toplum ve birey parça parça edilmiş, toplumsallığı dağılmış ve tarihle bağı kesilmiştir. Üzerinde imha ve inkâr politikaları uygulanmış bir toplumdan özgür bir yaşam, toplum ve birey yaratmayı amaçlamak, dünyanın en zor ama en onurlu görevini üstlenmek demektir. İşte bu görev üstlenilmişti. Gereğini yapmak için ne gerekiyorsa hemen her şey göze alınmış ve pratik adımlar atılmıştır. Bu bağlam içinde Ocak 1976'da yapılan grup toplantısında Kürdistan'a dönüş kararı alınmıştır. İlk gruplar Kürdistan'ın değişik şehirlerine birer ikişer şekilde dağılmışlardır.

Kürdistan'da sürdürülen bir yıllık çalışmaları değerlendirmek için Ocak 1977'de Ankara'da ikinci bir toplantı yapılmıştır. Çalışmalar değerlendirilmiş ve verimli sonuçların açığa çıktığı görülmüştür. Yapılan planlama ile Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın Kürdistan'a seyahati karar altına alınmıştır. Bu seyahatte grubun düşünceleri ilk ağızdan yapılacak toplantılarla kamuoyuna duyurulacaktır. İlk toplantı Ankara'da gerçekleştirilecektir. Ardından Serhat, Dersim ve en sonuncusu da 5 Mayıs 1977'de Antep'te gerçekleştirilecektir. En kalabalık katılım Antep'te olmuştur. Öcalan'ın bu çalışması bir toparlanmaya yol açmış, mücadelenin gelişeceği daha iyi görülmüştür. Ancak sömürgecilik, bu gelişmelerden ciddi rahatsız duyacak ve gruba ilk uyarısını 18 Mayıs 1977'de bir komplo ile Haki Karer' i katlederek yapacaktır. Cinayeti gerçekleştiren bir istihbarat elamanıdır. Yani devlet bu cinayetle gruba şu mesajı vermiştir: "ileri giderseniz hepinizi böyle katlederim" ... Haki Karer grup içerisinde en etkin önder düzeyde mücadele yürüten biridir. Aynı zamanda Kürt Halk Önderinin yardımcısıdır. Bu gelişme üzerine mesaj Öcalan tarafından doğru okunmuştur. Devletin kendilerine yöneleceğini ve grup ilişkileri ile devlet saldırılarını etkisizleştirmenin mümkün olmayacağı değerlendirmesini yapacaktır. Hem bu durum, hem de Haki Karer' in anısına bağlılığın gereği olarak partileşme kararına ulaşılmıştır. Fakat sömürgeci saldırılar hızlanarak devam edecek, bir taraftan sosyal şoven guruplar ve ilkel milliyetçi oluşumlar, diğer taraftan ajanlaştırılmış aşiretçi-feodal yapılar gruba saldırılar yapmaktadır. Daha partileşip politik bir güce ulaşılmamasına rağmen, grup kendini bir çatışmanın ortasında bulacaktır. Hilvan'da Haki Karer' in şahadet yıldönümü nedeniyle afiş yapan gruba aşiretçi-feodal güruhun saldırısı sonucu Halil Çavgun katledilecektir. Bu gelişme üzerine Hilvan direnişi başlayacak ve aşiretçi-feodal güruh teslim olmak zorunda kalacaktır. Hilvan direnişi, geniş Kürt çevrelerinde yankı bulacak ve gruba katılımlar artacaktır. Böylece kitlesel olarak her geçen gün büyüme devam edecektir. 26-27 Kasım 1978'de Amed' in Lice Kazasına bağlı Fîs kö-

yünde yapılan ilk kongre ile partinin kuruluşu gerçekleşir. Bu partinin aynı zamanda kuruluş kongresidir. Manifestosu 'Kürdistan Devriminin Yolu'dur. Bu manifesto Kürdistan'da kavramsal dirilişin gerçekleşmesi oluyor. Ardından partinin kuruluşunu ilan etmek için ajanlaşmış yapıların en güçlü temsilcisi Bucak aşiretinin lideri Celal Bucak'a yönelik eylem gerçekleştirilir. Eylemde Salih Kandal katledilir. Celal Bucak yaralanır ve böylece Siverek direnişi başlar. Aylarca süren bir direniştir. Mücadeleye halk katılmaktadır. Siverek direnişinin etkileri Kürdistan genelinde yüz binlerce Kürd'ün uyanmasına vesile olur. Mücadele genele yayılarak, yüz binlere ulaşan bir büyüme gerçekleşecektir. Özgürlük hareketi Kürdistan'ın önemli kentlerinde demokratik otoritesinin ortaya çıkmasına götürecektir. Ancak kitlesel büyümeye karşı kadrosal bir büyüme, özellikle de niteliksel bir büyüme gerçekleşmeyecektir. Diğer önemli bir husus da parti kuruluşuna karşı devletin verdiği cevap, Özel Harp Dairesi eliyle gerçekleştirilen Aralık 1978'deki Maraş katliamıdır. Buna paralel olarak Kürdistan'ın önemli kentlerinde sıkıyönetim ilan edildi. Bu bir savaş halidir. Ona rağmen hareketteki büyüme devam edecektir. Devlet başta Kürdistan'daki özgürlük hareketinin kendisi açısından yarattığı tehlike ve yine Türkiye devrimindeki bölünme ve parçalanmalara karşı Maraş'la başlayan bir yanıt geliştirme arayışındadır. Artık faşist bir darbenin ayak sesleri duyulmaya başlanacaktır. Bütün bu gelişmeler Kürt halk Önderini tedbirler geliştirmeye yönlendirecek, Temmuz 1979'da Kobanê üzeri Lübnan'a Filistin sahasına hicreti gerçekleştirecektir.

Özgürlük hareketinin tarihi özü itibariyle Kürt halkının uluslaşma tarihidir

"Özgürlük hareketi, tarihinin en kadim halkı olan Kürt halkının toplum olmaktan çıkarılmasına karşı durma, Kürt varlığına sadece savunma değil yeniden yaratma hareketi olarak kurulmuştur. Bu anlamıyla özgürlük hareketinin tarihi özü itibariyle Kürt halkının uluslaşma tarihidir" (A.Öcalan)

Demokratik Kürt uluslaşmasının mayalandığı, ete-kemiğe büründüğü dönem, 1973-80 yılları arasında gerçekleşmiştir. İlk düşünsel oluşum ve kavramlaştırma bu dönemde başarılmış ve kazanılmıştır. Günümüzde ortaya çıkan gelişmeler ve yaratılan değerlerin temelleri o yıllarda atılmıştır. Bu günü anlamak, o yılları anlamakla mümkün olacaktır. Kürdistan sorunu dört parçada da çözüm eşiğine gelip dayanmıştır. O çözülmezse Ortadoğu'nun hiçbir sorununun çözümü bulunamayacaktır. Kürt halk önderi A. Öcalan'ın esaret koşulları altında rafine ettiği düşüncesi; ekolojik, kadın özgürlükçü, demokratik toplum gerçekleşmesini sağlayacak olan tek paradigmadır. Demokratik Ulus perspektifiyle ve Demokratik Modernite ekseninde inançların özgürce ve birlikte yaşayabilmesinin tek seçeneğini ortaya koymaktadır. Bugün Türkiye'de sürdürülen müzakerelerde bu gelişmeye işaret etmektedir.

12 Eylül Askeri Darbesi ve Direnişler

Ahmet Birsin

12 Eylül faşist askeri darbesinin kapitalist modernite sisteminin 1970'lerde yaşadığı bunalım ve krizin bir sonucu olarak geliştiğini görmek gerekir. Bunların başında yoğun ekonomik istikrarsızlık kadar, demokratik toplumun kapitalist modernite sistemi karşısında geliştirdiği mücadele de belirleyici olmuştur. Bu darbeyi, Türkiye'nin salt iç sorunlarından kaynaklı bir darbe olarak görme ya da Türkiye içindeki bir iktidar mücadelesinin sonucu olarak ele alma, oldukça yanıltıcı olacaktır. Türk ordu sistemi daha başından bu yana kapitalist modernitenin Ortadoğu jandarması olarak konumlanmış ve bu anlamda kapitalist dünya sisteminin emrinde büyüyüp geliştirilen bir ordu olmuştur. Bu yönüyle darbe de kapitalist modernite sisteminin dünyada yaşadığı genel bunalım ve krizinin bir sonucu olarak geliştirilmiştir. Dolayısıyla onu, Ortadoğu ve Türkiye'de kapitalist modernite sistemine karşı mücadeleyi yükselten demokratik modernite güçlerine karşı bir karşı devrim hamlesi olarak ele almak, daha doğru ve yerinde olacaktır. Kısacası kapitalist modernite sisteminin demokratik modernite güçlerinin yükselttiği devrimci hamle karşısında, zora dayalı, militarist politikalarını Türk ordu sistemi üzerinden devreye soktuğu bir karşı-devrim faaliyeti ve darbesi olarak ele almak gerekmektedir.

Neden?

Dünya Kapitalist modernite güçlerinin 1970'ler sonrası yaşadığı kriz oldukça derin ve kapsamlıydı. Kriz sadece ekonomik değil siyasal, kültürel, ahlaki ve psikolojik birçok boyutuyla yaşanmaktaydı. 1968 devrimci gençliğinin önlenemez yükselişi, ulusal kurtuluş hareketlerinin zafer kazanmaları ve sosyalizmin halklar tarafından kabul görmesi -ki bu durum aynı zamanda ulus-devlet politikalarına, onun yarattığı merkeziyetçi, sömürücü devlet baskılarına ve bu politikaların yarattığı yoksulluğa karşı bir isyan sürecinin gelişmesini doğurdu- kapitalist modernite güçlerini alabildiğine zorlamaktaydı. Uluslararası çapta yaşanan bu krizi aşma amaçlı olarak kapitalist modernite güçlerinin başvurduğu temel yöntem; krizi, kendilerine bağımlı sömürgelere taşıyarak yükü belli oranda hafifletmeye çalışmak oldu. Ancak söz konusu sömürgelerin çarpık ekonomik yapıları böylesi ağır bir yük altında daha da gerileyerek, kapitalist modernist sistemi daha büyük bir çıkmaza sürükledi. Bu yönteme paralel olarak aynı dönemde sosyalist ülkelere karşı daha yumuşak bir politika izlendi. Bu politikanın tutmaması sonucu; bir süre sonra krizin derinleşmesi karşısında ABD başkanı Carter alaşağı edilerek, daha fazla sertlik yanlısı olan Reagan yönetimi başa getirildi. Aynı durum İngiltere'de de 'demir leydi' lakaplı Margaret Thatcher'i iktidara taşıdı. Bu politikaların bir sonucu olarak sosyalist ülkelerde karşı-devrimci eğilimler örgütlemeye başlanmış, ulusal kurtuluş mücadelesi veren hareketlere karşı da bastırma taktiği hayata geçirilmiştir. Bu yönüyle kapitalist modernite güçleri sosyalist hareketler ve ulusal kurtuluş mücadelesi veren ülkelere karşı ortak hareket etseler de, kapitalist modernite krizinin derinliği ve birbirlerine karşı çelişki ve çatışmaları yoğunlaştıkça, 1980'lere doğru güç duruma düşmekten kendilerini kurtaramadılar. Latin Amerika'da devrimci gelişmeler yoğunluk kazanmış, Şili'de, Arjantin'de sosyalist mücadele

12 Eylül faşist darbesini, Türkiye'nin kendi iç koşullarının etkisi olsa da esasta, Ortadoğu ve uluslararası alanda kapitalist modernite güçlerinin yaşadığı kriz ve bunalımdan ayrı ele almamak gerekir

iktidara doğru yürüyüşe geçmiş, Ortadoğu'da ise önemli gelişmeler yaşanmaktaydı. Afganistan'da Sovyet müdahalesi gerçekleşmiş, İran'da Humeyni iktidara gelmiş, Pakistan'da hareketlenmeler başlamış, Türkiye'de ise başta gittikçe gelişen PKK hareketi ve devrimci muhalefet sağ iktidarları zorlayacak bir konumu yakalamıştı. Bunu gören dünya sisteminin yeni hegemonik gücü olan ABD, Ortadoğu'da tekrardan sisteminin etkinliğini sağlamak ve esas olarak da

12 Mart darbesinin doğru anlaşılmaması ve devrimci önderlerin katledilmesi Türkiye'nin sol, sosyalist ve demokratik güçleri üzerinde ciddi bir etki yarattı

Sovyetler Birliği'nin sıcak denizlere inmesini engellemek amacıyla Yeşil Kuşak projesini devreye koymuş, birçok yerde karşı-devrim örgütlemesine giderek NATO'nun illegal örgütü olan gladio örgütlemesi üzerinden darbe örgütlemesine gitmişti. Başta 12 Eylül faşist darbesi olmak üzere, Pakistan'a, oradan Şili'ye, El Salvador'a, dolayısıyla Latin Amerika'dan, Ortadoğu'ya, oradan Asya'ya ve daha birçok yerde ardarda darbeler gelişmiştir.

Bu anlamıyla 12 Eylül faşist darbesini, Türkiye'nin kendi iç koşullarının etkisi olsa da esasta, Ortadoğu ve uluslararası alanda kapitalist modernite güçlerinin yaşadığı kriz ve bunalımdan ayrı ele almamak ve bu güçlerin bizzat örgütleyip yönlendirdiği bir darbe olarak kabul etmek gerekir.

Uluslararası alanda kriz ve bunalım yaşanırken Türkiye'de gelişmeler nelerdi?

Öncelikle şunu hemen belirtmek gerekir ki, 12 Eylül askeri faşist darbesine bakmadan önce, darbeye zemin hazırlayan 12 Mart1971 askeri darbesine bakmak gerekir. Çünkü 12 Mart askeri darbesi anlaşılmadan 12 Eylül askeri darbesi ve buna karşı geliştirilen direnişteki yetersizlikler de doğru anlaşılmayacaktır.

Başta da belirttiğimiz gibi, kapitalist modernitenin krizi 1980'lerle zirveye çıksa da özde kriz 1970'lerle başlamıştı. Dolayısıyla 1970'ler ruhu bir isyanın da ötesinde, ideolojik bir süreçti ve ulusların, işçi sınıfının ve bir bütün olarak toplumun çok bilinçli olarak kapitalist modernist politikalar karşısında devrimci duruşunu ifade etmekteydi. Birçok ulusal kurtuluş mücadelesinin başarı sağladığı, devrim dalgasının sadece gençlikte değil, tüm toplumsal kesimleri sardığı bir süreci ifade etmekteydi. Bu yönüyle 1971 12 Mart darbe dönemi öncesi Türkiye'sine bakıldığında; başta Mahir Çayan, Deniz Gezmiş ve İbrahim Kaypakaya öncülüğünde güçlü bir devrim dalgasının geliştiğini söylemek abartılı olmayacaktır. Zaten daha sonra bu devrimci önderlerin katledilmesi ve idama götürülmeleri bu gerçeği çok yalın bir biçimde önümüze koyacaktır. Çünkü devrim dalgası sadece öğrenci gençliğinde değil; işçide, memurda, çiftçide, hatta ordu içerisinde olmak üzere tüm toplumsal kesimlerde bir uyanışı gerçekleştirmiş ve ciddi anlamda devrim seçeneğini açığa çıkarmıştı. İşte bu gelişmeler karşısında devrimci dalgayı bastırmak ve devleti yeniden ele geçirmek için bir NATO faaliyeti olarak 12 Mart darbesi geliştirildi. Ancak 12 Mart darbesi devrimci önderleri katledip, idama götürerek birçok militanı zindanlara alsa da, bir bütün olarak devleti ele geçirememiş ve var olan devrimci isyanı bastıramamıştı. Bu yönüyle 12 Eylül Darbesi, 12 Mart darbesinin yarım bıraktığı işi tamamlayarak anayasayı, meclisi, hükümeti lağvetti. Böylece yeni sömürgeciliğin yarattığı kapitalist gelişmeyle oluşan işbirlikçi tekelci burjuvazinin önünde duran sol, sosyalist ve demokratik güçleri ezerek, devrimci gelişmeyi engelleme ve iktidarını kalıcılaştırmayı amaçlıyordu. Dolayısıyla baskı ve sömürüsünü daha da derinleştirerek kalıcı, güvenceli ve azami kar yasasına uygun olarak devleti yeniden yapılandırdı.

Burada görülmesi gereken, 12 Eylül darbesine daha gelmeden önce Türkiye sol, sosyalist güçlerin 12 Mart darbesine hazırlıklı olmamaları ve böyle bir darbeyi beklememeleridir. Aksine sol bir darbenin olacağı ve bu temelde bağımsız demokratik Türkiye'nin inşa edilebileceği hesabı yapılıyordu. Bu ciddi yanılgı karşısında bir toparlanma ve direnişe geçme olsa da esasta derinlikli bir yoğunlaşmadan yoksundu; bu nedenle de daha çok tepkisel kalındı. Bunun bir sonucu olarak 12 Mart darbesine karşı başta, Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) içinden çıkan devrimci önderlerin oluşturdukları partilerin gerilla mücadelesi dâhil olmak

üzere, birçok yönüyle gençlik direnişe geçmiş, 12 Mart darbesine teslim olmayarak her alanda mücadele yükseltilmişti. Bu kahramanca direnişin Türkiye toplumu üzerinde ciddi bir etkisi olduğunu belirtmek gerekir. Denilebilir ki direniş başta gençlik olmak üzere, işçiler, memurlar, emekçiler, köylüler, aydınlar ve bir bütün toplum üzerinde derin bir etki yarattı. Fakat bu devrimci yapılanma, uzun süreli direnişe göre kendisini hazırlamaması, bu temelde kendisini örgütlememesi ve dahası çok erkenden devrim önderlerinin katledilmesi sonucunda, bu kahramanca direniş 12 Eylül faşist askeri rejimini engelleyememiş ve karşı duruşu geliştirememiştir.

12 Mart darbe hükümetinin başında olan Nihat Erim hükümeti 'Balyoz Hareketi' adını verdiği gerici, faşist, katliamcı saldırıyla devrimci güçlerin üzerine gitti. Dönemin devrimci önderlerinden olan Sinan Cemgil ve arkadaşları gerilla mücadelesi için çıktıkları Nurhak'ta katledildiler. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan kırsal alana çıkarken tutuklandılar, sahte yargılamalarla idam edildiler. Mahir Çayan ve arkadaşları ise Kızıldere'de katledilmişlerdi. İbrahim Kaypakkaya ise Dersim'de yaralı yakalanmış, Amed (Diyarbakır) de işkencede katledilmiştir. Ardından binlerce sol, sosyalist kadro, sempatizan, taraftar tutuklanarak ağır işkencelerden geçirildi. Devrimci önderlerin katledilmesi ve kadroların tutuklanıp işkencelerden geçirilmesiyle beraber, var olan örgütlenmeler dağıtıldı. Zamanla Türk sol, sosyalist güçlerin, örgütlenmelerin 12 Mart darbesini doğru tahlil etme, bunun üzerinden güçlü bir özeleştiriyle yeniden yapılanma, ortak güç birliğine gitme yerine, birbirini suçlama, içte dönüşüme uğratmayan karşılıklı suçlamalar ve beraberinde var olan örgütlerden kopuşlar ve parçalanmalar sol, sosyalist güçlerin yenilgisini getirdi.

12 Mart darbesinin doğru anlaşılmaması ve devrimci önderlerin katledilmesi Türkiye'nin sol, sosyalist ve demokratik güçleri üzerinde ciddi bir etki yarattı. Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya gibi önderlerin büyük eylem ve pratikleriyle 12 Mart darbesi ve bu darbenin arkasındaki kapitalist modernite gerçeğini birçok yönüyle açığa çıkardılar ancak geriye kalan örgütler, kadrolar bu gerçekleri doğru, bütünlüklü ve yeterince derinlikli anlama ve değerlendirme gücünü gösteremediler. Oysaki 1970'li yıllar boyunca ciddi tecrübe açığa çıkmıştı. 12 Mart darbesi sürecindeki çatışmalar önemli bir birikimi yaratmıştı, dolayısıyla daha doğru sonuçlar çıkartmak mümkündü. Özellikle var olan kitle gücü bile doğru değerlendirilip örgütlendirilebilseydi 12 Eylül darbesi geliştirilse bile başarılı olabilme şansı yoktu. Özellikle 1970'lerden büyük dersler çıkararak gelişen PKK hareketi ve önderliği anlaşılmış olsaydı ve PKK hareketiyle devrimci bir çatı altında mücadele geliştirilmiş olsaydı, darbe olsa bile asla başarılı olamazdı. PKK önderliği 1972'de Mamak Askeri cezaevinde kaldığı 8 aylık sürecinde yoğunlaştığı temel konu; 12 Mart darbesiyle katledilen devrimci önderlerden sonra "nasıl bir örgüt" ve "nasıl bir önderlik" sorularıydı. Bu devrimci önderlerin büyük kahramanlıklarına, onların yarattığı mirasa nasıl sahip çıkılacak ve nasıl cevap olunacak sorusu günümüzde bile her defasında PKK önderliği tarafından dile getirilmektedir. Bu anlamda PKK önderliği ve hareketi daha baştan bu yana sadece 12 Mart darbesine karşı değil, devrimci hamleye karşı geliştirilecek her türlü darbeye karşı konumlanarak örgütlendi ve bu temelde direnişe geçti. Dolayısıyla 12 Mart darbesine karşı geliştirilen devrimci direnişin ezilmesine cevap olarak PKK oluşmuş, bu direnişi Kürdistan'a taşıyarak günümüze kadar devam ettirmiştir. Bu anlamda PKK direnişi Kürt ulusal demokratik direnişi olduğu kadar, aynı zamanda demokratik Türkiye direnişidir. Sorun tam da bu noktadadır. Türk sol, sosyalist güçlerinin gerek kendi içinde ve gerekse de Kürt demokratik ulusal hareketiyle o dönemde birleşilmiş, ortak direniş cephesi geliştirilmiş olsaydı ve demokratik Türkiye perspektifiyle Kürt sorununun çözümünü programına alan bir direniş geliştirilseydi, kesinlikle 12 Eylül faşist darbesi, demokratik Türkiye devrimi ile sonuçlanırdı.

PKK direnişi Kürt ulusal demokratik direnişi olduğu kadar, aynı zamanda demokratik Türkiye direnişidir

Peki, bu yaklaşım 12 faşist darbesi sürecinde değişti mi? Hayır. Neden bu yaklaşım değişmedi? Birincisi, darbe gerçeğinin arkasındaki temel güç neydi, bunun uluslararası ayağı ve ulus-devletle ilişkisi çözümlenmedi. İkincisi, Türk sol, sosyalist devrimci güçlerin önemli bir bölümü 12 Mart darbesine karşı geliştirilen direnişin yenilgisini doğru sorgulamadı ve bunun üzerinden güçlü bir özeleştiri ve program ortaya koyamadı. Üçüncüsü, egemen ulus ideolojisini aşamaması, işçi sınıfına dayalı devrim perspektifini aşan bir programın açığa çıkarılamaması, dönüşüme kendini kapatması, dar ve dogmatik kalınmasıdır. Dördüncü olarak ise, 12 Eylül faşizmine karşı örgütsel olarak ortak bir direniş cephe stratejisi geliştirme yerine, örgütü koruma adına Avrupa'ya çekilerek direnişten düşme. Daha da sayabileceğimiz birçok yaklaşım 12 Eylül faşizmine karşı ortak bir direnişin gelişmemesinde temel etken oldu. Bunun dışında da 1968 devrimci gençliğinin ruhunu, 1970'lerin devrimci birikimini kendinde taşıyarak, yeniden yapılanma içine giren sol, sosyalist hareketlerin yanında bir de hızla gelişerek, Türkiye ve Kürdistan'da birçok devrimciyi etkileyen PKK hareketinin halk içerisinde kitleselleşmesi ve büyüme potansiyeli göstermesi başta işbirlikçi tekelci sermaye olmak üzere, NATO ordusunun dikkatini çekmiştir. Çünkü 12 Mart darbesiyle devrimci önderler katledilip, mücadele yenilgiye uğratılsa da, istenilen sonuç alınamamıştı. Direniş, sadece Türkiye sol cephesinde değil, bu sefer hızla Kürdistan'a sıçramıştı. Eğer Kürdistan'da büyüyüp gelişen PKK direnişi Türk sol, sosyalist hareketiyle birleşirse, Türkiye demokratik devriminin kaçınılmaz olacaktı. Bunu gören Kapitalist modernite güçleri NATO'nun Ortadoğu'daki fiili askeri gücü olan Türk ordusuna darbe emri vermişti. Zaten darbenin ABD onayı ve yönlendirmesi ile yapıldığına dair daha sonra ortaya çok sayıda belge ve bilgi de çıkmıştı. Darbe sırasında dönemin ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Türkiye Masası Sorumlusu Paul Henze'in askeri müdahaleyi haber alırken haberi ulaştıran diplomatın "Our boys have done it" (bizim çocuklar işi bitirdi) sözleri, 12 Eylül darbesi içinde ABD'nin rolünün olduğunu belgelemişti.

Darbe gerçeğinin arkasındaki temel güç neydi, bunun uluslararası ayağı ve ulus-devletle ilişkisi çözümlenmedi

Bu yönüyle denilebilir ki, 12 Mart darbesiyle yarım kalan strateji, 12 Eylül askeri darbesiyle tamamlamak istendi. Kapitalist modernitenin bunalımı bitme yerine daha da derinleşmişti. Dolayısıyla Ortadoğu'daki önemli karakolu olan Türkiye'de devrimin gerçekleşmesi, NATO'nun Ortadoğu'da kaybetmesi anlamına gelirdi. Bu yönüyle darbe bizzat NATO'nun emriyle ve yönlendirmesiyle gerçekleştirildi.

Şunu diyebiliriz ki, 12 Eylül faşist askeri darbesinin en önemli nedeni Kürdistan'da PKK öncülüğünde gelişmeye başlayan ulusal demokratik direniş olduğu tartışmasızdır. Çünkü PKK daha grup aşamasındayken özenle izlenmiş, başta Haki Karer olmak üzere önder kadroları gladiocu güçlerin saldırısına uğramıştır. Özellikle Türk sol, sosyalist hareketiyle buluşmaması için sürekli karşı karşıya getirilmek istenmiştir. Ancak, hızla Kürdistan'da gelişme gösteren PKK hareketinin kitleselleşmesi ve ardından partileşmesi orduyu alabildiğine korkutmuştur. Bu önü alınamaz yükseliş karşısında Maraş katliamı ile birlikte sıkıyönetime gidilerek darbenin zemini hazırlanmıştır.

TC, 12 Eylül 1980 faşist askeri darbesiyle başta PKK'nin yürüttüğü Kürdistan Ulusal Demokratik mücadelesi olmak üzere tüm sol, sosyalist ve demokratik hareketleri ezmeyi ve dağıtmayı önüne temel görev olarak koydu. Denilebilir ki,12 Eylül faşist askeri darbesinin kullanmadığı güç, başvurmadığı silah, uygulamadığı kirli savaş, baskı, işkence, tehdit kalmamıştır. En başta Kürdistan olmak üzere Türkiye toplumu üzerinde gerçekten de bir karabasan gibi çökmüş; başta sol, sosyalist, demokratik güçler, aydınlar, sanatçılar, kadınlar, gençler olmak üzere tüm emekçi halk kesimlerini ezmeyi, bastırmayı ve iradelerini kırarak tamamen teslim almayı hedeflediler. Tüm ülkede faşist askeri operasyonlarla yüz binlerce insanı tutuklayıp işkencelerden geçirdiler. Şehirler, sokaklar, köyler, meydanlar işkence tezgâhına dönüştü. Yüz binlerce işçi, memur, köylü sürgünlere gönderildi. Başta Kürdistan olmak üzere Türkiye 12 Ey-

lül darbesi altında tam bir cezaevi haline getirildi. Resmi rakamlara göre 1 milyon 683 bin kişi fişlendi, 7 bin kişi için idam cezası istendi. 517 kişiye idam cezası verildi, idam cezası verilenlerin 50'si asılarak katledildi. 30 bin kişi sakıncalı olduğu için işten atıldı. Darbeyle beraber ülkedeki bütün sivil toplum örgütleri de yasaklandı, 14 bin kişi ise vatandaşlıktan çıkarıldı. 30 bin kişi siyasi mülteci olarak yurtdışına gitti. Darbe süreciyle birlikte, 300 kişinin kuşkulu bir şekilde yaşamını yitirdiği kayıtlara geçerken, 171 kişinin işkenceden öldüğü belgelendi. Sendikalaşma kalktı, grev hakkı da yasaklandı. Zorunlu din dersi getirildi. Bu süreçte vahşetin sınır tanımazlığı ise en çok cezaevlerinde yaşandı. Amed (Diyarbakır) 5 No'lu, Metris, Mamak ve daha birçok cezaevinde çeşitli nedenlerle 299 devrimci katledildi. Çatışmalarda öldürülen ve işkencelerdeki kayıpların gerçek rakamı ise hala tam olarak bilinememektedir.

Böyle bir vahşet karşısında birçok devrimci örgüt Avrupa'ya çıkmıştı. PKK ise tersine Avrupa'ya çıkmak için içte ve dışta birçok dayatmaya karşı 12 Eylül faşizminin gelişini çok önceden görmüş ve 12 Eylül faşizmine karşı direnmek için önemli bir gücü Ortadoğu sahasına çekmiş, diğer güçlerini ise kırsal alana konumlandırmıştı. Cezaevlerinde olan Önder kadroları ise ölümüne direnişe geçmiş, mahkemelerde PKK'yi ve Kürt halkını savunarak faşizme geçit vermemişti. Zindanda PKK önder kadrolarından Mazlum Doğan, Kemal Pir, Hayri Durmuş ve daha yüzlerce kadronun gösterdiği büyük kahramanlık 12 Eylül faşizmini ve dayandığı sistemi yenilgiye uğratmıştır. Bu yönüyle sadece fiziki olarak direnilmemiş, aynı zamanda 12 Eylül faşizmine karşı ideolojik olarak da zafer kazanılmıştır. Elbette direniş sadece Amed zindanında değildi. Metris'te, Mamak'ta ve daha birçok cezaevinde sol, sosyalist örgütlerin direnişi de gelişmiştir. Dışarıda ise 12 Eylül askeri faşist darbesine karşı denilebilir ki, PKK dışında aktif bir direniş söz konusu olamadı. 1982'de Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi kurulsa da, çok kısa süreli ömre sahip olmuştur. Özellikle PKK'nin gerilla birlikleri biçiminde örgütlenmesi ve 1984 15 Ağustos hamlesiyle 12 Eylül'ün yarattığı korku psikolojisi tamamen yerle bir olmuştur. Bu anlamıyla 12 Eylül askeri faşist darbesi PKK direnişi karşısında gerileyerek kimsenin savunamayacağı bir darbe haline gelmiştir. Günümüzden bakıldığında bugün en sağ, gerici hükümetler bile bu darbeyi bırakalım savunmayı, bizzat darbeyi yönlendiren ABD bile darbenin yenilgisini kabul etmiştir.

Türk sol, sosyalist devrimci güçlerin önemli bir bölümü 12 Mart darbesine karşı geliştirilen direnişin yenilgisini doğru sorgulamadı

Dolayısıyla darbelerin şiddeti ve uygulamaları ne kadar korkunç olursa olsun, özgürlüğe bilenmiş devrimci bir irade ve bu iradenin açığa çıkardığı direniş karşısında asla başarı şansı yoktur.

Günümüzden doğru bakıldığında da bu gerçek daha net ve anlaşılır durumdadır. Sözde 12 Eylül Askeri fasişt darbesi ve onun anayasası ve kurumlaşmalarına karşı olduğunu beyan eden ama gerçekte ise 12 Eylül anayasası ve kurumlaşmalarına dayanarak hükümet olmaya çalışan AKP hükümeti ve devletine karşı PKK Önderliğinin İmralı'da geliştirtiği devrimci direniş bugün demokratik legal sahada HDP/HDK çizgisi ve programı ekrafında buluşan Türk sol ve sosyalist hareketlerle demokratik Türkiye'ye doğru hızla yol almaktadır. Direnişin yarattığı bu zafer çizgisini ne AKP hükümeti ve devleti engelleyebilir ve nede her dönemde olduğu gibi Uluslar arası kapitalist modernite güçleri durdurabilir.

1984-1998 Topyekûn Saldırı Konsepti ve Buna Karşı Direniş

Zeynel Günaydın

Kaynağını hiyerarşik devletçi sistemin gelişme döneminden alan ve kapitalist modernitenin ulus devletçi paradigmasının kendisini Ortadoğu'ya dayattığı dönemde iyice içinden çıkılmaz bir hale gelen Kürt sorununda acaba çözüm mü gerçekleşiyor?

İmralı'da gerçekleşen görüşmeler, bağlantılı olarak hükümet, HDP ve Kandil arasında gelişen trafik mevcut sorunun çözümüne yetecek mi?

Bu sorunu yaratmış olan egemenlikçi sistemi temsil eden sömürgeci TC'nin zihni yapılanması, tarihi ve günceli okuma biçimi sorunu çözmeye yanaşmasını sağlayacak mı?

Dahası bizzat ve tek başına Kürt sorununu yaratmadığı halde, özünde tarafı hayli çok olan bu sorunu, bağımsız davrandığı edasını takınan TC devleti tek başına çözebilecek mi?

Ne oldu da TC sömürgeciliğini yöneten hükümetler Özgürlük Hareketi ile sorunu çözmeyi gündemlerine aldılar?

Kendileri insafa mı geldi?

İnsanlaşarak kendileri gibi insan olan insanların gasp edilmiş haklarını tövbe ederek iade etme noktasına mı geldiler?

Yoksa daha büyük ölçekte kaybetmemek, bu yönüyle de aslında mevcut iktidarlarını sürdürmek için bu görüşmeleri başlatmak, gasp edilmiş hakları geri vermek zorunda mı kaldılar?

Dahası onlara bu adımları attıran ne, adımın sahibi veya sahipleri kim?

Hakkında soykırım kararı verilmiş ve bunun için her türden uygulamadan geçirilmiş bir halk olan Kürt Halkı nasıl oldu da arkasında hiyerarşik devletçi sistem olan TC sömürgeciliğini bu noktaya getirdi?

Neredeyse bilinen tüm 'büyük' devletlerin terör listesinde yer almasına karşın Özgürlük Hareketi'ni bu gelişmeleri yaratan hale getiren nedir, bu hareket gücünü nereden alıyor?

Soruları arttırmak mümkün olsa da kaynağı hayli eskilerde olan Kürt sorununu ve buna karşı gelişen Kürt Direnişini güncel haliyle ele almak için sorulan sorular yeterlidir.

Sorunu ve Direnişi Doğru Tespit

Derdi hakikatleri açığa çıkarmak, doğru düşünmek, doğru yapmak ve doğruları söylemek olanlar için en doğru yöntem, her şeyi gelinen aşamaya kadarki tüm süreçler dahilinde yani bütünlüklü ele almaktır. Bu ele alış bir tercihten öte, bilimsel bir gerekliliktir. Bu bilimsel gereklilik de her şeyin kendisine kadarki tüm tarihi bağrında taşıdığı gerçeğidir. Dolayısıyla Kürt sorunu kapsamında değerlendirilen her şeye de böyle yaklaşmak gerekmektedir. Bir sömürgeci güç olan TC devletinin gerçekleştirdiği sömürüyü, zihni yapılanmasını, kurumlaşmasını bir bütün olarak hiyerarşik devletçi sistemin tüm tarihine bağlamak gerektiği gibi, bir toplum olan Kürt toplumunun bu zulüm karşısındaki direnişini de demokratik komünal değerlerin tarihi direnişine bağlamak gerekir. Yani her iki olgu da bağrında evrensellik-yerellik denklemini taşımaktadır. Bu dar anlamda bir propaganda olmayıp, güncelde her yönüyle gördüğümüz bir hakikattir. Bir taraftan 16. yıldönümünü yaşadığımız ve Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'a karşı geliştirilen uluslararası komploda görüldüğü gibi tüm egemenlerin birliği, diğer taraftan da Kobanê zaferinde görüldüğü gibi demokrasiden, özgürlükten, adalet ve eşitlikten yana tüm toplumsal kesimlerin birliği gerçek birer olgudur. Görüldüğü gibi sistemlerin, yaşam tarzlarının, paradigmaların iki ayrı cephede, egemenler ve toplum cephesinde mücadelesi sürüyor. İşte, günümüzde İmralı eksenli yapılan görüşmeler de böyle bir gerçekliğe dayanıyor ve Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın kendi deyimiyle "tüm mücadele tarihinin en zorlu geçen beş yılı" oluyor. Burada kastedilen iki dostun oturup sorunu çözmesi değil, birbiriyle kıyasıya mücadeleye tutuşan ve kimyasal ya da nitelik-

sel olarak birbirinden her açıdan farklı olan ve iki ayrı kutupta yer alan iki gücün yaptığı görüşmeler oluyor bunlar. Bu bir mücadele ve bu görüşmeler, Kürt Özgürlük Hareketi'nin büyük zorluklara karşın özgürlüğe ve xwebûn'a olan tutkulu bağlılığının bir sonucu.

Egemen, egemen olarak kalmak istediği müddetçe özsel olarak bir değişimi yaşamamış demektir. Eğer bir egemen toplumsal güçlerle toplumsal güçlerin lehine kimi tartışmaları, görüşmeleri yapıyorsa, bu onun kimyasal bir değişimi yaşadığından değil, ömrünü uzatmak için bunu yapmak zorunda kaldığındandır. AKP'nin günümüzde yaptığı tam da bu olmaktadır. O nedenle de bugün insafa gelmiş, tövbe etmiş, insanda olması gereken vicdanla hareket etmeye başlamış bir AKP ile karşı karşıya değiliz. Daha büyük kaybetmemek için toplumun varoluşsal olarak kendisinde olan haklarını hala pazarlık ve istismar konusu yapmasından bunu hemen anlıyoruz. Açık ki karşımızda insan olmanın gereği olan komünal, toplumsal, eşitlikçi olan doğasından tamamen kopmuş, bencilliğin götürdüğü doyumsuzluk girdabında battıkça batan bir egemenlik sapkınlığıyla karşı karşıyayız. Kendilerini 'çoban', toplumu da 'sürü' olarak gören tüm egemenler gibi AKP hükümeti de bu denklemi sürdürmek için elinden gelen her şeyi yapmaktadır. Kürt sorununun yakın dönemi açısından kendilerinden öncekiler de bu denklemde başarılı olmak için ne yapmadılar ki?

Kürtlere Karşı Topyekûn Savaş

Mayası soykırımcılık olan ulus-devletçi sistemin Kürtler için vermiş olduğu fermanın yapılabilirse tümden fiziki, olmuyorsa da kültürel soykırım olduğu bilinmektedir. Yirminci yüzyılın bu denemelerle geçtiği herkesin malumudur. Bu fermana karşı kendi varlığını koruma yolunu seçen Kürtlerin tarihinde 15 Ağustos 1984 atılımı çok büyük bir önem taşır. Bu, kendini var etme yolunda düşmanın Kürt insanında yarattığı tüm güçsüzlüklere, korkulara karşı sıkılmış bir "ilk kurşun" olma özelliğinin yanında, kapitalist modernist sistemin Kürtler için öngördüğü yazgının tanınmaması, Kürdistan'ı ve Ortadoğu'yu emerek sömürenlerin yaptıkları planlamaların bozulması anlamına gelmektedir. Bu nedenle de Ortadoğu'yu kendi emperyalist emelleri için dizayn etmek isteyen güçlerin hemen devreye girmesi gerekiyordu. Ki zaten bunu yaptılar. 12 Eylül askeri faşist cuntasının yaptıklarının haricinde, sadece 15 Ağustos atılımının sonrasında yaşananlara baktığımızda, kapitalist modernitenin hegemonik güçlerinin Kürtlere karşı ne kadar hassas davrandıklarını, Türk özel savaş rejimini desteklemenin de ötesinde Kürtlere karşı savaşı bizzat nasıl yürüttüklerini hemen görürüz.

Bu güçler, 1984'ten itibaren son iki yüz yıllık Kürt politikaları bozulduğu için komünizm 'tehlikesi' ne karşı kurulmuş olan Gladyo' nun denetiminde Kürtlere karşı hemen kontrgerilla savaşını başlattılar.

"Beyaz Kürt" olarak tasarlanmış ve Kürdistan'da öz güce dayalı tüm Kürdistani oluşumları tasfiyede kullanılan KDP, bu dönemde bizzat kontrgerilla gücü olarak kullanılmıştır. Kürtlerin varoluşu anlamına gelen ve öz savunma

> **Mayası soykırımcılık olan ulus-devletçi sistemin Kürtler için vermiş olduğu fermanın yapılabilirse tümden fiziki, olmuyorsa da kültürel soykırım olduğu bilinmektedir**

hamlesi olan 15 Ağustos hamlesinin olmaması için bizzat Mesut Barzani'nin Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ı uyardığı tarihi belgelerden bilinmektedir.

Mesut Barzani üzerinden ilettikleri mesajlarla hamlenin gelişmesini engelleyemeyen egemen güçler bu defa da NATO Gladyo' sunun denetiminde 1986'dan itibaren Özel Harp dairesini ve onun tüm kirli oyunlarını adım adım devreye soktular. Bir sömürge valiliği anlamına da gelen Olağanüstü Hal Bölge Valiliği kontrolünde geliştirilen JİTEM ve Hizbullah örgütlenmeleri ve uygulamaları sadece bunların küçük bir bölümü olmaktadır. Hiçbir ahlaki-vicdani sınırı olmayan bu örgütlemelerle özel savaşın her türünü devreye soktular. Böylece gelişmekte olan Özgürlük Hareketi'ni yenerek tasfiye edeceklerini sandılar.

TC'nin dışındaki güçler o denli bu işin içindeydiler ki, Türk Devleti içinde Turgut Özal, Eşref Bitlis vb. sorunun demokratik yollardan çözümünden yana olan tüm kesimleri ortadan kaldıracak denli saldırgan bir politika izlediler.

Öyle ki 1993 yılına gelindiğinde devlet içindeki neredeyse tüm çözüm yanlıları tasfiye edilerek, Kürt Halkı ve Özgürlük Hareketi üzerinde tarihin gördüğü en büyük tasfiye hareketlerinden biri yürütülmüştür. Milyonlarca Kürt ana yurdundan kopartılmış, sürülmüş; binlerce köy boşaltılmış, Kürdistan insansızlaştırılarak soykırım politikaları bir sonuca götürülmek istenmiştir. Bu topyekûn saldırı konsepti hem Özgürlük Hareketi'ne, hem Kürt halkına hem de devlet içinde sorunun çözümünden yana olan tüm çevrelere karşı amansız bir şekilde sürdürülmeye devam etmiştir ve edeceğe de benzemektedir.

İçerde bunlar yapılırken dışarıda da daha 1985 yılından itibaren Almanya merkezli NATO Gladyosu devreye sokulur. Nitekim Almanya Kürt Halkı'nın hem kültürel hem de fiziki varlığını sağlayan Özgürlük Hareketi'ni emperyalistlerin planlarını bozduğu ve yola gelmediği için "terörist" ilan eden ilk devlet olarak tarihe geçer. Almanya, Özgürlük Hareketi'ne karşı geliştirilen tüm saldırılar için Avrupa'da oluşturulan merkez üs gibi hareket etmiş ve hareketin tasfiyesi için elinden gelen her şeyi yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Bu terörist ilan etme yarışı 1990'lı yıllardan itibaren daha da yayılacak ve Avrupa devletleri birer birer Özgürlük Hareketi'ni terör listelerine dahil edeceklerdir.

"Beyaz Kürt" olarak tasarlanmış ve Kürdistan'da öz güce dayalı tüm Kürdistani oluşumları tasfiyede kullanılan KDP, bu dönemde bizzat kontrgerilla gücü olarak kullanılmıştır

Sıcak savaşta yapılan desteklerin de dışında tasfiyesi gerçekleşmeyen Kürt Özgürlük Hareketi'nin etkisizleşmesi için daha farklı yöntemler de etkili ve sürekli bir şekilde devrede tutula gelmiştir.

Özgürlük Hareketi'ne karşı "kamçı" kullanan bu güçler, O'nu tasfiye etmek için kullanabilecekleri alternatif oluşumlar yaratmak için de "şeker" politikası uygulamışlardır. Böylelikle kendi Kürtlerini de yaratarak Özgür Kürt'ü tasfiye etmek için kullanmak istemişlerdir. O nedenle de Özgürlük Hareketi'ne çıkardıkları engellerin tersine bunlara olanak sunmuşlardır.

Özellikle de Kürtleri yeniden dirilten önderlik gerçeğini temsil eden ve günümüzde de Kürtlerin Halk Önderi olarak kabul ettikleri Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ı toplum nezdinde itibarsızlaştırmak, etkisini azaltmak için her türden kara propagandayı ellerindeki tüm olanakları devreye koyarak geliştirmişlerdir. Öyle ki bunda "PKK'ye evet, APO'ya hayır!" deme noktasına getirmişlerdir.

Bununla da yetinmeyerek, esas olarak da KDP gibi Güneyli oluşumlar üzerinden her zaman için Özgürlük Hareketi'nin sisteme entegre olması için kapıyı da açık tutmuşlardır. Bunu gerçekleştirmek için her zaman Özgürlük Hareketi'nin içiyle meşgul olmuşlar, hareketin içinden etkiledikleri insanlar üzerinden hareketi tasfiye etmeye, güçsüz düşürmeye ve eğer mümkünse kendi çizgilerine getirmeye çalışmışlardır. Bu çerçevede Özgürlük Hareketi'nin içinden çıkan her türden tasfiyeci eğilimin arkasında bu güçlerin olduğu her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır.

Kısacası 1985'ten sonra her ne kadar savaş Türk Devleti ile Özgürlük Hareketi arasında gibi gözükse de gerçekte NATO Gladyosu ile Kürt halkı ve Özgürlük Hareketi arasında geçmiştir. Ve bu savaş, gerçek anlamda topyekûn bir savaş olmuştur. Hala çözülmeyi bekleyen bu sorunun pek çok tarafının olduğunu söylerken böylesi bir gerçek kast edilmektedir.

Topyekûn Savaşa Karşı Özgür İnsan Direnişi

Nitekim her türden sınırın dışında olan ve kırımdan başka bir şey düşünmeyen bu politikaların götürdüğü yer, Kürtlerin tarihinde "Kara Gün" olarak tanımlanan 15 Şubat 1999 komplosu olmuştur. Otuzun üzerinde devletin bizzat katıldığı ve Öcalan'ın esaretiyle sonuçlanan bu komplo tüm bu politikaların bir zirvesi ve en sistemli hali olmuştur. Bununla amaçlanan yine Özgürlük Hareketi'ni tasfiye ederek kendi planlamaları önündeki engelleri aşmaktır. Ama bu komplo da dahil, tüm yapılanlar bu güçler açısından çok da istenilen sonuçları doğurmamıştır. Etkisizleştirmek istedikleri Sayın Abdullah Öcalan tarihinin en güçlü dönemini yaşamakta, sistemle sorun yaşayan tüm toplumun önderi olma yolunda büyük mesafe almış durumdadır. Altı ay gibi bir ömür biçilen Özgürlük Hareketi yine tarihinin en güçlü dönemini yaşarken aynı

zamanda sadece Kürdistan değil bölgesel devrimi gerçekleştirmenin eşiğine gelmiş bulunmaktadır. İşte böylesi bir Öncülük ve Önderlik gerçeği ile hakkında soykırım kararı verilmiş olan neolitik halkı Kürtler, yeniden tarihlerine yaraşır bir biçimde demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplum paradigmasıyla hiyerarşik devletçi sistemin dışında, toplumsal doğaya uygun yeni bir toplumsallaşma inşa etme eşiğindedir. Bu eşiği birlikte geçmeye kararlı olan bu üçlüyü (Özgürlük hareketi, Kürtler ve Bunların Önderliği) etkisizleştirmeyi, tasfiye etmeyi, bunlar olmuyorsa da en azından birbirinden uzaklaştırmayı amaçlayan komplocu güçlerin planlamaları Kürt toplumsallığı karşısında ezilmiştir. Tam da bu noktada merak edilen husus ise en karşıtlarını bile kendisine benzeten bu sistem Kürtler, Özgürlük Hareketi ve Kürt Halk Önderi söz konusu olduğunda neden başarılı olamıyor? Bu sorunun tek bir yanıtı vardır. O da Kürt Halk Önderinin kişiliğinden ve buna bağlı olarak geliştirdiği mücadele tarzıdır.

Tüm yaşamını verili olana karşı mücadele etmek, alternatifi arayıp bulmak ve özgür duruşu esas almak şeklinde geçiren Öcalan'ın tüm bu politikaların boşa çıkartılmasındaki ve Kürtlerin her türden saldırıya karşın bugün bölgede ve dünyada halkların parlayan yıldızı haline gelmesindeki rolü temel yaratıcı unsur pozisyonundadır. Bu nedenle de "O" etkileyen, hatta belirleyen değil, bizzat yaratan pozisyondadır. Tamamen kendisinin üretimi olan Özgürlük Hareketi, bir önderliksel hareket olarak kurucusunun tüm özelliklerini taşımaktadır. Bundan dolayı da Özgürlük Hareketi'nin yenilmemesi, kaynağını yenilmeyen önderlik gerçeğinden alıyor denilebilir. Şimdi soykırımın eşiğinden dönmüş olan Kürt Halkı, tarihine yaraşır bir duruşa önderi olarak kabul ettiği Abdullah Öcalan şahsında kavuşuyor. Kendisini Kürtlükle özdeşleştiren Öcalan'ın duruşu, Özgür Kürt'ün de duruşunu belirlemiş oluyor. Bunların birer abartı değil de günlük yaşamda her açıdan kendisini ispatlayan bir hakikat olduğu rahatlıkla görülebilir.

Çünkü, "Beni öldürmeyen şey, beni güçlendirir" felsefesini esas alan, sorunlardan kaçmayan, olanaklara dayanmayan, tersine olanak yaratan, kendisini evrendeki her şeye karşı sorumlu gören, sorumluluğunun gereklerini de an'da pratikleşerek yerine getiren bir Önderlik gerçekleşmesiyle karşı karşıyayız.

Zorlandığı her dönemde çok büyük gelişmeler yaratan, iradeli ve özgüce dayalı duruşunu bütün bir halka yayan, hareketini tümden buna göre tasarlayan bir önderlik gerçekleşmesiyle karşı karşıyayız.

Çünkü "O" egemenlerin "sürü" olarak gördüklerini "evrenin en mükemmel varlığı" olarak görmektedir.

Egemenlerin nesneleştirdiği, aşağıladığı kadını, o ontolojik bir yaklaşımla yaşamın merkezine yerleştirmektedir.

Bu özellikleriyle Öcalan, insanın ve toplumun gücünü görerek, onlara dil, yürek ve beyin vererek insanı ve toplumu egemenlerin karşısına dikmektedir. Rojava örneğinde görüldüğü gibi felsefesiyle tüm dünyaya kapitalist modernist güçlere ve bu sistemin her türden uzantısına karşı insanın neler başarabileceğini göstermektedir. Bu yönüyle bir insanın aynı zamanda kendisine kadarki tüm direniş tarihini de temsil edebileceğini herkese göstermektedir. Öyle ki bu özelliklerden tüm insanlık için şu sonuç

1985'ten sonra her ne kadar savaş Türk Devleti ile Özgürlük Hareketi arasında gibi gözükse de gerçekte NATO Gladyosu ile Kürt halkı ve Özgürlük Hareketi arasında geçmiştir

çıkmaktadır; kendisini doğru örgütlemiş, içteki potansiyelini açığa çıkarmış insanın yapamayacağı şey yoktur.

Dolayısıyla Kürt halkının yaşadığı değişimlerin, Özgürlük Hareketi'nin benzerlerine göre dezavantajlı olduğu halde bugün tüm dünyada toplumsal güçler adına iddialı bir konuma gelmesinin nasıl mümkün olduğunu anlamak isteyenlerin bakması gereken tek yer Kürt Halk Önderinin yaşam felsefesi ve bununla uyumlu olan yaşam duruşudur. Tüm saldırılara karşı direnen, dik duran, alternatifi üreten, çözüm gücü olan bu duruştur. Bu duruşun kendisini örgüte kavuşturmasıdır.

Uluslararası Komployu Doğru Anlamakla Günceli Özgürleştirebiliriz

Ayhan Kaya

9 Ekim 1998'de başlayan ve 15 Şubat 1999'da Kürt Halk Önderi Öcalan'ın esaretiyle yeni bir boyuta taşınan uluslararası komplonun 16. yılında, komplo gerçekliğini her yönüyle ele almak, çözümlemek, sonuçlar çıkarmak ve ona göre mücadeleyi yükseltmek her zamankinden daha önemli olmuştur. Çünkü komplo süreciyle başlayan uluslararası hegemonik güçlerin Ortadoğu'ya yeniden müdahalesi, en sıcak dönemini günümüzde yaşamaktadır.

Bu nedenle de günümüz Ortadoğu'sunda yaşananları anlamak, ancak komployu anlamakla mümkün olabilir. Aslında sadece Ortadoğu'da değil, dünya çapında yürüyen ve Ortadoğu'da somutlaşan bir savaş durumu söz konusudur. Kürt Halk Önderi Öcalan bu savaş durumunu ve komplonun bu süreçle bağını çok çarpıcı ortaya koymaktadır. "Üçüncü dünya savaşı bir gerçektir ve ağırlık merkezi Ortadoğu coğrafyası ve kültürel ortamıdır. Sadece Üçüncü Dünya savaşının yoğunluk merkezi olan Irak'ta yaşananlar bile buradaki savaşın bir ülke ile ilgili olmadığını, dünya hegemonik güçlerinin çıkarları ve varlığı ile ilgili olduğunu gayet iyi açıklamaktadır. Bu savaş ancak İran'ın tamamen etkisizleştirilmesi, Afganistan ve Irak'ın istikrara kavuşturulması, Çin ve Latin Amerika'nın birer tehdit unsuru olmaktan çıkarılmasıyla sonlandırılabilir. Dolayısıyla savaşın daha ortalarındayız. Bazen diplomasi bazen şiddet yoğunlaşacaktır. Gündeme şiddetli ve kontrollü ekonomik krizlerle müdahale edilecektir. Alanların önceliği değişecek, ama şöyle veya böyle savaş komple olarak birçok alanda cereyan edecektir. Ancak savaşın bu temel doğası göz önüne getirildiğinde, bana yönelik 1998 operasyonunun neden uluslararası çapta yürütüldüğü ve NATO'nun en büyük Gladyo operasyonu olduğu daha iyi anlaşılacaktır."

Kürt Halk Önderi' nin 2004 yılında ortaya koyduğu üçüncü Dünya Savaşı gerçekliği, geçen on bir yıllık pratikte, doğruluğu tartışmaya yer bırakmaksızın ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla uluslararası komplo üzerinde yoğunlaşarak çözümlemek, anlamak bugün çok daha yakıcı olarak kendisini dayatmaktadır.

Komplo, egemenlerin esas aldıkları en temel siyasal mücadele yöntemidir. "Komplo, iktidar sanatının en önemli aracı ve ruhu durumundadır." İktidar sahipleri toplumsal gerçekliğe zıt uygulamaları pratikleştirmek için, toplumda bir kabul edilebilirlik algısı yaratmak zorundadırlar. Çünkü en büyük korkuları toplumsal tepki ve karşı çıkıştır. O yüzden toplumsal tepkiyi yumuşatacak, yapacakları toplum karşıtı uygulamalara meşruiyet kazandıracak yöntemlere ihtiyaçları vardır. Bunun yolu da komplodur. Komplo zaten kelime olarak da hile ve yalanlarla tuzağa düşürmek, etkisizleştirmek anlamına gelmektedir. Burada her türlü hile, yalan, sahtekârlık meşrudur. Yani komplo gayri ahlakiliktir. Hiçbir toplumsal, ahlaksal, dinsel ve hukuksal kural ve kaide göz önüne getirilmez. Sadece komplo ile hedeflenen amaca ulaşmak esas alınır. Yani her komplo bir amaç doğrultusunda yapılır. Bir nevi bu amacın gizlenmesi, meşrulaşması ve pratikleşmesine hizmet eder.

Bu bağlamda 9 Ekim komplosunun neden ve amaçları üzerinde durmak gerekmektedir. 9 Ekim komplosunun nedenlerini ele alırken geniş perspektiften bakmak bizi doğru sonuçlara ulaştıracağı gibi, güncelde yaşananları da daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Çünkü NATO bünyesinde GLADYO eliyle yürütülen, 15 ülkenin direkt, 40'a yakın ülkenin endirekt içinde yer aldığı, NATO tarihinin en büyük operasyonundan bahsediyoruz. Sonuçları itibariyle de üçüncü Dünya Savaşı'nın başlangıcı diyoruz. Mesela birinci Dünya Savaşı'nın görünürdeki nedenlerinden birisi de Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırplı tarafından öldürülme-

siydi. Dünyayı paylaşmak, bunun için de yeni düzenleme yapmak için bu gerekliydi. Veliahtta yönelik komplo ve suikast sürecin başlangıcı olacaktı. Kürt Halk Önderi Öcalan'a yönelik komplo da hegemonik güçler açısından yeni bir sürecin başlangıç adımıydı. Ancak Kürt Halk Önderi; komployu ilk andan itibaren derinlikli anlayıp, tahlil etti ve komplocuların istediği gibi yaklaşmadı. Komplocular bunun üzerine 11 Eylül olaylarıyla hedefleri doğrultusunda harekete geçtiler.

Burada şu soru akla gelebilir. Bir dünya savaşını başlatmak için neden Kürtler ve Sayın Öcalan seçildi. Nedenlerini üç başlıkta toplamak mümkündür.

1-İdeolojik nedenler

Uygarlık tarihinde egemen-devletçi ve iktidarcı güçlere karşı her zaman doğal toplum unsurlarının büyük direnişleri olmuştur. Etnik, dinsel ve ulusal pek çok biçimde ortaya konulan bu direnişler, özünde iktidarcı devletçi sistemi aşmayı, toplumcu alternatifleri yaratmayı amaçlamışlardır. Bu direnişlerden her biri kendi dönemindeki hakim iktidarcı-devletçi gücün temel hedefi haline gelmiştir. Bu anlamda kendi sistemini ideolojisini hedefleyen, alternatif sistemini yaratmak isteyen toplumsal kesimler iktidarlar için birincil önemde tehlike olarak görülmüşlerdir. Sınırların anlamsızlaştığı günümüz dünyasında ise tüm hegemonik güçlerin hedefi haline gelmişlerdir. İdeolojik olarak kendilerine karşıt olan bir güç, bir düşünce söz konusu olduğunda, egemenlerin arasındaki çelişki hangi düzeyde olursa olsun, bu çelişkiler hemen bir tarafa bırakılarak ortak hareket etmektedirler.

Kürtlerin, PKK Hareketinin ve onun Önderliğinin hedeflenmesi esasta bu ideolojik yaklaşımdan kaynaklanmaktadır. 90'larda reel sosyalizmin çözülüşüyle ideolojilerin sonunun geldiğini ilan eden kapitalist modernite güçleri, artık ideolojik temelde karşılarına etkili bir gücün çıkamayacağını varsayıyorlardı. Kendi sistemlerini ebedi ilan ediyorlardı. Kürt Halk Önderi Öcalan öncülüğünde PKK, siyasal ve askeri mücadelesiyle olduğu kadar, ideolojik olarak da reel sosyalizmi doğru çözümleyip, bundan doğru sonuçlar çıkardı. Demokratik sosyalizmi hem teorik, hem de sistemsel-örgütsel olarak pratikleştirmeye çalışınca, başta ABD ve batılı kapitalist güçler olmak üzere tüm hegemonik güçlerin hedefi haline geldi. 1990'dan 1998'e kadar PKK ile her alanda mücadelede bu güçler TC devletiyle ortak hareket ettiler ve TC devletine her türlü siyasal, diplomatik, ekonomik, askeri ve istihbarı yardımda bulundular. Ancak tüm bunlara rağmen Kürt Özgürlük Hareketi yenilmedi, aksine hem ideolojik hem siyasal ve askeri olarak Kürdistan'ın dört parçasını ve Ortadoğu'yu etkileyen bir güç haline geldi. Reel sosyalizmin çözülüşünden sonra dünyayı ve özelde de Ortadoğu'yu küresel sermayenin çıkarları temelinde yeniden dizayn etmek isteyen küresel hegemonik güçler, PKK ve onun Önderliğinden başlayarak, Ortadoğu'ya direkt müdahale sürecini başlattılar. Kuşkusuz PKK, stratejik, güncel-politik pek çok konuda bu hegemonik güçlerin çıkarlarına aykırıydı ama hepsinden de önemli olan ideolojik temsiliyetiydi. PKK ve Önderliğinin komplonun hedefine konulmasının en temel nedeni bu ideolojik temsiliyetti.

2-Stratejik nedenler

İdeolojik nedenlerin yanında hegemonik güçlerin uzun vadeli stratejik hedefleri de komplonun temel bir nedenidir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'dan yapacağımız uzun bir alıntı bu konuyu daha anlaşılır kılacaktır:

"Bizim varlık nedenimiz ise, partimiz ve özgürlük çizgisiydi. ABD ve İngiltere 1925'ten beri Türkiye'ye verdikleri sözü (Irak Kürdistan'ına dokunmamak şartıyla Türkiye Kürdistan'ını feda etmek) tutmak durumundaydılar. Türkiye bu temelde NATO'ya girmiş, kendisiyle bu temelde Kürt Sorunu üzerinde anlaşmışlardı. Konumumuz ve stratejimiz, geleneksel ve güncel olarak büyük önem arz eden Ortadoğu'daki bu dengeyi ve hegemonyayı tehdit ediyordu. Ya bu hegemonyanın yörüngesine girecek ya da tasfiye edilecektik. Türkiye Cumhuriyeti 1925'ten beri bu hegemonik güçlerle yaptığı antlaşmaları (1926'da Musul-Kerkük konusunda anlaşma, 1952'de NATO'ya giriş, 1958 ve 1996'da İsrail'le yapılan anlaşmalar) Kürtleri tarihten silme temelinde kullanmak istiyordu. Laik milliyetçi pozitivist ideoloji bu imkânı veriyordu. Cumhuriyet kadrosu buna inandırılmıştı. Bu aslında tarihsel Türk-Kürt ilişkilerinin ruhuna ve ittifakına çok aykırı bir durumdu. Ama İsrail'in kuruluş hesapları nedeniyle sistemin yapamayacağı çılgınlık yok gibiydi. Beyaz Türk gerçeği

denilen yapay ideoloji, kadro ve sınıf oluşumu bu temelde inşa edilmişti. Ayrıca PKK bu oluşuma öldürücü darbe vurmuştu. Çünkü Kürt kimliğinin kabulü ve özgürlüğünün tanınması bu oluşumun inkârı anlamına geliyor, en azından bu ölümcül politikaların terk edilmesini gerektiriyordu. İsrail'le yapılan antlaşmalar bu oluşum için hayati anlam ifade eder. Zaten Türk ulus-devleti Proto-İsrail olarak inşa edilmişti.

KDP bağlamında da benzer bir Beyaz Kürt oluşumu inşa edilmeye çalışıldı. Aynı merkez hem Türklerde hem de Kürtlerde benzer ama aralarında çelişkiler bulunan iki güç yaratmayı varlıkları için (ABD ve İngiltere başta olmak üzere, Batının Ortadoğu'daki hegemonik çıkarları ve İsrail'in güvenliği için) hayati önemde görmekteydiler. Kendilerine bağlı ama aralarında hep problemler olan bu iki güç bağlamında bölgedeki çıkarlarını kollamak son derece akıllıca bir politikaydı. PKK'nin çıkışı, tarihsel olduğu kadar güncel geçerliliği de olan bu oyunu bozuyordu. 1993 ve 1998'deki çözüm ve barış imkânının doğması bu oyunun sonu demekti. Onun için bu tarz bir çözüme müsaade edilmedi. Büyük suikastlar ve komplolar düzenlendi. PKK'nin Kürtleri denetim altından çıkarıp, başta Türkler olmak üzere diğer toplumlar ve devletlerle barıştırması, bu güçlerin Ortadoğu'daki hegemonik oyunları ve çıkarlarının devamı açısından stratejik bir darbeydi. Gerekçelerini daha da kapsamlı biçimde sıralayabileceğimiz bu hususlar, 1998 komplosunun neden büyük ve stratejik amaçlı olduğunu yeterince kanıtlamaktadır."

3-Güncel-politik nedenler

9 Ekim komplosunun belirtilen ideolojik ve stratejik nedenleri kadar, tüm güçlerin güncel-politik çıkarları da bu komplo içerisinde rol oynamalarının bir nedeniydi. Hatta birbirine karşıt gibi görünen güçler bile güncel politik çıkarlar üzerinden birbirlerine yakınlaştılar. Kimi güçler bu komplodan çıkar temelinde yararlanmak istediler, kimileri de çıkarları için komplonun içinde yer aldılar. Yoksa kırka yakın devletin tavrını ABD ve İngiltere'nin Ortadoğu çıkarları ve İsrail'in savunulması stratejisiyle açıklayamayız. Mesela Rusya Mavi Akım projesi ve 10 milyar dolarlık IMF kredisi karşılığında Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ı Rusya'dan çıkardı. Yunanistan Ege ve Kıbrıs sorunu konusunda TC'den önemli tavizler kopararak en etkili şekilde komploda yer aldı. İtalya'daki D'Alema hükümeti sorunu Avrupa'ya mal ederek bir çözüm bulmak istedi ancak gücü yetmedi. Ülke olarak da hükümet olarak da çıkarları tek başına bir şeyler yapmasına elvermedi. Kaldı ki ABD, İngiltere ve Israil'in yaratmak istedikleri yeni Ortadoğu için TC'ye ihtiyaçları vardı ve çıkarları temelinde TC'yi de yeniden bu politikaya uygun olarak düzenlemeleri gerekiyordu. Bu anlamda komplo içinde yer alan tüm güçler güncel-politik çıkarları temelinde hareket ediyorlardı. Büyük ağabey ABD bir çark kurmuştu, onlar da bu çarkın bir dişlisi olup, çarkın ortaya çıkaracağı üründen faydalanmak istiyorlardı. Zaten pek çoğunun bu çark dışında hareket etme gücü ve yetisi de yoktu. Bunun için kendi ulusal, uluslararası hukuklarını, toplumsal ahlak kurallarını çiğnemekte bir sakınca görmüyorlardı.

9 Ekim uluslararası komplosunun nedenlerini ortaya koyarken yetersiz yoldaşlıktan ve sahte dostluktan bahsetmeden geçemeyiz. Çünkü Kürt Halk Önderi, komplonun en temel nedeni olarak "yetersiz yoldaşlık" ve "sahte dostluğu" göstermişti. Yani 20-25 yıllık mücadele görevlerini yerine getirmeyen, zaferi yaratmanın tüm imkânları olmasına rağmen, buna öncülük edemeyen ve gerekli taktik önderlik becerisini ortaya çıkarmayan, bu anlamda önderliğini yalnız bırakan, hedef haline getiren kadroların duruşu, komploculara umut ve güç vermişti. Bu duruşa bakan komplocular "Öcalan giderse PKK biter" düşüncesiyle doğrudan Sayın Öcalan'ı hedef aldılar. Bu da bir yana 1998 yılının 9 Ekimine gelene kadar Kürt Özgürlük Hareketinin ciddi, kalıcı kimi sonuçlara ulaşmaması için hiçbir neden yoktu. Sayın Öcalan'ın deyimiyle tek engel yoldaşlarının gerçekliği idi.

Sahte dostluk konusunda ise Kürt Halk Önderliği' nin şu açıklamaları yeterince açıklayıcıdır. "Moskova'yı hemen tercih etmem, 'Ne de olsa yetmiş yıllık bir sosyalizm deneyimi yaşadılar; ister çıkarları ister enternasyonalist tutum gereği olsun, beni rahatlıkla kabul ederler' inancından kaynaklanıyordu. Sistemin çöküşüne rağmen, moral açıdan bu kadar düşmüş olabileceklerini beklemiyordum. Liberal kapitalizmden çok daha kötü bir bürokratik kapitalizm çöküntüsüyle karşı karşıyaydık. En az Atina'daki dostlar kadar Moskova'daki dostların

tutumundan da hayal kırıklığına uğradık. Daha doğrusu, kurulu dost ilişkilerinin pek güvenilir olmadığı açığa çıkmıştı."

Komplonun hedefleri

Bundan önceki bölümlerde komplonun nedenlerini ortaya koymaya çalıştık. Tabi komplonun hedefleri nedenlerinden bağımsız değildir. Bu yüzden komplocuların esas amaç ve hedefleri temel noktalarda ortaya konuldu. O yüzden sonuç olarak konuyu, komplonun hedefleri bağlamında toparlayıp özetlemek mümkündür.

9 Ekim komplosu, görünürde Kürt Halkı'na ve Önderliğine karşı yapıldı ama esasta Kürt Halkı kadar Türk Halkı'na karşı da düzenlenmiş bir komploydu. Komplo ile Kürt Halk Önderi TC devletine teslim edilecek, idam edilecek ve bu da Türk-Kürt savaşımını en derinlikli ve acımasız temelde yüzyıla yayacaktı. Dönemin başbakanı Bülent Ecevit; "bize neden teslim ettiler, anlayamadık" derken bu gerçekliği ifade ediyordu. Zaten TC devleti komplonun pratikleşme sürecinde fazla yer almadı. Kenya'da kendilerine teslim edilen Kürt Halk Önderini Türkiye'ye getirmek gibi çok sınırlı bir rolü oldu. Operasyon baştan sona ABD öncülüğünde diğer ülkelerdeki Gladyo örgütlenmeleri üzerinden, NATO adıyla yürütüldü. Yani öyle, Türk Devleti'nin ayarladığı ya da içinde aktif rol oynadığı bir durum değildi. ABD, İngiltere ve İsrail tarafından planlanıp, NATO üzerinden pratikleştirilen komployla, yüzyıllık Türk-Kürt çatışması hedefleniyordu. Böylece Kürt de Türk de hep zayıf kalacak, hep bu güçlere bağımlı kalacak ve hep bu güçler tarafından kullanılacaktı. Sayın Öcalan'ın "komplo, esasta histeri düzeyine varan şovenizme, havadan bir paket sunarak, tam bir 20. Yüzyılın arenada aslana yedirme Roma oyununu hazırlamıştı" tespiti, bu gerçekliğin en çarpıcı ifadesi oluyor.

Diğer bir hedef ise direkt Kürt Halk Önderinden intikam almaktı. Adeta "sen misin bizim sistemimize başkaldıran. Sosyalizm bitti, ideolojiler çağı bitti, kapitalizm ebedi olacak. Sen mi buna engel olacaksın" dercesine bir yaklaşımla komplo tezgâhlanıp yürütüldü. Kürt Halk Önderi Öcalan kendi durumunu Kafkas Dağları'na çivilenen Prometheus' la benzeştirirken bu intikam hareketini ifade etmekteydi. Bu durumu Kürt Halk Önderi Öcalan AİHM' e sunduğu savunmalarda çok çarpıcı ortaya koymaktadır. "Aslında her şey benim ölümüme göre ayarlanmıştı. Ağırlıklı olarak fiziki, bu olmazsa anlam itibariyle yok edilmem temel hedefti. Tüm dünyanın karşı taraf durumuna düşürüldüğü, en yakın dost ve yoldaşların bile hakim inançlarına ve moral değerlerine göre 'şerefli bir ölüm' den başka bir şey beklemedikleri bir acımasızlık kaderine göre düzenlenmişti. Asrın mantığı buydu. Dostun da, düşmanın da mantığı buydu. Duygu ve inançların donduğu nokta da burasıydı. Her şey korkunç bir yalnızlığa mahkum ediyordu. Bir savaş kuralına göre 'kurşuna dizilmek' çok uzak bir ceza demeyeceğim, bir hak olarak görülmesine rağmen, bu hak bana tanınmıyordu. Uygarlık başka türlü intikam almak istiyordu"

Tabi bu durumu tarihte tüm büyük önderliksel çıkışlarda görmek mümkündür. İsa'nın çarmıha gerilişi, Hallac-ı Mansur'un derisinin yüzülüşü, Hz Hüseyin'in Kerbela' da çöl ortasında tüm yakınlarıyla birlikte katledilişi, Prometheus' un zincirlenişi, Bruno' nun yakılışı hep bu intikam ve ibretlik cezalandırma yaklaşımlarının sonucudur. 9 Ekim Komplosuyla da Kürt Halk Önderliğine uygulanan da bu durumun güncel uygulanışıdır

Komplocu güçler, PKK'yi yaratanın bugünlere getirenin Önderliğinin olduğu gerçeğinden hareketle, Öcalan'ın imhası ya da esaretiyle PKK'yi de tasfiye etmeyi hedefliyorlardı. Kürt Halk Önderi bunu "başı götürüp gövdeyle oynama" biçiminde tanımladı. Yani Önderliğinden sonra ya PKK teslim olacak ve dağılacak; ya da içten bölünüp parçalanarak uluslararası güçlerin maşası olup, sisteme eklemlenecekti. Bunun dışında seçenek tanınmıyordu. Komplodan hemen sonra PKK'ye, ABD'li yetkililerin ağzından 6 aylık ömür biçilmişti. Bunu gerçekleştirmek için de hem içten, hem dıştan yoğun saldırılar yapıldı. Ancak Öcalan'ın İmralı duruşu, Kürt Halkının Önderliğine görkemli serhıldanlarla sahiplenişi, yetersizliklerine rağmen PKK' li yoldaşlarının fedailik ve Önderliğini ateşten çemberle korumaya almaları, komplocuların tüm bu beklentilerini boşa çıkarmıştı. Artık İmralı'da, dağda, ovada, Kürdistan'da, Avrupa'da, dünyanın dört tarafında Apocu Çizgi ile komplocuların amansız mücadelesi başlamıştı. Günümüzde de esasta yürüyen mücadele komplocu çizgi ile Apocu Çizgi arasındadır.

‘Çözüm Süreci’nde Yaşananlar, Ortaya Çıkan Temel Sonuçlar

Ali Sinemilli

Bilindiği üzere 2011 yılında gerçekleşen genel seçimlerin ardından genel kamuoyu AKP hükümetinden Kürt sorununun çözümüne dair beklenti içine girmiş, hükümet ise bu talebi görmezden gelmiş başta siyasal demokratik alan olmak üzere tüm alanlarda Kürdistan Özgürlük Hareketi’ne yönelik bir saldırı politikasını devreye koymuştur. 2009 yılında yapılan operasyonları kat kat aşacak şekilde demokratik siyasetle uğraşan kişi ve kurumlara yönelik KCK adı altındaki operasyonlar, tam bir darbe havasında gerçekleşmiş, on bini aşkın yurtsever- demokrat insan tutuklanıp cezaevlerine doldurulmuştur. Aynı şekilde askeri ve diplomatik sahada Kürdistan Özgürlük Hareketi’ni tasfiye etmeye yönelik her türlü girişim geliştirilmiş adeta son bir darbeyle PKK boğulmak istenmiş ve bunun için her yol ve yöntem kullanılmıştır. Öyle ki gerillaya karşı kimyasal silah kullanımı artık rutin bir hal almış, sadece BDP’ ye gidip gelmek bile gözaltına alınmak, tutuklanmak için yeterli gerekçe olmuştur. Tabi ki bunlar büyük bir psikolojik savaş desteğiyle gerçekleştirilmiş ve AKP hükümetleri tarihinde belki de ilk defa bu düzeyde PKK bitti- bitiyor havası yaratılmaya çalışılmıştır. O nedenle de bu havayı etkili kılabilmek için AKP, hükümet ve medyasıyla tüm sahalarda saldırıya geçmiş, irade kırma savaşına yönelmiştir.

Tüm bu gelişmeler doğal olarak 2012 yılında başta askeri alanda olmak üzere tüm alanlarda Kürdistan Özgürlük Hareketi ve Kürt Halkı ciddi bir direniş göstermiştir. Bu direniş gerçeği öncelikle AKP hükümetini, devletini ve giderek tüm bölgeyi etkilemiş PKK’nin tutumunun önemini bir kez daha dost düşman herkese göstermiştir. Devrimci halk savaşı olarak adlandırılan bu süreçte, Türk ordusu başta Şemzinan- Botan hattı olmak üzere birçok yerde denetimini kaybetmiş, gerilla güçleri şehirleri kuşatmış, asker karakollardan çıkamaz hale gelmiştir. Öyle ki Türk genelkurmayı yenilginin itirafı anlamına gelen karadan asker sevkini durdurmuş, askeri personelin havadan yerlerine nakledileceğini söylemek zorunda kalmıştır. Bir ülkenin ordusunun- ki bu ordu kendisini dünyanın üçüncü büyük ordusu olarak addetmektedir- hâkim olduğunu iddia ettiği topraklarda rahatça gezememesi kuşkusuz durumu açıklamakta yaşanan kırılmayı dışa vurmaktadır. Yine legal demokratik siyaset yürüten kurumların tüm baskı ve zulüm politikalarına rağmen bu dönemde ayakta durması, direnmesi devletin sindirme siyasetini boşa çıkarmış, büyük oranda geçersiz kılmıştır.

Bu gelişmelerle paralel şekilde Rojava Kürdistan’ında yaşanan Halk Devrimi, Rojava Halkı’nın tüm etnik ve inanç kimliklerini içeren Öz Yönetim ilanı; hem Kürdistan’ın genelinde hem de dünyada ciddi bir yankı uyandırmış, kapitalizmin kriz ve kaos yaşadığı, bundan çıkış için türlü yol ve yönteme başvurduğu bir dönemde halklara büyük bir umut aşılamıştır. Gerek uluslararası emperyal güçlerin gerek de Ortadoğu’daki ulus devletlerin kirli politikaları ile gün gün karşı karşıya getirilerek birbirlerine boğazlatılmak istenen hakların Rojava’da yarattıkları birlik; özgürlük-eşitlik-adalet ilkeleri temelinde gerçekleştirdikleri ittifak, egemenlere güçlü bir cevap olduğu kadar, alternatif bir toplum ve yaşam iddiasında olan tüm insanlık için de yol gösterici olmuştur.

Rojava Halkı gelenekten – ki bu gelenek PKK ve Kürt Halk Önderi Öcalan’ın yarattığı direniş geleneğidir- beslendiği oranda alternatif olmuş, PKK’nin kurucu, inşacı yanını hayata geçirdiği oranda da öncülük yapmıştır. Böylece herkesin “en son özgürlüğe kavuşacak yerdir, önünde büyük engeller vardır” dediği bir durumdan Kürdistan Devrimi’ne oradan da Ortadoğu Devrimi’ne öncülük eden bir Rojava gerçekliği ortaya çıkmıştır.

Yine yılın sonlarına doğru 12 Eylül 2012’de cezaevlerinde başlatılan açlık grevi dışarda yü-

rütülen mücadeleye içerden güçlü, anlamlı bir cevap olmuş, bir nevi Kürt Halkı'nın ve onun öncülerinin geldiği noktayı açıklar olmuştur. Biliniyor ki 1982'de Amed Zindanı' nda yapılan büyük ölüm orucu eyleminden sonra cezaevlerinde bu düzeyde bir eylem gerçekleşmemiş, gelişmelere yön veren, devleti zorlayan bir durum ortaya çıkmamıştır. On bine yakın tutsağın yaşamını ortaya koyarak başlattığı açlık grevi tüm halkı ayağa kaldırmış, toplum adeta patlama noktasına gelmiş, AKP devleti girişimlerinin sonuç almaması üzerine tutsakların talebini dikkate alarak KCK Önderi Öcalan'ın yanına gitmek zorunda kalmıştır. Kürt Halk Önderi Öcalan'ın çağrısı ile bitirilen açlık grevinden Kürtler önemli dersler çıkarmış; bir kez daha devletin zoru gördüğünde geri adım attığını deneyimlemiştir.

Tüm bu gelişmelerin sonunda Öcalan inisiyatif alarak devletle kesilen görüşmeleri yeniden başlatmıştır. Bugün daha iyi görülüyor ki Öcalan her zamanki gibi gelişmeleri doğru okumuş, gerek bölge konjonktürü gerekse özgürlük hareketinin yakaladığı direniş düzeyini göz önünde bulundurup tam ipler kopuyor denilen bir aşamada sürece müdahale etmiş ve halklarımız açısından yeni bir kapıyı aralamıştır. Öcalan daha sonra 'Eğer müdahale etmeseydim, PKK'nin önder kadroları katledilecek, milletvekilleri cezaevlerine girecek, büyük bir savaş gelişecekti' diyerek o günleri değerlendirmiş, diyaloğun hayatiyetini ortaya koymuştur.

Devlet heyetiyle başlayan görüşmeler 3 Ocak 2013 de BDP heyetinin İmralı adasına gitmesiyle yeni bir boyut kazanmış, Öcalan heyetle yaptığı toplantı da "hakiki bir barışa, Türk- Kürt birlikteliği ile gidilecek, devlet Kürt halkının varlığını kabul edecek, sadece dilini değil, bedenini, gövdesini de kabul edecek," demiştir. BDP heyetiyle yaptığı ikinci toplantı da değerlendirmelerine devam eden Öcalan "Eski yaşam alışkanlıklarını topyekûn bırakmak gerekir. Neden? Çünkü bu bir rejim değişikliği olacak. Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet ve 1950'deki çok partili hayata geçişten çok daha önemlidir. Bu hepsinden daha derinlikli olacak. Başarılı olursak yepyeni bir cumhuriyete geçeceğiz. Radikal demokrasi, tam demokrasi, Anadolu ve Mezopotamya'nın tam demokratikleşmesi!" diyerek geliştirmek istediği süreci Demokratik kurtuluş ve Özgür Yaşamı İnşa süreci olarak tanımlamıştır.

Diyalog sürecinin daha başında bilinen güçler devreye girmiş PKK Önder Kadrolarından Sakine CANSIZ ile PKK kadroları fidan DOĞAN ve Leyla ŞAYLEMEZ Paris'de uğradıkları silahlı saldırı sonucu katledilmişlerdir. Sayın Öcalan bu durum üzerine 23 Şubat'ta BDP heyetiyle yaptığı toplantı da "Ha bizi, ha Sakine'yi vurmuşlar. Çok karanlık bir olay. Sakine'ye yapılan hepimize yapılabilir." Demiş; devamında "Yalnız herkes bilmeli ki, ne eskisi gibi yaşayacağız ne de eskisi gibi savaşacağız." Açıklamasında bulunmuştur.

Öcalan'dan Demokratik Modernite' yi İnşa Çağrısı

Bir yandan bu gelişmeler yaşanırken diğer yandan ise Öcalan durduğu noktadan taviz vermemiş, her zaman olduğu gibi kendine güvenle çizdiği yolda yürümeye devam etmiştir. Ve tam da bu zeminde Kürt Halk Önderi 2013 Newroz 'unda Anadolu ve Mezopotamya halklarına tarihi bir çağrıda bulunmuş, "Tüm ezilen halkları, sınıf ve kültür temsilcilerini en eski sömürge ve ezilen sınıf olarak kadınları, ezilen mezhepleri, tarikatları ve diğer kültürel varlık sahiplerini, işçi sınıfının temsilcilerini ve sistemden dışlanan herkesi çıkışın yeni seçeneği olan demokratik modernite sisteminde yer tutmaya, zihniyet ve formunu kazanmaya çağırıyorum. Bu bir son değil, yeni bir başlangıçtır. Bu mücadeleyi bırakma değil daha farklı bir mücadeleyi başlatmaktır. Yeni mücadelenin zemini fikir-zikir – ideoloji ve demokratik siyasettir. Büyük bir demokratik hamle başlatmaktır." demiştir.

Öcalan'ın çağrısı kamuoyunda ciddi bir yankı uyandırmış, toplumun hemen her kesimi bu sese kulak vermiş, kendi geleceğini bir manifesto olarak da adlandırılan mesajın içeriğinde bulmuştur. Öyle ki AKP tabandan gelen halkın bu istemini görmezden gelememiş, şekli de olsa geliştirilen süreci sahiplenmiş, hatta halkın ciddi desteğini görünce, "süreci ben başlattım," dahi diyebilmiştir. Fakat pratikte değişen bir şey olmamıştır. AKP aksine somut hiçbir adım atmadığı gibi hep psikolojik savaş oyunlarına başvurmuş, PKK'nin adım atmadığını, kendisinin yapması gerekenleri yaptığı demagojisine sığınmıştır. PKK'nin elindeki esirleri bırakması, gerillanın Kuzey Kürdistan'dan Güney Kürdistan'a çekilmeyi başlatması ardından devlet

tarafından, sürecin yasal bir çerçeveye kavuşturulması, müzakere için koşulların olgunlaştırılması vb. adımlar atılmamış, sürekli bir oyalama ve zamana yayma siyaseti izlenmiştir.

Gerek Kürdistan'da gerek Türkiye'de halkın yoğun desteğine rağmen AKP'nin "halk hazır değil, milliyetçi kesimlerin tepkileri var, seçimler yaklaşıyor" demesi, hep sorunları ileriye havale eden bir yol izlemesi, sürecin gidişatına dair kafalarda ciddi soru işaretlerine neden olmuştur. Hem Kürt Halk Önderi Öcalan'ın hem de Kürdistan Özgürlük Hareketinin tek yanlı girişimleri ve adımları karşısında zorlanan AKP, lafta sürecin devamından yana olduğunu söylemiş fakat uygulamada bunun tam tersini yapmıştır. Bazı dönemler bunu dahi yapmayan AKP ve lideri Erdoğan PKK'ye terörist demeyi sürdürmüş, var olan diyalog sürecinin devamlılığı konusunda ne kadar vurdumduymaz olduğunu göstermiştir. Yine Kürdistan ve Türkiye cezaevlerindeki hasta tutsakların bırakılmaması, seçim barajının düşürülmemesi konuları küçük gibi görünen fakat arka cephesine bakıldığında AKP'nin niyetinin ne olduğunu gösteren yönler olmuştur.

Katı merkeziyetçi ulus-devlet yapısı halkların özgür iradesiyle zorlanmış, klasik baskı zor politikalarıyla sonuç almayan sistem esnemek durumunda kalmıştır

Görüşmeler devam ederken Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan adaya giden BDP heyetine "süreci başlatan taraf biziz ve geliştireni de biz olacağız" demiş. AKP'den beklemeden, onlar ne diyor, ne yapıyor diye bakmadan alternatif sistemi kurmanın olmazsa olmaz olduğunu dile getirmiş, 4 Nisan'da Amara' daki kutlamalara gönderdiği mesajda: "Ben bu süreç için bugüne kadar üstüme düşeni fazlasıyla yaptım, yapıyorum. Ancak bundan sonrası halkın işi ve görevidir" diyerek özyönetim ve öz savunma temelinde herkesi demokratik özerkliğin inşasına çağırmıştır. Bu dönemde gerek içerden gerek de dışardan atılan adımları zayıflatmaya yönelik çabalar olmuş, Kürt Halkı'nın haklarının tartışma konusu yapıldığı propagandası yapılmış, Kürt Halk Önderi Öcalan bunlara "Öcalan bağımsızlıktan, federasyondan, özerklikten, bilmem neden vazgeçti dediler. Ben hiçbir şeyden vazgeçmedim. Ben sadece Demokratik Türkiye olmadan bunların hiç biri olmaz, zamanı da değil, arabayı atın önüne koymayın diyorum. Önce demokratik Türkiye olmalı." şeklinde cevap vermiştir.

AKP hükümetinin tüm engelleyici çabalarına rağmen, -buna Kürdistan'ın her tarafında yapılan "Kalekol" lar, HES'ler birer örnektir- Öcalan'ın, Kürdistan Özgürlük Hareketi'nin yoğun çabasıyla var olan süreç ilerlemiş, kendisiyle beraber önemli bir kamuoyu desteğini de yaratmıştır. Bunu gören AKP somut adım atmakta zorlanmış fakat hiçbir şey yapmadan da sürecin devam etmeyeceğini, Kürt tarafını durduramayacağını hesap ederek biçimsel bazı düzenlemelere gitmiştir.

Yine bir yandan Rojava Kürdistan'ında yaşanan devrimi bastırmakla uğraşmış diğer yandan ise devrimin etkilerinden kendisini korumak için göstermelik adımlar atmış, sürecin devamından yana bir söylemin sahibi olmuş ve en azından görüntüyü kurtarmaya özen göstermiştir. Bu siyaset tarzının sonuç vermediği, tıkandığı noktada ise Öcalan'ın ve Kürt tarafının ısrarla üzerinde durduğu Müzakere Çerçeve Yasası'nı çıkarmak zorunda kalmıştır. Her ne kadar bu adımı, kendisini sağlama alma- ileride olabilecek bir iktidar değişikliğine karşı kendisini güvenceye alma- adına gerçekleştiriyor olsa da bir zorlanmayı yaşadığı ve böyle bir adım atmaya mecbur kaldığı görülmüştür. Bundan dolayıdır ki İçerik ve biçim olarak oldukça sıkıntılı da olsa Sayın Öcalan çıkan yasa için; "bu yasa ile bütün sorunlar çözülecek, muhataplık sorunu ortadan kalkacak" değerlendirmesinde bulunmuştur. Peki, neden böyle değerlendirmiştir?

Katı Devletçi Zihniyet Kırılma Yaşadı

Kuşku yok ki bu Türkiye cumhuriyeti tarihinde halkın sesine kulak verme anlamında bir ilk olmuştur. Katı merkeziyetçi ulus-devlet yapısı halkların özgür iradesiyle zorlanmış, klasik baskı zor politikalarıyla sonuç almayan sistem esnemek durumunda kalmıştır. Ortadoğu'daki ulus-devletlerin yapılarına bakıldığında, yine bunların içinde Türk ulus-devletinin kuruluş

felsefesi incelendiğinde yaşanan gelişme daha iyi anlaşılmakta, direniş ve mücadele ile en zorba sistemlerin bile çatırdayacağı görülmektedir. Tebaa ile masaya oturmanın düşünülmediği, bunun görülmediği bir gelenekten var olan sorunların diyalog ve müzakere ile çözümüne adım atma devlet ile toplum arasındaki ilişkinin yeni bir forma kavuşması olmakta, devlet karşısındaki kulluk felsefesini sarsmaktadır. "Sosyalizm faydalı bir şey olsa neden devletimiz getirmesin" felsefesinden, halkın sesine kulak vermek zorunda kalan devlet aşamasına gelme, mutlak ki ciddi bir kırılmaya işaret etmektedir. Tanrının yeryüzündeki gölgesi olan devlet hata yapmazdı, yaptıkları ilahi adaletti ve Ortadoğu da böyle biliniyordu. Demek ki yanlış yapılanlar vardı ve bunlar düzeltiliyordu. Bu manada atılan adımın kendisi küçük görünse de yarattığı sonuçlar itibariyle oldukça büyük olmaktadır. Eski zihniyet kalıpları parçalanmakta, doğru bilinenler tek tek eleştiriye tabi tutulup aşılmakla yüz yüze kalmaktadır. Ortadoğu da çok da görülmeyen bir şey olmakta "ayaklar baş olmaktadır".

Buradan hareketle daha da görünür kılmaya çalışırsak, çözüm süreci olarak kamuoyunda tartışılan, Öcalan'ın 'Demokratik Kurtuluş ve Özgür Yaşamı İnşa Süreci' olarak adlandırdığı bu süreç nasıl sonuçlar doğurmuştur?

Anadolu ve Mezopotamya Halklarının Ortak Gelecek Umudu Güçlendi

Öncelikle belirtmek gerekir ki Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın girişimiyle başlayan bu süreç Anadolu ve Mezopotamya halklarını, Türkiye ve Kürdistan toplumunu birbirine yakınlaştırmış, bin yıllardır beraber yaşayan bölge insanının 20 yy. ulus-devlet zehriyle, birbirinden ayrıştırılmasının önünde ciddi bir set oluşturarak bölge halklarının ortak gelecek tasavvurunu güçlendirmiştir. Hem uluslararası güçlerin hem de statükocu bölge devletlerinin akıl almaz böl-parçala-yönet siyasetinin karşısında alternatif bir yaşam ve gelecek hayali ilk defa bu kadar somutluk kazanmış, PKK'nin 40 yıllık mücadele geleneğinin verdiği güvenle bu pekişmiştir. Tekçi- militarist düşünce büyük bir darbe yemiş, eşitlik ve özgürlüğe dayalı demokratik toplumcu felsefe yeniden umut olduğunu, hatta sorunların tek çözüm anahtarı olduğunu göstermiştir. Bundandır ki sürece sahip çıkan, böyle bir görüntü veren AKP, girdiği seçimlerden ciddi oy oranlarıyla çıkmış, toplum bir nevi yaşanan sorunu çözeceğim diyen, böyle bir söylemin sahibi olan AKP'ye destek sunmuştur.

Gelinen aşamada toplum, sorunların demokratik yol ve yöntemlerle çözümü konusunda bir irade beyanında bulunmakta, AKP de tüccar misali bu duygu ve düşünceleri sömürmekte ve kendisine göre kullanmaya çalışmaktadır. Nasıl ki Öcalan, "Erdoğan Kürtlere ve PKK 'ye vurdukça uluslararası güçlerden destek aldığını bildiğinden her fırsatta Kürtlere ve PKK'ye saldırmakta, iktidarını sürdürmektedir" demektedir. AKP de toplumsal hassasiyetleri gördüğünden ona göre hareket etmekte ve halktan olur almaktadır. Aksi durumda AKP'nin bu kadar halk desteği alması imkânsız olduğu gibi, uzun süre iktidarda kalması da mümkün görünmemektedir.

Rojava Devrimi Kalıcılaştı, İnşa Süreci Hız Kazandı

AKP her ne kadar El Nusra-DAİŞ gibi örgütler üzerinden, Rojava'da yaşanan devrimi bitirme, Kürt Halkı'nın bir statü kazanmasını engellemeye dönük bir çabanın sahibi olsa da geliştirilen diyalog süreci hükümetin, devletin Rojava siyasetini en azından görünür alanda düzeltmesine vesile olmuş bu da Rojava'ya ciddi bir nefes aldırmıştır. Kuşkusuz AKP Suriye'de yaşanan iç çatışmaların başından bu yana Rojava'ya yönelik bir saldırı içinde olmuş, bunu açık ya da gizli her şekilde uygulamaya koymuştur. Fakat Sayın Öcalan tarafından başlatılan süreç ile beraber AKP bu saldırılarını açıktan yapmakta zorlanmış, kapalı kapılar ardında oynanan oyunlar üzerinden sonuç almak istemiştir. Bu da halkın demokratik öz örgütlülüğüne çarpmış, toplum YPG ve YPJ üzerinden kurduğu sistemi savunmuş ve giderek bunu kurumsallaştırmıştır.

Kürt Halk Önderi tarafından geliştirilen yaşam felsefesinin Rojava Kürdistan'ında kısmi de olsa hayata geçirilmesi farklı halklardan ve inançlardan insanları, kadın ve gençleri bir araya getirmiş, halklar ve inançlar arası geliştirilmek istenen çatışmaya güçlü bir cevap verilmiştir. Oluşan kantonlarda Müslüman- Hristiyan, Süryani-Arap, Kürt-Ermeni her farklı topluluk aktif yer almış, Ortadoğu'da yeni bir siyasi kül-

türün, yeni bir toplumsal sözleşmenin zemini gün gün örülmüştür. Rojava Kürdistan'ında yaşanan devrimin tabi ki sadece son gelişmelerle bağı olmayıp on yıllara dayanan güçlü bir geçmişi vardır. Devrimin kökeninde Öcalan'ın belirleyici emek ve çabaları söz konusudur. Tüm bunlara rağmen Suriye'de yaşanan iç çatışma sürecinde herkes Kürtleri kendine yedekleme arayışı içine girmiş, iradeli bir Kürt kabul edilmemiştir. Kürtlere ya faşist BAAS rejiminden ya da İslam maskeli faşist radikal dincilerden yana taraf olun, yoksa yaşama şansınız olmaz çağrılarının içinde Rojava Halkı'nın öncülerinin –ki burada YPG ve YPJ' nin hayati değerdeki emeğini görmek gerekir. Öcalan'ın felsefesini referans almaları, üçüncü güç olarak ortaya çıkmaları tarihi değerde gelişmelerin habercisi olmuştur.

Kürt Halk Önderi Öcalan tarafından başlatılan süreç genel olarak sadece Kuzey Kürdistan, Türkiye'ye yönelik olarak bilinir, tartışılır fakat atılan adımın özüne baktığımızda görürüz ki, Öcalan daha komple düşünmekte, attığı adımla Kürdistan'ın dört parçası, Ortadoğu ve hatta dünyaya yeni bir felsefik-ideolojik perspektif sunmaktadır. Öcalan'ın Rojava Kürdistan'ına yönelik yaklaşımı bu anlamıyla yerel değil evrenseldir ve içerisinde yeni toplumsal inşanın model çalışması gizlidir. Bundandır ki basına-kamuoyuna yansıyan her görüşme de Öcalan Rojava'da yaşanan gelişmelerle özel olarak ilgilenmekte, orada oluşacak sistemin tüm Kürdistan'a ve Ortadoğu'ya yansıyacağını dile getirmektedir.

Öcalan Komplo Çemberini Parçaladı. Temel Muhatap Olduğunu Gösterdi

Türk devletinin faşist karakteri gerçekleri ters yüz etmede, olup bitenleri halka yanlış-yanılgılı yansıtmada özel bir hünere sahiptir. Neredeyse bu konuda ellerine su dökecek kimse bulunmamaktadır. Bu yalan ve çarpıtma siyaseti kendisini en fazla Öcalan ve PKK gerçekliğinde göstermektedir. Akla hayale gelmeyecek türlü yol ve yöntemle PKK ve onun önderi Abdullah Öcalan karalanmış, halkın gözünden düşürülmeye çalışılmış-çalışılmaktadır. Düşünün ki sıralamaya çalıştığımız tüm bu gelişmelerin yaratıcısı Öcalan ve örgütü PKK, kamuoyuna hep kötü, bölücü, sorun çıkaran bir şekilde yansıtılmış yansıtılmakta, ellerinden gelse bu günde bu politika sürdürülmek istenmektedir. Çağ değişmiş, devran dönmüştür, kimin ne yaptığı, neye hizmet ettiği artık gün gibi ortadadır. Fakat bunu görmemekte ısrar edenler vardır. Hâlbuki Öcalan'ın başlattığı bu diyalog süreci gerek PKK gerek de Öcalan konusunda toplumda oluşturulan yanlış algıları büyük oranda yıkmış, hem Öcalan'ın hem de PKK'nin öz kimliği ile topluma hitap etmesinin, kendisini var olan potansiyelinin ötesine taşımasının önünü açmıştır. Nereden bakılırsa bakılsın Öcalan da PKK de daha fazla büyümüş, daha fazla etkili olmuştur.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan için terör ve terörist sıfatlarını kullananlar, onu okumadan, izlemeden ahkâm kesenler gelinen noktada Öcalan'ın barışçı karakterini, toplumsal sorunlar karşısındaki çözüm gücünü, halkları birbirinden uzaklaştıran değil de yakınlaştıran duruşunu görmüş ve merakla yönünü ona çevirmiştir. Yılların önyargıları ile bırakalım Öcalan'a kulak vermeyi, ona saldırmak, etkisizleştirmek için bin bir türlü yol izleyenler bugün "Öcalan'ın durduğu yer en makul yerdir, herkes Öcalan'ı dinlese, söylediklerini yapsa sorunlar çözülür" demektedir. Herhâlde bu da Öcalan'ın siyaset tarzı olmaktadır. O siyaset tarzı ki PKK'yi küçük bir gruptan bugün dünyanın dikkate alınan temel güçlerinden biri yaptı, Kürt Halkı'nı dünyanın en direngen, en saygın halklarından biri haline getirdi. Dikkat edilirse Kürtler için lider arayanlar-muhatap tartışması yürütenler artık böyle bir tartışmaya girmemekte, girdiklerinde de komik bulunmaktadır. Öcalan attığı her adımla on adım sonrasını düşünmüş, Kürt sorununda temel muhatap olduğunu herkese göstermiş, bununla da kalmamış bölgede ve dünyada yaşanan sorunlara dair de Demokratik-Ekolojik- Kadın Özgürlükçü paradigma ile cevap olmuştur.

PKK Halkların Çözüm Gücü Olarak Dünyanın Gündemine Girdi

Öcalan'ın yarattığı PKK – ki bu parti kendisini hep bir önderliksel hareket olarak tanımlar- bugün sadece kuzey Kürdistan'da değil tüm Kürdistan parçalarında ve bölge ülkelerinde temel siyasi güç haline gelmiştir. Rojava da olduğu gibi Şengal'de, Kerkük'te de zora düşen, saldırıya uğrayan her güç PKK'ye çağrıda bulunmuş, PKK de halkların çözüm gücü olarak orada

olmuştur. PKK gerillaları Şengal'e gitmeseydi, Maxmur'da gerillanın direnişi olmasaydı bugün acaba Güney Kürdistan'dan söz edilebilir miydi? Irak ve Suriye coğrafyasında yaşananlar olacakları anlamak açısından yeterince çarpıcıdır. Kürt Özgürlük Hareketi'nin özellikle son bir yılda gerek Rojava Kürdistan'ında gerek de Güney Kürdistan'da yaptığı hamleler sadece yerel ölçekli zaferlerle sınırlı olmamış, dünya ölçeğinde sonuçlar yaratmış, kapitalizm ve onun ulus devlet modeli karşısında halkların seçeneksiz olmadığını herkese göstermiştir. Öyle ki direniş dünyada geniş çevrelerin dikkatini çekmiş, Afganistan'dan- ABD 'ye, Rusya'dan Brezilya'ya kadar hemen her yerde 1 Kasım Dünya Kobanê günü nedeniyle halklar meydanlara çıkmış, bu direnişi yaratanları selamlamıştır. Ve giderek dünya devrimci-sol muhalefeti, ezilenler, başka bir yaşam iddiasından bulunanlar için öncü güç PKK olmuş, bir dönemlerin Vietnam'ının, Rusya'sının yerini Kürdistan ve PKK almıştır. Bu da kuşkusuz Öcalan'ın felsefesi ve ideolojik-politik yaklaşımıyla olmuştur. Denilebilir ki PKK'nin İmralı da başlatılan bu süreçten önce de bir gücü vardı ve etkiliydi. Bu doğrudur. Fakat PKK bu düzeyde ne Kürdistan ve Ortadoğu'da ne de dünyada meşruiyet sahibiydi. PKK'nin gücü hep görmezden geliniyor, PKK'nin geriletilmesi ve tasfiyesi için hesaplar yapılıyor, engeller konuluyordu. Bugün ise PKK Irak Başbakanı'nın da belirttiği gibi sorun çözen aktör olarak değerlendirilmekte öyle yaklaşılmaktadır. Bunun yaratılmasında Öcalan'ın İmralı'da başlattığı süreç ve bununla bağlantılı PKK'nin iradeli-gelişmeler karşısında müdahaleci tarzı belirleyicidir.

Demokratik Siyaset Zemini Güçlendi

Geliştirilen sürecin demokratik siyaset arenasında yarattığı etkiyi değerlendirmeden geçmemek gerekir. Malum Türk ulus-devlet yapısı tekçiliği esas almış, farklılıkları hep bir tehdit unsuru olarak görerek engel olmaya, yok etmeye çalışmıştır. Bu anlayışın son on –on iki yıllık temsilciliğini AKP üstlenmiştir. AKP her ne kadar demokratik bir karakter taşıdığını iddia etse de özünde tekçi, faşist bir yapısı bulunmakta, neredeyse her şey benimle başladı- benimle devam edecek demektedir. Bu siyaset tarzını gören, bu tarz bir siyasetin toplumsal gelişmenin önünde nasıl bir engele dönüştüğünü değerlendiren Öcalan, 23 Şubat 2013 tarihli basına yansıyan açıklamalarında; "AKP'nin hegemonyasına izin vermeyeceğiz. Biz eskisine doyduk, yeni kambur istemeyiz" diyerek daha başından gelişecek siyasi ortamın karakterini dile getirmiş ve sonraki dönemlerde de bu yaklaşımının katı savunuculuğunu yapmıştır. İşte tam da bu gerekçelerle geliştirilen süreç kendisini demokratik siyaset alanında da ifadeye kavuşturmuş, toplumun farklı kesimleri, kadınlar- gençler geleceklerini belirleme adına demokratik siyasette yerlerini almışlardır.

BDP-HDP hem girilen yerel seçimlerde hem de cumhurbaşkanlığı seçiminde büyük başarılar elde etmiş, toplumdan ciddi bir destek almıştır. Toplum gelişen sürece desteğini seçimlerde demokrasi ve özgürlük blokunu destekleyerek ortaya koymuş, bu sayede hem Öcalan ve PKK'nin yanında olduğunu göstermiş hem de sürecin ilerlemesi için rol almaya hazır olduğunu deklare etmiştir.

Suriye'de yaşanan iç çatışma sürecinde herkes Kürtleri kendine yedekleme arayışı içine girmiş, iradeli bir Kürt kabul edilmemiştir

O halde sonuç itibariyle diyebiliriz ki, Öcalan tarafından başlatılan "demokratik kurtuluş ve özgür yaşamı inşa süreci" daha şimdiden önemli sonuçlar doğurmuş, halkların özlediği güneşli günlerin yakın olduğunu göstermiştir. Rojava deneyimi; çalıştıkça, emek harcadıkça, inşaya yöneldikçe sonuç almanın mümkün olduğunu, toplumsal örgütlenmede boşluk bırakmanın da ciddi tehlike barındırdığını göstermiş, bu anlamda yeterli bir örnek oluşturmuştur. Yine kuzey Kürdistan'da 6-9 Ekim serhıldan'ıyla ortaya çıkan durum devrimci potansiyelin düzeyini açığa vurmuştur. 40 yıllık Kürt Özgürlük Hareketi deneyimi devrimci bir toplumsal inşanın önünde engel olmadığını her haliyle söylemektedir. Yeter ki Öcalan'ın deyimiyle "Ahlaki-Politik-Entelektüel görevlerimize sahip çıkalım", bunun pratikçisi olalım.

Kürt Sorununa Demokratik Çözüm Arayışı

Ali Rıza Söylemez

Son yüz yılı hariç, Kürt-Türk birlikteliğinin bin yıllık geçmişinde tam bir kader birliğinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Her ne kadar öncesinde her iki halkın karşılaşmaları gerçekleşmiş olsa da, Anadolu'nun kapılarını Türk boylarının yerleşimine açan Malazgirt Savaşı bu kader ortaklığının ilk adımı olarak tarihte yerini almıştır. Yurt edinme arayışında olan Türk Boyları ile İşgalci güçlerin Kürdistan'daki süren hâkimiyeti Kürtlerle Türkleri kader birliği içinde hareket etmelerine neden olmuştur. Her iki toplumun aynı dine inanması, bu kader birliğinde adeta harç rolünü oynamıştır. Sonraki yüzyıllar boyunca da, bu ilk ilişkilenmedeki ortak anlayış ve yaklaşımla hareket edilmiş, ortak vatanda birlikte yaşama temel yaklaşım olarak benimsenmiştir.

Bu kader tayin edici ilişkilenme dönemleri farklı zamanlarda da belirgin bir biçimde varlık bulmuştur. İmparatorluğun Afrika ve Avrupa'ya doğru yayılmasında Doğu sınırlarının Kürtlere dayanılarak koruma altına alınması buna örnek olarak gösterilebilir. Yavuz Selim'in Safevi Devleti'ne karşı Kürt Güçleri'yle ittifak kurması, Doğu sınırlarını Kürtler yoluyla koruma altına alarak Afrika'ya, Avrupa'ya doğru açılımda bulunmasını, imparatorluğun üç kıtaya yayılacak şekilde genişlemesini sağlamıştır. Cumhuriyetin kurulması sürecindeki ilişkilenmeler de aynı anlam ve içeriğe, hatta belki de daha önemli ve derin bir anlama sahiptir. Koca İmparatorluğun Anadolu'daki "küçücük" toprak parçasına sıkışmış olması, kurtuluş savaşının bu daracık topraklar üzerinde yürütülürken bile sonucunun ne olacağının bilinmemesi, bu ilişkiye derin bir anlam ve önem katmıştır. O nedenle Kürtlerle ittifak olmadan kurtuluş savaşının başarıyla tamamlanması, Ankara Hükümeti'nin İstanbul hükümetini aşarak cumhuriyeti ilan etmesi, ulus-devlet anlamında bir devletleşmeye gitmesi mümkün olamazdı. Erzurum ve Sivas Kongreleri, 1920'de TBMM'nin oluşturulmasındaki yaklaşım, anayasa olarak tanımlayabileceğimiz 1921 belgesi (anayasası), dönemin tüm değerlendirme ve yaklaşımları, bu dönem ilişkilenmesinin önemini gözler önüne sermektedir. Bu ilişkilenmenin mantığı, ortak vatanda birlikte yaşamaktır. Bu yaklaşımın çok önemli belge ve kanıtları vardır. Açılımına girmeden birkaç noktayı ana başlıklar biçiminde belirtmek ortak vatan gerçeğini göstermeye yetecektir.

Her mahalli yapının kendi dili, kültürü ve özgünlükleriyle meclis çalışmalarına katılmaları gibi, Kürt Halkı'nın da kendi dili, kültürü ve kimliğiyle bu çalışmalara katılması; Lozan Konferansı'na katılan delegasyonun kendisini Türk ve Kürt halklarının ortak delegasyonu olarak tanıtması; Musul Eyaleti'nde (Güney Kürdistan) yaşayan Kürt Halkı'nın Türk Devleti'yle yaşamayı İngilizlere tercih etmesi (Lozan'da Türk delegasyonunun Güney Kürdistan'ın kime bırakılacağını plebisit yoluyla tespit edilmesini önermesi, İngiliz delegasyonunun bunu reddetmesi); 1. Dünya Savaşı sürecinde yıkılan ve dağılan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Balkanlar'da gelişen başkaldırılara Kürtlerin de katılmasını ve kendi bağımsız ulus-devletlerini kurmaları önerilerine, Ayan Meclisi başkanı gibi, oldukça önemli bir konumda olan Seyit Abdülkadir'in, "bu zor günlerinde Türklere karşı olmamız doğru olmaz" mealindeki değerlendirmeleri vb. ortak vatanda birlikte yaşamanın istek ve iradesinin ifadeleridir.

Cumhuriyetin kurucu kadrolarının yaklaşımları da bunu tamamlar niteliktedir. Mustafa Kemal'in değişik tarihlerde basına yapmış olduğu açıklamaları, meclis tartışmaları, Kürdistan illerindeki idari amirliklere gönderilen belgeler ve cumhuriyetin ilk anayasası olarak kabul edilen 1921 Anayasası'ndaki tanım, ifade ve değerlendirmeler buna örnek olarak gösterilebilir. 23 maddeden oluşan bu anayasanın 14 maddesinin mahalli muhtariyetleri düzenlemiş olması, ilan öncesi cumhuriyetin de birlikte yaşama "karar ve iradesini" göstermektedir. Kurtuluş Savaşı'ndaki ortaklık ya da birlikte mücadele (çokça anlatılan, Türk ile Kürd' ün aynı mezarlıkta birlikte yattığı söylemi) de, bunun gerçekçi kanı-

tıdır. Ortak vatanda birlikte yaşam dışında, bu belirtilenlerin gerçekleşebilmesini gerektirecek geçerli nedenler gösterilemez.

Cumhuriyetin Kuruluşu İle Kürt'ün İnkârı Birlikte İlan Edilmiştir

Lozan Antlaşması'yla Kürdistan'ın Güney ve Güneybatısı' nı İngiliz ve Fransız emperyalizmine bırakarak uluslararası alanda varlığını kabul ettiren ve bu temelde de yeni devlet yapılanmasını güvenceye alan cumhuriyetin kurucu kadrosu, elinde kalan Osmanlı bakiyesi topraklar üzerinde ulus-devleti yapılandırmaya yönelirken, bu topraklar üzerinde yaşayan Kürt Halkı başta olmak üzere (Batılı devletlerin garantörlüğü altına alınan Hıristiyan halklar hariç) diğer halkların, toplulukların varlıklarını reddetmiş, inkâr ve asimilasyonu geçerli tek politika olarak benimsemiştir. Cumhuriyetin ilanı inkâr, imha ve redde dayanan bu politikaların da ilanı anlamına gelmiştir. O zamana kadar birlikte yaşama ve varlıklarını tanıma belirgin ve temel yaklaşım olurken, bu tarihten sonra tekçi mantık öne çıkmış, diğer halkların, toplulukların varlıkları yok sayılmaya başlanmıştır. 1924 Anayasası bu zihniyetle ele alınıp yazılmıştır. Kuşkusuz o zamana kadar ki yaklaşımın aldatmaca olduğunu söylemek, basit bir değerlendirme olur. Değişen mantık ve yaklaşımı üniter ulus devletin mutlakiyetçi ve egemenlikçi politikalarının bir sonucu olarak değerlendirmek daha doğru ve gerçekçi olacaktır.

1924 Anayasası ortak anlayışa dayanan tüm kazanımları ortadan kaldırmıştır. Anayasa, devleti ve toplulukları tekçi bir mantıkla ele almış, her şeyi Türklük-Türkçülük temelinde yorumlamıştır. 1921 Anayasası'nın diğer halkların, toplulukların kendi kendilerini yönetmesini içeren "muhtari" yaklaşımlarını tamamen ortadan kaldırmıştır. Ankara merkezli devlet yönetimi geçerli tek yönetim olarak kabul edilmiştir. Farklı dillerin, kültürlerin varlığı inkâr ve asimilasyonla yok edilme kıskacına alınmışlardır. Bir halkın dilinin, kültürünün "soykırım kıskacına" alınmasının ağır tarihsel ve toplumsal sonuçlarının olacağı, sıradan yaklaşımlar çerçevesinde de olsa, öngörü kapsamındadır. Bu yaklaşımın sorunlara, savaşlara, isyan ve başkaldırılara neden olacağının, cumhuriyetin kurucu kadrosunun da öngörüleri arasında olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Buna rağmen uygulanan politika, inkâr ve imhaya dayanan kültürel soykırım politikaları olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun bünyesinde kendi kimliğiyle yüzyıllarca yaşayan Kürt halkının, cumhuriyetin ilanıyla birlikte maruz kaldığı inkâr politikaları, varlığını, kimliğini ve kültürünü koruma temelli tepkileri beraberinde getirmiştir. Bu tepkilerin gelişmesi kaçınılmazdı. Hiçbir halk kendisine dayatılan yok sayılma, asimilasyon ve kültürel soykırım karşısında tepkisiz ve sessiz kalıp, onaylayıcı olamaz. Kürt halkı da isyan olarak yorumlanan, ama özünde kendi kimliğini koruma yaklaşımları çerçevesinde direnişler geliştirmiştir. Bu direnişler 1920'li yılların başından 1938 Dersim katliamına kadar sürmüştür.

Cumhuriyetin kurucu kadrolarının, Kürtlerin uygulanan politikalar karşısında sessiz ve tavırsız kalmayacaklarını bildikleri, ortamı provoke edip isyana yönlendirdikleri, kültürel soykırımın ancak ezilen yapı üzerinde uygulanabileceğini bilerek hareket ettikleri çıkarılan yasaların içeriklerinden bellidir. 1924 Anayasası'nın ırkçı karakteri kadar, uygulamaya dönük Şark Islahat Planı, Takrir-i Sükûn Kanunu ve benzeri kanunlar bu anlayışın varlığını kanıtlar. Devlet her ne kadar Dersim Katliamı'yla Kürt Halkı'nı tamamen susturduğunu, "hayali Kürdistan'ı mezara gömdüğünü", dolayısıyla bir daha Kürtlerin varlıklarını sahiplenmeyeceğini iddia etmiş olsa da, bu bir yanılgıydı. 28'incisi olarak değerlendirilen Dersim "isyanı" nın bastırılması, Kürt kültürünün soykırım kıskacına alınmasında, ulus devlet politikalarının başarısı açısından ciddi bir sonuç yaratmış olsa da, bu kesinleşmiş bir son değildi. Son sözü söyleyecek olan; hakikatiyle halkın kendisi olacaktı. O nedenle Büyük savaş ya da söylendiği biçimiyle "29'uncu isyan" sıradaydı ve kendi zamanının gelmesini bekliyordu.

Türkiye Cumhuriyeti, ulus-devlet yapılanmasını Kürt gerçekliğinin inkârı üzerine oturtmuştu. Soykırım kıskacına alınan Kürt Kültürü'nün imhası da, bu amaca ulaşmayı sağlayacaktı. Bundan dolayı da devlet aklının ve idaresinin inancı, Dersim katliamıyla birlikte isyanın son bulduğu, "kıskaca alınan Kürt Kültürü'nün soykırımının" da tamamlanma aşamasına gelmiş olduğuydu. 1970'li yıllara gelindiğinde, Kürtlük adına yaşananlar devleti buna

inandırmıştı. Doğrusu pek de haksız sayılmazlardı. Yanılgıyı soykırımın sonuç aldığının sanıldığı bir dönem ve ortamda, kırk yıla yayılacak ve halen de devam eden büyük savaş, "29. İsyan" gösterecekti. Buna artık hakikatin kaçınılmazlığı mı, gerçeklerin inatçılığı ve mutlaka kendisini hissettireceği mi, en dip noktasında çıkışın gerçekleştirileceği mi denir, fark etmez.

Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN, Kürt sorununun gelmiş olduğu o aşamada, yani yok edilmenin sadece iddia düzeyinde değil, gerçekten de böyle hissedildiği bir süreçte, PKK'yi kurarak özgürlük mücadelesini geliştiriyordu. Devlet yetkilileri her ne kadar bunu 29. isyan olarak değerlendirseler de, PKK'nin kuruluşu ve geliştirdiği özgürlük mücadelesi özü itibariyle 50 yıllık inkâr, imha ve yok sayma politikalarının sonuçsuz kaldığı, çözülmeyen sorunun bir kez daha kendisini gündemleştirmesi ve çözüm araması anlamına geliyordu. PKK'nin kuruluşu, ulusal kurtuluş mücadelesinin geliştirilmesi ve kırk yıla yayılan bu direniş mücadelesinin varlığı, ortaya çıkarılan sonuçlar, Kürt Halkı'nın yaşamaya hakkının olduğunu ispatlamak kadar, gerçeklerin üzerinin kolay kolay örtülemeyeceğini de göstermiş, kanıtlamış oluyordu. Aslında 28 isyanın gösterdiği de; inkâr ve bastırmayla toplumsal sorunların çözülemeyeceği, ilelebet ortadan kaldırılamayacağıydı. Zamanı gelmiş fikirlerden daha güçlü bir şeyin olamayacağı gibi, zamanı gelmiş bir sorunun çözümünü yok saymak da mümkün olamazdı.

Kürt Sorununun Çözümünde Savaş Bir Tercih Değil, Bir zorunluluktu

Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN özgürlük mücadelesini başlatırken, savaşı bir tercih olarak ele almadı; elde kalan tek seçenek olduğundan dolayı benimsemek zorunda kaldı. İnkâr, imha, katliam, baskı; kısacası kültürel soykırım politikası savaş dışında başka seçeneklerin varlığına ve gelişmesine imkân tanımıyordu. Devlet yetkilileri derinliğine uyguladıkları bu politikanın başarısına o kadar çok inanmış, imhanın gerçekleşmesine o kadar bel bağlamışlardı ki, akıllarına başka bir çözüm yöntemi gelmiyordu. Türk Devleti, Kürt Halkı diye bir halkın, Kürt Sorunu diye bir sorunun varlığını dahi kabul etmiyordu. Sorunun varlığını kabul etmeyenlerin, çözümün yöntemini geliştiremeyeceğini söylemeye bile gerek yoktur. Ki, Türk devleti bu noktadaydı.

Savaş, tüm yollar tıkandığından, farklı bir uygulamaya imkân bırakılmadığından, bir seçenek değil, kaçınılmaz bir zorunluluk olarak öne çıkıyordu. İnkâr, imha kadar, isyan da sorunun tek çözüm yöntemi olmamışlardı, olamazlardı. Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze geçen zamandaki uygulamaların gösterdiği gerçek bu olmasına rağmen, devletin katı inkârcı, baskıcı ve mutlak egemenlikçi yaklaşımı, diyalog ve demokratik yöntemlerle sorunu çözme seçeneklerinin öne çıkmasını engelliyordu. Diyalog, demokratik çözüm yaklaşımları, uygulanan bu politikaların varlığı nedeniyle gündeme bile gelmiyordu. Oysaki en nihayetinde savaş bile ancak diyalogun yolunu açmak üzere bir rol oynayabilirdi. Yoksa bir başına savaşın sorunu çözmesi diye bir yaklaşım geçerli olamaz.

O nedenle Kürt Halk Önderi silahlı mücadele belli bir aşamaya geldiği, inkârın kırıldığı andan itibaren sorunun diyalogla, demokratik yöntemlerle çözümü için girişimlerde bulundu. Kürt Halk Önderi "bir damla kanın bile boşa akmaması" için demokratik çözüme imkân tanınmasını istiyordu. Bu amaçla ilki 1993 Newroz'unda olmak üzere defalarca tek taraflı ateşkes ilan edecek, barış gruplarının Türkiye'ye dönmelerini sağlayacaktı. Uluslararası bir komployla tutsak edildikten sonra da bu arayışlarına ara vermeden devam etmiş, Kuzey Kürdistan'da, savaş sahasında bulunan gerilla güçlerinin sınırların dışına çekilmesini istemiş, sağlamıştı. Oslo görüşmeleriyle süreci çözüme evirmek istemiş olmasına rağmen, istenen sonuç elde edilememiş, o süreç akamete uğramıştır. Son olarak, 2013 Newroz' unda yayınladığı deklerasyonla, koşulları ve imkanları da zorlayarak demokratik çözüme bir şans daha tanımak istemiştir.

PKK'nin kuruluşu ile gündemleşen Kürt Halkı'nın varlığı, yaşanan uzun ve ağır çatışmalı bir süreç sonucunda, kâğıt üzerinde de olsa, devletin inkâr politikaları etkisiz duruma getirilmiştir. Kürt Halk Önderi yaşanan bu uzun ve çatışmalı sürecin sonunda ortaya çıkan durumu, "diriliş başarıldı" sözleriyle tanımlamış, bu tanımlamayla da çözüm arayışlarının devreye girmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kuşkusuz çözüm arayışları olarak ifade edilen şey, diyalogun ve demokratik yöntemlerin geçerli olduğu yaklaşımdır. Bu değerlendirmeden sonradır ki, Kürt Halk Önderi her imkânı diyalog lehine yorumlamaya, demokratik yak-

laşımlarla sorunu çözmeyi gündemleştirmeye çalışmıştır. 1993 Newroz'undaki tek taraflı ateşkese de o gelişme ve değerlendirmeler ortamında gidilmiştir. 1995-98 ve daha sonraki tek taraflı ateşkesler de aynı anlayış ve yaklaşımın ürünü ve sonucu olarak gelişmişlerdir. Her ne kadar bu çalışmalar barışı kalıcılaştırma anlamında sonuçsuz kalmış olsalar da, demokratik çözüme şans tanımak anlamında önemli roller oynadıkları, bugünkü çatışmasızlık ve diyalogun, gelişirse "anlamlı müzakerelerin" de hazırlayıcısı oldukları söylenebilir.

Kürt Halk Önderi demokratik yöntemlerle sorunu çözmek amacıyla her imkânı kullanmıştır. Devletle görüşmelerin gerektiği yerde, devletle görüşmeleri gerçekleştirmiş, silahların susturulması gerektiği yerde silahları susturmuş, hatta gerilla güçlerinin sınır dışına çıkarılmasının çözümü güçlendireceği düşünüldüğü şartlarda, gerillanın savaş alanlarından geri çekilmesini sağlamaktan da geri durmamıştır. Diyalogla beraber çatışmalı ortamların varlıklarını sürdürmüş olmaları, yürütülen bu çalışmanın öneminden herhangi bir şey yitirtmemiştir. Sayın Öcalan'ın ısrarla bu yöntemi denemesi, bu çalışmanın karakterinden dolayıdır. 2013 Newroz Deklarasyonu, hazırlanan yol haritaları, hükümetin çok ciddi olmayan yaklaşımlarına rağmen, sorunun demokratik yöntemlerle çözülmesi için kafa patlatılan onca çalışma ve emek, yürütülen çalışmanın önemini gözler önüne sermektedir.

Newroz Deklarasyonu'nu kırk yıllık PKK tarihinde çözüm doğrultusunda atılan en önemli adımlardan biri olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Çözüm süreci olarak tabir edilen, devletin de doğrudan katılım gösterdiği süreç, önceki denemelerle bir alt yapısı olsa da, Newroz Deklerasyonu' yla başlamış, gelişmiştir. Kürt Halk Önderi Sayın Abdullah ÖCALAN bu süreci kurtarabilmek amacıyla bir yandan devlet yetkilileriyle, bir yandan HDP heyeti ve onların aracılığıyla da hareketin merkeziyle (Kandil'le) görüşmelerini sürdürmüş, sürecin ilerleyebilmesi için kapsamlı değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu amaçla yol haritaları hazırlamış, komisyonların kurulmasını önermiş, sürecin ilerlemesi ve bir kazaya uğramaması için gerekli takvimlendirmeleri yapmıştır. Bu sürecin gelişiminin, AKP hükümetinin sahiplenmesiyle bir bağı yoktur. Dahası AKP hükümeti yaşanan gelişmeler karşısında süreci sahiplenmek zorunda kalmış, siyaseten çıkarına yorduğu için de, geliştiricisiymiş gibi kendisini yansıtmaya devam etmiştir.

Demokratik Çözümün Büyük Arayıcısı

Kürt Halk Önderi İmralı Heyeti olarak isimlendirilen HDP heyetiyle yaptığı görüşmelerde, yaşanan "çözüm süreci" ni, "Büyük savaşın büyük barışını yapmak" olarak değerlendirmiş, yorumlamıştır. Sayın Öcalan'ın çözüm arayışlarının altında bu anlamlı değerlendirmeye bağlı olan "gereksiz yere bir damla kanın akmaması gerektiği" büyük ahlaki yaklaşımı yatar. Gerçekten de son kırk yıllık süreçte (ki, kesintili de olsa bunun otuz yılı savaşla geçmiştir), savaşla varılacak olan noktaya varılmış, açığa çıkarılması gerekenler de açığa çıkarılmıştır. Kuşkusuz savaşla varılacak olan noktaya varıldı demek, sorunun çözümünü bir sonuca vardırmadan, öz savunmanın bir tarafa bırakılması anlamına gelmemektedir. Çözümsüzlüğün korunduğu bir ortamda, farklı seçeneklerin devrede olması kaçınılmazdır. Yapılması gereken yaşanan bu gelişmeler ve ortaya çıkarılan sonuçlar üzerinden bir çözüme gitmektir. Newroz Deklerasyonu'yla başlayan diyalogun "anlamlı müzakereye" dönmesi sürecin karakteri gereğidir ve olması gerekendir.

Sayın Öcalan'ın demokratik çözümün yılmaz bir arayışçısı olduğunu Kürt Özgürlük Hareketi'ni izleyenlerin tanıklığını yapabilecekleri bir durumdur. Hiçbir hareketin tarihinde olmadığı kadar, tek taraflı ateşkeslerin ilan edilmesi bile böyle bir değerlendirmeye, yargıya varmak için yeterli nedendir.

Son söz olarak; "Büyük savaşın büyük barışını yapmak" için koşulların yeterince olgunlaştığını söylemek, fazladan bir söz söylemek anlamına gelmez ise, yanlış olmayacaktır. Burada Önemli olan İnkarı ve imhayı politika olarak benimseyip direniş savaşına neden olan devlet aklının demokrasiye duyarlı hale gelmesidir. Yani Kürtler onurlu ve özgürlüğe dayalı barış yolunda her türlü fedakarlığa hazır olduğunu göstermiştir. Şimdi sıra devlet ve onun adına hareket ettiğini söyleyen siyaset kurumundadır. Şimdiye kadarki gelişmelerin de gösterdiği gibi eğer çok olağandışı gelişmeler yaşanmazsa bu kurum adeta bir tüccar gibi davranan AKP Hükümeti olmayacaktır.

Bir Ortadoğu Modeli: Demokratik Ulus

Emine Erciyes

Soykırım ve asimilasyon kıskacında tutulan Kürt Halkı, demokratik ulus anlayışıyla kendisine dayatılan imha ve inkarı politikalarını boşa çıkardığı gibi, başta Ortadoğu olmak üzere tüm insanlığın önündeki açmazlarına çözüm olacak örnek modeli geliştirmektedir. Ki, bu görev sadece güncel siyasal gelişmelerle ilgili değildir. Esas olarak Kürt Halkı'nın tarihsel ve toplumsal köklerinin belirleyiciliği ile ilgilidir. Çünkü tarihin 2500 yıl öncesinde Kürtlerin atası olarak kabul edilen Medler de böylesi bir görevi üslenmişti. O nedenle bugün yaşanan Çağdaş Med Hareketi demek de gerçeği tarihsel zemini ile yansıtmak anlamına gelir.

İşte bölge açısından böylesi bir tarihsel rol üslenmiş olan Kürdistan, başta İngiltere olmak üzere hegemon güçlerin iki yüz yıllık politikalarıyla bölünüp parçalanmış, Kürt Halkı da asimilasyon ve soykırımlarla imha ve inkar edilmek istenmiştir. Bu inkar ve İmha politikasının doruk noktası olma anlamında da Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan uluslararası bir komplo ile esaret altına alınmıştır. Bu esaret olayıyla sadece Kürt Özgürlük Hareketi etkisizleştirilmek ya da tasfiye edilmek istenmemiştir. Aynı zamanda yüzyılları bulacak bir Kürt-Türk savaşı da başlatılmak istenmiştir. Kısacası Komplo, bölge halklarına ve onların kardeşçe bir araya gelme zeminine karşı yapılmış bir saldırıdır. Ama bugün gelinen aşamada durum hiç de komplocuların istediği gibi gelişmemiştir. Aksine Çağdaş Kawa' ların öncülüğünde Kürt Halkı kendi özgürlüğünü inşa ederken aynı zamanda da tüm dünya halklarının özgürlüğünün dayanacağı paradigmayı yaşamsallaştırma yolunda ilerlemektedir. Paradigmanın mimarı da fiziki ya da siyasal olarak tasfiye sürecine alınmak istenen Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'dır. Sayın Öcalan'ın İmralı koşullarında öncülüğünü yaptığı demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü paradigma sadece Kürt ve Türk halklarına dayatılan krizi değil, ulus-devlet gerçeğinde tüm insanlığa dayatılan krizin çözümünü inşa etmenin paradigmasıdır.

Toplumsal sorunların kökeni, egemenlikçi uygarlığın başlangıcında gizlidir.

Bir sorunu çözmek için öncelikli olarak sorunu doğru tespit etmek gerekir. Çünkü sorun tespit edildiği oranda karşı çözüm aranır ve alternatif oluşturulmaya çalışılır. Çünkü tespit edilemeyen sorunlara cevap arama gibi bir gündem oluşmaz. O nedenle ilk adım olarak sorunu tüm yönleriyle, derinlikli tahlil ederken aynı zamanda onun kadar önemli olan diğer boyut ise alternatifini doğru oluşturmaktır. Bu belirtilen formasyon tüm sorunlar için geçerlidir. Ama toplumsal sorunlar söz konusu olunca çok daha hassas bir yaklaşım zorunlu olmaktadır. Toplumsal sorunları tahlil edip de alternatif oluşturmamak ya da sorunu çözmek adına olumsuzu yıkarken yerine bir şeyler koymamak, işin içinden çıkılmaz bir karışıklığa yol açar. Bu durumda da, ya yıkıldığı sanılan eski güçlenerek geri gelir ya da kurulan alternatifin içeriği yeterince örülmediği ve aşılması gerekeni aşamadığı için, ne kadar alternatif adına yola çıkılmış olunursa olunsun aşılması gerekene benzeşilir. O nedenle de alternatifi doğru oluşturmak ile sorunu doğru tespit etmek birbiri ile sıkı bir bağ içindedir. Bundan dolayı da sorun ne kadar net tespit edilmişse retler de o denli keskin olur. O zaman da eskinin ayrıntılara sinmiş zihniyetinden kurtuluş daha güçlü gerçekleşir. Yani kopuşun keskinliği, alternatifi oluşturmada netliği ve yaratıcılığı getirir.

Toplumlara dayatılan egemenlik ve sömürüyü aşmak için egemenlik tarihinin başladığı günden itibaren sadece sınıf esaslı olmayan oldukça zengin bileşimli karşıt direnişler de gelişmiştir. İsyan hareketleri, halk ayaklanmaları, kültürel-inançsal direnişler, alternatif ideolojik akımlar ve farklı sistem arayışlarına kadar tüm özgürlük arayışları, tarih boyunca bu temelde var oluşu örgütleme çabası olarak süregelmiştir.

Bu anlamda egemenlikçi uygarlık tarihinin bir yüzü egemen güçlerin egemenliğini güçlendirme-yayma şeklinde görünse de, diğer bir temel yüzü de özgürlük arayıcılarının direnişidir. Yani tarih Sayın Öcalan'ın da belirttiği gibi iki nehrin akışı biçiminde yazılmıştır. Bu nehirlerden Demokratik Uygarlık kolunun özgürlük ruhunun yenilmez, yok edilmez oluşu ise kaynağını insanların özgür yaşadığı komünal yaşam hakikatinden almaktadır. İnsanlık, tarihinin %98'ini egemenliğin, baskının, özel mülkiyetin, sömürünün olmadığı bir ortamda yaşamıştır. Tarihin bu %98'lik bölümünde insanlık, varlığını toplumsallıkla sürdürüp geliştirmiştir. Yani toplumsal aidiyet, komünal yaşam, ortak ruhun insanın varlık karakteri olduğu bir hakikat içinde yaşamıştır. Bu süreçte özgürlük ve toplumsallık insan hafızasında bir bütün olarak ifade bulmuştur. Devletçi uygarlık aşamasına geçişle birlikte de bu varlık karakteri yok olmamış, tam tersine direnişe geçerek o günden bugüne özgür varlığını sürdürmek ve kendi yaşam sistemini kurmak için mücadele içinde olmuştur. Tarihin kaderini elinde tuttuğuna inanan egemenler, tarihin bu bölümünü görmezden gelmişler ve aslında kendilerinden çok daha büyük bir kesimin tarihi olan bu hakikati yazmamayı ya da çarpıtarak lanetli, barbar ilan ederek teşhir etmeyi esas almışlardır. Oysa ki tarihi silinmemecesine zihinlere kazıyarak yazan ve muhafaza eden toplumsal hafızanın kendisidir. O nedenle de Yazıya dökülmeyenler de ya da çarpıtılarak halklar gözünde karalanmak istenenler de halkların direniş ruhu olarak bugüne ulaşmıştır. Bunun için de halklar bu ruhtan hiç kopmamışlar, hep bu ruhla beslenmişlerdir.

Bundan dolayıdır ki, egemenlikçi sistem ve onun dayattığı yaşam biçimleri, halkların zihninde aşılması gereken bir sorun olmaya devam etmiştir. Egemenliğin başladığı ilk günden bu güne bu böyledir. Tarihe damgasını vuran ayaklanmalar, direnişler, felsefi akımlar, peygamberlik geleneği, ve her türlü alternatif sistem arayışı ya da direnişi tarihi de bunun en canlı tanığıdır. Buna rağmen egemenlikçi devletçi sistemler, sürekli olarak kendilerinin yenilmez, aşılmaz olduğu ve her karşı çıkanın yenilmekten başka şansı olmadığı algısıyla direnişlerin önünü kesmek istemektedir. Tarihi yazılmamış olsa da yok olmayan direnişler, halkaların yaşamlarında bıraktıkları izlerle varlıklarını sürdürerek gelecek nesillere aktarılmış ve yeni direniş dinamiklerince mirasları devralınarak sürdürülmüştür. Bu da gösteriyor ki, insanlık tarihini sadece yazıyla başlatmak bir yanılgı olmaktadır. Çünkü yazının öncesi ya da sonrası yaşanılan her gelişme insanlık hafızasında yer etmekte ve hiç kaybolmamaktadır. O nedenle de en küçük bir isyan bile halkların tarih ve toplum algısında yerleşir ve sosyolojik yapısında yaşar.

Halkların egemenlikçi devletçi uygarlığa karşı geliştirdiği direnişleri henüz zaferle taçlanmadı. Uygarlık tarihi boyunca halkların geliştirdiği her isyan, bir taraftan kanla katliamla bastırılırken diğer taraftan da sömürü sistemi biraz daha inceltilip derinleştirilerek devletçi sistem varlığını korumayı esas almıştır. Buna karşın demokratik uygarlık güçleri sistemin bastırma-katliamları ve kendini biraz daha çekilir kılma politikaları karşısında bir dönem sussa da, bu durum geçici olmuştur. Ve halkların özgürlük talebi tüm engelleyici politikalara rağmen bir biçimde gündeme girmiştir. İnsanlık tarihinin ve toplumsallaşmanın özü olan komünal yaşam formu tekrar kazanana kadar bu çelişkili- çatışmalı ya da bundan kaynağını alan uzlaşmalı durum devam edecek. O nedenle halklar cephesi ya da demokratik uygarlık güçleri olarak nerede kaybettiğimizi tahlil etmek ve ona göre alternatif geliştirmek özgürlük direnişimizin zaferini getirecektir.

Bir sorunu çözmek için öncelikli olarak sorunu doğru tespit etmek gerekir

Halkların özgürlük sorununu ve çözüm olacak paradigmayı tartışırken sorunun başlangıcına gitmek, doğal olarak da tarihe başvurmak zorundayız. Çünkü bugün başlangıçta gizlidir. Egemenlik ne kadar derinleşip gelişmiş ya da hangi renge bürünmüş olursa olsun asıl karakteri başlangıcında gizlidir. Bu anlamda devletçi sistemlerin oluşmasında ilk özellik olarak karşımıza çıkan, egemen sınıfın oluşmasıyla özel mülkiyetin bir elde toplanması ve tekelciliğin gelişmesidir. Bunun üzerinden iktidar zihniye-

tinin tüm toplumsal dokulara sızması ve sömürünün sistemleşmesi gelişir. Devletin inşasıyla birlikte ise iktidar ve sömürünün kurumlaşması yaşanır. Bu anlamda sömürü-baskı organı olarak ortaya çıkan iktidar tüm toplumsal dokulara işleyen bir yöntem olarak daha gizli bir hal alır. Devlet ise sömürünün kurumlaşmış organı olarak bunu her türlü şiddet, baskı ve ideolojik zoru kullanarak sistemleştirir. Yani devlet sömürünün ve egemenliğin bedeni iken iktidar ruhu oluyor. O nedenle halklar üzerindeki egemenlik ve sömürü cenderesini parçalamak istiyorsak o zaman bunları yürüten açık ve gizli organları aşarak işe başlamak zorunludur. Yani özgür toplumu hedefleyen bir paradigma, tekele, sömürü ve egemenliğe olan karşıtlığını devlet ve iktidardan kopuşla birlikte ele almalıdır. Bunun içindir ki, toplumun eşit, özgür ve komünal yaşamını örgütleyecek sistemi, alternatif olarak geliştirecek yeni paradigma topluma dayanmak zorundadır.

Merkezi hegemonik uygarlık özellikle de son aşaması olan Kapitalist sistem tüm toplumsal olguları sorun ya da kriz haline getirerek toplumu denetimine alır. Bundan dolayıdır ki, günümüzde tüm yaşam alanları toplumsal sorunmuş gibi lanse edilmektedir. Halbuki, sorunlar toplumsallıktan değil iktidarcı zihniyetin uyguladığı politikalardan kaynağını almaktadır. Böyle olunca da toplumların tüm renkleri ve farklılıklarıyla bir arada yaşayabilmeleri temel bir çağ krizi haline gelmiştir. Bunun altında ise ulus-devletin milliyetçilik, cinsiyetçilik ve dincilik politikası yatmaktadır. Onun için de fiziki ve kültürel soykırım üzerinden inşa edilmiş olan sistem, hala bu anlayışla ayakta durmaktadır. Soykırımcı zihniyeti aşacak olan demokratik ulus ekseninde halkların tekrar birbiriyle barışarak özgürce bir araya gelmesidir. Evrende tüm canlılar içinde en esnek ve yaratıcı zekaya sahip olan ve farklı aletler kullanarak yaşam ihtiyaçlarını karşılayan insanlık bugün açlık sınırında yaşamaktadır. Sağlık, barınma, beslenme sorunları hiç bir dönemde kapitalist çağ kadar insan neslini tehdit eder noktaya gelmemiştir. Diğer taraftan gelişen teknoloji tüm insanlığı besleyecek, koruyacak kapasitedeyken, tam tersi, ekolojik tahribat ve tüketim aracı olarak insan neslinin geleceğini tehdit etmektedir. Gelişen savaş teknolojisi insanlığın sonu anlamına da gelen kıyameti haber vermektedir.

Halkların özgürlüğünü inşa, devletçi ve iktidarcı paradigmayı aşmakla başlar.

Özgürlük için karşısında ilk mücadele edilerek aşılması gereken sorun devletçi ve iktidarcı zihniyettir. Toplumun en küçük dokularına kadar sızan sömürü ve egemenlikçi sistemin ruhu olan iktidarcı zihniyet aşılmadıkça, alternatif sistem arayışı ve pratiği bu ruhun esiri olmaktan kurtulamaz. Bunun tarihsel örnekleri geçmişte de günümüzde de fazlasıyla mevcuttur.

Toplumun eşitliğe ve özgürlüğe dayalı birliği adına yola çıkan sosyalist hareketlerin vardığı sonuç bunun çarpıcı örneğidir. Dünyanın üçte birine hakim hale gelmiş sosyalist sistem, devleti, toplumun özgürlüğü önünde temel bir engel olarak görmediği için kapitalist devleti lanetlerken sosyalist devleti kutsamıştır. Bu temelde güya halklar adına devlet kurulmuştur, fakat devlet çıkarları halkların çıkarlarından daha ön plana çıkmıştır. Sosyalist devlet halkların özgürlüğünün garantisi olarak görülmüş ve devletin korunması öne çıkarken toplumsal irade ifade gücüne ulaşamamıştır. Sonuç, güya halkın yaşadığı özgürlük devlet çıkarlarını koruma özgürlüğüne dönüşmüştür. Yani reel sosyalist denilen bu sistemde karıncalaşan yine toplum olmuştur. Modern kölelik olan işçileşmenin reddi yerine, kutsanıp ona öncülük misyonu verilse de, toplum bu sefer de sosyalist devletin işçisi olmaktan kurtulamamıştır. Bundan dolayı da kapitalist sisteme alternatif olma iddiasıyla yola çıkan reel sosyalizm kapitalizmin sol cepheden tekrarı ya da liberalizmin bir mezhebi olmaktan kurtulamamıştır.

Tarihteki tüm direniş hareketleri ve özgürlük arayıcılarından çıkardığımız sonuç, egemenlikçi sistemin kullandığı araçlarla yola çıkanlar yani aynı patikaları kullananlar hep aynı yere varmışlardır. Egemen sistemden kopuş, egemenlerin tüm araçlarından kurtularak demokratik uygarlık penceresinden dünyaya bakabilmektir. Bu da devletçi ve iktidarcı paradigmayı aşmak demektir. Tamamen halka, toplulukların konfederal birliğine dayanan bir sistem gerçek özgürlük ve demokrasinin teminatı olabilir. Tek bir kişinin bile toplumsal örgütlülük dışında kalmadığı, kendi iradesini ait olduğu topluluğa ve konfedere yapıya özgürce kattığı bir sistem ancak toplumsal bir sistem olabilir. Zaten gerçek demokrasi, topluluklar ve bireylerden başlayarak toplumun tüm farklılık-

larını kapsayabilen sistem demektir ve şu anda da halkların en büyük ihtiyacı budur.

Topluma dayalı paradigmayı inşa etmek için karşıt kutupta olan devletçi paradigmayı her yönüyle aşmak gerekmektedir. Bunun için de önce devlet nedir sorusuna doğru yanıt vererek onu kapsamlı olarak sorgulamak gerekir. Devlet, toplumun artı ürünü üzerinde kurulan tekelin kurumlaşmış halidir. Bunu, öncelikli olarak zor aygıtlarıyla toplumu baskılayarak, gerekirse kırımdan geçirerek sağlar. Tekelciliğini daha da kalıcılaştırmak için ise toplumun inanç, güven ve bilinç odaklarına sızar. Oraları yani bu metafizik alanı kendine göre kodlayarak 'rızayı' imal eder ve kendini meşrulaştırır, görünmez kılar. Tüm bunları güvenlik güçleriyle, siyasi partileriyle, yöneticileriyle, okullarıyla, rahipleriyle, yargıçlarıyla, tüccarlarıyla ve ailelere kadar sızan erkek egemenlikçi iktidar odaklarıyla yapar.

Halkların özgürlük sorununu ve çözüm olacak paradigmayı tartışırken sorunun başlangıcına gitmek, doğal olarak da tarihe başvurmak zorundayız

Zaten devlet de bunların birlikte iç içeliğinin bir ifadesidir. Bu anlamda da devlet, artı ürün tekeli, ideolojik araçlar, zor aygıtları ve yönetim sanatının kullanılmasının ortak inşasıdır. Biri eksik olursa devlet olmaz, işlemez. Bu yapısal özellikleri nedeniyle iyi devlet, kötü devlet tanımlaması yapılması yanlış olur. İyi , kötü, demokrat, despot, faşist devlet farklılıkları yoktur. Devlet oluşumundan, doğuşundan gaspçıdır, talancıdır, sömürgendir, toplumun üzerine çökmüş kan emen bir kanser hücresidir. Toplumun özgürleşmesi, devletin aşılması ya da demokrasiye duyarlı hale getirilmesiyle mümkündür.

Devlet iddia ettiğinin tam tersine toplumsal adalet ve huzuru dengeyi sağlamaktan ziyade toplum bünyesinde yaşanan çatışmaların asıl kaynağıdır. Halklar, kültürler, inançlar tarih boyunca hep birlikte ve iç içe yaşamışlar, birbirinden etkilenmiş ve birbirini beslemişlerdir. Zaten toplumsal doğa da farklı renklerin birlikte yaşadığı, farklılıklarla zenginleşen bir karakterdir. Bu ilk oluşum aşamasının özelliğidir. Farklı görüşler, tecrübeler bir potada birleştirilerek toplumsal birikim sağlanmış ve ayakta kalınmıştır. Bu nedenle toplumun öz karakteri her zaman demokrasi eğilimlidir. Farklı görüşlere, yeniliklere saygılı hatta meraklıdır. Farklı dil, inanç, cins ve etnisiteli olmak toplumun doğasında vardır. Bu da parçalılık değil renklilik üzerinden açığa çıkan zenginliktir. Etnisite, inanç ve kültürlerin oluşumu ve gelişmesiyle devlet arasında hiç bir bağ yoktur. Ortak yaşama ait olan bu kimlikler uygarlık tarihi boyunca ve en son da ulus-devlet tarafından ölümle-yok edilmekle tehdit edilmişlerdir. Devletli sistemler bu kimliksel oluşumların özgür varlık imkanlarını gasp etmekle yetinmemiş, aynı zamanda da bu alanları birbiriyle savaşır duruma sokmuştur. Bu da devletin doğasında vardır. O nedenle devletin varlığı toplumsal kesimler, sınıflar arası dengeyi sağlamaz aksine çatışma üretir. Zaten toplumu sınıflara bölme bir devlet icadıdır. Hâlbuki dil, inanç, etnisite, kültür, cins farklılığı toplumun doğasında vardır. Fakat sınıflar artı-ürün gaspı ile doğduğu için varlığı topluma aykırıdır. Bundan dolayı da devlet ve varlık koşulu sınıflar olduğu müddetçe toplumsal çatışmalar durmayacaktır. Bu da toplumun demokrasi alanlarının iktidarla ve egemen zihniyetle karartılması anlamına gelmektedir.

Ezen ezilen çelişkisinin en derin yaşandığı alan ise kadın erkek arasında örülmüştür. Erkek devletin ve sistemin hakimi kadın ise eve kapatılmış köle, neslin sürdürülmesi için çocuk doğurma aracıdır. Egemenlik ilk kadını köleleştirme üzerinden kurulduğu için devletçi zihniyet kadın köleliğinin derinleştirilmesinde kendi geleceğini garantiye alır. Bunun için de toplumun en küçük hücresinde hiyerarşi ve egemen zihniyetin korunması tüm devlet yapılarının temel görevi olmaktadır.

Devletin sorunları hukukla çözme savı ise ideolojik propagandadan ibarettir. Hukuk bir devlet kurumudur ve adaletten ziyade devletin ve egemen sınıfların çıkarlarını korur, aralarındaki dengeyi sağlamak için de halklara ceza yağdırarak korku salar. O nedenle de tarih boyunca halklar hiç bir zaman hukukta kendi temsilini görmemiştir. Bundan dolayı da günümüzdeki hukuk gücü ve parası olanı haklı çıkarır. Kapitalist sistem aleyhine olanı kendi kanunlarını bile görmezden gelerek mahkum ederek sistemin temel yürütücü ve meşrulaştı-

rıcı kurumu olma rolünü oynar.

Tüm bu özellikleriyle devlet, kendisini tanrısal kutsal kılarak, aşılmaz, yıkılmaz, ezeli ve ebedi ilan eder. Tanrının özelliklerin arkasına gizlenerek hem baskıcı sömürgen yüzünü gizleyip, kendisini koruyan, bağışlayan, besleyen ilan eder, hem de sonsuz var olacak, karşı çıkılmaz bir güç gibi görünmek ister. Oysa tüm kutsallıklar toplumsaldır, topluma aittir. Devlet toplumla kutsalları arasına giren, kutsalları topluma karşı kullanarak toplumu maneviyatsız bırakan bir anti kutsallıktır, lanettir.

Ulus-devlet, devlet zihniyetinin en zorbalaşmış halidir

Ulus-devletin kendini gizlediği temel özelliği kendini ulusun doğal haliymiş gibi sunmasıdır. Sanki uluslar devletsiz olmaz, devlet ulusun varlık formudur gibi bir algı yaratılmıştır. Bu nedenle devleti olmayan ulus, ulus olarak görülmemekte, birey de yok sayılmaktadır. Ulusu devletle özdeşleştirmek devletin tüm özelliklerini topluma yaymak anlamına gelir. Bu da iktidarın, tekelci zihniyetin tüm toplumsal hücrelere kadar yayılması demektir. Bu şekilde toplum kendini iktidarın parçası görür. Bu da iktidarın ve sömürünün zirveye çıkması demektir. Böylece herkes kendi çapında bir iktidar odağı olur ve gücünün yettiğini sömürmeye ve ezmeye yönelir. Sömürü zihinlerde böyle meşruyken devlet de sınırsız olarak kendi sömürü sistemini topluma dayatır. O zaman da herkes kendini devletin sahibi sayar. Ve devletle olan çelişkini unutur. Bu yolla da herkes iktidardan pay aldığını sanarak devletin gasp anlayışının suç ortağı olur. Doğal olarak da birilerinin fakirleşmesi üzerinden zenginleşilir. Birilerini de ezerek yetki-kariyer ya da mülk sahibi olmak normalleşir. İşte toplumsal doğadan kopuş ve yabancılaşma bu normalleşmeyle başlar. Çünkü toplumsal vicdan komşusu açken tok yatmayı kabul etmez, fakiri görmezden gelemez, başkasının malına göz koymak en büyük ayıptır.

Ulus-devlet en temel silahı milliyetçilikle sürekli toplumu bombardıman altında tutar. Üstün ırk, ulus, cins, dinden olmak, bilimde üstün olmak milliyetçiliğin tüm alanlarda iktidar egosunu körükleme argümanlarıdır. Kendini her ulustan üstün görmek, kendine her şeyi hak görmek, geri kalanları ise düşman, hizmetçi, cahil, kafir görmek ulus-devletin fetih, soykırım ve asimilasyon zihniyetinin altyapısıdır. Devlete ölümüne bağlanmak, devlet için ölümü kutsallaştırmak tüm toplumu savaş aracına çevirmek demektir. Kendini biricik ve üstün gören ulus, tek ulus, tek devlet, tek vatan, tek dil ve tek bayrak zihniyetiyle diğer uluslara düşmanlaşır. Tüm ulus-devletler bu bünyesel karakterle inşa edilince tüm devletler ve uluslar birbiriyle düşmanlaşır. Özü paylaşım ve dayanışma olan toplumsal doğanın yerine bencil bireyci, ve insanı yine insanın kurdu yapan devletçi zihniyet geçer. Bundan dolayı da bugün bölgede devam eden başta olmak üzere tüm dünya savaşları ulus- devlet zihniyetinin insanlığa ödettiği bedeldir. Faşizm, Hitler, Mussolini gibi kişiliklerle ele alınıp istisnai bir durum gibi yansıtılsa da aslında faşizm, ulus-devlet zihniyetinin en saf halidir.

Tekçi zihniyetle, ulusa kendi içinde de tekleşme dayatılır. Homojen ulus anlayışıyla eşitlik adına tek tiplilik inşa edilir. Bu bir ulusa içerden dayatılan kültürel kırım ve sömürüdür, içteki demokratik odakların yok edilmesidir. Buna göre tüm ulus bileşenleri aynı düşünmemeli ve ayrı ses, görüş olmamalıdır. Siyasi tekçilik, toplumun iktidara karşı rahatsızlık belirtmesine, demokratik hak talep etmesine izin vermez. Bunlar ulus düşmanı, hain ilan edilerek linç ortamı yaratılır. Devlet, asker ve polisiyle muhalif sesleri ezmeyi işkenceden geçirmeyi en meşru görevi sayar.

Diğer taraftan devlet denetiminde yürütülen medya ve sanatla toplumda algı yaratma savaşı verilir. Herkes devletin düşündüğü gibi düşünmeli, devletin öngördüklerini yemeli, giymeli, beğenmeli ve sevmelidir. Toplum yirmi dört saat sanal dünya bombardımanı altında tutularak hayali bir dünyayla meşgul edilip uyuşturulur. Yaratıcı, renkli, akışkan zekalı, becerikli toplum yerine tek düze, hantal, beceriksiz, tüketime, hazıra endeksli bir toplum yaratılmıştır. Böyle bir toplum sisteme başkaldırma ihtimali olmayan, teslim alınmış bir toplumdur.

Ulus-devlet zihniyetinde cinsiyetçilik de zirvededir. Kadın evinden dışarı çıkarılarak, ev köleliğinden tüm topluma kölelik aşamasına getirilmiştir. Aile mülkiyetinden alınarak kapitalizmin temel metası haline getirilmiştir. Kadına karşı şiddet ve cinayet tırmanmıştır. Diğer taraftan fuhuş, seks işçiliği olarak sistemin bir gelir kaynağı haline getirilmiştir. Bunların toplamından da kadın metaların kraliçesi olarak

tanımlanmıştır. Toplumun yarısını oluşturan kadının yaşamının bu kadar anlamsız kılınması toplumsal ahlakın ve toplumun çöküşüdür.

Ortadoğu kaosundan çıkış demokratik ulus çözümüyle olacaktır.

Ortadoğu coğrafyasında dinler, mezhepler, etnisiteler ve uluslar birbiriyle çatışma halindeyken, bu kaosu yaratan uluslararası güçler bölgeyi bir savaş pazarı olarak ele almaktadır. Değişik kesimleri kışkırtarak, radikal grupları besleyerek, bölgeye savaşı bir kadermiş gibi dayatan uluslararası hegemonik güçler, Ortadoğu'ya yönelik parçalama ve çatıştırma yöntemini, dünyanın birinci ve ikinci paylaşım savaşlarında yeniden paylaşılması süreçlerinden beri uygulamaktadırlar. Bu nedenle de Osmanlı'nın yıkılmasına da sebep olan Ortadoğu'yu kendi aralarında paylaşma savaşı veren uluslararası güçler, kendi çıkarları, iç dengeleri ve kurdukları devletlerin kendi iktidarlarına karşı durması ihtimalini engelleyecek tedbirleri de hesaplayarak sınırları ve devletleri cetvelle çizerek oluşturmuşlardır. Bunu yaparken de bölge güçlerini birbiriyle savaştırmayı ihmal etmemişlerdir. Böylesi bir özen ve parçala-böl-yönet üzerinden kurulan statülere rağmen bugün Ortadoğu'daki mevcut ulus-devletlerin yapısı uluslararası güçlerin istedikleri serbestlikte sömürü geliştirmelerine engel olmaktadır. Bu durum da küresel güçlerin çıkarlarıyla çelişmektedir.

Halbuki finans kapitalin bugünkü ihtiyaçlarının karşılanmasının yolu, küresel sermayenin tüm dünyada serbestçe dolaşmasının önünde engel olan ulus-devletlerin aşılmasından geçmektedir. Bu anlamda da hegemon ulus-devletler ile ulus-üstü küresel şirketler arası egemenlik mücadelesi alttan alta sürmektedir. Bu durum, kapitalist modernitenin kendisinden önceki merkezi hegemonik iktidarlardan farkını da ortaya koymaktadır. Kapitalist modernite, toplumsal yapının çatlaklarında saklanan kapitalistin iktidardan pay alması üzerine oluşmuştur. Daha önceden iktidarı paylaşan kesim yöneticiler, askeri güç ve ideolojik öncüler iken, kapitalist çağda para, iktidar erkinin başat gücü haline gelmiştir. Parayı elinde bulunduran kapitalist, iktidar erkini paylaşan bu üçlüye dahil olmuş, dahası kapitalist sistem derinleştikçe bu üçlüyü da kendi tekelinin himayesine almıştır. Fakat bu gelişmeye rağmen Ortadoğu, ulus-devletin başatlığı ekseninde oluşan statükocu karakterini korumakta ve küresel sermayenin çıkarları ile çelişmektedir.

Bu nedenle Ortadoğu'nun küresel güçlerin ihtiyaçlarına göre yeniden dizaynı gerekmektedir. Bunun için de mevcut statükoların yıkılması kaçınılmazdır. Diğer yandan, karakteri gereği Ortadoğu'da bir taş yerinden oynarsa artık taş üstünde taş kalmaz. Çünkü mevcut sınırlar ve statükolar hegemon güçlerin çıkar ve dengelerine göre kurulduğu için, aslında Ortadoğu'yla hiç bütünleşmemiştir. Baskı ve zorla halklara dayatılmıştır. Ve en ufak bir çatlak bu derme çatma sınır ve statükoları yerle bir edecektir. Günümüzde Ortadoğu'da yaşanan çatışmalı kaos sürecinin temelinde bu gerçeklik vardır. Ortadoğu kaosunu ancak Onun doğasına denk bir sistem ve paradigma aştırabilir. Demokratik, ekolojik ve kadın özgürlüğü esaslı paradigma ekseninde demokratik ulus çözümü Ortadoğu'nun sosyolojik yapısına denk bir karakteri ifade etmektedir. Halklar, mezhepler ve kültürler arası yaratılan sunni çatışmalar ancak tüm kesimlerin özgür ifade alanını oluşturan demokratik sistemle aşılabilir. Bölge kaynaklarına dayatılan sömürü ve yaşanan savaşların yarattığı ekolojik sorunlara çözüm ancak Ortadoğu'nun kendi zenginliklerinin kendi insanları yararına eko-endüstriyi geliştirmesiyle aşılabilir. Savaşın en büyük mağduru olan kadınlar Ortadoğu'da özgürlüğe en fazla susamış kesimi ifade etmektedir. Özgür topluma kendi iradeleriyle katılan kadınlar, tarihin başlangıcında toplumsallığa aynı coğrafyada nasıl öncülük yapmışlarsa, özgür Ortadoğu'nun inşasında öncü rol oynayacaklardır.

Ortadoğu kaosunun aşılmasında Kürtler belirleyici rol oynayacaklardır.

Ortadoğu kaosunda Kürtlere biçilen rol ise, parçalanmış Kürdistan gerçekliği ile hep krizli haldedir. Küresel güçler bu krizli hal ile bölge hegemon güçlerini Kürtlerin isyanı potansiyeli tehdidi altında tutulmayı esas almıştır. O nedenle de Kürdistan'ın dört parçaya bölünmesiyle oluşan Kürt krizinin hep canlı tutulması uluslararası hegemon güçlerin Ortadoğu politikalarının vazgeçilmez bir parçasıdır. Kürtler hep krizde olacak, bölge devletleri ise hakimiyetlerini sağlamak için sürekli asimilasyon, şiddet ve soykırım politikalarına baş vuracaklar. Krizli ve çatışmalı pozisyon hakim devletler açısından bir istikrarsızlık sebebi olacak ve bu

arada uluslararası hegemonlar devreye gireceklerdir. Ayrıca Kürtleri dört ayrı devletin baskı zulüm ve asimilasyon cenderesi arasında parçalamak Kürtlerin birleşip ayağa kalkmasını önlemek açısından alınan bir tedbirdir. Ayrıca bu parçalanmışlık içinde, sistemin kendi Kürt işbirlikçilerini oluşturması ve bunları Kürt iradesi olarak öne çıkarması, Kürtleri bunlar eliyle vurması, Kürdistani bir canlanmanın önünü almanın tedbirleri olmaktadır. Neden Kürtlere karşı bu kadar önlem alınmıştır? Çünkü Kürtler tarih boyunca hiç bir zaman egemen olmamış, çoğunlukla karşıt bir pozisyonda kalmıştır.

Kürtler içinde iktidar odakları tekleşip sivrilmemiş, toplumsal karakter daha belirleyici olmuştur. Devletleşmeye gelmeyen bu karakter dağınıklık olarak görülse de aslında iktidarın tekçi denetimini kabul etmeyen, toplumsal farklılıkların öne çıktığı bir toplumsal formu ifade etmektedir. Bu karakteri tarih boyunca istikrarla koruyan Kürtler, devletleşmeye gittiklerinde bile aşiret konfederasyonu formuyla daha esnek bir yapıyı esas almışlardır. Kürtlerin sistemle buluşmayan karakteri buyken, merkezi hegemonik uygarlığın dünya sistemi ise iktidarlar arasında paylaşım ve denge sistemidir. Halk iradesine ve rengine bu dengede yer yoktur. Kapitalist Modernite çağında da bu karakterleriyle Kürtler sistemin en zayıf halkası durumundadırlar.

Evrende tüm canlılar içinde en esnek ve yaratıcı zekaya sahip olan ve farklı aletler kullanarak yaşam ihtiyaçlarını karşılayan insanlık bugün açlık sınırında yaşamaktadır

Diğer taraftan Kürtler, sistemle buluşmasa da alternatif bir sistem olarak kendini örgütlemiş de değildiler. Bu durum hegemon güçler tarafından yönlendirilebilir bir pozisyon olmayı ifade etmiştir. Bir taraftan Kürtleri isyana teşvik, diğer taraftan bölge statükocu devletlerini Kürt isyanlarına karşı kışkırtma, 'tavşana kaç tazıya tut' politikası olarak, hem Kürtleri hem egemen devletleri denetleme ve yönlendirme politikası olmuştur. Bu politika ekseninde Kürtlerin sisteme teslim olmama arayışı isyanları bastırılmış ya da bastırılmaya devam edilirken soykırım politikaları temelinde katliamlar uygulanmaya devam edegelmiştir. Geri kalanların ise kılıç artıkları olarak asimilasyondan geçirilerek beyaz soykırım yöntemiyle kraldan daha kralcı olacak kadar egemen ulus içinden eritilmesi esas alınmıştır.

PKK'nin çıkışı iki yüz yıllık Kürt-Türk ilişkilerindeki krizin çözümüne yöneliktir.

Soykırımın Kürt halkı şahsında direniş dinamiklerini ezdiği, yine asimilasyonun ise sonuç aldığının düşünüldüğü bir dönemde, PKK hareketinin çıkışı, Kürt halkının, üstüne atılan betonu parçalayarak yeniden dirilmesi anlamını ifade etmektedir. PKK, varlık gerekçesinin, mücadele gerekliği ve yönteminin ideolojik temellerini oluşturmakla işe başlamıştır. İdeolojik temele dayanarak mücadele PKK'nin temel karakteri olarak ilk oluşum aşamasından itibaren belirleyici bir özelliğidir. Elbette çıkış koşullarında Reel Sosyalizmin sistem olarak varlığını sürdürmesi itibariyle PKK'nin oluşum karakterinde etkisi olmuştur. Yine dünyada ve Türkiye'de gençlik hareketinin aktif olduğu bir dönem olması itibariyle bu gençlik dinamizminden etkilenen bir gerçekliği ifade etmektedir.

PKK'nin silahlı mücadele süreci, Kürt Halkı'nın varlığını ve iradesini kabul ettirme mücadelesini ifade etmektedir. Başta Türkiye olmak üzere Kürdistan'ı paylaşan ve Kürdistan'da çıkarı olan devletler 'Kürt yok' dedikçe PKK şahsında Kürt halkı 'ben varım' demiştir. PKK, varlığında, ulusal kimliğinde, kültürel değerlerini yaşatmada ısrarlı olan Kürtlüğün çekim merkezi olmuştur. Diğer taraftan PKK ile somutlaşan özgürlük mücadelesinin temel bir karakteri de tüm halkları kapsaması ve halkların barışını esas almasıdır. Sömürü altında olan bir halkın temsili olarak doğması itibarıyla Kürt Halkı'nın özgürlüğü başlangıç hedefi olmuştur. Aynı zamanda ilk andan itibaren birlikte aynı coğrafyada yaşayan halklara da hitap etmiştir. İlk oluşumunda Kemal Pir ve Haki Karerlerin öncü düzeyde yer almaları bunun somut ifadesidir. Bu temelde bir insanlık hareketi olarak yola çıkan PKK, mücadele büyüdükçe tüm halkları kapsama anlayışını da daha derinleştirmiş ve halkların çekim merkezi olmuştur.

Halkların kardeşliği ve birliği ile yola çıkan PKK'de, tüm halkların iradesinin tanınması temelinde onurlu barışın sağlanması mücadelenin temel bir karakteridir. PKK bir irade ola-

rak Kürt halkının özgürlüğünü temsil gücüne ulaştığı andan itibaren ateşkes ilanı geliştirerek Türkiye Devleti'ni halkların barışı ortamına çağırmıştır. PKK ile somutlaşan Kürt Halkı'nın özgürlük mücadelesi her zaman onurlu barıştan yana olmuştur. İlk ateşkes çağrısı 1993 yılında Kürt sorununu diyalogla çözme temelinde atılan ilk adımdır. 93'ten bu yana PKK barış çizgisinde ısrar etmektedir. Oysa devletin PKK'nin ateşkes çağrılarına cevapları komplolarla karşılık bulmuştur. PKK Kürt halkının örgütlü gücü olarak ateşkes geliştirirken, devlet bundan bir zayıflık olarak faydalanmak ve hareketi darbelemek istemiştir. 6 Mayıs 1996, 9 Ekim 1998 ve 15 Şubat komploları ateşkes süreçlerinde birebir hareket Önderliğini hedef almıştır. Komplo zihniyeti ile başta hareket Önderliği ve hareket darbelenmek amaçlanmıştır. 15 Şubat komplosu bu amaçla tüm uluslararası güçlerin el birliği ile gelişmiştir. Kürt Halk Önderi' nin esaretiyle komplocu güçler Türk ve Kürt Halkları arasında kıyasıya bir savaşın fitilini ateşlemeyi hedeflemiştir. Komplonun diğer bir sebebi ise Ortadoğu'yu yeniden dizayn etmenin önündeki tek direniş kalesi olan PKK ve önderliğini etkisizleştirmektir. Bu temelde bugün Ortadoğu'da yaşanan çatışmalı kaosun ilk başlangıcı Kürt ve Türk Halkları arasında planlanmıştır.

Uluslararası 15 Şubat komplosunun ilk anında, sayın Öcalan halkların onurlu barışından yana tavrını koyarak bu kaos durumunun önünü almıştır. Kürt Halk Önderi' nin esarete alınması kadar, İmralı sürecinin başlatılması da komplo konseptiyle yürütülmüştür. İmralı'da Abdullah Öcalan sürekli psikolojik baskı, tecrit içinde, tecrit koşullarında tutularak hem Öcalan etkisizleştirilmek istenmiş ve hem de Kürt halkı, özgürlük hareketi çatışmalı ortama çekilmek istenmiştir.

Kürt Halk Önderi' nin halkların barışına dayalı paradigmayı geliştirmesi ağır İmralı koşullarında gerçekleşmiştir. Kürt Halk Önderi Öcalan komplo karanlığını tüm insanlığın kurtuluşu olacak demokratik ulus aydınlığıyla parçalamıştır. Halkları düşmanlaştırma konseptine karşı halkların onurlu barışının ve birlikteliğinin paradigmatik temelini oluşturmuştur. PKK'nin oluşumundaki tüm insanlığı kapsama karakterini bu sefer paradigmayla temellendirerek toplumsal sistemin ana karakteri haline getirmiştir. Demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü paradigmanın yaşam bulması anlamına da gelen demokratik ulus çözümü Kürt ve Türk halklarının yüzyıllara sarkabilecek çatışma ortamına çekilmesi durumuna karşı, kalıcı barış zemininin inşasını ifade etmektedir. Paradigmanın temeli Kürt Halkı'nın dört parça Kürdistan'da yaşamı birlikte paylaştıkları tüm halklarla barış ve demokrasi koşullarında birlikte yaşamının inşa edilmesidir. Ayrıca, sadece Kürt sorunun çözümü değil, tüm insanlığın farklı renkleri ve kültürleriyle birlikte ve iç içe yaşam anlayışını oluşturan insanlık barışının paradigmasıdır. Demokratik ulus-çözümü, egemenlikçi uygarlığın tarihsel kökünün çözümlenmesi temelinde özellikle de ulus devletin ulusları birbirine düşmanlaştıran parçalayıcılığına karşı tüm halkların, ulusların, kültürlerin, inançların barış içinde yaşamasının paradigmasıdır.

Özgürlük için karşısında ilk mücadele edilerek aşılması gereken sorun devletçi ve iktidarcı zihniyettir

Kürt halkının varlık mücadelesi olan süreç, negatif görevler yani engellerin kaldırılması sürecini ifade etmektedir. Yeni paradigmayla artık PKK pozitif görevler, yani özgür toplumun zihniyet ve kurumlarını inşa sürecine girmiştir. PKK yeni paradigmayla sadece merkezi hegemonyaya karşıt duruş sergileme ve ulus devlet zihniyetini aşmakla yetinmez, demokratik ulusun inşasıyla demokratik uygarlığa öncülük eder. Bu süreçte PKK'nin misyonu demokratik ulusun prototipini kendi yapısında inşa ederek somutlaştırma ve öncülük etmedir. Oluşum sürecinin ideolojik özü, silahlı mücadele sürecinin politik belirleyici karakteri hala bugünün de öncülük gerektiren sorumlulukları olmakla birlikte, demokratik ulusun inşasına öncülük etmek PKK kadrosunun bugünkü sorumluluğu olmaktadır.

PKK bu yaklaşımla günümüz sosyalist partilerine model teşkil etmektedir. Yeni paradigma reel sosyalizmin eleştirisi ve yaşanan pratikten çıkarılan derslerle ve bu mirastan alınan güçle sosyalizmin kendini yenileyerek, derinleşerek canlanmasıdır. Sadece teorik sonuçlarla yetin-

mez, pratikleşme araçlarını da somutlaştırır. Demokratik Sosyalizmin özü olan toplumculuk, demokratik ulusun inşasıyla tüm halkları kapsar, özgürleştirir ve iradeleştirirken demokratik konfederalizmle de toplumsal sistem haline gelir. O nedenle de sosyalizm ekseninde halklaşma demokratik uluslaşmadır. Demokratik konfederalizmle topluma dayalı siyasi sistem olarak örgütlenecek demokratik uluslaşma, insanlığın kök karakteri olan komünal kültürün yeniden canlanmasıdır. Kendini yöneten politik ve kendi ilkelerini belirleyen ahlaki ölçülerle yaşayan toplum, demokratik uygarlık nehrinin gürül gürül akması anlamına gelecektir. Bu paradigmatik ilkeler temelinde PKK'de somutlaşan demokratik sosyalizm insanlığın devletçi ve iktidarcı zihniyetten ve sistemden nihai kurtuluşu olacaktır.

Demokratik ekolojik ve kadın özgürlükçü paradigma sadece Kürtlerin değil tüm halkların özgürlüğünün paradigmasıdır.

Demokratik, ekolojik ve kadın özgürlük esaslarına dayalı paradigma, halkların birbirini kıyma noktasına getirebilecek uluslararası kompolya halkların birliği cephesinden verilen bir cevaptır. Sadece Türk ve Kürt halklarının değil tüm insanlığın barışlı geleceğini örecek bir anlayışı ortaya koymaktadır. Ayrıca sadece kapitalizm ve ulus devlet çizgisini değil tüm egemenlikli uygarlık çağını aşma ve alternatif olma iddiası olan bir paradigmadır. Paradigmanın temeline oturttuğu demokratik ulus anlayışı ortak zihniyeti paylaşan toplulukların farklılıklarıyla birlikte yaşayabilmelerinin ifadesi olarak halkların barışlı ve özgürlüklü birlikteliğinin formülüdür. Demokratik ulus barışın ruhu ve zihniyeti iken demokratik özerkliğin inşası özgürlüğün bedenleşmesidir. Tüm halkların, kültürlerin, etnisitelerin, inançların bir arada yaşaması kadar kendini geliştirmesinin zemini demokratik özerklik formuyla mümkündür.

Modern kölelik olan işçileşmenin reddi yerine, kutsanıp ona öncülük misyonu verilse de, toplum bu sefer de sosyalist devletin işçisi olmaktan kurtulamamıştır

Demokratik özerklik dar anlamda demokratik konfederalizmin siyasal örgütlenmesidir, daha geniş anlamda ise demokratik ulusun toplumsal alanların tüm boyutlarında örgütlenmesidir. Sosyal, siyasal, kadın, gençlik, ekonomi, ekoloji, eğitim, sağlık, öz savunma başta olmak üzere toplumu etkileyen tüm alanlarında yaşanan sorunların netleşmesi ve toplumun kendi ihtiyaçlarını belirleyerek kendi örgütlenmesini geliştirmesidir.

Canlı doğa anlayışı ile doğaya saygı ve insanlık yararını esas alan ekolojik endüstri ile doğa ve insanlık arasında bozulan dengenin tekrar sağlanması esastır. Toplumsallaşmanın ilk başlangıcında insan yaşamının korunması sürdürülmesi için örgütlenen topluluk ekonomisi anlayışıyla tüm insanlığı besleyebilecek komünal ekonomi yeniden örgütlenebilir. Toplumsallaşmayı geliştiren kadın toplumun kök hücresidir. Toplumsallık, yaratıcılık, özgürlük, komünalizm, adalet gibi kavramlar bu nedenle kadın etrafında anlamlaşmaktadır. Yine sisteme en büyük tepki kadın cephesinde birikirken gelişecek alternatif yaşamın öncüsü kadınlar olacaktır. Hem sisteme öfkeleri hem kadınların tarihsel kökenleri itibarıyla kadın özgür yaşamın öncüsü olarak rolünü oynayacaktır. Toplumsal ilişkilerin esası olan demokrasi, toplum-doğa arası ilişkinin temeli olduğu kadar insan özgür yaşamını ilmik ilmik örmek için ekolojik endüstri ve tüm köleliklerin temeli olan cinsiyetçiliğin kırılmasıyla toplumsal özgürlüğün temeli kadın özgürlüğü tüm toplumsal sorunların kilitlendiği üç ana ekseni ifade etmektedir.

Demokrasi, siyaset, sosyal yaşam, ekoloji, ekonomi, savunma ve kadın sorunu başta olmak üzere toplumsal sorunlar her boyutta çoğaltılabilir. Alternatif sistem olmanın yolu ise tüm bu alanlarda sorunları çözerek işe başlamaktan geçmektedir. Nasıl ki kapitalist sistem tüm toplumsal konuları sorunlaştırarak toplumu esir alıyorsa, tersinden işe başlanacak nokta da tüm alanlarda toplumsal sorunları çözerek özgürlüğü inşa etmektir. Sorunları tespit edip egemen devletten bu konularda adım atmasını, çözüm üretmesini beklemek değil, toplumsal örgütlülük ve iradeyle olması gerekeni belirlemek, pratikleştirmek için yol ve yöntemleri netleştirmek ve toplumun kendine dayatılan bu sorunları kendi gücüyle aşmasına öncülük etmek esastır. Yani özgür toplum paradigması somut yaşam-

dan sonuçlar çıkararak kendini oluşturduğu gibi ulaştığı doğruyu hemen yaşamsallaştırma pratik inisiyatif ve iradesini ifade etmektedir.

Demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmanın yaşamsallaşması olan demokratik konfederalizm devletten ve iktidardan tamamen farklıdır. Tamamen halkların özgür iradesine dayanır, tek bir kişinin bile iradesinin dışında kalmaması temelinde tüm toplumu örgütleyen bir doğrudan demokrasi modelidir. Bu örgütlülük en küçük yerel birimden en evrensel boyuta kadar iç içe bir örgütlülüğü esas alır. Yerel kendi özgünlüğünün renklerine göre kendini örgütlerken üstten bir dayatma olmaz, kendi özgür iradesi belirleyicidir. Aynı zamanda evrensele doğru örgütlülükte en küçük birimden en genişe kadar bir paylaşım zeminini ifade eder. Böylece en küçük birim en evrenselde kendini bulur. Bu temelde de demokratik konfederalizm özgürlük ve dayanışma ruhunun sistemleşmesi anlamına gelir.

Merkezi hegemonya Kürt uyanışıyla başlayan yeni çağın önünü almak istemektedir.

Bugün Kürt sorunu demokratik ulus ekseninde çözümü dayatmaktadır. Kürt Halkı hem dört parça Kürdistan'da, hem de sürgünde veya mülteci olduğu her yerde bu anlayış temelinde bir uyanışı yaşamaktadır. Buna karşılık merkezi hegemonyanın Kürt sorununa çözümü, Erbil eksenli ulus-devlete dayalı bir çözüm üretmek olarak açığa çıkmaktadır. Kürt ulus-devletini kurmak demek Kürdistan'ı daha fazla egemen güçlerin sömürüsüne sunmak anlamına gelmektedir. Kürdistan'da ulus devlet kurmak kapitalist pazarda ucuz meta olmaktır. Şimdiden sömürgeci sermayedarlar Erbil'i işgal etmiş durumdadır. Sistem işbirlikçisi Kürt güçleri Kürdistan'ın zenginliğini en ucuz maliyetle egemen güçlere peşkeş çekerek, hem hızlı zenginleşmenin hem de kendi iktidarlarını sağlam örmenin peşindeler.

Bu tarzda gelişen Kürt ulus devletçiliğinin asıl hedefi ise özgürlük arayan Kürtlüğü vurmaktır. Kürtlüğü tarihsel doğasından koparıp iktidarla buluşturmaktır. İktidarı özgürlük olarak Kürtlere sunarken özgürlük dinamiklerini kurutmaktır. Bu anlamda Kürt işbirlikçileri, Kürdistan özgürlüğüne karşı hegemon güçlerin Truva atı rolünü oynarken Kürdistan'ı içten fethedip hegemon güçlere hem de bedava sunmaktadırlar. Efsanedeki Truva atına saklananlar işgalci güçlerin kendi askerleriydi, Kürt işbirlikçiler ise kendi ülkesini başkaları adına işgal eden, kendi özüne yabancılaşmış bir yozlaşmayı ifade etmektedir. Bu da Kürdistan trajedisinin ifadesidir.

Egemen güçlerin diğer bir çözüm yolu ise Diyarbakır merkezli bireysel ve kültürel hakların tanınmasıdır. Tarihsel toplumsal karakteri ve kültürü ekseninde siyasi iradesiyle tanınmayan bir toplumun bireylerinin bireysel ve kültürel haklarının tanınması, özünde asimilasyonu içselleştirdiği oranda birey olarak tanınmasının gizli ifadesidir. Sistemde ve Türklük kültür kimliğinde eridiğin oranda iradeni tanırım demektir. Asimile olmuş bireyin bireyselliğinden veya kültüründen bahsedilemez. O artık kendi bedeninde kendine yabancı başka bir ruhu ve beyni taşıyan kendine yabancı biridir. Kendini tanımak ve tanımlamaktan uzaktır. Ona tanınacak haklar üzerinden aslında asimilasyon kendi zaferini ilan etmeyi hedeflemektedir. Temelde AKP'nin politikası olan bireysel hak ve özgürlüklerin tanınması, bireyin kendi toplumundan kopması ve sistemle çelişkisiz hale gelerek tamamen sisteme entegre olmasıdır. Bu yöntem Erbil merkezli ulus-devlet çözümünün Türkiye versiyonu olmaktadır. Ve birbiriyle bağlantılı olduğu kadar merkezi hegemonik sistemin planlaması dahilindedir.

Ulus-devlet en temel silahı milliyetçilikle sürekli toplumu bombardıman altında tutar

Demokratik ulus inşası iki yüz yıllık halkları birbirine kırdırma siyasetinin son bulmasıdır.

Demokratik ulus eksenli Kürt sorunun çözümü, KCK' nin, Kürt Halk iradesini esas alan çözümü olmaktadır. KCK ulusların kendi kaderini tayin hakkının devletleşerek değil halk iradesine dayanarak örgütlenmesidir. Çözüm adına yeni bir devlet yaratmak yeni sorunlar yumağı oluşturmaktır. Ulus devlet zihniyeti bu anlamda insanlığı ne kadar küçük parçalara bölüp devletler kurmuşsa o kadar teslim almıştır. Oysa KCK sistemi halkın kendi iradesinin siya-

si sistemidir. Demokratik konfederalizm ulus devlet zihniyetine karşı devlet olmayan siyasi yönetim biçimidir. Demokrasi halkın kendisini doğrudan yönetme sistemi demektir ve toplum üstü sınıfın örgütü olan devletler demokrat olamazlar. Devletin özü halkın değerleri üzerinden iktidar ve sömürü tekelleri örgütlemektir. Bu nedenle devlet ve demokrasi aynı kimlikte buluşamazlar. Günümüzde devletler demokrasi maskesiyle sömürgen karakterini kamufle ederken, halklar üzerinde en faşist uygulamaları geliştirmektedir. Devletler ancak halkların demokratik sistemlerine saygı duyabilirler. Ya da en ileri düzey olarak toplumsal demokrasiye duyarlı hale gelebilirler.

Eğer devlet halkın kendi sistemini geliştirmesini engellemez ve saygı gösterirse konfederal sistem devlet karşıtlığı yapmaz, devlet artı demokrasi temelinde birlikte var olabilirler. Devletin halk sistemine duyduğu saygı ortamında birlikte var olabilirler, fakat eğer bu ortam yoksa toplum devlete rağmen kendi toplumsal demokratik sistemini kurar. Demokratik Konfederalizm ne devleti kutsamak ne de devleti yıkmak yaklaşımını esas alır. İkisi de birer ucu ifade ederken halkları esas alma değil devlete göre pozisyon belirlemektir. Demokratik Konfederalizm halkın ihtiyacına göre pozisyon belirler, örgütlülük geliştirir. Demokratik Konfederal sistem halk iradesine göre tüm birimlerin en küçükten en evrensele kadar kendi özgünlüğüyle kendini örgütlemesini esas alır.

Devlet halk iradesine saygı duyarsa bunu anayasal haklar temelinde somutlaştırmalıdır. Devlet halk iradesini tanımaz ve ezmeye kalkarsa, bu sefer halkın devrimci iradesi devreye girer ve kendi özgür iradesi ve sistemiyle yaşamayı tercih eden halk devletin saldırılarına karşı devrimsel mücadeleyle kendi sistemini kurumsallaştırır. Bugün Kürdistan'da her iki yöntem de iç içe işlemektedir. Kuzey Kürdistan'da halk devletin anayasal haklarını tanıması yönünde mücadele ederken, devlet anayasal çözümü olabildiğince oyalamaktadır. Devlet anlayışında ne kadar oyalarsam o kadar kardır mantığı hakimdir. Oyalamak, sürecin ağırlığını, yürüten tarafların etkisini "tartışmalı" hale getirecektir. Sürünceme anlam dağılmasını getirecek ve umut kırıcı rol oynayacak, hatta zamanla sürecin içini boşaltacak, veya çatışma zeminine dönecektir. Tüm bunlar karşısında Kürt halkı devrimsel gücünü açığa çıkarma potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelini otuz yıllık mücadele tarihinde defalarca göstermiştir. Özellikle günümüzde somut kazanımların ulaştığı düzey Kürt halkı açısından özgürlüğü asla vazgeçilmez kılmıştır, otuz yıllık mücadelenin kazandırdığı tecrübenin yarattığı zemin, devrimsel bir direnişin potansiyelini her zamankinden güçlü kılmaktadır. Bu konuda Kürt Halkı hem kendine güvenli hem de özgürlük paradigmasında nettir.

Bugün Kürtler demokratik ulus ekseninde kendi demokratik siyasetlerini yürütmekteler. Demokratik Konfederalizm ekseninde kendi toplumsal iradelerini sistemleştirmekteler. Kendi kurumlarını kurarak sistemin dayattığı krizleri kendi öz güçleriyle aşmaktalar. Rojava Devrimi konfederal sistemin somutlaşmasıdır. Rojava' ya ve özellikle Kobanê' ye saldırılar halkın toplumsal iradeyle kendi öz yönetimini inşasına saldırıdır. Merkezi hegemonya eksenli bir saldırıdır. Buna karşın iradeleşen halkın neler yapabileceği özellikle de Kobanê kantonunda açıkça ifade olmuştur. Kuzeyde ise devletin halkın öz iradesine saygı temelinde demokratik özerk sistemin inşası mücadelesi sürdüğü gibi devletin yaklaşımına göre devrimsel çıkışa dönme potansiyeli vardır.

Kürt halkının özgür iradeyi inşası hegemon güçlerin tepkisini çektiği gibi özgürlük arayışçısı dünya halklarının da ilgisini çekmektedir. Rojava' daki kanton inşası demokratik ulus ekseninde tüm Suriye halklarını kapsarken, saldırılara karşı insanlık onuru olan tüm dünya halkları duyarlılık göstererek Rojava' da devrimleşen Özgür Kürtlük etrafında toplanmaktadır. Bugün somut yaşananlar demokratik ulus çözümünün dünya halklarının en acil ihtiyacı olduğunu, insanlığın Rojava ekseninde toplanmasının temelinde bunun olduğunu ifade ediyor. Özgürlük ve demokrasiyi yaşam tarzı belirleyen insanlık her türlü egemenliği yıkacak ve halklar iradesinin zaferini özgürlükle taçlandıracaktır.

“Düşünmezsen Yoktur” Demekle Hakikatler Ortadan Kalkmaz

Bêrî Dersimî

Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarından itibaren Beyaz Türkçülük ideolojisinin tek millet, tek devlet, tek vatan, tek dil, tek kültür şeklinde devreye giren beyaz soykırım politikası anlayışının gereği, bugün de AKP hükümeti eliyle sürdürülmek istenmektedir. Bunun için AKP Hükümetleri, gerçekleri görmezden gelerek Kürtleri ve sorunu yok sayabileceği yanılgısını yaşamaktadır. O nedenle de “Güneşi balçıkla sıvama” misali hakikatleri karalama yaklaşımını son on beş yıllık iktidarı döneminde, Kürt gerçekliği üzerinde uygulaya gelmiştir. Yani “Düşünmezsen, görmezsen yoktur” anlayışları AKP’nin en temel faşizan-soykırımcı yaklaşımı olmuştur.

Başta Rumlar, Ermeniler olmak üzere uygulanan jenosit ve tehcir politikaları ile istenen sonuca ulaşan İttihatçı faşist yaklaşım, ulus-devlet yolunda ilerlerken önlerine çıkan Kürt engelini aşmak için Dersim’de, Geliyê Zîlan’da olduğu gibi fiziki soykırım denemeleriyle başarılı olamadıkları için sistematik olarak beyaz soykırıma yani kültürel soykırım politikalarını esas aldı. “Şark Islahat Planı” olarak da isimlendirilen belgelerde, kültürel soykırımın boyutları çok aleni bir şekilde görülmektedir. Türkleştirmek için dilinden, kültürüne, inancına, algı ve beğenisine kadar tüm toplumu her yönden asimile etme ve devşirme tarzı öngörülmüştür. Bu temelde çocuk ve gençlere yönelik, okuma adı altında yatılı okullara alma, işsizliği körükleyerek iş bulma adı altında şehirlere göçertme, vatani hizmet temelli askeri kışlalarda zihniyet yıkama operasyonu başlatılmıştır. Kürdistan’ın sistematik bir şekilde sömürülerek fakirleştirilmesi, yanı sıra kendi öz eğitimini yapmasının çok planlanarak engellenmesi temel politika olarak bellenmiştir. Kürdistan’daki inanca olan derin bağlılık suistimal edilerek, devletçi işbirlikçi din adamlarının fetvaları ile Kürtlerin Türk kökenli oldukları ve nereden geldikleri üzerinden bir bilinç çarpıtması yapılmıştır. Ki bu anlayış, AKP hükümeti eli ile İslam perdesi altında daha da körüklenmekte, halkın inançları sömürülmektedir. Yine kadınlara özel bir uygulama ile gidilmiş ve Kürt kültürünün yaratıcısı ve taşıyıcısı olan Kürt kadınları öncelikle asimile edilmeye çalışılarak, ruhta esir alınma planları yürütülmüştür. Yürütülen asimilasyonun boyutu, Şark Islahat Planı’nda dile getirilen şu cümlede yalın ve net bir şekilde kendisini göstermektedir; “Analarının yemeklerinin tadını, onlara unutturun.” Bir bütün olarak Kürdistan’da en derininden yürütülen bu beyaz soykırım politikaları, günümüzde de tüm baskı, yasaklama ve beyin yıkama yöntemleri ile daha da inceltilmiş bir halde, hızından hiç bir şey eksiltmeden sürdürülmektedir.

Bugün de Kürt düşmanlığı ve imha-inkârı üzerinden politika yürüten AKP Hükümeti, hiçbir dönemde görülmediği kadar Kürt çocuk ve gençlerini katletlmiş, KCK operasyonları adı altında on binlerce Kürt yurtseverini gözaltına almıştır. Bununla da yetinmeyen AKP hükümetleri, sadece demokratik siyaset ve eylem hakları ellerinden alınmış Kürt insanına ve toplumsallığına değil, Kürt topraklarına ve coğrafyasına da baraj, HES, karakol-kalekol vb. uygulamalarıyla büyük bir katliam dayatmıştır. O nedenle dün Roboski’de gerçekleşenler, bugün Cizre’de yürürlüğe konmuştur. Gençlerin bu kadar hedef alınması, gençlerin bir halkın geleceği olmasından ötürüdür. Korkutma, sindirme ve kendine yabancılaştırma amaçlı yürütülen bu kirli özel savaş yöntemlerinin hepsi, algıda ve düşüncede köreltme yaratma temelinde, AKP hükümeti döneminde tavan yapmıştır. Bütün bunlar, AKP hükümetinin, Kürt gerçekliğini ve tarihi geçmişini yok etme ve yok sayma zihniyetinin bir sonucudur.

En güncelinden bir örnek vermek gerekirse, bilindiği gibi 25 Ocak’ta AKP’nin “Diyarbakır İl Kongresi” oldu. Başbakan Davutoğlu’nun burada yaptığı konuşma, şovenist zihniyetlerini alenen ortaya koyar nitelikteydi. Davutoğlu, Kürt

halkını sözde onore etmek isterken, kendi tekçi faşist zihniyetini, “varlığımız, varlığınızdır” söylemi ile yine ortaya koydu. Kürtlere verilen mesaj şudur; “Varlığınız, ancak bizimle olabilir. Bizim Kürt’ümüz olursanız varlığınız kabul görür.” Yine Davutoğlu’nun Kürtçeye karşı gelişen özel ilgisi ve sahiplenmesi de AKP’nin seçim öncesi yatırımları olduğu gibi, Kürt milliyetçiliğinin hamisine soyunma çabası olsa gerek. Bir yandan kendilerinde yaratılan Kürt travmasını kırdıklarını dillendirirken, öte yandan daha pervasız adeta “düşünmezsen yoktur” zihniyeti yerine bu defa, “benim düşündüğüm gibi var olacaksın” zihniyeti, günümüzde sahneye konan bir oyun niteliğindedir.

Bütün bu yok etme amaçlı AKP’nin faşizan saldırılarına karşı, yaklaşık 16 yıldır İmralı’da ağır tutukluluk koşullarında esir tutulan Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan’ın, bütün bu oyunları bozmak için, büyük bir ideolojik ve siyasi mücadele yürütmekte olduğu aşikârdır. Tüm bu inkâr-imha zihniyetine rağmen, halkların demokratik birliği ve barışına olan inancının gereği yürüttüğü bu barış ve çözüm çabalarının, günümüzde belli bir aşamaya geldiği görülse de, AKP hükümetinin sürece taktiksel ve hesapçı yaklaşımları, bu sürecin önünde halen ciddi bir tehlike olarak mevcudiyetini korumaktadır. Geçmiş süreç şunu çok açık bir şekilde bizlere göstermiştir ki, Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan’ın bu çabaları tek taraflı bir ısrar ve iradi duruşu içermektedir. Bunun çift taraflı bir evreye taşırılması, her iki halkın da huzur ve selameti için olmazsa olmaz kabilindendir. İmralı’da tek taraflı bir şekilde yürütülmekte olan bu barış ve çözüm arayışları, Türk Halkı ve dünya kamuoyunda da bir uyanışa yol açmış ve “Öcalan kişiliği” kendisini bu temelde anlatmayı başarabilmiştir.

Kürtler için Türkiye’de “evet bunlar geri kalmış Türkler” bir algı oluşup, Kürtler aşağılanıp hor görülür

Öcalan kişiliğinin, Kürt Halkı’nda da bir ruh ve bilinç yarattığı görülmektedir. Bir asırdır görmezden gelinen, düşünmezsen yoktur misali hep yok sayılan, şiddet ve imha ile bastırılan bir sorun olarak hep varlığını koruyan Kürt gerçekliği, günümüzde varlığı, dili, kültürü kabul görülmeye başlanmışsa, bu Öcalan kişiliğinin açığa çıkardığı bir hakikattir. Ancak bu aşamaya öyle kolay gelinmediği de bilinmektedir. Diğer yandan halen AKP hükümetinin, ciddi tehlikeleri, oyun ve düzenbazlıklarıyla yüz yüze olduğu da günlük olarak Kürtlere yönelik geliştirdiği demokrasi dışı uygulamalarından görülmektedir. Evet, artık Kürt gerçekliği yok sayılamaz, görmezden gelinemez, bu aşama çoktan geride bırakılmıştır. Ancak özgür Kürtlüğe alternatif olarak, nasıl bir Kürtlük, kimin Kürt’ü gibi noktalarda, özüne ters düşürülmüş, ruhu satın alınmış bir Kürtlük yaratılmak istenmektedir. Bu Kürtlük KDP Kürtlüğü misali, egemenlerin tercih edecekleri bir Kürtlük olmaktadır. Ki bunu en çok da AKP şahsında vuku bulan, Türk ulus devlet zihniyeti, günümüz itibarı ile istemektedir. Şunu diyor, “düşünmeyerek yok saymak istedim olmadı, küçümseyerek hor gördüm olmadı, madem öyle o zaman bir Kürtlük olacaksa benim istediğim biçimde bir uşak Kürtlük olsun.” Diyerek kendi Kürt’ünü yaratmaya çalışmaktadır. Halen de fırsat bulsalar yapmak istedikleri budur. Ancak bu noktada “Öcalan kişiliği”nde açığa çıkan hakikate ve tarihi bilince takılıyorlar. Bu temelde bunu da başaramayınca en nihayetinde günümüzde herkesçe dikkatle takip edilen çözüm süreci aşamasına gelinmiş bulunulmaktadır. Şu hakikati görmek gerekir ki, çözüm süreci aşamasına gelinmesini sağlayan temel aktör Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan’ın ahlaki-politik siyaset anlayışı ve tarihi hakikat bilinci ile şekillenen kişiliğidir.

Tam da burada Gandhi’ye ait olduğunu sandığım şu söz aklıma geliyor; “Önce sizi tanımazlar yok sayarlar, sonra küçümserler, ardından savaşırlar sizinle, sonunda siz kazanırsınız”… Bu cümle tarihi, birikimleri ile tekerrür ettirir misali Türk Devleti’nin Kürt Halkı’na, özgürlük hareketi ve Önderliğine yaklaşımını da ortaya koyar niteliktedir.

Yaşananlar karşısında Kürtler için Türkiye’de “evet bunlar geri kalmış Türkler” bir algı oluşup, Kürtler aşağılanıp hor görülür, Kürtleri Türkleştirilmek için pek çok politika yürütülürken, acaba Türkiye toplumu da kandırılmış ve

uyutulmuş olmuyor mu? İmralı tek kişilik siyasi tutukevinde esaretinin 16. yılını geride bırakan Sayın Abdullah Öcalan'ın, açığa çıkardığı bir diğer gerçeklik de Türk Devleti'nin kendi halkına da yalan söylediği ve halkını kandırdığıdır. "Ben senin yerine düşünüyorum" anlayışı ile yakın zaman önce bir AKP'li yöneticinin de belirttiği gibi kendilerini çoban, toplumu da sürü yerine koyduğudur. Bu temelde faşizan milliyetçiliği körüklediğidir. Pek çok Türk gencinin de ülkü diye bellenen vatanseverlik ruhu ile boş yere ölüme gönderildiğidir. Kısaca yaşanan süreci, Türk Halkı da kendi açısından tersten ele alıp okuyabilmelidir. "Kürt sorununun bu kadar derinleştirilip, iki halkın birbirine kırdırılmasının kime/kimlere faydası oldu ya da oluyor?" diye bir soruya cevap aranmalıdır. Çünkü bu kardeş halkları birbirine kırdırtan kirli savaş, halen AKP iktidarı eli ile devam ettirilmeye çalışılıyor. Kürt sorununda, bu kadar gerçeklik ve tarihi veri aleni bir şekilde ortada iken bile, AKP hükümetinin ısrarla "düşünmezsen Kürt sorunu yoktur" zihniyeti, ulus devletçi zihniyetten devraldığı bir miras olmaktadır. Erdoğan, her ne kadar Kürt sorununu sahiplenen ilk Başbakan olarak Türkiye tarihine geçse de, halen çok istikrarsız tutumu, siyasi kurnazlık ve oyunlarla konuya yaklaştığından, samimiyetten uzak görünmektedir. Bu anlamda cumhurbaşkanlığı koltuğunda iken bile hala AKP'nin başıymış gibi –ki gerçek olan da bu zaten-, siyasal iktidarını kurtarma hesaplarından öte gidemediğinden, Kürt sorununu tarihi ele alış perspektifinden yoksundur.

Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın, İmralı sisteminde teşhir ettiği ve büyük bir öngörü ile güncel politikada nelerin olacağını önceden dile getirerek, olası komploları ve darbeleri deşifre ettiği bilinmektedir. Ancak AKP hükümeti, bu konuda kafasını kuma gömen devekuşu gibi bir pozisyonda adeta ısrar etmekte ve bu komploda piyon olma rolünü görmezden gelmekte ısrar etmektedir. Oysa belirttiğimiz gibi, 15 Şubat komplosunun temel hedefi her ne kadar Öcalan kişiliği ve Kürt Özgürlük Hareketi olsa da; daha geniş yelpazede her iki halkı birbirine kırdırtma temelinde çift taraflı bir imha amacı güttüğü her geçen gün daha şeffaf bir şekilde gün yüzüne çıkmaktadır. Bu komplonun kapsamı gerek İmralı sisteminde gerekse de dışarda halk ve gerilla üzerinde, 'komplo içinde komplo' plan ve uygulamalarını kapsayan genişlikte olmuştur. Hatta devletin kendisine karşı da uluslararası içerikte komplo ve darbe girişimleri gerçekleştirilmek istenmiş, ancak bütün bunlara karşı da Kürt Halk Önderi Öcalan, büyük bir özveri, duyarlılık ve tarihi sorumluluk gereği alet olmamış, olmadığı gibi boşa çıkarmak için de bir mücadele yürüttüğü de bir gerçektir. Bu temelde, AKP'nin Kürt sorununu görmezsen yoktur, yaklaşımına karşın, sorunu daha da görünür kıldırma temelinde bir mücadele gerçekliği ile bugün, hükümeti ve devleti, Kürtlerle barış için müzakere yapma noktasına getirmiştir.

Günümüz itibarı ile yaşanan tüm gelişmeler, ucuz politikalara tenezzül etmeyen Öcalan'ın, çözümdeki tutarlılığı ve ısrarının sonucudur. Artık bunu bir hakikat olarak görmek ve kabul etmek gerekiyor. Yaratılan ortam, Kürt ve Türk halklarının onurlu birlikteliği ve barışı için tarihi bir fırsattır. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, bu 16 yıllık süre zarfında devletçi sistem dışında kalan ve her daim doğal komünal toplum gelenek ve kültürüne bağlı kalarak mücadele veren, ancak bir sistemleri olmadığından ve verili tarihi bakış açısının egemenlikçi tek yönlülüğünden kendilerini kurtaramadıklarından, kalıcı bir başarıya kavuşamayan tüm halk özgürlük direnişlerinin, buna Kürt Özgürlük Mücadelesi de dahil, açığa çıkardıkları değerleri ve mirası, bir ideoloji ve sisteme kavuşturarak, devletçi egemen sistemin geliştirdiği 15 Şubat komplosunu da boşa çıkarmıştır. Ve İmralı'da gerçekleştirdiği bu paradigmal değişimi Öcalan, üçüncü doğuşu olarak adlandırdı. Bu üçüncü doğuş ile hiyerarşik devletçi sistemin özü olan İmralı sistemi iflas ettirildi. Bu temelde yedi bin yıllık kölelik sistemi çözümlenerek, insanlık yeniden toplumsal kökleriyle, hakikat bilinci üzerinden buluşma şansına erişmiş oldu. Bu serüvenin, "düşünmezsen yoktur" diye varsayılabileceği yanılgısı da Kürt Özgürlük Hareketi, halkı ve önderliği Öcalan şahsında, tarihi hakikatin görünür kılınması ile aydınlatıldığını belirtebiliriz. Ayrıca, AKP'nin "düşünmezsen Kürt sorunu yoktur" sözüyle temellenen düşüncesizleştirme anlayışına karşı da, Öcalan gerçekliği ve mücadelesi, toplumda zihniyet ve bilinç devrimi niteliğinde bir gelişmeyi yaratarak, "Güneşin balçıkla sıvanamayacağı" hakikatini de bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Rojava'nın Kürt-Türk İlişkilerine Etkileri ve Demokratikleşme Sürecindeki Rolü

Dicle Amed

Devletçi uygarlığın Ortadoğulu kişilik gerçekliğine iliştirdiği uğursuz bir karakter vardır; o da doğrularında tereddüde düşme ama yanlışlarından asla şüphe duymamasıdır. Bu kişilik yapısı uygarlığın başlangıcından bu yana doğu dogmatizminin iflah olmaz bir tekrarı biçiminde olagelmiştir. Bu şüphesizlik hali, jeolojide uyumsuzluk diye tanımlanan duruma benzemektedir. Katmanlar arasında aykırı tabakalanma düzlemine ve bu düzlemlerin çökmeler yaşamaması sonucu aşınmaların, yarılmaların, çatlakların meydana gelmesine uyumsuzluk denir. Çarpıcı yanı ise, bu uyumsuz yüzeylerin, katmanların kendi zamanı içinde önemsiz görülen onlarca yıllık birikim sonucu kesikler halinde meydana gelmesidir. Uyumlu katmanlar arasında ince, eğri, uyumsuz tabakaların oluşturduğu çatlaklar ve yarıklar büyük hareketlerin nedenidir. İktidar katmanları Ortadoğu'da kendisinden o denli emin ve uyumlu, kendi zaman bilinci o denli büyük, şüphesiz ve aşılmaz bir güven ile körelmiştir ki, o uyumsuzlar zamanının yarıklarından doğan hareketi küçümser. Bu nedenledir ki, Rojava Devrimini küçümseyenler ve onun harekete geçirdiği yarıkların depremini tereddüt ile karşılayanlar hala bu uyumsuzluk şaşkınlığının şoku içindedirler. Ondan dolayı da Rojava bir doğru iken tereddütle karşılandı, iktidar hedefli rejim ve muhalefet yanlıştı ama gücünden şüphe bile duyulmadı.

Ortadoğu'nun bu gerçekliğine rağmen doğrulara tereddütsüz inanç, yanlışlara büyük şüphe şartı ve itirazı ile yaklaşan Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan, 2013 Newroz 'unda demokratik çözüm çağrısını demokratik Ortadoğu perspektifine yerleştirerek yaptı. Rojava Devrimi'nin Ortadoğu gerçekliği içinde taşıdığı öneme ve değişim rolüne dönük derin öngörüsü, Kürt ve Türk ilişkilerini, Kuzey devrimini Rojava eksenli bölgesel değişim-demokratikleşme programına kavuşturmasına neden oldu.

Rojava Devrimi, bölgesel ulus-devlet statükosunun yıkılışını ve Demokratik Modernite çözüm imkânını temsil ediyordu. Olasılıkların yüksek artış gösterdiği, zamanın yöntemde tekliği değil çokluğu arzuladığı, varoluşun potansiyel eğilimlerinin doğru seçim yeteneğine göre gerçeklik bilgisini kazanacağı bir kaos aralığıydı. Bu kaos aralığından bir demokratik uygarlık çözümünü gerçekleştirmek ise en güçlü olasılıktı. Demokratik çözüm sürecinin 'Üçüncü Yol' biçiminde açığa çıkması demokratik uygarlık paradigmasının doğası gereğiydi. Çünkü Tunus ve Mısır halk ayaklanmalarının devrimci yönü, darbeler, Libya ve Suriye iç savaşları ve muhalefetin yozlaştırılması ile çarpıtılmış, yeniden geleneksel iktidarın ve kapitalist hegemonya güçlerinin tahkim edilme sürecine dönüştürülmüştü. İktidarcı İslam yapılarını çelişkinin yönünü saptırma temelinde kullanma ve dinsel suni sorunlar üreterek Kapitalist Modernite' yi bir alternatif olarak yeniden güncelleme politikasının içerdiği tehlikenin büyüklüğü, demokratik çözüm çağrısının bir Ortadoğu çözüm çağrısı olma özelliğini açığa çıkarmıştır. Aynı zamanda Ortadoğu Demokratik Modernite güçleri, iktidar katmanları arasında sıkışmış o derin uyumsuzlar hareketi bir defa depremini başlatmış ve uzanacağı yönü aramaktaydı. Bu anlamda, Rojava devriminde demokratik uygarlığın demokratik ulus çözümünü, Demokratik Modernite güçlerinin demokratik özerk sistem modelini alternatif tarihselleşmeye kavuşturmak gerekmekteydi. Tekliğe karşı farklılık ve çokluk, savaş ve çatışmaya karşı demokratik uzlaşı, devletçi yapılanma yerine özerk yönetim ilkelerine dayalı çözüm alternatifi gerçeğin duyduğu ihtiyacın kendisiydi.

Kürt halkının bu anlamda Ortadoğu'da üstleneceği rol, Rojava Devrimi üzerinden tüm Ortadoğu halkları ile demokratik ulus eksenli ilişkileri modelleştirerek, dini gerçek kültürel anlamına kavuşturup demokratikleştirerek, kadın özgürlükçü demokratik toplumsallığı geliştirerek ve demokratik özerk birliği inşa ederek bunu evrensellikle buluşturacaktı. Parçadan bütüne varma yöntemi üzerinden bugün gelinen konum itibarı ile Rojava' da evrenselini gerçekleştirerek parçayı belirleme yöntemine dönüşmüştür. O nedenle de Rojava Devrimi, temsil ettiği bölgesel değişim ve statükonun yıkılış zamanı, coğrafik tarihselliğinin bir kırılma kuşağı olma özelliği ile bir parça

olmanın çok dışına çıkmıştır. Yani, Kürtler bir Ortadoğu çözüm sürecini Rojava devrimi ile gerçekleştirdikleri oranda diğer parça devrimlerini de belirlemiş olacaktır. Bu neden ile Kürt-Türk, Kürt-Arap, Kürt-Fars ilişkilerinin iç içe ve paralel yeniden kurulacağı, Kürdistan gerçekliğinin bu eksende bölgesel tanımının yapılacağı, birlikte yaşamanın yeni tarifinin yeni bir Ortadoğu geleceği anlamını temsil ettiği bir evrenselliktir. Kürt Halk Önderi' nin Özgür yaşam ve Demokratik Kurtuluş çağrısını Newroz gününde ve tüm Ortadoğu' ya hitap temelinde yapması, bu çağrı ile demokratik çözüm sürecini ilan etmesi ve Rojava Devrimi'ni 'Üçüncü Yol' perspektifine oturtması evrenselliğin çağrısıdır.

Bu realite üç temel tarihsel arka plana dayanmaktadır;

1. Ortadoğu siyasi haritasında Kürdistan, Şam ve Bağdat arası coğrafya önemli bir özelliği temsil etmektedir. Devletçi uygarlık Sümer orjinli gelişimini şu an ki Bağdat merkezli yayarken çevreyi koloniler ile kuşatmaktaydı. Koloni kralları Nemrutlar ve merkez devlet hükümdarlarının oluşturduğu iktidar katmanlarına o dönem içinde verilmiş iki büyük Demokratik Modernite tepkisi bulunmaktadır. Birincisi, İbrahim peygamberin Urfa' da koloni kralı Nemrut'a karşı başlattığı başkaldırısı ve göç hareketidir. İkincisi, Zerdüşt' ün Asur hegemonyasına karşı geliştirdiği felsefik ve dinsel hareketin Med uygarlığına yol açması (Rojava 'da Mittani)ve Kawa önderliğinde Asur egemenliğinin yıkılmasının başarılmasıdır. Direniş kültürüne dayalı inanç hareketleri ÊzidÎîlik, Zerdüştîlik, Yaresanîlik, İbranî dinler biçiminde gelişmiştir

2. Batı Roma imparatorluğunun ve Yahudi iktidarın acımasız saldırılarına maruz kalan İsevi hareketin merkez kaç tavrına yol açması ve İsevilerin Musul, Şam, Antakya, Tarsus, Mardin hattında üslenip Anadolu'ya yayılmalarıdır. İsevi hareketin Ortodoks, Süryani, Nesturi, Keldani çeşitleri biçiminde kültürleşmesi bu temelde gelişir.

3. İslami uygarlığın gelişim süreci ve devletleşme karakterine reaksiyonun açığa çıktığı hattır. Birincisi, Mekke iktidar güçlerinin çatışmasının taraflarından Muaviye ve Yezit Şam'ı halifeliklerinin başkenti ilan etmişlerdir. Kerbela'da sembolize edilen direniş ve Şam merkezli zulüm Bağdat, Şam ve Kürdistan üçgeninde Alevilik hareketinin gelişmesi ve büyümesine neden olmuştur. Merkez uygarlığın çevreleme hareketinin ve demokratik uygarlık güçlerinin uyumsuzluğundan doğan direniş kültüründe Mezopotamya'nın ve Akdeniz hattının tarihsel kırılma kuşağı olma özelliği tekrar açığa çıkmaktadır. PKK hareketi ve Önderliği, zamanın Ortadoğu demokratik uygarlığının Önderliksel çıkışını yaptığı Rojava toprağında, DAİŞ' in Irak Şam İslam Devleti stratejisi ve planının hayata geçirilmesi basit düşünülmüş bir olay değildir. Uygarlıkların çatışma kuşağında, iktidarlaştırılmış İslam'ın yeniden hegemonyasını tesis etmeyi amaçlayanların tarih anlayışını temsil ettiği kadar, kapitalist hegemonyanın bu kuşak üzerinden sistem kuruluşunu sağlaması ve bu Demokratik Modernite önderliğini ve paradigmasını kendisi için büyük tehlike görmesi ile alakalıdır. Merkezine kadın devrimini yerleştiren PKK önderliğinin özgürlük paradigması, ataerki-devlet-sömürge üreten iktidarı hedeflemektedir ve bu kapitalizmin varlığına dönük bir tehdittir. Bu nedenle tüm devletçi uygarlık güçleri Rojava Devrimi'ne bir saldırı hareketi başlatmıştır.

Kapitalizm el koyma ve talan etme ekonomisini ataerki üreterek gerçekleştirir. Ortadoğu avcı ve çoban erkeği ilk ataerkil birikimini, öldürücü avlanma tekniğini kadına el koyma amacı ile kullandığında oluşturmuş bir coğrafyadır. Kadını mülk kıldığı oranda fazla zamana, emeğe, üretici güç olarak kendini yeniden üretme imkânına sahip olan erkek, Neolitik birikime el koymak için de önce kadına el koyma ve mülk etme sürecini tamamlayarak hazırlanmıştır. Aile ve ataerki örgütlenmeden birikime el koyamayan erkek, tarihin ilk kapitalisti, toplumsal birikime el koyan kapitalizmin ilk sistem örneğidir. Doğu devlet geleneğinde fethettiği ülkelerin kadınlarına el koyduğu, kadınları cariyeleştirdiği ve köleleştirdiği oranda başarılı olduğunu düşünme vardır. Çünkü kadını ilksel birikim nesnesi kıldığı oranda toplumsal birikim sürecini geliştirebileceğini icat eden aklın sahibidir. Bu neden ile mukaddimelerde kadının fahişeleştirilmesi, ailede çok eşlilik, cariyelik, kölelik Ortadoğu devlet sisteminde kurumsal temelde yetkinleştirilmiştir. Kral Süleyman'ın gücünü yüzlerce cariye ile tanımlaması, İbn-i Rüşd' ün cariyeliği devlet çalışması olarak ele alması, Osmanlı'da fethin cariyeleştirme ile sembolize edilmesi doğunun kapital yöntemidir. Kadının sermaye ve servet demek olduğunu vurgulamak için sarayların, hanelerin cariye sayıları belirtilirdi. Batı kapitalizminin hegemonik sistem gücü karşısında zayıf kalan Or-

tadoğu iktidar güçleri, yalnızca birikimi paylaşma anlaşmazlığı yaşamışlardır. Batı kapitalizmin kadına dayalı komünal ekonomiyi, kır toplumun ortak ekonomisini dağıtma, işçileştirme süreci ile kadını ev kadını haline getirme, ucuz iş gücü yapma, devlet kapitalizmi ile toprağın tüm birikimlerine el koyma, emekçilerin emeği üzerinde tekel kurma sürecinin, Ortadoğu'nun devlet genlerinde kök salmış ilksel kapital geleneği ile kurduğu ittifak Rojava Devrimi'nin önemini ve demokratik çözüm sürecini evrenselleştirmiştir. Yani, yalnızca mücadele ne Türk Devlet gerçeğine karşı verilmektedir, ne de çözüm sürecinin diyalog ve müzakeresi sadece Türk Devleti ile yapılmaktadır. Çatışma tüm egemen erkek kişiliği, devlet biçimleri, sömürü tarihi ve onun hegemonik temsiline karşı yaşanmaktadır. Müzakere ise demokratik eğilimleri örgütleme hedefi ile Demokratik Modernite güçlerinin hepsiyle yapılmaktadır. Rojava' ya saldırıların kadına el koyma fetvası ile başlatılmasının salt güncel bir egemen erkek geriliği olarak değerlendirememememizin nedeni kapitalist hegemonyanın bu gerçeği ile ilgilidir.

Sürekli bir ilksel birikim sürecine ihtiyaç duyan ve birikime el koyma yöntemi vahşet ve savaş olan Kapitalist hegemonik sistem, son iki yüz yıllık doğuyu sömürgeleştirme hareketini, bölgesel iktidar ve devlet güçlerini ulus-devlet yapılanmalarına kavuşturarak geliştirmiştir. Bu ulus-devlet modelini Ortadoğu'nun katı, suni(yapay) ve en acımasız iktidar güçleri ile inşa etmiştir. İngiltere'nin öncülüğünü yaptığı ulus-devlet modeli ile sömürge pazarlarını örgütleme süreci laisizm ve liberalizm ile geliştirilirken, merkezine İsrail devletinin kuruluşu yerleştirilmiştir. Kurulan her ulus-devlet ile halkları topraksızlaştırma, yurtsuzlaştırma, komünal ekonomiyi dağıtıp kadını ev kadını sürecine alarak sanayiye ucuz iş gücü sağlama, kimlikleri çatıştırma, inançları düşmanlaştırma gerçekleştirilmiştir. Alman ideolojisinin Türk versiyonu İttihatçılık, Ermeni soykırımına, İngiliz pragmatizmi Filistin halkının yurtsuzlaştırılmasına, Fransız oryantalizmi kapitalistik kültürel ve felsefik asimilasyona, Rus otoriterlik kompleksi dini çelişkide statükolaşmaya yol açarken, her dört gücün toplamında anlaştıkları Kürdistan'ı dört parçaya bölme ise Ortadoğu'nun gelecek yüz yılının savaşlarına yol açmıştır.

Bu neden ile günümüz sorunları ve çatışmalarının yüz yıllık tarihin çözümlenmemiş sorunlarının sürdürülemezliğinin iflası olduğu kadar, bu sürdürülemezliği yeniden bir sömürgeleştirme süreci ile karşılama yöntemi ile karşı karşıyayız. Bir yandan özgürlük çözümü diğer yandan yeniden sömürgeleştirme yöntemi amansız biçimde kendini dayatmaktadır. Bu anlamda, Rojava Devrimi ve Kürt Sorunu artık tek başına bölge devletlerinin sorunu olmaktan çıkmış, dünyanın alacağı değişim sürecine katacağı duruşu ile kendi kaderini kendisinin tayin edeceği için tüm dünya güçlerinin sorunu anlamını içermektedir. Çünkü bu süreç küresel güçlerin statükoculuğunun ve dengelerinin çarpıştığı, aşıldığı bir süreçtir de. Süreci son derece riskli ve tehlikeli kılan da bu durumdur.

Küresel kapitalist güçler İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya doğunun sömürgeleştirilmesi sürecinde yaşadıkları paylaşım çelişkilerini 20.yy'nin başından itibaren çatışmasız temelde sürdürememişlerdir. 1. ve 2. Dünya Savaşları bu güçlerin doğuyu paylaşım savaşları olarak yaşanmış ve bu süreçte paylaşımda ulaşılan uzlaşma veya uzlaşmama konuları yüz yıllık kendine has bir şekillenişe yol açmıştır. Hiçbir küresel kapital gücün paylaşım konusunda ikna olmadığı ama savaşında artık sürdürülemediği bu şartlarda paylaşımı küresel savaş ölçeğinden çıkarıp, yerel, bölgesel ve yalıtılmış, minimize edilmiş ölçeğe indirmek temel politika olarak uygulanmıştır. Ortadoğu'nun sürekli savaş hali aslında onun için 1. ve 2. Dünya Savaşları'nın hiç bitmediğini göstermektedir. Yaratılan Arap, Türk ve Fars milliyetçiliği, tahrik edilen dinsel parçalanmışlık, inkâra ve imhaya alınan halkların var oluş isyanları, kadınlar ve kültürlerin direnişi, emeğin ve birikimin sömürüsüne karşı mücadelecilik hiç bitmeyen savaşın unsurları olmuştur.

İngiltere, Fransa ve Rus devletlerinin, diğer güçleri 1. Dünya Savaşı ile paylaşımdan büyük oranda ekarte edip, kendi aralarında paylaşımı Sykes-Picot anlaşmasıyla yürürlüğe koymaları, Ortadoğu da bitmeyen savaşın esas nedenlerinden biri olmuştur. İngilizlerin liberal, laik krallıklar ile Arabistan, Bağdat, İran, Ürdün hattında, Fransızların Cezayir, Suriye, Lübnan, Tunus ve boğazlarda, Rusya'nın Ermenistan ve Laz bölgesinde sömürgeleştirme sistemini geliştirmeleri günümüze kadar ihtilaflı konular olarak devam etmiştir. Bu durumun geride bıraktığı en kötü özellik, bölge ulus-devletlerinin ve iktidar güçlerinin küresel güçlerin çelişkilerine dayanarak kendini örgütleme siyasetini yetkinleştirmeleri

ve bunu kendi toplumlarının direnişleri-devrimleri karşısında kullanmalarıdır. Bu zaman içinde Alman ve Rus statükosunun da etkinlik kazanmasına neden olmuştur. Bu nedenle Ortadoğu'da savaş ve çatışma demek küresel güçlerin paylaşım savaşı ve çatışması demektir. Onun için de Suriye iç savaşının bir Rus-İran ve ABD-İsrail çatışma alanı olduğunu belirtebiliriz. Yakın tarih çelişkilerinin sürdürülemezliğinin Suriye gerçekliğinde tam bir iflası yaşaması tesadüf değildir. En rahat ve kolay biçimde yıkılacağı düşünülen Esad Rejimi'nin en uzun süreli ve daha uzun süreceği belli olan bir savaş gerçeğini temsil etmesini kimileri şaşkınlık içinde karşıladı. Bu şaşkınlık veya hesaplama hatasının nedeni, tarihe yüzeysel yaklaşımdı. Suriye şahsında hem kapitalist modernite sistem güçleri evrenselliğini sürdürmeye, hem demokratik uygarlık güçleri evrenselliğine çıkış yaptırma gerçekliği ile karşı karşıya kalmıştır. Çünkü Suriye artık sadece Suriye değildi; Akdeniz'den Mezopotamya'ya, Mezopotamya'dan, Basra' ya doğru uzanan coğrafik kuşağın hegemonya tarafından paylaşım ve dizaynının tamamlanmamış olması ve Ortadoğu halklarının demokratik uygarlık çıkışlarını buradan evrensel değere kavuşturma özelliğinin yeniden canlanmış olması, bu merkezin uzun süreli çatışma alanı olacağını göstermektedir.

Kürdistan ülkesinin bu durum içindeki yeri sömürgeleştirme sisteminin merkez yeri özelliğindedir. İngiltere planı başlangıçta Osmanlı İmparatorluğu'nun dağıtılmasına dayalı ulus-devletlerin kuruluşunu Arap ve Kürdistan coğrafyası üzerinden hayata geçirmeyi amaçlamıştır. Mezopotamya'nın Akdeniz kuşağı üzerinden boğazlara ve Kürt devleti hedefi olmuştur. Arap coğrafyasında bunu başaran İngiltere, Kürdistan toplumunun 1. Dünya Savaşı sürecinde sömürge işgallerine karşı başlattığı direniş ve Türkiye Halkları ile birlikte yaşam siyasetini benimsemesi, Türk Devleti'nin Kürt Türk Birliğine dayalı tezini tercih etmesi, kendi içinde parçalı olması, Türk Devleti'nin Alman ve Rus devletleri ile kurduğu denge siyaseti sonucu uygulamaya koyamamış, başarılı olamamıştır. Lozan Antlaşması hem yukarıda ki nedenler hem de küresel güçlerin anlaşmazlıklarının gölgesinde, İngiltere'nin kendi çıkarlarına uygun bulduğu konjonktürel çözüm olmuştur. Bu yüzden İngiltere için plan sonlandırılmış değil uyutulmuştur. Irak' ı işgal savaşı ile ABD himayesinde kurulan Güney Kürdistan federesi, uyutulan planın aslında o kadar da derin uykuya dalmadığını göstermiştir. KDP' ye dayalı bir Rojava stratejisine devletin bu denli kendini yatırmasının bu planla ilgisi olduğu açıktır.

Türkiye' nin bu tablodaki genel yerini belirginleştirirsek; Türk Devlet geleneğinde, varlığını Ortadoğu'da mevcut statükonun korunması ve devam ettirilmesine dayalı geliştirme hâkim özelliktir. Devletçi uygarlık kültürü karşısında temsil ettiği göçebe kültür özellikli fetihçi karakteri, uygarlıklar içinde erimeye uğrayınca, mevcut hegemonik gücün askeri olma seçimine götürmüştür. Abbasi hanedanlığının, Sünni İslam'ın batı karşısında savunma rolünü yerine getirerek, önce Selçuklular, sonra Osmanlı İmparatorluğu'nu kuran Türk devletleşme süreci, bu neden ile konjonktürel veya dünya sistem değişimlerinden en fazla etkilenen, değişime direnen, değişimi katılaşarak karşılayan, statükocu dış dayanak arayan, iç toplumsal gerçeklerinden muazzam korkan ve aşırı iktidar biriktiren tepkilere sahiptir. Statüko savunmasına dayalı bu kendini var etme biçimi, son yüzyılın Ortadoğu'sunun faşizm karakterli şekillenmesinde temel rol oynamıştır. Türk devlet geleneğinin bu temelde İslam dini ile kurduğu ilişki biçimi, en tehlikeli özelliği olmaktadır. İran Selçuklu Devleti ve Türk hanedanları Şii mezhep, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı devletleri Sünni İslam-halifelik katı savunusu politikası ile güçlenmeyi esas alırken, geride bıraktıkları miras derin mezhepsel bölünmeler olmuştur. Günümüzde AKP iktidarının temsil ettiği siyaset bu devlet geleneği ve din politikası olmaktadır. Mevcut statükonun korunması ve devam ettirilmesine dayalı kendini bir Ortadoğu gücü yapma alışkanlığı günümüzün en uğursuz ve nefretle karşılanması gereken gerçeği olmaktadır.

Kürt siyasal güçlerinin 1. Dünya Savaşı ve Lozan Antlaşması sürecinde esas aldığı Kürdistan'ın ve Türkiye'nin birliğine dayalı politikaya taktik yaklaşım gösterilmiş, devlet İngilizler ile çatışmayı göze almak yerine Kürtlere ihanet etmeyi tercih etmiştir. Kürtlerin Kürdistan'ın parçalanmasına karşı Kürdistan ve Türkiye ortaklığı duruşuna yapılan bu ihanet karşısında ki tepkisi isyan hareketleri olmuştur. Türk devlet geleneği ulus devletleşme süreci ve günümüze kadar, bu defa Kapitalist hegemonyanın statüko savunuculuğunun, ulus-devlet korumacılığının bölgesel önderliğini yapmıştır. Bölgesel denge ve toplumsal sorunlarını dinsel iktidar odakları ile

düzenlerken, küresel kapitalist sistem ile batılılaşma eksenli liberalleşme dengesi kuran Türk Devleti, ABD himayesi ile kurduğu sınırsız ilişkinin gücüne inanmaktadır.

Ulus-devlet sisteminin çözülüşü, Ortadoğu'da kapitalist hegemonyanın krizi demektir. Ayaklanmalar, devrimsel değişim hareketleri ve iç savaşlar krizin derinliğini göstermiştir. Krizi yeni bir ilksel birikim ve sömürgeleştirme yeteneği ile çözmeye çalışan kapitalist sistem, Ortadoğu devrimsel değişim sürecini bir sapma sürecine yöneltme şeklinde ele almaktadır ve yeni bir paylaşım fırsatına çevirmektedir. Bunun için de katı ulus-devlet diktatörlüğü yerine, sınırları belirsizleştirilmiş, hareketli, her an her yerde devrimsel güçleri vuracak, bölgesel faşizm sistemi diyebileceğimiz bir siyaset ve militarizm örgütlemiştir. El-Kaide, DAİŞ, El Nusra vb. oluşumlar, Ortadoğu devlet faşizmlerinin toplam hareketi olarak iki temel rol yüklenmiştir. Birincisi; bölgesel iktidar ve küresel kapitalist güçlerin aşılan ulus-devlet sistemine çare olarak yeni bir iktidar sistemi biçiminde yapılandırıldı. Bu güç hiçbir yerde devlete karşı savaşmadı, topluma karşı savaş yürütmede bir talan hareketi oldu. Katliam, göçertme, el koyma, savaşlar ile bir kapitalist ekonomi-politika uyguladı. Dünyaya bu denli bir ucuz iş gücü akmadı, petrol bu denli ucuz paylaşılmadı, silah bu denli alıcı bulmadı, kadın yeniden üretim gücünü karşılamak için eve hapsedildi ve en acımasız biçimde köleleştirildi. İkincisi; açık bir 3. Dünya Savaşı ve küresel güçlerin açık çatışmaları yerine örtülü bir çatışma modeli ile denge kurucu araçları bölge üzerinden sağladı. İslam dinini ve İslam dinini iktidarlaştıran güçleri örtülü savaş modelinin araçları yaparak, bununla amaçlanan kapitali gizleyerek, hem doğuda yaşanan devrimsel hareketleri boğmak; hem de güçler dengesinde esneklik alanları kurarak paylaşım sürecini kendileri için en düşük politik maliyete getirmek istemektedirler.

Türk devletinin üstlendiği rol, bu bölgesel faşizmin üs noktası olma temelindedir. Bu rolü üstlenmesinin nedeni ise Kürt varlığını yok etme, dağıtma ve tasfiye ederek kendisini güçlendirmeyi esas almasıdır. Bunun için adeta Ortadoğu özel harp dairesi işlevini yerine getirdi. Ortadoğu'da üzerinde oynamadığı çelişki ve gerilim hatları bırakmadı. Esad rejimine karşıtlığını ve muhalefete verdiği desteğin tek amacı vardı, o'da Rojava Devrimi'ni boğmaktı. Çünkü Türk Devleti bir açmaz ile karşı karşıyaydı; Rojava Devrimi'ni tasfiye etmeden kuzey devrimini tasfiye etmesi mümkün değildi. Ortadoğu'da bölgesel değişim gücünü ve demokratik uygarlık çıkışını Rojava'da modelleştiren hareketi tasfiye etmek politik olarak imkânsızdı ve inkârın tarihsel olarak geçersizleşmesiydi. Devlet Kürtlerin bölgesel değişim gücü ve evrenselliği ile karşı karşıya kalmış ve çeteler üzerinden Arap milliyetçiliğini örgütleyerek devrimin evrenselliğini kırmaya çalıştı.

Bu anlamda, Rojava Devrimi'nin Kürt ve Türk ilişkileri ve demokratik çözüm sürecinde rolü nedir? diye soracak olursak; Devletin Rojava Devrimi'ne yaklaşım biçimi ne olursa olsun, bu Kürt ve Türk ilişkilerinin kaderinin temel belirleyeni olacaktır. Aynı biçimde Kürt Halk Önderinin, Kobané' ye saldırıların demokratik sürecin kaderi olacağına dair yaptığı 'Kobané düşerse süreç de bitmiştir' çağrısı göstermiştir ki, Rojava sürecin kendisidir. Türkiye ya mevcut gerçekliğini devam ettirecek; ya da tarihi bir karar ile Kürt Halkı ile eşit ve özgür ilişki hukukunu kabul edecek. Bu tercihlerden herhangi biri Türkiye devletini ya demokrasiye duyarlı hale getirecek, ya da bir darbe mekaniği içinde açık faşizme evirtecektir. Bu seçenekler içinde, her iki halkın ilişki biçimi ne olursa olsun, bu da Ortadoğu'nun kaderini belirleyecektir.

Devletin yaşadığı bu ikilemi taktik yaklaşımlar ile geciktirdiği açıktır. Demokratik çözüm sürecine girişini ve dini çeteler ile Kürt Halkı'na karşı örtülü savaşını iç içe, paralel yürütmesi göstermektedir ki mevcut statükoyu yeniden tesis etmek için mücadele edecektir. Bunun için küresel kapitalizmin Ortadoğu planlarının uygulayıcılığını, bölgesel faşizm önderliğini hegemonik statüko savunuculuğu temelinde hayata geçirecektir. Onu bu durumdan alıkoyacak tek şey, Rojava Devrimi'nin kuzey devrimi ile bölgesel statüko değişimini gerçekleştirmeleri ve dünya güçleri tarafından direkt muhatap alınır düzeylerini ilerletmeleri olacaktır. Kobané direnişinin sonuçlarından biri de, Kürtlerin kendi kaderlerini belirlerken bir dünya gücü olarak yer edinmeleri ve dünyanın kaderini belirleyen bir gerçekliği açığa çıkarmalarıdır. Kobané' nin düşmemesi demokratik uygarlık gücünün düşmemesi ve sürecin belirleyicilerinden biri olacağını ifade ediyordu. Türk Devleti'nin artık kendi yanlışlarından şüphe duymayı öğrenmesi ve doğrulara tereddütlü yaklaşmaktan vazgeçmesi gerekmektedir.

Kürdistan'da Kültürel Soykırımın Aracı Olarak Barajlar ve HES'ler

Ferda Çetin

Kürtlerin yaşadığı toprakları gösteren eski belgelerden biri, İbn Havkal'ın "Cibal Haritası" adı ile MS.977'de yaptığı haritadır. Bu haritada Orta ve Kuzey Mezopotamya, Kürtlerin yaz ve kış dinlenme yerleri olarak işaretlenmiştir. Kaşgarlı Mahmud'un 1074'lerde çizdiği haritada ise Kürdistan, Kürtlerin Toprağı anlamına gelen "Ard'ul Ekrad" adıyla gösteriliyor.

Eski haritalar, arkeolojik kazılar ve tarih yazımları Kürtlerin bugün yaşadıkları toprakların kadim halkı olduğunu, tarım devrimi öncesinde ve devrimden sonra, bugünkü Irak'ı ve Anadolu'yu kapsayan ve adına "Verimli Hilal" denilen genişçe bir coğrafyada, MÖ.1500 – 3000 yılları arasında, merkez kültürün temsilciliğini yaptığını göstermektedir.

Bu üstünlük ve liderlik, devletçi uygarlığa geçilinceye kadar devam etmiş; hayvancılık, çobanlık, toprağın ıslahı, su kanalları, bentler ve bitki tohumculuğu konusunda Kürdistan hem bir tarım labaratuvarı hem de diğer uygarlıklara öncülük etmiştir.

Bugünkü ABD için sanayi ve tarımın dengeli ve paralel öncülüğü ne ise, yüzbinlerce yıl süren "Tarım Köy Toplumu" döneminde, Kürdistan'da tarım ve hayvancılığın gelişimi aynı özellikleri taşır.

Tarihte ve günümüzde sosyal politikanın değişmeyen ilkesi; kendi kendisine yeten toplumların, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak özgür ve bağımsız kalışlarıdır. Kendine yeterlilik durumu, Kürt halkı açısından da uzun dönem geçerli bir durum olmuştur. Bu dönem Kürt dili, kültürü, müziği ve sözlü edebiyatının serbestçe geliştiği dönemdir. Bir halkın "kendine yeterlilik" hali olarak ifade edilen bütün bu kategorileri, "kültür" kavramı altında ifade etmek daha doğrudur.

Kürdistan'da kendine yeterlilik hali toplumun kendisi için özgürlük ve mutluluk kaynağı olurken, kendisine yeterli olmayan toplumlar bakımından da hedef haline gelmiş, işgal ve istila nedeni olmuştur. Kürdistan halkını dış saldırıların sistematik hedefi haline getiren işgal ve istilalar, esas olarak devlet oluşumundan sonra artmıştır. Bu bakımdan Kürdistan tarihi, gerçek anlamıyla devlete karşı mücadele tarihidir.

Peki nasıl oluyor da bu kadar köklü ve güçlü bir kültür kendisini koruyamayacak duruma geliyor?

Sümerli bir şair-öğretmen olan Ludingirra, bundan 4 bin yıl önce bu soruyu yanıtlamış. Kil tabletlere yazdıkları sanki o günün Sümerlilerini değil de bugünün Kürtlerini ve Kürdistan'ını anlatıyor.

100 yıl önce Dicle Nehri kıyılarında bulunan Ludingirra'nın yazdığı 20 kil tabletteki yaşam öyküsü, Sümer uygarlığının yavaş yavaş yok oluşunu ve Akad uygarlığının denetimine geçişini, Sümer dilinin unutulmaya yüz tuttuğu günleri anlatır. Şöyle anlatır Ludingirra:

"Bu yaşam öykümü daha çok gelecek kuşaklar için yazmaya başladım. Bizim ulusumuz, dilimiz, geleneklerimiz, sosyal yaşantımız, sanatımız unutuluyor artık.

Bu güzel ve uygar ülkemize her taraftan göz diktiler… Fırsat buldukça üzerimize saldırdılar. Kentlerimizi yakıp yıktılar. Biz yaptık onlar yıktılar; biz yaptık onlar yaktılar… Ailelerimiz dağıldı. Tarlalarımız, bahçelerimiz bakımsızlıktan kurudu. Hayvanlarımız açlıktan öldü. Ve böylece kökü binlerce yıl önceye dayanan ulusumuz yoruldu, dayanamayacak hale geldi ve içimize yavaş yavaş sızıp bizi yiyen yabancıların kucağına bırakıverdi kendini. Onlar yönetiyor şimdi bizi.

Topraklarımıza ilkel geldiler, sayemizde uygar olmaya başladılar. Ne yazıdan, ne tarımdan, ne sanattan, ne dinden, ne okuldan, ne attan, ne arabadan, ne aydan, ne yıldan haberleri vardı. Hepsini bizden öğrendiler. Sonra da 'biz yaptık, biz bulduk' diye övünmeye başladılar. Hep korkuyorum, bir gün gelecek, adımız da uygarlığı-

mız da unutulacak. Biz ne yaptık, ne başardıysak hepsini onlar üstlenecekler.

…Bizim uygarlığımız belki binlerce yıl sonra yaşayan insanlara da geçecek. Bizim attığımız temeller üzerine yenilerini koyacaklardır. Ah! Onlar da bizi hatırlayıp bıraktığımız kültür mirasları için teşekkür edebilseler!...

Bizim devletimiz ve halkımızın başına gelenleri bir bir anlatmaya kalksam kitaplar almaz; siz de bıkarsınız okumaktan. Haklısınız, bizim geçmişimizden size ne! Ama bizim iyi veya kötü yaptıklarımızın sonuçlarını görerek ders alabilme olanağı var. Her neyse, hepsini yazmayacağım. Aslına bakarsınız biz bile geçmişimizi tam olarak bilmiyoruz. Çünkü eski çağlarda yazı bilinmediği için yazmamış atalarımız.

Ama beni umutlandıran bir durum var. Yavaş yavaş bizim güzel yazılarımızdan bazılarının Akadcaya çevirisi yapılmaya başlandı. Hem de satır satır çevriliyor."(1)

Hurriler, Hititliler, Sümerler, Akadlar… Her biri, bir dönem Mezopotamya'ya, Anadolu'ya ve diğer halklara öncülük etmiş; ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamları ile ilham kaynağı olmuş uygarlıklar nasıl olmuş da tarihten silinmiş?

Ama beni umutlandıran bir durum var. Yavaş yavaş bizim güzel yazılarımızdan bazılarının Akadcaya çevirisi yapılmaya başlandı. Hem de satır satır çevriliyor

On binlerce yıl süren uzun bir dönem köy-tarım devrimine öncülük etmiş Kürtler, neden inkâr, asimilasyon ve kültürel soykırımın pençesinde varlık-yokluk mücadelesi verecek duruma düşmüş?

"Sosyolojik bir hakikat olarak bir toplum tarihsel bir devrimi köklü olarak yaşamışsa, o toplumun kendi içinde ikinci büyük ve farklı bir devrime önderlik etmesi zordur. Yaşadığı öz devrimin kendi zihniyet ve kurumsal dünyasını tamamıyla işgal etmesi bunda rol oynar. Başka bir devrim başka bir zihniyet ve kurumsallık gerektirir." (2)

Günümüzde ABD'yi ayrı tutarsak eğer Almanya, Fransa ve İngiltere'nin yaşadıkları kriz ve ekonomide günü kurtarmaya indirgenmiş "idare" tarzı, sözü geçen devletlerin son 200 yılda sanayi devrimine yaptıkları liderliği kaybetme aşamasına gelmeleri de, "ikinci büyük devrime geçiş yapılamaması" ile ilintilidir.

Kürtler de toprak ve tarım devrimine çakılıp kaldılar. Kürdistan'ın zengin su kaynakları, tarıma ve hayvancılığa elverişli toprakları, tarihin her döneminde dış müdahalelere açık bir hedef oluşturmasının da nedeni oluyordu. Topraklarını ve kültürünü savunma düşüncesi ve mekanizmaları köklü olmadığı için, Kürtler 20. Yüzyılın sonuna kadar, saldırılar karşısında varlıklarını sürdürmek ve "kültürel soykırım" dan korunmak için verimli vadileri, sulu tarım arazilerini terk ederek dağların doruklarına çekilmek zorunda kaldılar.

Kürt halkı, topraklarını korumak için kaleler, setler, surlar yapmayı düşünmemiş, çağlar boyunca yabancı işgalcilere karşı silahlanarak öz savunma yapacak örgütlenmeyi becerememiştir. Fiziki ve kültürel soykırıma karşı dağlara çekilmek ve nüfus olarak çoğalmanın dışında bir "tedbir" geliştirememiştir.

Kürtleri, uygarlığa büyük katkılar sağladıktan sonra tarih sahnesinden silinen, bugün adı, sanı, dili ve kültürü unutulan yüzlerce halktan ayıran en önemli özellik, kaçılacak ve sığınılacak dağlara sahip olmaları ve bu erişilmesi güç korunaklarda nüfuslarının çoğalmasıdır.

Kürdistan tarihi, bu kabullenişi bozmak amacıyla değişik tarihlerde yapılan ve kanla bastırılan isyanlar tarihidir.

Geçen yüzyıl boyunca Türkiye, Irak, Suriye ve İran devletlerinin kimi zaman ortak anlaşmalar, kimi zaman farklı ve özgün politikalar ile Kürtlere karşı fiziki ve kültürel soykırım politikaları devam etmiştir.

1639 Qasr-ı Şirin, 1921 Ankara, 1921 Kars, 5 Haziran 1926'daki Musul-Kerkük, 10 Ağustos 1920 Sevr, 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşmaları Türk, İran, Irak, Suriye ile Avrupa ortaklığının, Kürdistan'ı bölme ve sömürgeleştirme anlaşmalarıdır.

Kürdistan'ın yakın tarihinde, güçlü ve tarihte yer edinmiş bir devlet geleneği ve bir kahramanlık örneği de yoktu. Bir ulusun yaşamak için ihtiyaç duyduğu ekonomik yaşam alanları, dil ve kültür, büyük bir yıkım süreci altındaydı. Soğuk, sıcak, kar va yağmur nasıl kabullenilirse, inkar, asimilasyon ve kültürel soykırım da benzer bir şekilde, Kürt halkının yazgısı haline geldi.

Bu güçlü ittifaklara karşı örgüt ve mücadele bilinci geliştiremeyen Kürtlerin, geriye tek silahı kalıyordu: Dağlara sığınmak ve nüfus olarak çoğalmak.

Son 40 yılda Kürt özgürlük mücadelesi, Kürt kimliği, Kürt dili ve kültürünün kaba imha ve inkar politikalarını boşa çıkarmıştır. Kürt gerçeği kabullenilmek zorunda kalınınca, bu kez inkar ve imha daha tehlikeli ve daha derin bir politikayla sürdürülmek istenmektedir. Kürdistan coğrafyası barajlar ve HES'ler ile paramparça edilerek "dağ ülkesi" göl, baraj ve ova ülkesine dönüştürülürken, Kürdistan'ın işgali bu kez istimlak edilerek göl ve barajlarla tamamlanıyor.

Artık Kürdistan coğrafyası değiştirilerek, büyük bir göl ve baraj ülkesi haline getirilerek, halkından arındırılıyor, kültürel soykırımdan geçiriliyor ve yeniden sömürgeleştiriliyor. Sömürgeciliğin ve kültürel soykırımın yeni silahı barajlar, hidroelektrik Santralleri, sulama göletleridir.

Barajlar ve HES'ler ile halka ait topraklar, ormanlar, meralar, çayırlar, tarla ve bahçeler ellerinden alınıyor. İstimlak ile "meşrulaştırılan" bu gasp olayının birden fazla sonucu doğuyor:

1) Binlerce yıldır yerleşik yaşayan ve toprağa bağımlı olan bir halk, planlı-programlı bir politikayla kentlere sürülerek göçmen ve mülteci durumuna düşürülüyor.

2) Barajlar nedeniyle göç eden nüfus, yeni bir köy kurarak eski yaşamını devam ettiremiyor. Büyük çoğunluk Türkiye metropollerine ve Avrupa'ya göç ederek şehirlerde yaşamak zorunda kalıyor.

3) Kürt halkı açısından pratik bir değeri ve anlamı olmayan ve bir parçada sıkıntı yaşadığında "öte taraf"a rahatça geçiş için elverişli olan Bakur - Başur ve Bakur – Rojhilat arasındaki sınır, baraj ve HES'lerle geçilemez bir hale getirilmektedir. Kürdistan'ı parçalayan sınırlar, ilk kez gerçek anlamda "sınır" karakterine kavuşturulmaktadır.

4) Köy ve kır yaşamı içinde, kendi toprağında ve kendi olanakları ile yaptığı evinde oturan yüzbinlerce insan, bir çırpıda ev sorunu ile karşı karşıya kalıyor. Evini kaybederek kiracı durumuna düşüyor.

5)Köy ekonomisi içinde kendi yeterli toplum, baraj politikası nedeniyle kendisine ait olan her şeyi kaybediyor. Daha evvel elinin altında ve rahatça elde edebildiği ekmek, meyva, sebze, et, süt, yumurtayı artık büyük bir emek sarf ederek ve parayla elde edebiliyor. Büyük bir üretici topluluk, kapitalist pazarın hazır ve toplu müşterisi konumuna düşürülüyor.

6) Köyde ve kırda yakacak ve ısınma sorununu doğadan ve toplumun ortak malı olan ormanlardan ve ağaçlardan temin eden toplum, topraklarından edildikten sonra sürekli bir biçimde, pahalı bir maliyetle ısınma ve yakacak sorunu ile karşılaşıyor.

7) Köy-kır yaşamında ortak mülkiyet, ortak yaşam alanları ve paylaşım doğal ve zorunlu bir yaşam biçimi iken, kent yaşamında tek başına ve güçsüz birey konumuna düşürülüyor. Toplum halinde yaşarken oluşan savunma mekanizmalarının tümü yok oluyor.

8) Kürtçe şehirde kullanılmaz oluyor. Kürt kültürü, gelenek ve görenekleri de zamanla unutuluyor.

9) Daha evvel toplumun olan ve herkesin serbestçe ve ihtiyacı olanı tüketebildiği; topraklarını, hayvanlarını, bağ ve bahçelerini suladığı suyu artık parayla tüketecek konuma düşürülüyor. İçme suyunu dahi şişe ile almak zorunda kalıyor.

Kısacası barajlar politikası ile Kürdistan coğrafyası paramparça edilirken, Kürt halkı da darmadağınık bir hale getirilerek kapitalist pazarın toplu-hazır müşterisi haline getirilmektedir. Ekonomisi yıkıma uğratılan toplumun kimliğini, dilini, kültürünü koruması da imkansız hale getiriliyor.

"Barajlarla ve onlara karşı verilen mücadeleyle ilgili en önemli nokta, insanların bunların sadece ahlaki çürümenin anıtları olduklarını ve anti-demokratik bir nitelik taşıdıklarını anlamaları gerektiğidir. Barajlar, doğal kaynakları merkezileştirir; bu kaynakları insanın elinden alır ve sonra da az sayıdaki ayrıcalıklı insana yeniden dağıtır." (3)

Kürdistan'daki barajlar politikasının kültürel soykırım amacı yanında, toplumu sömürgeci egemenlik karşısında meşru savunmadan yoksun bırakma amacı da çok önemli bir amaçtır. "Sınırda PKK'ya karşı tamamlanan barajlar" başlığı ile verilen bir haber, Türk devletinin, Kürdistan'da yoğunlaştırdığı baraj politikasının gerçek amacının itirafıdır. Haber şöyledir: "Uludere'nin Hezil ve Ortasu çayları üzerinde inşaatı süren barajlar Silopi, Şırnak, Uludere, Ballı, Kavşaktepe, Musatepe ve Çetintepe adla-

rını taşıyacak. Güzeldere Çayı üzerinde Gölgeliyamaç ve Çocuktepe, Şemdinli ile Yüksekova ilçeleri arasındaki Bembo Çayı üzerinde de Beyurdu ve Aslandağ barajları inşa ediliyor. "(4)

Kürdistan'daki gerilla mücadelesinin deneyimli komutanlarından Murat Karayılan, yazdığı "Bir Savaşın Anatomisi" isimli kitabında önemli bir tespit yapar; "Kürt gerillasının tek stratejik ortağı Kürdistan dağlarıdır" der.

Türk devleti HES ve baraj politikası ile, bu stratejik ortaklığı nihayete erdirmek istemektedir. Fırat, Dicle, Munzur, Aras Irmakları, Pülümür, Mercan ve Peri vadisinde tamamlanan ve yapımı devam eden onlarca HES ve barajın yapılış amacı, Kürdistan coğrafyasının tamamen ve köklü şekilde değiştirilmesidir. Bu barajlar ve HES'ler tamamlandığında yüksek ve erişilmez dağlar arasındaki derin vadiler su ile, 60-80 yıl sonra ise suların taşıdığı toprak ve alivyonla dolacaktır. Kürdistan coğrafyası küçük tepelerden oluşan büyük bir ovaya dönüştürülecektir. Planın birinci hedefi ve amacı budur.

Fiziki ve kültürel soykırıma karşı dağlara çekilmek ve nüfus olarak çoğalmanın dışında bir "tedbir" geliştirememiştir

Munzur suyu üzerinde 8 baraj (5), Botan Çayı üzerinde 7 baraj inşa edilmektedir. Şırnak ve Hakkari arasındaki akarsular üzerinde 11 baraj (6) inşa ediliyor. Erzurum sınırları içinde tamamlananlarla birlikte yapımı süren 22 baraj vardır. Kars ve Ardahan'da yeni barajlar yapılmaktadır. Kürdistan'da yapımı tamamlanan ve yapım aşamasındaki baraj sayısı 53 adettir. (7)

Ekonomiye katkı ve enerji ihtiyacı amacıyla yapıldığı iddia edilen bu barajların ortalama ömrü 60-80 yıldır. Bu süre içinde ekonomiye büyük bir katkı sağlamadıkları da kesindir.

"Munzur Vadisi içinde kurulan 8 adet baraj tipi HES ve 2 adet nehir tipi HES'ler 'Munzur Projesi' olarak anılmaktadır. Tümü enerji amaçlı olan HES'ler tamamlandığında toplam 384,5 Mw güçle yılda 1571 Gwh enerji üretilecek, ekonomiye 80 milyon dolar katkı sağlayacaktır. Bu değer Türkiye enerji üretiminin %0,97'sidir." (8)

"Munzur Projesi" bu barajları yapmayı planlayan aklın iyiniyetli olmadığı, amacın üzüm yemek değil, bağcıyı topraklarından kovarak ekmeğe muhtaç hale getirmek olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Barajların yapımındaki ikinci stratejik amaç ise, Türkiye'nin diğer bölgelerine göre nüfus artışı gösteren Kürdistan'ın nüfus artışını durdurma ve toplu haldeki Kürt nüfusunu dağıtmaktır. Kürt nüfusunu bölme, dağıtma ve bir arada yaşamasını engelleme amaçlıdır. Kürt halkı ile eşit ve özgür bir yaşamı reddeden Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Kürt nüfusunun artışını, başından itibaren büyük bir tehdit gibi görmektedir.

MHP İstanbul Milletvekili, eski Büyükelçi Aktan, Kürtlerin nüfus artışından duyulan korkuyu Radikal gazetesindeki köşe yazısında şöyle ifade etmişti: "...Asıl önemli sorun Bölge nüfusunun Türkiye geneline oranla birkaç kat yüksek olması. Doğu ve Güneydoğu'daki Kürt nüfusun bu artış hızıyla 2025'te ülkenin geri kalan nüfusuna eşit olacağı hesaplanıyor. İyimser tahminler Kürtlerin bu hedefe en geç 2035'te ulaşacağını gösteriyor..." (9)

Aktan'ın bu görüşleri ve Tayyip Erdoğan'ın her fırsatta tekrarladığı "en az üç çocuk yapın" tavsiyesinin ana kaynağı, MGK'nn 20 Kasım 1996 tarihli rapordur. Bu raporda Kürt nüfusunun artışı ciddi bir tehlike ve tehdit olarak nitelendirilerek alınacak tedbirler sıralanmaktadır:

"Kürtlerin oturduğu bölgelerde nüfus artışı diğer bölgelerden yüksektir. Kürt nüfusu 2025'te toplam nüfusun yüzde 50'sinin üzerine çıkma eğiliminde. Bu, Kürt milliyetçiliğinin canlı tutulmasıyla birlikte düşünüldüğünde, bunun da milletvekili sayısına oranlaması uzun vadede Türkiye için vahim tehdit oluşturabilir. Bölge'de nüfus planlaması seferberliği elzemdir. Az çocuğa prim ve çok çocuğa vergi gibi radikal önlemler gereklidir."

MGK'nin 1996 yılındaki bu raporunun ardından Kürdistan illerinde "nüfus kontrolü ve aile planlaması" adı altında doğurganlık oranını düşürmeye dönük, kısırlaştırma da dahil bir dizi politika uygulamaya konulmuştur. 2005 yılında yapılan MGK toplantısının sonuç raporunda, "Güneydoğu Eylem Planı" başlığı altında "Kürt nüfusunun artış hızı, bölgenin doğurganlık oranı ve Kürt illerinden göç ve göç

alan illerin nüfus artışları" ele alınmıştır. MGK hala bu konuda planlamalar yapmakta, CHP ve Kemalist ideolojideki sivil toplum örgütlerinin katılımı ile Kürt nüfus artışını durdurma kampanyaları düzenlemektedir.

Son 40 yılda Kürt özgürlük mücadelesinin gelişmesi ile Kürt kimliği, Kürt dili ve kültürünün kaba imha ve inkar politikaları boşa çıkarılmıştır. Kürt gerçeği kabullenilmek zorunda kalınınca, bu kez inkar ve imha, daha tehlikeli ve daha derin bir politikayla sürdürülmek istenmektedir. Kürdistan coğrafyası barajlar ve HES'ler ile paramparça edilerek "dağ ülkesi", "baraj ülkesi"ne dönüştürülürken, Kürdistan'ın işgali bu kez istimlak edilerek göl ve barajlarla tamamlanıyor. Kürdistan halkı topraktan koparılarak mülkiyetsiz bırakılıyor.

"Ekonomisi ve üretimi toprağa bağlı olmayan bir toplumda mülkiyet askıda kalır. Oysa; yaşama şartları, doğrudan doğruya toprağın işlenmesi ile üretiliyorsa; yani toprağı işletmeksizin toplum, geçimini sağlayamaz olmuşsa; mülkiyet ilişkisi, kopmaz bağları ile toprağa kök salmış demektir. Toplum, kendi öz varlığını yeniden üretmenin temel şartı olarak kesinlikle sahip çıktığı toprağı ne yerinden oynatabilir, nede bırakıp gidebilir. Böylece; mülkiyet ilişkisi de kararlı, sürekli ve yerleşik bir karakter kazanır." (10)

İşte Türk devleti, Kürt halkının köklerini söküyor, toprakla bağlarını koparıyor, sürekli ve yerleşik karakterini bozuyor; baraj ve nüfus politikaları ile kültürel soykırımı gerçekleştiriyor. Kürdistan coğrafyası barajlar, HES'ler ve sulama göletleri ile bozularak parçalanmakta, Kürdistan toplumu topraklarından kopartılarak nüfusu dağıtılmaktadır. Bir halkın kendisine yeterli ekonomisi gaspedilmekte; dili, kültürü, gelenek ve görenekleri asimilasyona ve imha politikaları ile kültürel soykırıma tabi tutulmaktadır.

Kaynakça

1)Sümerli Ludingirra, Muazzez İlmiye Çığ, Kaynak Yayınları, 4.Basım-2002, s.56, s.43
2)Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü, Abdullah Öcalan, Mezopotamya Yayınları-2012, s.81
3)Ya Çek Defteri ya Cruise Füzesi, Arundtati Roy, Agora Kitaplığı-2004, s.20
4)Hürriyet , 26 Ekim 2011, Ramazan Yavuz- Bayram Bulut, Sınırda PKK'ya karşı planlanan 2 baraj tamamlandı.
5)Munzur Vadisinde yapımı planlanan barajlar: Akyayık, Kaletepe, Bozkaya, Konaktepe 1, Konaktepe 2, Mercan, Pülümür ve Uzunçayır barajları.
6)Sınırda yapımı süren barajlar: Uludere'nin Hezil ve Ortasu çayları üzerindeki barajlar Silopi, Şırnak, Uludere, Ballı, Kavşaktepe, Musatepe ve Çetintepe adlarını taşıyacak. Güzeldere Çayı üzerinde Gölgeliyamaç ve Çocuktepe, Şemdinli ile Yüksekova ilçeleri arasındaki Bembo Çayı üzerinde de Beyyurdu ve Aslandağ barajları inşa ediliyor.
7)http://tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye'deki barajlar listesi
8)Munzur Suyu Projelerinin Bölgesel Kalkınma Açısından İrdelenmesi, Yusuf Karakılıç-Ferda Koç.
9)Radikal-24 Kasım 2005, Gündüz Aktan.
10)Toplum Biçimlerinin Gelişimi, Dr.Hikmet Kıvılcımlı, Ekim Yayınevi-1970, s.49

Halkların Demokrasisi: Komünalite

Muhammed İnal

Egemen kapitalist sistemin egemenlik tarzı ve işleyişinin bireysel ve toplumsal bilinçlerde ‘’kör’’ noktalar yaratarak toplumsal zihniyeti dejenere etmektir. Sistemin esas egemenlik sahası, toplumsal bilinçte yaratılan kör noktalardır. Sistem ekonomik üretim dizgisiyle, enformasyon ağı üzerindeki tahakkümüyle, dilsel ifade tarzıyla ve kültürel sunumuyla toplumsal bilincin açık alanlarını da kör noktalara çevirerek karartmak ister. Egemenlik inşasının ve özgürlük yanılsamasının bu denli gözlerden uzak kılınması, bilinçte oluşturulan bu kör noktalara dayanmaktadır. Bugün küreselleşme olarak dayatılan ise tekil ve genel bilinçler düzeyinde yaratılan kör noktaların global çapta, tüm toplumsal bilinçlerde yeniden ve kalıcı tarza inşa edilmesinden ibarettir.

Karartılan bilinç, esas olarak modernitenin zihinsel ve düşünsel ufku içerisinde kalmak ve onu aşma gücünü göstermemekle maluldür. Bu bilinç, her ne kadar muhalif pozisyonda konumlandığını iddia etse bile, küresel tahakküm güçlerinin iktidar ve toplum biçimlerinin bilinçleri işgal süreci ve yöntemlerini görmeyen bir pozisyondadır. Toplumsal kuruculuk iddiasında olup da bu kör noktalarda kalmak, toplumsal kuruluşta kurucu rol üstlenen başlıca olgulara yaklaşımda iktidarın düşünce dizgesi içerisinde kalmakla, bu iddiasını en başta yitirir. Küresel tahakküm güçlerinin üretim süreçleriyle, her alana yayılan ideolojik yeniden üretim aygıtlarıyla inşa edilen ‘’bilinç’’ karşısında zihniyet devrimiyle yeni bir bilinç ve bilme formu inşa etmeden ve özellikle onu kavramsal çerçevesi içerisinde direnebileceğini ve alternatif olabileceğini sanmak, aslında tam da bu kör noktalar içerisinde hareket etmektir. Kapitalist modernite ahlaki ve politik topluma karşı nasıl ‘’yeni ‘’ve farklı bir bilinç ve toplum modeli koyarak hakim hale geldiyse, şimdi kapitalist modernist sistemi aşmakta ancak modernist bilincin bilgi ve bilinç seviyesini aşacak yeni bir bilinç inşasıyla mümkün olacaktır.

Kurucu rol üstlenen kavramlardan kastımız, önceki yazılarımızda parça parça işlediğimiz toplum, ahlak, politika, komünalite, demokrasi ve ulus gibi kavramlardır ki, bunlar aynı zamanda paradigmamızın temel parametrelerini oluşturmaktadır. Kapitalist modernitenin kuruluş anından itibaren en çok da bu kurucu kavramlar ve bu kavramların somutlaşma düzlemlerinde toplumsal bilinç küresel düzeyde karartılır. Tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar bu kavramlar anlamlarından saptırılmıştır. Bu saptırmanın temeli, bu kavramların tüm içerimleriyle beraber iktidara bağlamaktır. Toplumsal bilinç bu kavramları (ve tabii ki bunların pratikleşme hallerini) hiyerarşi, iktidar ve devlet yapısallığı dışında düşünmez hale getirilir. Bunların her biri devletçi modernitenin birer işlevi olarak tasarlanır. Ulus-devlet işte bu operasyonun en komplike görünümüdür. Burada en genel bir şiddet örgütü olarak devletin kendisini bir toplumsal örgütlenme olarak sunması vardır. Bu denklem ‘’ulus-devlet=devlet ulusu=ulus=toplum’’ şeklindedir. Dolayısıyla bütün toplumsal alanlar iktidar ve devlete içkin hale getirilmektedir. Tarihte ilk defa iktidar tekeli tüm toplumu kuşatma altına almıştır. Toplumun her alanında her zemininde kendisini örgütlemeye çalışmaktadır. ‘’Vatandaşın’’ hiçbir eylemi yoktur iktidar aygıtının düzenleme alanı içinde yer almasın, evlenme, boşanma, beslenme, barınma, ibadet, sağlık, eğitim, güvenlik ve hatta ‘’doğum’’ ediminin kendisi iktidarın belirleyici tahakkümcü alanı içinde yer almaktadır. Foucault’ nun yaygın ağ olarak örgütlenmiş ‘’bio-iktidar’’ tanımı bu durumu çok güzel açıklar. Vatandaş ancak bu iktidar alanı içerisinde gerçekleşebilir.

Bu bizi ulus-devlet=devlet ulusunun bir ik-

tidar örgütlenmesi olduğu sonucuna götürür. Dolayısıyla kapitalist moderniteye karşı alternatif bir modernite olma çabası her şeyden önce iktidarın içinde bir ağ gibi işlediği devlet ulusun, yani devlete bağlanmış her tür toplum tipinden kopuşla başarılı olabilecektir. Toplumsal düzlemin bütününü saran alternatif bir toplum modeli oluşturmadan iktidarın toplumsal örgütlenme içinde ona muhalefet etmeye çalışmak veya ona alternatiflik iddiasında bulunmak olumlu bir sonuç doğurmayacağı reel pratiklerden bilinmektedir. Bu tarz bir yaklaşımla sistem içileşmek, sistemin mezhebine dönüşmek ve özellikle kurucu kavramlar boyutuyla sistemin bilgi ve zihniyet çeperleri içinde hapis kalmak kaçınılmaz olacaktır.

Demokratik ulus kavramı, demokratik modernitenin asli ve başat bir özelliği olarak devlet dışı toplumsallığın inşa hamlesidir. Dolayısıyla toplum ve devrim teorisinde şimdiye kadar toplumsal güçler; zayıflatıp niyetleri dışında da olsa, onlara devletçi sistemi eklemleyen hatalardan arındırma ve klasik yaklaşımlardan kurtulmanın yol ve yöntemlerini göstermektedir. Bunu yaptığımız takdirde sistemin düşünce ve eylem kalıplarıyla hareket etmek, sistemsel kuruluşumuzda işlev ve yapı olarak anlam kazanan kurucu kavramlara sistemin bilgi, algı ve değer yargılarıyla anlamamıza yola açacaktır. 19. ve 20. Yüzyılda başta demokrasi olmak üzere pek çok kavram bu yanılgılı yaklaşımdan nasibini almıştır.

A) Demokratik Ulus, Halkların Ulus-Devlet'e Tarihsel Cevabıdır

Ali Adalı 19. ve 20 yüzyıl hareketlerinin kapitalist moderniteye karşı direnişlerini analiz ederken, bu hareketlerin(sosyalist, anarşist, dinsel, kültürel, feminist, çevreci vb.) sistemi önemli düzeyde tanımladıklarını, fakat esas olarak alternatifini oluşturmakta kavramsal ve kurumsal olarak yetersiz kalmaları nedeniyle onu aşamadıklarını belirtir. Kapitalist modernitenin dayattığı bilgi ve yaşam ufkunu aşamamalarının nihai sonucu ise onu eklemlenmek ve onun bir mezhebi haline gelmek olur ki, sözü geçen muhalif akımlar için ortaya çıkan durum bu olmuştur. Ali Adalı bu durumu 19. Ve 20. Yüzyıl sosyalist hareketleri için şöyle somutlaştırır:

''Yüzeli yıllık bilimsel sosyalizm adıyla yürütülen hareketin temel başarısızlık nedeni, aydınlanması, moderniteyi aşamaması(…) daha doğrusu bu niyeti bile taşımamasıdır.'' Devamla Ali Adalı dönemin Alman komünistleri şahsında muhalefetin ana eksenini eleştirirken sorunun ana kaynağını şöyle açıklar:''Yeni devrim dalgası umdukları gibi gelmeyince Marks Londra'ya çekildi. Kapitali incelemeye koyuldu. Enternasyonalizm denemesi bir dernek çalışmasıydı. Alman komünistleri merkezi ulus- devleti esas almakla(Marks ve Engels dâhil) objektif olarak yenilgiyi kabul etmiş oluyorlardı. Bunalım teorileriyle kapitalizmin düşüşüne göre program, örgüt, strateji, taktik dersleri topluma karşı kapitalizmle aynı modernite kalıpları içinde (endüstriyalizm ve ulus- devlet'i meşru görme) uzlaşarak ekonomizm denen tekelden pay alma hareketine dönüştü.'' (A.Adalı sosyolojisi: cilt 4)

Bu eleştiriler ilk başta oldukça sert görünseler de, devlet, sınıf, diktatörlük, bürokratik hegemonya gibi kavramların içeriğiyle yakın tarihte gerçekleşen reel sosyalist, sosyal demokrasi, ulusal kurtuluşçu ve dinsel hareketlerin somut pratikleri göz önüne getirildiğinde tarihsel gerçekliğin eleştiriyi doğruladığı görülecektir. Kapitalist modernitenin ulus-devlet gerçekliğine değinmeden ve ondan kopuk yapılan sınırlı bir sınıf ve sermaye tahlili, hakikati perdelemekte ve çözüm üretmekten çok reel pratiklerden de görüldüğü gibi, yeni toplumsal sorun alanlarına yol açmaktadır. Toplumun demokratik kuruluşunu temel görev olarak benimsemeleri gereken'' devrimci güçler''in demokrasisinin toplumsal inşası ve toplumsalın demokratik kuruluşundan ziyade devletle, devletin zor yoluyla ele geçirilmesiyle, diktatörlüğün sınıfsal el değiştirmesi ve kurumsallaştırılmasıyla, toplum güçleri katı düzenlenmiş bürokratik devlet aygıtına bağlanmasıyla, bunların yol ve yöntemlerinin devrimci süreç ve teorik olarak tanımlanmasıyla meşgul olmuşlardır. Demokratik toplumun kavram ve kurumları pek de gündemlerinde değildir. Bu konulara daha çok aydınlamacı modernist zihniyetle yaklaşılmaktadır. Marks 1875'te Gotha- Erfurt Programının Eleştirisinde, sosyalist hareket içinde demokrasinin daha stratejik olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunan görüşe karşı demokrasiyi '' eski bir burjuva yutturmacısı'' olarak tanımlar. Ona göre sosyalistlerin asli görevi, bu burjuva yutturmacasına karşı proletarya diktatörlüğünün kuruluşunu başarmaktır. Yani daha başın-

da ‘’demokrasi’’ ve ‘’diktatörlük’’ kavramları arasında tercih yaparken bile ciddi bir yanılgı söz konusudur. Lenin’de demokrasi kavramına aynı totoloji ile yaklaşır ve demokrasiyi kapitalist sömürüye en güçlü örtü görevini yerine getiren bir argüman olarak tanımlar ve proletarya diktatörlüğünün(ki devrimcinin en temel görevi öncelikle bu diktatörlüğün kuruluşuna yol açarak devrimi gerçekleştirmektir) amacını da devleti ve onunla eşdeğer gördüğü demokrasiyi ortadan kaldırmak olarak ortaya koyar. Sorun burada burjuvazinin ‘’demokrasi’’ kavramını dejenere edip yutturmaca olarak kullanıp kullanmadığı değildir- ki bu tespit doğrudur ve gerçekliğini korumaktadır. Esas sorun bunu yutturmaca olarak tanımlayıp burjuvazinin aslında bir demokrasi değil burjuva diktatörlüğü olduğunu tespit ettikten sonra, buna karşı devrimcilerin temel görevinin proletarya diktatörlüğünü inşa olarak koymaktır. Burjuva diktatörlüğü tamlamasında, tamlamanın her iki yönünü reddetmektense, tamlananı(diktatörlüğü- asli karakteri) yerinde bırakıp sadece tamlayanı değiştirmeyi bir toplumsal proje olarak benimsemek, Ali Adalı eleştirisinin ana ekseni olan ‘’merkezi ulus devlete teslim olmak’’ anlamındadır.

Demokratik ulus kavramı, demokratik modernitenin asli ve başat bir özelliği olarak devlet dışı toplumsallığın inşa hamlesidir

Bu durum 19. Ve 20. Yüzyıl hareketleri ve toplumsal muhalefeti açısından istenmeyen sonuçlara, hayal kırıklıkları ve yenilgilere yol açtı. Ancak tüm bunlar, demokrasi güçlerinin daha derinlikli alternatif arayışlara ve sistem analizlerine de vesile oldu. Sistem sözcülerinin ‘’ ideolojilerin öldüğü’’ tezi, onların yüklediği anlamın hilafına bir doğruluk payı taşır ki, gerçekten de kendini sistemin bütünlüklü reddi üzerine alternatif bir toplumsallık inşa etmeyen ‘’mezhepler’’ yaşam şansını yitirdiler. Ancak tamda bu noktada ulus devlete karşı kendi toplumsallığının demokratik kuruluşunu esas alan arayışlarda hiç olmadığı kadar arttı.

Demokratik ulus bu yönüyle sadece Kürdistan’da değil, Ortadoğu ve küresel demokratik toplum unsurları açısından da toplumsal ütopyaların ve adil, özgür, eşit toplum ideallerinin hakim sistem toplumsallığına (= toplum dışılığına) mahkum olmadan oluşturulabileceğinin ifadesi olmaktadır. Çok genel bir belirlemeyle diyebiliriz ki Kürt halkının ulusal sorunu esasta iktidarcı sistemin varlığıyla beslenen ve onunla ilintili bir sorundur. Dolayısıyla, önümüzde duran yakıcı sorun bu ve buna benzer toplumsal sorunları iktidar dışı bir yöntemle nasıl çözeceğimizdir? Zira sorun tüm modern toplumlarda olduğu gibi ulusun iktidarla buluşturulmasıyla başlamıştır. O halde asli çözüm iktidarcı-devletçi olmayan bir yöntemle gerçekleşecektir ve demokratik ulus da bu zeminde anlam kazanmaktadır. Ulus iktidardan arındırılmalıdır.

Kürt ulusal sorunu, uzun süre devletçi çözüm ekseninde tartışıldı ve bu eksende çözümler üretilmeye çalışıldı. Kürt özgürlük hareketinde bir dönem sorunun çözümünü ayrı bir ulus-devlet (Bağımsız Birleşik Kürdistan) çatısı altında gerçekleştirebileceğini savundu. Ancak Ali Adalı daha sonra analizini yapıp özeleştirisel temelde aştığı bu devletli çözümün, bırakalım çözüm getirmesi, hem Kürt halkı özgüllüğünde hem de bölge halklarıyla ilişkiler düzleminde sorunu daha da ağırlaştıracağını ortaya koydu. Kürt halkının şu veya bu bedelle elde edeceği bir ulus-devletin, Kürt halkının uluslaşma sürecine hizmet etmekten ziyade, onu emperyal sisteme daha fazla bağımlı kılacağı, bölgedeki diğer halklarla daha fazla çatışmalı bir ilişkiye sürükleyeceği, içte de ulus-devletin tekelci özelliği nedeniyle özgürlük değil, daha fazla sömürü, baskı ve kölecilik üreteceğinden uluslaşmayı sağlayan değil engelleyen konumda olacaktır. Çünkü uluslaşmayı devletleşmeyle eşdeğer gören klasik UKK-TH anlayışı tam da kapitalist hegemonyacığın tuzağına düşmektir. Kapitalist hegemonyacılığın en güçlü olduğu ulus-devlet alanında ondan mevzi kazanmak boş bir hayaldir. Bu mevzi alınsa dahi bu bir zafer değil, teslimiyettir, sistem içileşmektir.

Ancak devleti reddetmek ulusun siyasal irade (ve otorite) boyutunu reddetiğimiz anlamına gelmemektedir. Bu ayrıştırmanın ve oradaki farkın da iyi anlaşılması gerekir. Aksine biz ulusun bedenleşmesini en önemli ayaklarından biri olarak ortak siyasi irade oluşturma ve siyasal

kurumlaşmasını sağlamak olarak belirtiyoruz. Tam da burada ulusun siyasi irade sahibi olması ve otoritesini kurumsallaştırma (demokratik kurumlaşma) sorunu, bir baskıcı siyasal, askeri ve ekonomik tekel olarak gördüğümüz devlete benzeşmede nasıl çözümlenecek? Sorusu karşımıza çıkmaktadır. İşte burada demokratik ulusun bedenleşmesi olarak demokratik özerklik ve demokratik konfederalizm gündeme gelmektedir. Buradaki temel nokta şudur: demokratik konfederalizm ve demokratik özerkliği demokratik ulus (çünkü ruhtur) kavramı olmadan düşünmek ve pratikleştirmek mümkün değildir. Demokratik uluslaşma zihniyeti ve zemini üzerinden gerçekleşmeyen bir özerklik ve konfederalizm pratikleşmesi, ulus-devlet formuna farklı tezahürleri olmaktan öteye geçmez. Nitekim ulus devletler de özerklik formları vardır ve ulus devletler arasında konfederal yapılar gerçekleşmektedir. Aslında muhalif hareketlerin yanılgı ve yenilgi noktalarından birisi de bu konuda olmuştur. Demokratik ulusu inşa etmeden salt siyasal üstyapıyı ele geçirerek veya değiştirerek hayalini kurdukları adil, eşit topluma ulaşacaklarını sanmalarıydı. Sovyetler örneğinde bu bariz görünür; tüm kurumsal hataları ve eksiklikleri bir kenara bırakırsak aslında Rus sosyalistlerinin Rusya'da kurmaya çalıştıkları siyasal rejimin birçok yönüyle oldukça ''zahiri'' demokratik özellikler taşıdığını söyleyebiliriz. Her şeyden önce sistemlerinde ''Sovyetler'' yani halk meclislerini esas almışlardır. Sovyet, tam da halk meclisleridir, oldukça demokratiktir. Sloganları, ''söz, karar ve yetki Sovyetlere''dir. Bugün bizim de oldukça önem verdiğimiz halk meclisleri oluşumu, demokrasinin tabandan gelişimini ana kurumlarındandır ve Ortadoğu demokratik toplumlar tarihinde de çokça rastlanır. Hristiyanlık kiliseye dayandırır. Kilise, kavram olarak ''ecclesia'' tam da bu halk meclisidir. Yine ''cami'' İslam kültüründe de buna tekabül eder. Tam da topluluk (komün) toplanılan yer (meclis) anlamını taşır. Hem kilise hem de cami demokratik dinsel gelenekte asla sadece ritüelistlik ibadete hasredilmemiştir ve meclis işlevi görürler. Yine (Sovyetler' de) kendisine katılan tüm halk ve grupları iç özerkliğine resmi olarak kabul etmektedir. Cumhuriyet olarak örgütlenmelerini benimser. Bunların hepsi şeklen çok demokratiktir. Ancak bütün bunlar nasıl oldu da çok katı bir bürokratik merkezi devlete, baskıcı, her şeyin tek merkezde kontrol edildiği bir ''kontrol toplumu'' na yol açtı? Bu sorunun cevabı demokratik ulus çözümünde gizlidir; kendini demokratik ulus olarak inşa etmeden yapılan bu tür hamleler (Sovyetler, cumhuriyetler vs) demokratikleşmeden ziyade, ulus-devlet formunun katı merkezileşmesini içinde erimekten ve onun birer baskı aracı olmaktan kurtulmazlar. Bir kere merkezi yapı ulus-devlet olarak örgütlendikten sonra, geri kalan tüm mekanizma aynı anlayışla örgütlenir. Böylece bir ulus-devletin içinde binlerce ulus-devlet oluşumu gelişir. Merkez çevreyi, çevre merkezi üretir. Sovyetler ulus-devlet modelini, merkezileşmeyi, bürokratikleşmeyi esas aldılar. Kumanda ekonomisini temel form olarak belirlediler. Özerk cumhuriyetler bu sistemde konfederal yapılara

Sovyet, tam da halk meclisleridir, oldukça demokratiktir. Sloganları, ''söz, karar ve yetki Sovyetlere''dir

görüşmedi, tam tersine her biri merkezin çok katı denetlediği birer valilik olurlar. Sovyetler (meclisler) merkez politikalarını sadece pratikleştirici, icracı kurumlarına dönüştüler. Ali Adalı bu durumu şöyle özetler:

''Demokratik çözüm özünde demokratik ulus olma, toplumun kendini demokratik ulusal toplum olarak inşa etme olgusudur. Devlet eliyle ne ulus olma ne de ulus olmaktan çıkmadır. Ulusu dil, kültür, Pazar ve ortak tarihe bağlayan anlayış devlet ulusunu tarif eder ki, reel sosyalizmde benimsediği bu ulus anlayışı demokratik ulusun zıddıdır. Özelikle Stalin'in Sovyet Rusya'sı için geliştirdiği bu tanım, Sovyetler'in çözülmesinin temel nedenlerinden biridir. Ulus-devletin federe ve konfedere hali demokratik çözüm değildir. Farklı devlet biçimli çözümlerdir ki, yine sorunları ağırlaştırmaktan öteye rol oynamazlar.''

Aslında Sovyetler örneği demokratik uluslaşma olmadan, yani asli toplumsal zemin oluşturulmadan, salt ekonomik veya salt siyasal kurumların zorla ele geçirilmesi ve dönüştürülmesinin ''devrim'' olarak adlandırılmayacağını gösterir

B) Demokratik Ulusun Bedenleşmesi: Demokratik özerklik ve Demokratik Konfederalizm

Demokratik ulus, klasik devlet mantığıyla örgütlenemez. Çünkü bunun toplumsal sorunları çözmekten çok, derinleştirdiği açığa çıkmıştır. Ali Adalı demokratik ulusu "ruh" demokratik özerliği ise "beden" olarak tamamladı. Aralarında yaratıcı bir diyalektik söz konusudur.

Bugün bizler demokratik özerkliği daha çok demokratik ulusun devletle olan siyasi-hukuki ilişkisi ekseninde (devlet+demokrasi) tanımlıyoruz. Bu demokratik özerkliğin çok önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. Zira uzlaşıcı ve barış başlıkları altında tartıştığımız konularda, çözüm modelimizin devlet+demokrasi formülü ekseninde geliştiğini, dolayısıyla demokratik güçlerin devletle olan ilişki zeminlerini tanımlamaları gerektiği genel çatılarıyla tartıştık. Demokratik özerkliğin bir boyutu işte bu ilişki düzenlemesini içerir. Bunun en genel anlamıyla demokratik toplumun devletle olan ilişkilerinde ulus-devletin merkezi politikalarına karşı kendi özerk yapısını kurması ve koruması olarak tanımlayabiliririz. Devletle ilişkinin esası, devletin toplumların özerk yapısını (özerk örgütlenme, siyaset, hukuk, ekonomi, meşru savunma vb) tanımasına, toplumun birçok işinin toplumsal özerk kurumlara devrine dayanır. Devlet bunu kabul ettiğinde, demokratik toplum da belli alanlarda devletin bazı işlevleri yerine getiren bir konuma olarak var olmasını kabul eder ve bu temelde onunla ilişkilenebilir. Kürt toplumunun güncelde demokratik çözüm ekseninde devletlere dayattığı demokratik özerkliğin esası budur ve tikel olduğu kadar evrenseldir.

Ancak bu boyut, demokratik özerkliğin diğer boyutuyla tamamlanabilir; ki buda demokratik toplumun sadece devlete karşı değil, aynı zamanda kendi içinde de demokratik özerk bir yapıya sahip olmasıdır. Bu aynı zamanda demokratik ulus özününde sonucudur. Demokratik ulus, özerk birimlerden oluşur. Zira demokratik ulus her şeyden önce ulus-devletçiliğin homojen ve monolitik toplum modeline karşı toplumun muazzam geniş tayf zenginliğini yansıtma ve yaratma iddiasındadır. Ulus-devlet farklılıkları homojen toplum projesiyle ve aşırı merkezileşme politikalarıyla eritmeye çalışırken; demokratik ulus ise her bir farklılığın kendisini ifade etmesini ve bütünün parçası olarak ancak özgünlüğünü koruyarak var olmasını savunur. Bunun politik tezahürü, her bir farklılığın kendini özerk yapılar olarak konumlandırabilmesidir. Ahlaki ve politik toplum unsuru her farklılık kendini demokratik özerk temelde örgütleyebilir.

Demokratik konfederalizm ise burada anlam bulur ki; demokratik ulusun tüm bu özerk birimlerinin birbiriyle ilişkilerini düzenleyen politik işleyiş ve örgütlenme tarzı olmaktadır. Bu noktada konfederalizmi toplumun komünal yapısıyla değerlendirmek daha doğru olacaktır. Toplumun komünal birimleri kendi içlerinde farklılıkların gereği olarak oldukça özerk bir karakter taşırlar. Bu özerk yapıların her birinin sadece kendi özerkliği içinde kalması, homojenleşmek kadar toplumsallığa karşı bir tehdit oluşturur. Dolayısıyla hem kendi iç özerkliklerini koruyacakları, hem de birliklerini oluşturacakları siyasal ve sosyal bir ilişki ağına ihtiyaç duyar. Kapitalizm açık olarak toplumsal, komünal yapılara savaş açar ve tekçi ulus-devlet anlayışıyla bunların kendi içinde eritilmesini-yok edilmesini amaçlar. Demokratik modernite ise tüm bu saldırı durumuna karşı demokratik ulus ve onun bedenselleşmesi tarzında cevap oluyor.

"Demokratik modernite gerek tarihsel temel olarak, gerekse güncel karmaşık toplumsal doğa açısında demokratik siyaseti temel siyasi model olarak belirlemekle keyfi bir seçim yapmıyor. Ahlaki ve politik toplumun siyasi çatısını ifade etmiş oluyor. Toplumsal doğanın homojen ve monolitik olmadığını tam kavranmadıkça demokratik konfederalizmi anlamak güçleşir. Resmi modernitenin 400 yıllık tarihi çok etnisiteli, çok kültürlü ve farlı siyasi oluşumlu ve öz savunmalı toplumu, homojen ulus adına bir nevi soykırıma (genellikle kültürel, zaman zaman fiziki soykırımlar) tabi tutma eylemidir. Demokratik konfederalizm ise bu tarihe karşı öz savunma, çok etnisiteli, çok kültürlü ve farlı siyasi oluşumlara ısrar tarihidir.(özgürlük sosyolojisi:3)

Bu tarihsel gerçekler ışığında bakıldığında reel sosyalist pratiklerde olduğu gibi komünal kimliğin koruyucusu olarak "devlet siyasal çatısını" önermek demokratik toplum güçlerinin en ciddi çıkmazlarından birisi olmuştur. Halbuki komünal yapılar, yani ahlaki-politik toplum

özünde merkez-kaç eğilimi taşırlar ve varlıklarının devamı için özerkliğe ihtiyaç duyarlar. Devlet ise tam tersi bir uygulama içerir. İster "ulus" ister "sınıf" isterse de "din" kavramlarını ideolojik örtü olarak benimseyen formu olsun her biçimi tekelci oluşum karakteri gereği merkezileşmecidir ve anti demokratiktir. Esas olan sıfatları değil kendisidir. Bu nedenle devleti komünal yapıları ve kolektif kimliğin koruyucusu olarak belirlemek, daha başta kaybetmek demektir."Demokratik devlet olmaz." Derken bunu kast ediyoruz. Kürdistan özgürlük hareketinin ısrarla devletli bir yapı peşinde olmamasını bu nedenle doğru anlamak gerekir.

Bu noktada komünalizmin demokrasiyle ilişkisinin iki boyutu öne çıkar. Birincisi; komünalizm devlet ile değil ancak demokrasi ile korunabilir. Devlet çatısı altında yaşanan komünalizm olmaz. İkincisi ise komünalizm demokratik olmak zorundadır. Demokratik olmayan yapılar nihayetinde sınıf ve milliyet eksenli bir devlet kurumsallaşmasına, devlet otoritesinin kutsayıcılığına dönüşürler. Demokratik komünalizm reel sosyalist ve liberalist devlet komünalitesinden ayıran esas husus, komünilatinenin devlet ve egemenlik değil, demokrasi ve toplumsal otoriteyle ilişkili olmasıdır.

Bu da demokratik konfederalizmin toplum devlet olmayan siyasi örgütlenmesi olarak komünalitenin özerk yapıların ortak bir siyasi ve sosyal örgütlülüğü altında kimliklerini koruyarak birleşmesini sağlar. Komünalite ile ilişkisi demokratik yapısıyla ilişkili olup sadece siyasal değil, sosyal ve kültürel bir ortaklaşmayı da gerektirir. Bu nedenle devletleşmeye kapalıdır. Her bir özerk birim kendi özgünlüğünü koruyarak, fakat sadece kendisiyle sınırlı kalmayarak daha büyük bir toplumsallığın parçası olur. Böylece "komünler komünü" biçiminde bir ilişki ağı açığa çıkar. Kimsenin kimseye tahakküm etmediği bir ortamdan en küçüğünden en büyüğüne tüm etnik, dinsel, mezhepsel, kültürel ve cinsel kimlikler sadece kendi dar gettolarına kapanarak değil, aksine, kendi renklerini kaybetmeden diğer bilimlerle ilişki içinde varlıklarını korurlar. Bu açıdan Demokratik konfederalizm "parça ile bütün" , "yerel ile evrensel" ve "tikel ile genel" arasındaki ilişkiyi toplumsal-siyasal bazda en optimal düzeyde kurarak geliştiren, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya simbiyotik oluşturucu bir ilişkiyle işleyen siyasal bir yapıdır. Özerk yapılar demokratik komünalizm olmadan varlıklarını koruyamazlar. Çünkü demokratik özerklik herkesin kendi dar gettosuna (ulus-devletine) kapandığı bir birim değildir, olamaz. Alain Touraine bu noktayı demokrasi kavramı ekseninde şöyle tanımlar:

"Demokrasi herkesi kendi topluluğuna kapatan ve toplum yaşamını sadece bir "hoşgörü" alanına indirgeyen, böylece ayrışmayı, yozlaşmaya ve kutsal savaşlara yer veren kimlik saplantısındaki çok kültürlülüğe de; evrensellik adına özel inançları, aidiyetleri ve bellekleri tanımayıp bunlara karşı koyan Jakoben düşünce biçimini de reddeder."

Demokratik özerklik ve demokratik konfederalizm aslında sadece güncelde üretilmiş bir "modern" çözüm modeli değil, tam tersine gücünün Ortadoğu'nun güçlü tarihsel ve kültürel mirasından almaktadır. Ortadoğu halkları ahlaki ve politik toplum unsurlarını esas alarak tarih boyunca da özerkliklerini korumaya çalışırlar. Kürt tarihi bu direnişin en çarpıcı örneklerini gösterir. Sadece 19.yy isyanları bile bunu kanıtlar. Ortadoğu'daki aşiretler, etnik yapılar, dinsel ve mezhepsel cemaatler tarihsel olarak hep özerk varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Özerklik tercihinde bu ısrar, devletli güçlerini de nispeten buna "saygı" duymak zorunda bırakmıştır. Modern öncesi imparatorlukların çoğu, ahlaki-politik toplum unsurlarının ısrarlı direnişleri sonucunda büyük oranda bu özerkliği kabul etmek zorunda kalmıştır. Aynı şekilde ahlaki-politik toplumlarda tarihte konfederalist siyasi çatıyı esas almışlardır. İlk Sümer kentlerinden tutalım kabile-aşiret konfederasyonlarına değin, ilk kilise örgütlenmesinden Medine İslam toplumuna, Med konfederasyonundan Eyyubilere kadar konfederalizm esas ilişki formu olmuştur. Bugün Kürdistan halkının bunu demokratik çözüm ekseninde savunması da bu niteliğinden dolayıdır. Özerklik ve konfedera-

Demokratik komünalizmi reel sosyalist ve liberalist devlet komünalitesinden ayıran esas husus, komünilatinenin devlet ve egemenlik değil, demokrasi ve toplumsal otoriteyle ilişkili olmasıdır

lizm sadece Kürtler, Kürt sorunu ve Kürdistan için değil, Ortadoğu'daki tüm halk ve inanç yapılarının genelde devletli özelde ise kapitalist ulus-devlet kırımcılığına karşı toplumsal hareketleri en iyi koruyup yaşatabilecekleri bir modeldir. Ortadoğu kültürü ulus-devletin parçalayıcı-çatıştırıcı ve tekleştirici karakteriyle çelişki halindedir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın belirttiği gibi Ortadoğu'da demokratik konfederalizm toplumsallığın kültürel coğrafi özelliklerin siyasete yansımasıdır. Bugün sorunların temel kaynağı her bir unsurun bir toprak parçasını kendine vatan belleyerek bunu katı ulus-devletçikler biçiminde örgütlemesi, bir ulus-devlet sınırları içinde kendini yegâne hâkim unsur olarak konumlandırması ve bu sınırlar içinde var olan diğer etnik, kültürel ve inanç gruplarını baskılaması, ortadan kaldırmaya çalışmasıdır. Bu iktidarcı yaklaşım

birey tüm tahlil ve tanımların başlandığı ve bittiği ana eksendir.

ulus-devletin sahibi olduğunu sanan unsuru bile parçalayan, tahakkümü altına alan bir niteliktedir. Çünkü ulus-devlet hiçbir zaman temsil ettiğini iddia ettiği "ulus" un çıkarına değildir. Ulus-devlet sadece iktidar tekeli olarak örgütlenmiş bir avuç egemenin çıkarını temsil eder, örgütler. Türkiye cumhuriyeti, Türk ulusu dışındaki diğer ulusları çok ağır, baskı, sömürü, tenkil ve tehcire asimilasyona tabi tutmakta ve bunu Türk ulusu çıkarı adına yaptığını iddia etmektedir. Ancak ekonomik ve kültürel sömürü aynı şekilde Türk ulusuna da uygulanmaktadır.

Dolayısıyla demokratik özerklik ve demokratik konfederalizm her bir inanç ve halk grubunun bir başkasına tahakküm etme aracı olmadan örgütlenmesi ve diğer unsurlarla bu iç özelliklerini zedelemeden bir araya gelmesi, birbiriyle dayanışma oluşturacak tarzda komünal ilişkiler geliştirmesidir. Komünalite buradaki temel zihinsel arka planıdır. Esasta bu ilişki ağları arasındaki bağı oluşturan enerjidir.

C) Demokratik Ulus'un Ruhu Komünalitedir

Demokratik Ulus'un inşa tarzı olan demokratik özerklik ve demokratik konfedaralizmi komünalite ekseninde düşünmek ve somutlaştırmak ve demokratik siyaseti bu temelde örgütlemek büyük önem taşır. Demokratik siyaset her şeyden önce komünaldir ve toplumun komünalitesine dayanır. Demokratik toplum paradigmasının çözümünün esası, devletçi güçler tarafından parçalanıp ortadan kaldırılmak istenen komünal varoluşu korumak ve yeni inşalarına yönelmektir. Toplumsal sorunların çözümünde komünaliteyi ana eksene oturtmak, demokratik ve ahlaki- politik toplum tasavvurumuzu oluşturmaktadır. Çünkü kapitalist ulus- devlet esas olarak toplumun komünalitesine, ahlak, siyaset ve demokrasisine saldırmaktadır.

Komünalite (Komünite=Cemaat=Komünler) kavramı üzerindeki tartışmayı demokratik toplum paradigmasının anlam ve bilme çerçevesi içerisinde yapmak büyük önem taşır. Liberalist veya reel sosyalist algılamaların parametreleriyle komünaliteye anlam yüklenimlerinde bulunmak sakatlıklara yol açacaktır. Komün, komünalite anlaşılmadan, aslında demokrasinin pratikleşme hali, siyaset ve ahlak gibi kurucu kavramları da tam anlamıyla anlaşılmayacaktır. Bu da toplum kavrayışımızda toplumu oluşturan değerler sisteminin neler olduğu sorusunu karşımıza çıkaracaktır. Bu sorunun cevabı topluma yönelik … Saldırı olarak tanımladığımız kapitalist hegemonyacılığa karşı savunma mekanizmaları oluşturmak açısından da zorunlu ve yol gösterici olacaktır.

Değer sisteminin eksenine ''birey''i (individua= bölünemez birlik) alan liberalizme göre ''toplum'' bireylerden oluşmaktadır. Bu bireyin tasviri orijinal kavramıyla individual yani bölünemez birlik olarak tanımlanması, her türlü siyaset, ahlak, demokratik değer gibi tanımlamaların bu ''atomize'' unsur üzerinden yapılması anlamına gelir. Burada toplumun kaba bir reddi yoktur. Ancak birey tüm tahlil ve tanımların başlandığı ve bittiği ana eksendir. Toplum ise bir değer ve ilkeler sistematiğinden çok, ancak bu ''birey'' le tanımlanabilen arizi- ilineksel bir olgu konumundadır. Örneğin Kantçı etik anlayışı, evrensel ölçü olarak bireyin maksimlerini esas alır.

Buna karşı ortaya çıkan ve özellikle reel sosyalist pratikte somutlaşan ‘’toplumculuk’’ ise tersi kutupta konumlanma iddiasında bulunarak, bireyci değer sistemine karşı ‘’toplumcu değer’’ sistemini savunmuştur. Toplumcu gelenek, libaralizmin ‘’toplumun bireylerden oluştuğu’’ iddiasını reddetmez. Fakat bireyin kendi öznellik halini de kayda değer bulmaz. Öte yandan toplum tasavvuru da oldukça donuk ve tek renklidir. Adeta toplum tekil bir birey olarak düşünülmektedir. Bu anlamda toplumun özelliği reddedilmemekte fakat bu cemaat-komün tasavvuru bir nevi Hegelyan devlet-Cemaat egemenlik ekseninde oluşturulmuş bir komünalite olarak algılanmaktadır. Atomize olmuş ve soyut bir bireyi değer sisteminin eksenine koymak kadar, çerçevesi ve içeriği çok soyut ve sınıf eksenli belirlenmiş ve hatta çoğu zaman hâkim modernist algı tarafından belirlenmiş soyut bir toplumculuğu koymak da aynı derece hatalıdır.

Bu tartışmada esasta gözden kaçan veya kaçırılan şey komün/ komünalitedir. Bu açıdan tartışmanın yürütülüş tarzı ve mantığı karşıtlaştırıcı bir pozitivizme dayanıyor. Oysa birey ve toplum arasındaki ilişkinin bu kadar üst düzeyde bir çatışmayı içermediği açıktır. Kuşkusuz orada belli bir gerilim ve çelişme vardır. Fakat bu gerilim ve çelişme ikisi arasındaki varlık- yokluk mücadelesinden ziyade, oluşan tarzındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Kaldı ki bir gerilim gelişmeyi sağlayan temel(ilerlemeyi kastetmiyoruz) bir enerji de üretmektedir. Toplumsuz birey yoktur. Birey kendilik bilincine ancak toplum içerisinde erişebilir. Fakat birey kendi gelişimini her zaman ve her şekilde gerçekleştirme gücünde değildir. Bu noktada toplumsal değerlerle uyumlu olmak zorundadır. Toplumsal değerleri zorlamaya başladığında gerilim çıkar ve toplumun öz savunma refleksi, ahlak ve gelenek devreye girer. Toplumlar varoluşun zorluklarının bilincindedir. Dolayısıyla gelebilecek tehlikelere karşı hassastırlar. İlke ve yasalarını varlık-yokluk ikileminde oluştururlar. Fakat bu ilke ve yasalar zamanla işlevsiz kalmaya yüz tutabilirler. Dolayısıyla yarardan çok, gelişmelerin önündeki dogmalara dönüşürler. Bu açıdan değişime karşı oldukça direngendirler. Fakat tüm direngenliğine rağmen bireye alan açmak zorundadır. Zira bireysizde toplumun varlık sorunu çıkabilir. Bu ikili tercih karşısında toplumu değişime zorlayan bireydir. Ne kadar toplum tarafından belli düzeylerde sınırlansa da birey bu sınırları her zaman zorlamıştır. Bu yolla hem kendisi olmuştur hem de toplum aidiyetini geliştirmiştir. Yani iddia edildiği gibi birey ve toplum karşıt olgular değil, tam aksine oluşu ve gelişmeyi sağlayan yaratıcı bir ilişki ve enerji tamamlayanıdırlar.

Tam da bu noktada Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan’ın Özgürlük Sosyolojisi olarak ifade ettiği yöntemsel yaklaşımda komünü- komünaliteyi eksene alarak bu çıkmazdan kurtulmanın yolunu göstermiştir. Değer sistemimizin eksenine toplumun temel varoluş biçimi ve özelliği olarak komünü koyduğumuzda aşırı bireycilik ve aşırı toplumculuk olarak adlandırılan yanlış yaklaşımların dışına çıkmış oluruz. Çünkü komün hem bireysel bir kimlik gibi özerktir hem de bir toplum gibi komünaldir. Ali Adalı komünün bu niteliği için şunları söyler:

‘’Toplumsal varlığın oluşumundaki komünal nitelik biçime değil, öze ilişkin bir husustur. Toplumun ancak komünal tarzda varlığını sürdürebileceğini kanıtlar. Komünal niteliğin yitirilmesi, toplum olmaktan çıkış demektir. Komünal değerlerin aleyhindeki her gelişme, toplumdan bir takım değerlerin kaybolması anlamına gelir. O halde komün halindeki yaşamı temel yaşam biçimi olarak değerlendirmek gerekir. İnsan türü varlığını bu yaşam biçimi olmadan sürdüremez.’’ (BHS)

Komünsüz bir toplum tek tip ve seri üretim yapan bir fabrika düzeneğidir ki, buna toplum demek mümkün değildir

Bunların ışığında bir noktaya daha açıklık getirmekte fayda var. Çoğunlukla yanlış olarak komün ve toplum aynı anlamda kullanılmaktadır. Sanki toplum dediğimiz tek bir komünmüş gibi algılanmaktadır. Hâlbuki komünler küçük, ahlaki, politik birimlerdir. Özgün ve özerktirler. Toplumun bir parçasıdırlar ama toplum değildirler. Yani toplum sadece komünlerin toplamı da değildir. Aynı zamanda kendi bütünlük özelliklerini oluşturmakta ve bir komün zihniyetiyle hareket edebilmektedir. Bundan dolayı ‘’ko-

münler komünü'' de denilmektedir. Zaten klasik toplumcu anlayışın aşıldığı nokta da burasıdır. Klasik yaklaşımda tekil bir yargı olarak ele alınırken, Kürt Halk Önderi' nin yaklaşımında toplum özgün ve özerk yaklaşımlardan oluşmaktadır. Toplumlar komünaldir dediğimizde tek bir komün ve komünaliteden değil, çok farklı alan ve düşüncelerle geliştirilmiş komünlerden oluştuğunu kast ederiz. Toplumu komünal yapan bu komünlerdir. Komünsüz bir toplum tek tip ve seri üretim yapan bir fabrika düzeneğidir ki, buna toplum demek mümkün değildir.

Bunlara binaen şunu diyebiliriz; toplum tarih tezimiz gereği; toplumsal öznelerimiz komünlerdir. Bu, bireyi yok saydığımız ve görmezden geldiğimiz anlamına gelmez, aksine liberal tezin giderek bireyi devlet denilen aygıt karşısında çırılçıplak bırakarak varlık sahasından silmesine karşılık, bireyin gerçek politik ve ahlaki zeminini çok güçlü kurarak onu korumaktır. Komün ve komünal vasfı toplumsal vasfın özneliği konumuna yerleştirmek, (yani demokratik komünalizm) hem aşırı bireycilik, hem de aşırı toplumculuk sarmalından kurtulmaktır.

Komünal yapı çok farklı gerçekleşmeler ile

Politika, komünal yapıların kendi iç işlerini düzenlenme faaliyetidir. Bu anlamda ahlaki ve politik toplumun sürdürülmesini sağlamanın temel yolu demokratik siyasettir

ortaya çıkabilir. Ali Adalı bunları Özgürlük Sosyolojisi'nde ahlaki politik toplum unsurları olarak tanımlanır; etnik, kültürel, dinsel, mezhepsel, aşiretsel, kabilesel ve ekonomik cemaatler- komünler veya modern cemaatleşmeler olarak gerçekleşebilirler.(Daha önce tarihsel gelişme ahlaki, politik toplumu temel gelişme birimi olarak ele almamızın nedeni de budur. Yani komünalitenin ona içkinliği, onun özünü teşkil etmesidir.) Burada en önemli nokta; komün-cemaat, kolektif kimliğin oluştuğu, ifade edildiği zemin olarak anlam kazanır. Bu nedenle komünaliteyi inşa etmeden toplumsallığın yeniden kuruluşu söylemi ancak boş bir retorik olacaktır. İşte tam da bu noktada ahlak, politika ve demokrasiyi komünalite zemini olmadan tahayyül edemeyiz ve pratikleştiremeyiz.

Kapitalist Modernite'nin topluma, ahlaka, siyasete ve demokrasiye saldırısı olarak ifade ettiğimiz durum, toplumun komünal yapısına ve komünalitesine yapılan saldırıdır. Yoksa saldırı soyut bir toplumsallığa değil, ki kapitalizm de kendisini bir toplum olarak tanımlamaktadır. Ve son tahlilde bir ''toplum''u inşa etmektedir. Tam da toplumun komünal yapılarına saldırarak yapmaktadır. Modernleşme ve aydınlanma hamleleri, toplumun tüm komünal yapılarını, etnik, kültürel, aşiretsel, dinsel ve mezhepsel her bir topluluğu (cemaati) ilerleyen tarihin gerisinde kalan ve tasfiye edilmesi gereken ''gerici'' yapılar olarak görür ve ortadan kaldırmaya çalışır. 19. Ve 20. yy devrimci muhalefetinin ana açmazlarından birisi de toplumculuğu savunmalarına rağmen, komünal yapının ana ekseni olan ahlaki ve politik toplum unsurlarını aynı aydınlanmacı- ilerlemeci bakışla gerici, ilkel ve tasfiye edilmesi gereken unsurlar olarak tanımlanmalıdır. Böyle bir yaklaşımın oluşturacağı toplumcu anlayış da, aynı liberalizm gibi toplumun bireylerden oluştuğu tezinden hareket etmek zorunda kalır. Tezin öncülü liberal soslu olduktan sonra, ikinci önermesinin toplumu öncelemesinin pek bir anlamı kalmayacaktır. Aslında bu reel sosyalist, ulusal kurtuluşçu veya dinsel kurtuluşçu hareketlerin cemaatçil komünal özlerini önemli oranda yitirmeleriyle ilgilidir. Cemaatsel, komünal öz, toplum denen olgunun kendini çok farklı, çok renkli, çok kültürlü gerçekleştirme formu, toplumun heterojenliğinin ana kaynağıdır. Aydınlanmacı ulus-devletin homojen toplum projesi tam da bu ana kaynağa saldırarak, kolektif kimliğin vücut bulduğu bu zemini, bu ruhu, ortadan kaldırarak gerçekleşmektedir. Bu homojenleştirme ister ''ulus'', ister ''sınıf'', ister ''din'' veya ister ''mezhep'' adına yapılıyor olsun değişen herhangi bir şey olmayacaktır. Dolayısıyla demokratik ulusun kuruluş tarzı olan demokratik siyasetin kendini komüne ve komünaliteye dayalı gerçekleştirme söylemi tarihsel ve toplumsal bir hakikate dayanmaktadır.

Demokratik Ulus'un komünalizmi; ahlak, politika ve demokrasinin anlam bulduğu gerçek zemindir. Komün/ cemaat, ahlak ve politikanın gerçekleştiği ve bireyin de ona katıldığı yapıdır. Bireyin toplumla bütünlüklü ilişkilenme halidir. Aydınlanmacı akıl bunları ters yüz ederek

komünal yapının çöküşünü ve yerine bireyin ikame edilmesini sağlar. Bunu da ahlaki-politik toplumu aşındırarak hukuka ve bürokrasiye dayalı bir sistemle geliştirir. Kurumlaşan devlet yapısı hukuk aracılığıyla tüm toplumu tek bir vatandaşa dönüştürerek komün kırıma girişir. Siyasetin yerini ise bürokrasi alır. Demokratik ulus önermesi hukuka dayalı ahlak dışılık yerine komünal ahlakı, bürokrasi yerine ise demokratik siyaseti esas alır. Demokratik siyaset demokratik ulusun inşa tarzıdır. Demokratik ulus demokratik siyasetle inşa edilmez ise ve demokratik siyasetin kanallarını açık bırakmaz ise en kestirme yoldan ulaşacağı nokta, devletçi bürokrasidir.

D) Demokratik Ulusun İnşa Tarzı Demokratik Siyasettir

Politika, komünal yapıların kendi iç işlerini düzenlenme faaliyetidir. Bu anlamda ahlaki ve politik toplumun sürdürülmesini sağlamanın temel yolu demokratik siyasettir. Siyasetle demokrasi arasındaki ilişki komünalite arasında gelişir. Siyaset eğer komünün kendi işlerini kendisi tarafından yapılması olarak açığa çıkarıyorsa buna demokratik siyaset diyebiliriz.

Devletli sistem, komüne ait olan ‘’kendi işini(kendi siyasetini) kendi yapma’’ hakkına el koyarak siyasetin demokratik niteliğini ortadan kaldırır. Demokratik olmayan siyaset ise bürokratik siyasettir. Nitekim hem liberal hem de reel sosyalist anlayıştaki temel ortaklık siyasetin demokratik niteliğini baypas etmedir. İşte demokratik ulus bu çarpıtmayı ortadan kaldırarak kendisini demokratik siyasetle inşa etme ve demokratik siyasetle sürdürme iddiasındadır.

Tabi, şayet örneğinde olduğu gibi kurumsal olarak ‘’demokratik’’ örgütlenme modellerini savunmanın ve hatta bunu somutta inşa etmiş olmanın demokratik toplum ve demokratik ulusu inşa etmede yeterli olduğu yanılgısına kapılmamak gerekir. Demokrasi sadece kurumların yapılarına indirgenecek bir olgu değildir. Sadece biçimsel olarak kurumların yapısına, sadece bazı isimlere indirgenmiş demokrasi kavramı, özünden boşaltılmış ve bir egemenlik perdesine dönüştürülmüş olur. Nitekim 19. Ve 20. Yy devrimcilerinin burjuva demokrasilerini bu temelde eleştirmeleri ve onun aslında yoğun kurumlaşmış bir tekeli, baskıcı bir iktidar aygıtını, özde ‘’diktatörlüğü’’ gizleme aracı olduğu yönündeki doğru bir gerçeği ifade ediyordu. Ancak tam da bu nokta, onlarında düştüğü ve aşamadığı temel yanılgılar olur. Bu, hâkim perspektifle demokrasiye ve toplumsal kuruluşa bakmaktır. Nitekim reel sosyalizm en baskıcı ve otoriter sistemi, en demokratik yapılar olan halk meclisleri üzerinde inşa etti. Hakeza mevcut neo-liberal sistem, demokrasinin temel kurumları olan; seçim, parlamento, sivil toplum kuruluşlarını(N.G.D) yapısal olarak içinde barındırmaktadır. Ancak bu araçların hemen hemen hepsi kapitalist modernitenin iktidar aygıtlarına, yani toplumu daha da iktidarcı sisteme bağlamanın sömürmenin araçsallıklarına dönüşmüştür.

Örneğin demokratik toplumun en önemli unsuru olarak değerlendirebileceğimiz N.G.O’lar (JTK) halkın iktidar dışı örgütlenmesi olmaktan öte, iktidar dışı kalanların iktidara bağlanması, iktidar için rıza üretimi kurumları olmuşlardır. Bütün bu ‘’demokratik’’ kuruluşların her biri modernitenin (sağ veya sol) kontrol toplumu mekanizmalarının ‘’giderek daha fazla demokratik’’, giderek daha fazla toplumsal alana içkin hale geldiği,(komuta mekanizmalarının) yurttaşların beyinleri ve bedenleri üzerinden dağıtıldığı’’(Negri- Mardt)’’ aygıtlarıdır. Kontrol toplumu dediğimiz, bireyi ve toplumu tamamen kuşatmayı hedefler. Dışsal iktidarı içkinleştirir. İktidarı çok katı, baskıcı aygıtlarla değil, her bireyin bedeninde ve beyninde yer alan ‘’içkin kabuller’’ ile genelleştirir. Görünüşte yapısal olarak demokratik olan her bir kurum ve işlev beyinde karakol kurmanın, beyni iktidarın işleyen ağının bir parçası kılmanın araçları haline gelebilir. Peki, çözüm nedir? Bu demokratik kurumların işlememesinin sebebi nedir? Bizleri çokça eleştirdiğimiz ve devrimin zıddına dönüşmesi olarak tanımladığımız süreçlere düşmekten koruyacak olan mekanizma nedir? Bunlar, bugün yeni bir kuruluş arifesinde olduğumuz an ve coğrafyamızda cevaplama görev ve so-

Bürokrasi demokrasinin zıttı olarak elitleşen bir siyaset tarzı olarak devletin özünü oluşturur

rumluluğunda olduğumuz can alıcı sorulardır.

Elbette bunlar ciddi soru ve sorulardır ve verilecek mucizevî cevaplar yoktur. Fakat Kürt Halk Önderi Abdullah Öacalan' ın savunmalarında ayrıntılı olarak ortaya koyduğu düşüncelerinden hareketle şöyle söyleyebiliriz: Devlet, egemenliği örgütleyen birlik ise, demokrasi, özgür toplumsal öz yönetimi örgütleyen birliktir ve birbiriyle bağdaşmazlar. Yapısal olarak da iki farklı alandır. Kuramsal olduğu kadar, kurumsal yapıları itibariyle de ayrışırlar. Fakat kuram'ı (zihniyet) ve kurum'un (yapı) yanı sıra bu ikisinin ayrıştığı en önemli üçüncü ayak ise işleyiş biçimidir. Yani siyasetlerinin karakteridir. Devlet bürokratik siyaseti yürütürken, toplumsal yönetimler demokratik siyaseti esas alır. Bürokrasi demokrasinin zıttı olarak elitleşen bir siyaset tarzı olarak devletin özünü oluşturur. Bu nedenle bürokratik siyaset devletin asli işleyişidir ve siyasetin toplumdan çalınması, toplumsal ahlak ve politikanın inkârı anlamına gelir. Bürokrasinin geliştiği her zemin ve kurum kendini nasıl ve neyle adlandırırsa adlandırsın(ister Sovyet ister konfederalizm) devletleşmiş demektir. Bu kurumların yapısal olarak tabana dayalı kurumları yetmemektedir. Aynı zamanda işleyişlerinin de demokratik kılınması gerekmektedir. Demokratik siyaseti işleyişinin esası olarak benimseyen her kurum nihayetinde bürokratikleşmekten, devletleşmekten kurutulamaz.

Batı devletli sisteminin kendisine esas aldığı demokrasinin Antik Yunan versiyonu devletli zihniyetle iç içe örülü bir gerçekleşmedir

''Sovyet Rusya deneyiminde başlangıçta revaçta olan konfederalizmin merkezi devlet adına hızla ortadan kaldırılması, reel sosyalizmin çözülüşünün en temel nedenidir. Ulusal kurtuluş hareketlerinin başarılı olmayışı ve kısa süre içinde yozlaşmaları demokratik siyaseti ve konfederalizmini geliştirmemeleriyle yakından bağlantılıdır.''

Dolayısıyla her şeyden önce demokratik konfederalizm, demokratik siyaseti kendi işleyişinin esasına yerleştirerek kendini bürokratik siyasal sisteme – devlete kapatmalı ve onlara alternatif olarak gerçekleştirmelidir. Demokratik siyaset, demokratik konfederalizmin, kendisini devletten ayrıştırdığı en temel hususlardan birisidir.

''Ahlaki ve politik toplumun kendini en iyi ifade etme yolunun demokratik siyaset olduğunu sıkça dile getirdik. Demokratik siyaset demokratik konfederalizmin inşa tarzıdır. Demokratikliğini de bu tarzdan alıyor. Karşı modernite gittikçe merkezileşen toplumun en iç gözeneklerine kadar yayılan iktidar ve devlet aygıtlarıyla kendini sürdürmeye çalışırken aslında politikasını da yok etmiş oluyor. Buna mukabil demokratik siyaset toplumun her kesimine ve kimliğine kendini ifade etme ve siyasi güç olma olanağını sunarken politik toplumu da birlikte oluşturmuş oluyor. (Özgürlük Sosyolojisi =cilt III)

Halk yönetiminin kuruluş tarzı, devlet yönetimi ilkesinden kopuş ve özgün bir yaratımı esas almadan başarılı olmayacaktır. Toplumsal yapılar işlevleriyle bağlantılı olarak kendi içyapısında değişimlere gider. Demokratik siyaseti yapının işleyiş formu olarak belirlememiz, aslında kurumların- yapıların dogmatikleşme, katılaşma ve dolayısıyla bürokratikleşme eğilimine karşı en önemli güvenlik mekanizmasını toplumun kendisine vermektedir.

Temel çatışma bürokratik = devletli toplum ile demokratik toplumun işleyiş tarzı, yani ''siyasetleri'' arasındadır. Alternatif hareketlerin temel bir yetersizliği de, özellikle kurtuluş aşamasında, bu farkı pek görmemeleridir. Bürokrasiyi zorunlu bir durum, demokrasiyi devletin bir yönetim biçimi, siyaseti de sadece egemenlerin iktidar aracı olarak tanımlama temel hataları olmuştur. Marks'ın ve diğer devrimcilerin demokrasiyi Grek ve Batı demokrasisi şahsında tanımlamaları, analizlerinin doğru yönleri olsa da, daha sonradan demokrasiyi, demokratik siyaseti tümden dışlamalarına neden oldu. Daha doğrusu devletli sistemde yaşanılan şeyin demokrasi olduğu sanıldı ve devletle beraber demokrasinin de sönümleneceği iddiası buradan çıktı. Batı devletli sisteminin kendisine esas aldığı demokrasinin antik yunan versiyonu devletli zihniyetle iç içe örülü bir gerçekleşmedir. Bir bakıma devletçiliğin süreklileşen bürokratik düzen bunalımına format çekmedir. Bu format devlet dışı toplumun birlik ve direniş formu olan demokrasinin dejenere edilerek öz yapıla-

rında soyutlanarak bürokratik sistemin açıklarını kapatmak için kullanılmasıdır. Devlete giydirilmiş bir gömlektir. Batı demokrasisinin bu karakteri başattır ve aslında demokrasinin kendisiyle hiçbir alakası kalmamış bir bürokrasidir. Kuşkusuz bunları ifade ederken oradaki demokratik yapı ve ahlaki- politik toplum unsurlarını yadsımıyoruz, sadece günümüzde devlet demokrasisinin kökeni olması bakımından önemsiyoruz. Çünkü bu kötü izdivaç gerçekten de demokrasiyi oldukça dejenere etme nedeninin temeli ve tarzı olmuştur.

Bu geleneğin dışında toplumların özyönetim biçimi olarak tanımladığımız demokrasi, ya da güncelde ifade ettiğimiz biçimiyle radikal demokrasi ile devletin değil, toplumun sorunlarına çözüm yöntemidir. Demokratik ulus da en genel anlamıyla bunun ifadesidir. İşte 19. ve 20. yy. muhalefetini çokça çabalamalarına, bedel ve emek vermelerine, oldukça adil, özgür, eşit toplum ideallerini/ ütopyalarını savunmalarına rağmen, devrim ideallerinin ve özgürlüğün ölümüyle sonuçlanan katı bir bürokratik aygıta dönüşmeleri, demokrasiyi ve demokratik siyaseti esas almamaları nedeniyledir. Tüm çabaları devlet aygıtının ele geçirilmesi, dönüştürülmesi ve güya sönümlenmesi üzerineydi. Toplumsal sorun iktidar sorunuyla eş değerde gördüler. İktidarcı sistemin, yönetim sorunlarını çözeceğini, toplumun sorunlarını çözmeye yeteceğini varsaydılar. Bu ise, aydınlanmacı, devletli demokrasinin etkileriydi ve toplumun özgürlük coğrafyasından oldukça uzaktı.

Demokratik siyaset tüm toplumsal sorunlara (iktidar sorunu da dâhil) bütünlüklü bir çerçeveden çözüm bulma arayışının adıdır. Kendini bürokratik siyaset çözümü içine hapseden hareketlerin bir çok toplumsal soruna ilgisiz kalmaları sadece kuramsal bir yetersizlik veya ilgilerini çekmemiş olmanın bir sonucu değildir. Çok daha fazlası, devletli sistemin epistemolojik alanı içinde toplumsal sorunlara yer almamasıdır. Bu nedenle devletli bürokratik sistemi çözümlerken salt siyasal organlarda değil, aynı şekilde diğer alanlardaki görünümlerini de görmek gerekmektedir.

Ulus, siyaset, özerklik ve konfederalizm kavramlarını sürekli ‘’demokrasi’’ ön ekiyle tanımlıyoruz. Ancak önceden de vurguladığımız üzere bu demokrasi kavramı, Batı siyasal aklının oluşturduğu ve devlete giydiren bir örtü olan ‘’demokrasi’’ den hem öz hem de biçim olarak farklıdır. Batı siyasal aklı, özellikle de sözleşmecilik, demokrasiyi toplumun yönetim işlerine katılımı olarak tanımlar. Ancak bu yönetim toplum dışında ve hatta toplum üstü örgütlenmiş bir devlet aygıtının mekanizmalarını işletecek olan bir yönetimdir. Devlet mutlakıyetçiliği tekel tarzında örgütleyen birliktir. Mutlakıyetçiliği belirleyen şey devletin bir monarşi gibi örgütlenmiş olması değildir ki ulus-devletin kendini sözde mutlakıyetçiliğe karşı bir siyasal sistem olarak sunar. Krallığı yıktığını, egemenliği halka devrettiğini söyler. Ancak yine de en mutlakıyetçi sistemdir. Fakat mutlakıyetçiliği belirleyen sadece ‘’devletin’’ yerine getirdiği işlevlerin sayısı da değildir. Nitekim ulus-devlet hiçbir devlet biçiminde işlev yüklenmiştir ve hayatın her alanını –doğumdan ölüme kadar- düzenleme iddiasındadır. Fakat bu işlevsellik toplumun yönetime katılması değil, devletin toplumun kılcal damarlarına kadar sızması, işgal etmesidir. Yani devlet mutlaklığı aslında toplumu yönetime katma adı altında, bütün siyasal ve sosyal alanlara sızarak kendisini bu ilişkilere hâkim kılar. Dolayısıyla ulus- devlet mutlakıyetçiliğiyle toplum, yönetime değil, devlete katılır. Bu çok tehlikeli bir örgütlenme tarzıdır. Modern öncesi devletlerde çoğu hala toplumsal alana ait olan işlevler toplumdan gasp edilerek devlete ait kılınmış, merkezileştirilmiş ve en önemlisi de nihai egemenlik tesisi için toplumun komünalitesi- komünleri yok edilerek toplum devlet karşısında hiç olmadığı kadar güçsüz bırakmıştır. Şimdi böylesi bir sistemde uygulanan rejimin demokrasi olarak adlandırılması bir aldatmacadan öte bir anlam taşımaz. Demokrasinin inkârıdır. Çünkü demokrasinin asli kurumları olan ahlaki ve politik toplumların/ komünlerin varlığı reddedilmiş, komünalite parçalanmıştır.

Batı siyasal aklı, özellikle de sözleşmecilik, demokrasiyi toplumun yönetim işlerine katılımı olarak tanımlar

Burjuva demokrasisini kendisini temsili demokrasi olarak sunması bu yanıltmacayı gizle-

meye yetmemektedir. İlerlemeci tarih anlayışının sağ ve sol unsurlarının ''temsili''durumunu ilerleme olarak yutturmaya çalışmaları, asıl olarak devlet aygıtının işleyişini aklama girişimidir.

Bu aslında demokrasinin ulus-devlet eliyle yozlaştırılmasıdır. Ali Adalı, demokrasinin tarihsel formunu ahlaki ve politik toplum olarak açıklar:'' Toplumsal doğanın hem tarihsel, hem bütünlülük anlamını veren, farklılıklar içinde birliği temek varoluş özelliği olarak temsil eden ana unsur ahlaki ve politik toplumdur. Politik toplumun işlevselliğine zaten demokrasi diyoruz. Gerçek anlamda politika ve demokrasi özdeş kavramlardır.''

Radikal demokraside tamda bu noktadan yola çıkar; her temsilin, özellikle devletli temsilin demos'un inkârı olduğunu, bunun içinde demos'un başkaları tarafında değil, kendisi tarafından temsil edilmesi gerektiğini savunur. Âdem-i merkeziyetçi bir sistem olarak demokratik konfederalizm bu nedenle radikal demokrasiye dayanır. Temsili çok sınırlı ve zorunlu

Ulus-devlet, gücün merkezileşmesi yani tekelleşmesi iken; demokratik ulus, gücü, radikal demokrasi ile tüm yerellere dağıtır ve âdem-i merkezileşmeyi esas alır

olduğu koşullarda (örneğin ciddi uzmanlık isteyen yönetimsel –bilimsel konularda) ve katı bir demos denetiminde kabul edecektir. Ancak her temsili bir merkezileşmeyi, bir güç tekelleşmesini ve ya potansiyelini ifade ettiğinden, radikal demokrasi demosu –halkı ilgilendiren tüm alanlarda, yerel veya genelin kendi kararını vermesi ve pratikleşmesini savunur. Bu nedenle komünal birimlerin –her düzeyde- varlığı radikal demokrasi için vazgeçilmezdir. Mahalle, köy, kent gibi yerleşim bölgesine dayalı komünal birlikler, meclisler kadar etnik, dinsel, mezhepsel, kültürel ve cinsel gruplara dayalı meclisleşmeler ve ekonomik (üretimsel kooperatif, birlik, ortaklık) eğitsel ve sportif gibi toplumsal alanlara dayalı meclisleşmeler radikal demokratik siyasetin, yani halkın doğrudan kendi işlerini yürütmesi için zorunlu, vazgeçilmez birimlerdir. Zaten demos'un bir anlamı da (''halk''ın yanı sıra) Grekçe2de ''meclis'' anlamındadır. Demokrasi de halk meclisleri yönetimi oluyor.

Şimdi bu çerçevede burjuva demokrasisinin gücün dağıtımı(güçler ayrılığı) ve gücün kullanımının denetimi sorunlarını radikal demokrasi de çok büyük oranda başlangıç anında yapısal olarak çözümlendiği görülebilir. Ulus-devlet, gücün merkezileşmesi yani tekelleşmesi iken; demokratik ulus, gücü, radikal demokrasi ile tüm yerellere dağıtır ve âdem-i merkezileşmeyi esas alır. Demokrasi, modern dönem Batı siyasal düşüncesinde güçler ayrılığı ve gücün denetimi ile tanımlanır. Güçler ayrılığı olarak tanımlanan ise esas olarak devlet kurumlarının daha sağlıklı işleyişi, tekeller arasındaki güç dengesini sağlama ve aralarındaki dengelerin korunması için devlette merkezileşen gücün(siyasi, askeri, ekonomik, yapısal) devletin idari kurumları açısından dağıtılmasıdır. Burada aslında şekli anlamda bile olsa demokratik bir husus yoktur. Bu dağılımın diğer bir amacı da, aynı işlevselliği korumak adına gücün denetiminin sağlanmasıdır. Yani güçlerin birbirinden ayrılarak(genellikle yasama, yürütme ve yargı biçimindedir.) birbirlerini denetlemeleri gerektiği savunulur. Oysa ulus-devlet içinde her denetim yeni bir ''bürokrasi'' demektir. Kısır bir döngüdür; demokrasi bürokrasinin bürokratlar eliyle denetimi olarak konumlandığı her denetim yeni bir bürokrasi ve daha az demokrasi demektir. Bu açıdan savunulan biçimiyle güçler ayrılığı ilkesi pratik bir değere sahip olmadığı gibi, düşünsel olarak da bir safsatadır. Gücün demokrasiden alınıp bürokrasiye verilmesinin teorik aklıdır.

Demokratik siyaset her şeyden önce gücün merkezileşmesinin engelleyecek tarzda toplumun her alanda, tüm yerellerin kendilerini meclisler tarzında örgütlenmesini esas aldığından güçler ayrılığı gibi bir sorunu bulunmamaktadır. Tüm güç yerellerin, meclislerindir. Halkın yönetmesini bilmediği hiçbir güç yoktur. En karmaşık organizasyon olan toplum kendini komünler halinde var etmeyi biliyorsa, her türlü güç birikimi de kanalize edebilecek demokratik bir anlayışı sahiptir. Günümüzde devletin merkezi organlarının yüklendiği işlevlerin ezici bir çoğunluğu yerel özerk birimlerin kendi öz yönetim faaliyetleri olarak ele alınmak durumundadır. Geriye sadece çok cüzi bazı ortak işler kalmaktadır ki, bunlar da yerellerin demokratik iradesiyle oluşmuş genel meclisler

ve organlar eliyle yürütüldüğünden, denetleme işlevi ilk kademe meclislerden itibaren tam demokratik siyasetin özüne uygun olarak tolumun kendisi tarafından yapılacaktır.

E) Demokratik Ulus Bir Kadın Uluslaşmasıdır

Genelde tüm uygarlık, özelde ise kapitalist modernite cinsiyetçi bir karakter taşırlar. Cinsiyetçilik en yoğun iktidar pratiklerinden biri belki de en yoğun olandır. Sadece kadın ve erkek arasında gelişen ve kadını nesneleştirilmesini esas alan bir ilişkiden bahsetmiyoruz. Bir kere toplumun yarısı nesne diye belirlendiğinde bütün toplumsal alanlar bu nesnellik durumuna göre dizayn edilir. Böylece cinsiyetçilik aynı zamanda tüm iktidar ilişkilerinin içerildiği bir tarza da dönüşür. Sınıfçılıktan dinciliğe, milliyetçilikten bilimciliğe değin uzanan özne-nesne ayrışmalarının tamamından hâkim tarz cinsiyetçiliktir. Belirleyen- belirlenen ilişkisidir. Bu açıdan cinsellik iktidara içerilerek toplumsal cinsiyetçilik üretilir.

Ulus-devlet mantığının her varoluş alanı cinsiyetçidir. Hiç oradan örnek seçip diğerlerini söylemezlik etmeyelim. Zihniyet ve uygulama alanı olarak hem cinsiyetçi, kadın kırımcıdır, hem de tüm iktidar ilişkilerini cinsiyetçilik tarzında örgütler. Bu açıdan ulus-devlet ataerkil bir varlık düzenidir. Kapitalist modernitenin kapitalizm ve endüstriyalizm boyutlarıyla düşünüldüğünde modadan reklam, pornodan fuhuşa dek uzanan her türlü seksist yozlaşma sistemin arızi değil, özgül karakteri geri ortaya çıkan pratiklerdir. Sistem bunu kadın şahsında yaparak kendini erkek, toplumu ise kadın yerine koyar. Kadının karılaştırılması(en çok kapitalist modernite döneminde görülmektedir.) ile toplumun karılaştırılması arasından büyük bir paralellik yerleştirilir. Bu anlamda kapitalist modernite ve ulus- devlet boyutu kadın kırımcı bir erkek sistemidir, erkektir, erildir.

Demokratik ulus ile en öncelikli konulardan birisi olarak toplumsal sorunların tamamına sinmiş ve toplumun yarısı olan kadınların binlerce yıldır devam eden patriarkal ezilme durumudur. Yani toplumsal cinsiyetçiliktir. Demokratik Kürt Halk Önderi' nin tanımladığı biçimiyle en eski ve en çok sömürülen kadın ulusunun bu makûs tarihine bir set çekmek ve siyasetten ideolojiye, örgütlenmeden öz savunmaya, ekonomiden diplomasiye kadar her alanın cinsiyet özgürlükçü bir tarzda örgütlenmesini inşa etme sürecidir. Hatta dişil öğenin daha baskın olduğu bir oluşu gerçekleştirmektir. Bu açıdan da demokratik ulus dişildir. Çatıştıran, ezen, yok eden, baskılayan ve tekleştiren erkek sistemi olarak ulus-devlete karşı; paylaşımcı, doğurgan, yaratıcı, oluşturucu, renkli, özgün, canlı ve coşkulu bir yapı olarak demokratik ulus dişil niteliklerle varlık kazanır. Bu anlamda toplumun eşit ve özgür cinsler mantığıyla inşa edildiği bir demokratik modernite boyutudur. Demokratik ulus önermesinin olmazsa olmazı niteliğindedir.

Toplumsal cinsiyet sorunu her şeyden önce iktidarcı devlet aklının ürettiği bir sorundur. Devlet bu nedenle tarihin başından itibaren rasyonalite kazanmaya patriarkal yapının tezahürüdür. Çünkü hiyerarşi ve ataerkilliğin hanedan tarzında örgütlenmesini takip eden ve temel bileşeninin erkeklerin oluşturduğu kent ve sınıf tekelinden oluşmuştur. Bürokrasi bu erkek aklının kurumlaşmış hali iken, bürokratik aklın bilme yöntemi olan pozitivizm ise,-ki geleneksel ve modern tüm biçimlerini kastediyoruz- en kaba egemenlikçi erkek aklının bilim tarzı/bilme yöntemidir. Batı ''demokrasisi'' bu nedenle en fazla köleci Atina'nın erkek demokrasisi olabilir. Şeklen biçim değiştirmiş olsa da öz olarak halen bu geleneğin devamcısıdır. Pozitivizm ile devletli aklı birbirinden ayrıştırmak mümkün değildir. Pozitivizm iktidarcı bir bilim yöntemi olarak etnik, kültürel ve dinsel demokratik toplum geleneğinin, doğanın ve en çok da kadının sesini bastırır, değersizleştirir. Bu noktada en güçlü zırhı bürokrasi giyer. Gerçekten de bürokrasi erkek aklının en soğuk ama en gerçek yüzüdür. Toplumsal ilişkilerdeki hiyerarşiden tutalım tüm toplumsal kurumlara dek cinsiyetçiliği yayılması ve derinleştirilmesinde bürokrasi tam bir iktidar mekanizmasıdır. Sadece kadın-erkek

Pozitivizm iktidarcı bir bilim yöntemi olarak etnik, kültürel ve dinsel demokratik toplum geleneğinin, doğanın ve en çok da kadının sesini bastırır, değersizleştirir

ilişkileri bağlamında değil, bürokrasinin hâkim olduğu her ilişki, cinsiyetçilik üretir. Kapitalist ulus-devletle bürokrasi arasındaki bağın en temel bir özelliği cinsiyetçiliği üretilerek tüm topluma dayatılmasıdır.

Devrimci geleneğinde bürokratikleşmesinde ve komünal niteliğini yitirmesinde bu bürokratik tarz belirleyicidir. Her konuda ‘’devrimci’’ olanların kadının ezilmesi, kadın emeği ve cinsiyetçilik konusunda kuru eşitlik sloganlarına sarılması sonucu değiştirmemiştir. Zihniyet olarak da endüstriyalizm ve ulus-devletin dışına çıkmamak, cinsiyetçiliği üreten aynı mekanizmaların içinde yer almak anlamına geliyordu. Öte yandan diğer bir temel sorunda pozitivist iktidarcılığın erkek aklına dayalı parametrelerle hareket ederek toplumsal sorunlara çözüm üreteceği yanılgısı cinsiyetçilik üretimine neden olan diğer bir yanılgı olmuştur. Oysaki bu akıl(erkek aklıdır)zaten cinsiyet sorununu çözme değil, cinsiyetçilik dâhil, tüm toplumda sorun üretme üzerine kuruludur, kurgulanmıştır.

Patriarkal- erkek egemenliğinin en kurumlaşmış hali olan ulus-devlet, bu nedenle toplumsal cinsiyet sorununun en ağırlaştığı formdur.

Sadece Rojava ve Kürdistan açısında değil, tüm dünya açısından yeni bir çağın eşiğindeyiz. Bu demokratik uluslar çağıdır

Ulus-devletin tüm somut gerçekleşme hallerinde inkar, imha, asimilasyon, parçalama gibi özellikleri kadın üzerinde tüm sistem halinde yürütülür. Kadın üzerinde yürütülen iktidarın en ağır formu kendini yabancılaşma ve metalaştırma noktalarında görülür. Metalaştırma, hep azami kâr dürtüsüyle hareket eden hareket eden kapitalist tekelciliğin en temel özelliğidir. Her şeyi metalaştırabildiği ve sermaye piyasasına sürdüğü oranda kârını azamileştirebilir. Bu pazarda en çok metalaştırılan, Kürt Halk Önderi’ nin deyimiyle, ”Metaların metası, metaların kraliçesi’’ haline getirilen ‘’nesne’’ ise kadındır. Ulus-devlet iktidarcılığının parçalara ayrılma vahşeti, kadın üzerinde bedensel uzuvlara kadar uygulanmıştır. Kadın, -kapitalizmin toplumsal gerçekliğe dayattığı parçalanmanın aynısı- ruhsal, duygusal, düşünsel ve bedensel bütünlüğü kalmayacak, her biri bir iktidar nesnesi olacak derecede parçalanır. Ulus-devlet soykırımı sadece etnik veya dinsel mezhepsel topluluklara uygulamaz, soykırımın en acımasız, sürekli ve tüm toplumsal alanda kadın cinsi üzerinde yürütür. Faşizm ve totalitarizm boşuna kendini ‘’cesur erkekler topluluğu’’ olarak tanımlamaz. Kapitalist sistem, üzerinde yükseldiği kartezyen düalist özne-nesne ayrımını en katı biçimde erkek-kadın, daha doğrusu sistem ve kadın tarzında somutlaştırır. Özcesi ulus-devleti erkek olarak da okumak mümkündür.

Dolayısıyla bu formun tümel reddi gerçekleşmeden ve buna alternatif bir toplumsal sistem kurumlaşmadan, cins sorunu başta olmak üzere diğer toplumsal sorunlara çözüm bulma arayışı sonuç alıcı olmayacaktır. İşte demokratik ulus kavramı- ki demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigmasına dayanır.- bu anlamıyla ulusun demokratik kuruluşu ile ezilen toplumsal cinsiyetin demokratik kuruluşunu özdeş görür. Demokratik ulusu düşünmeden cins özgürlüğünü, cins özgürlüğünü sağlamadan da demokratik ulusu inşa etmek imkânsızdır.

Bugün özellikle bölgemizde, binlerce yıl önce kadının tarım ve köy devrimini gerçekleştirdiği bu topraklarda, demokratik ulusun kuruluşu da ‘’dişil’’ bir karakter taşımaktadır. Çünkü bu topraklarda kadim geleneğin kadın renginin her düzeydeki baskınlığına tanık olmuştur. Muhyeddin Arabi’nin deyişiyle’’ Biz dişileriz, biz de doğurma özelliği olduğu için ve Tanrı’ya hamd ediyoruz, âlemde erkek diye bir şey olmadığı için’’. İşte demokratik ulus bu anlayışıyla inşa almaktadır.

Nitekim tarih adeta Rojava Kürdistanı’nda tekerrür etmektedir. Kürdistan özgür kadın hareketi başta olmak Ortadoğu olmak üzere, ulus-devletin inşa ettiği her duvarı yıkmanın öncülüğünü yapmaktadır. Kadının evrensel uluslaşması ile demokratik uluslaşma arasındaki ilişki kadının devrimci özne halinden dolayıdır. Başta siyaset ve sosyal alan olmak üzere yaşamın bütün alanlarında aktifleşen kadının nasıl bir dönüştürücü güç olduğu Rojava devriminde açığa çıkmıştır. Demokratik ulus ile kadın özneliği arasındaki en devrimci ve en toplumsal ilişkiyi burada görmek mümkündür. Kadın emekliliği ve hassaslığında inşa edilen

devrim, demokratik ulus inşasının temellerini en sağlam zemine oturtmaktadır. Sadece Rojava ve Kürdistan açısında değil, tüm dünya açısından yeni bir çağın eşiğindeyiz. Bu demokratik uluslar çağıdır. Demokratik ulus, 21. yy'ı kadın yüzyılı yapacak olan demokratik modernite formudur ve demokratik ulus aynı zamanda inşa edilecek olan kadın uluslaşmasıdır.

Tüm bu hususlar ışığında demokratik ulus hususunu şu şekilde özetleyebiliriz: Demokratik ulusun bedeni olarak demokratik özerklik ve demokratik konfederal model Kürdistan sorunu başta olmak üzere, Ortadoğu'da kangrenleşen tüm toplumsal sorunlara çözüm iddiasının somut projesi olarak şekillenmektedir.

Devletin düşman kılığı uluslar, halklar, inançlar, mezhepler ve kültürler kendilerini yeniden demokratik inşa için kurumlaştırmaları yüzlerce yıllık sorunların ana çözümü olacaktır. Ortadoğu kültürel coğrafyasının özelliklerinin/çok renkliliğinin siyasete yansıması olarak adlandırdığı demokratik konfederalizm, tüm bu zenginliklerin birlikte yaşam alanı olacaktır. Ortadoğu toplumları özgürlüklerine düşkündürler. İktidar odakları tarafından çok bastırılıp zayıf düşürülmüş olsa da, demokratik, ahlaki ve politik toplumsallığın kök saldığı topraklardır ve bu niteliğini kolayca yitirmez.

Devletin topluma dayattığı krizin esas nedeni, demokratik, ahlaki ve politik toplumun yadsınmasından kaynaklanmaktadır. Bunun çözümü de toplumun ahlaki ve politik ilkeler ekseninde yeniden inşa alarak geliştirilecek olan çabalarla gerçekleşecektir. Bu nedenle bizim devrimimiz herhangi bir devleti ele geçirerek yıkmak veya herhangi bir devlet inşası değil, ahlaki ve politik toplumun inşasına dönüktür.

Elbette devletli sistemin buna kolay ikna olmayacağı da açıktır; devrimin, devletle silahlı mücadele de dâhil, her alanda mücadeleyle örüleceği görülmektedir. Amaç devletli sistemi demokratik ulus yapısına saygı duyup tanımasını sağlayacak noktaya getirmektedir. Devletli gücün silahlı saldırı ve zordan vazgeçmesi ve demokratik siyaset ve örgütlenme üzerindeki tahakkümünü kaldırması halinde demokratik siyasal çözümün olanakları oluşmuş demektir. Demokratik siyasal çözüm süreçleri, demokratik toplumun devletli sistemle çelişkilerinin bittiği değil, bu çelişkilerin silahlı şiddet yöntemleri dışında bir mücadele halinde olduğu bir süreçtir. Devletli güçlerin şiddet yöntemleriyle, hatta farklı alanlardaki orantısız biçimde(çünkü güç dengeleri farklıdır.) baskılamalara yönelmesi durumunda ise demokratik modernite unsurları meşru savunma çerçevesinde direnişe geçerler.

''Demokratik pozisyon, içinde şiddeti de barındıran bir savunma sistemine sahip olsa da, esas olarak hâkim zihniyetle savaşarak kendini bizzat özgürce oluşturma kültürünü kazandırmasıdır. Direnme ve savunma savaşlarını çok aşan bir yaklaşımdan bahsediyoruz. Bu temelde devlet odaklı olmayan bir yaşam anlayışına ve pratikleşmedir.''

Abonelik Formu

Ad:

Soyad:

Adres:

İş Adresi:

Derginin İstendiği Adres:

Ev Tel:

İş Tel:

Cep Tel:

E-Posta:

Abonelik Başlangıç Tarihi:

Yurtiçi Yıllık Abonelik Şartları

4 Sayı için: [illegible] TL [illegible] TL

Yurtdışı Abonelik

4 Sayı Karşılığı 60 Euro